

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ – ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»

Μεταπτυχιακή (Διπλωματική) Εργασία
*«Σχεδιασμός Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης
στο Νομό Χανίων»*

Εκπόνηση

Μπαδογιάννης Νικόλαος
Πολιτικός Μηχανικός Ε.Μ.Π.

Επιβλέποντες

Σιόλας Άγγελος
Ομότιμος Καθηγητής Ε.Μ.Π.

Ευθύμιος Μπακογιάννης
*Δρ. Πολεοδόμος – Συγκοινωνιολόγος
Μηχανικός, Ε.Δι.Π. Ε.Μ.Π.*

Αθήνα, Φεβρουάριος 2018

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς τον κ. Ευθύμιο Μπακογιάννη, Δρ. Πολεοδόμο – Συγκοινωνιολόγο Μηχανικό και συνεπιβλέποντα της διπλωματικής μου εργασίας, για την εξαιρετική συνεργασία που είχαμε καθόλη τη διάρκεια του ΔΠΜΣ «Περιβάλλον και Ανάπτυξη», το ειλικρινές ενδιαφέρον που έδειξε για την πορεία μου και την εμπιστοσύνη στο πρόσωπό μου.

Επίσης, ευχαριστώ θερμά τον κ. Άγγελο Σιόλα, Ομότιμο Καθηγητή Ε.Μ.Π., για την ανάθεση της διπλωματικής μου εργασίας, την υποστήριξη και τη μεταλαμπάδευση πολύ ιδιαίτερων γνώσεων και εμπειριών κατά τη διάρκεια της συνεργασίας μας.

Ακόμα, εκφράζω ιδιαίτερες ευχαριστίες στην κυρία Μελάκη Ιωάννα, Αρχιτέκτονα Μηχανικό και επικεφαλής της ομάδας εκπόνησης του ΓΠΣ για την περιοχή του Ακρωτηρίου Χανίων, για την άμεση ανταπόκριση και βοήθεια.

Τέλος, το μεγαλύτερο ευχαριστώ οφείλω στους γονείς μου Γεώργιο και Σταματίνα, την αδερφή μου Δήμητρα και τη φίλη μου Χριστιάννα, για την αμέριστη συμπαράσταση και ψυχολογική υποστήριξη.

Μπαδογιάννης Νικόλαος

Πίνακας Περιεχομένων

1. Έννοια και μορφές χωρικού σχεδιασμού.....	15
2. Ευρωπαϊκό πλαίσιο εφαρμογής ολοκληρωμένων χωρικών παρεμβάσεων	19
2.1 ITI (Integrated Territorial Investment).....	20
2.2 CLLD (Community-Led Local Development).....	22
2.3 Χαρακτηριστικά των χρηματοδοτικών εργαλείων	22
3. Ελληνικό πλαίσιο εφαρμογής ολοκληρωμένων χωρικών παρεμβάσεων....	23
3.1 Τοπική ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ) ...	25
3.2 Βιώσιμη αστική ανάπτυξη (ΒΑΑ)	26
3.3 Ολοκληρωμένες χωρικές επενδύσεις (ΟΧΕ)	28
3.3.1 Γενικό Νομοθετικό Πλαίσιο.....	29
3.3.2 Περιοχές Παρέμβασης	30
3.3.3 Αρμόδιοι Φορείς	31
3.3.4 Διαμόρφωση πλαισίου ΟΧΕ	32
3.3.5 Κριτήρια αξιολόγησης για επιλογή ΟΧΕ.....	33
3.4 Η χωρική ανάπτυξη στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα ..	34
4. Παραδείγματα Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων	36
4.1 Δήμος Πειραιά	36
4.2 Περιοχή Αρχαίας Ολυμπίας.....	42
5. Ολοκληρωμένες χωρικές επενδύσεις στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «ΚΡΗΤΗ 2014-2020».....	51
5.1 Εφαρμογή ΟΧΕ – ΒΑΑ στο πλαίσιο του ΕΠ «ΚΡΗΤΗ 2014-2020»	51

5.2	Εφαρμογή ΟΧΕ για λοιπές χωρικές περιοχές εκτός ΒΑΑ στο πλαίσιο του ΕΠ «ΚΡΗΤΗ 2014-2020».....	52
6.	Η περίπτωση μελέτης - Δημοτικές Ενότητες Ακρωτηρίου και Σούδας Δήμου Χανίων	53
6.1	Συνοπτική παρουσίαση της περιοχής μελέτης	53
6.2	Πληθυσμός – Δημογραφικά Στοιχεία	60
6.3	Απασχόληση	66
6.4	Υποδομές – Δίκτυα	72
6.4.1	Οδικό Δίκτυο.....	72
6.4.2	Συγκοινωνιακό Δίκτυο – Μετακινήσεις	74
6.4.3	Θαλάσσιες Συγκοινωνίες	75
6.4.4	Αεροπορικές Μεταφορές	78
6.4.5	Εκπαίδευση & Καινοτομία	80
6.4.6	Αθλητισμός.....	82
6.5	Περιβάλλον – Καλύψεις Γης	84
6.6	Τουρισμός	85
6.7	Πολιτισμός.....	87
7.	Κατευθύνσεις – Προβλέψεις από Εγκεκριμένα Πλαίσια Χωροταξικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού και Επιχειρησιακά Προγράμματα	98
7.1	Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ)	98
7.2	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης (ΠΠΧΣΑΑ-ΠΚ)	100
7.3	Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό (ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού)	101

7.4	Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ) Βιομηχανίας, Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, Υδατοκαλλιεργειών & Καταστημάτων Κράτησης	104
7.5	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ)	106
7.6	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2014 – 2020	108
7.7	Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Κρήτης	115
7.8	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Χανίων 2014 - 2019	116
8.	Ανάλυση SWOT	119
8.1	Πλεονεκτήματα	119
8.2	Μειονεκτήματα	122
8.3	Ευκαιρίες	124
8.4	Απειλές	127
9.	Όραμα Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης στη Χωρική Ενότητα Δημοτικών Ενοτήτων Ακρωτηρίου και Σούδας Δήμου Χανίων	128
9.1	Εισαγωγή	128
9.2	Διατύπωση Οράματος	129
9.3	Στοχοθεσία	133
10.	Σχέδιο Δράσεων	137
10.1	Προτεινόμενες Δράσεις	137
10.2	Συσχέτιση Προτεινόμενων Δράσεων με ΠΕΠ Κρήτης 2014 – 2020	146
10.3	Δείκτες Αποτελεσμάτων και εκροών	152
10.4	Ανάλυση και διαχείριση κινδύνου	155
11.	Συμπεράσματα	156
12.	Βιβλιογραφία	158

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1 - Εξέλιξη Μόνιμου Πληθυσμού ανα Γεωγραφική Ενότητα Ελλάδας 1991-2011, (Δεδομένα: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011), (Ιδία Επεξεργασία)	54
Πίνακας 2 - Εξέλιξη πραγματικού πληθυσμού ανά Περιφέρεια Ελλάδας 1991-2011, (Δεδομένα: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011), (Ιδία Επεξεργασία).....	60
Πίνακας 3 – Συνολικός Πληθυσμός και Ποσοστό Ανδρών & Γυναικών ανά Γεωγραφική Ενότητα Ελλάδας 2011, (Δεδομένα: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011) - (Ιδία Επεξεργασία)	61
Πίνακας 4 - Κατανομή Συνολικού Πληθυσμού ανάλογα με την οικογενειακή κατάσταση ανά Γεωγραφική Ενότητα Ελλάδας - 2011, (Δεδομένα: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011), (Ιδία Επεξεργασία).....	62
Πίνακας 5 - Κατανομή πληθυσμού σχετικά με το επίπεδο εκπαίδευσης ανά Γεωγραφική Ενότητα Ελλάδας 2011, (Δεδομένα: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011), (Ιδία Επεξεργασία)	63
Πίνακας 6 - Αριθμός Γεννήσεων & Θανάτων ανά Γεωγραφική Ενότητα Ελλάδας 2014-2016, (Δεδομένα: ΕΛ.ΣΤΑΤ.), (Ιδία Επεξεργασία).....	64
Πίνακας 7 – Εξέλιξη μόνιμου πληθυσμού ανά Δημοτική Ενότητα Δήμου Χανίων 1991-2011, (Δεδομένα: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011), (Ιδία Επεξεργασία)	65
Πίνακας 8- Εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ ανά Περιφέρεια Ελλάδας, (ΟΑΕΔ, Σύστημα διάγνωσης αναγκών αγοράς εργασίας, Ιούνιος 2017)	66
Πίνακας 9 - Δείκτης Επιβάρυνσης Μόνιμου Πληθυσμού από την ανεργία ανά Περιφέρεια Ελλάδας, (ΟΑΕΔ, Σύστημα διάγνωσης αναγκών αγοράς εργασίας, Ιούνιος 2017).....	67
Πίνακας 10 - Δείκτης Επιβάρυνσης Μόνιμου Πληθυσμού από την ανεργία ανά Περιφερειακή Ενότητα Ελλάδας, (ΟΑΕΔ, Σύστημα διάγνωσης αναγκών αγοράς εργασίας, Ιούνιος 2017).....	67
Πίνακας 11 - Ποσοστό οικονομικά ενεργού και μη ενεργού πληθυσμού επί του συνολικού πληθυσμού ανά Γεωγραφική Ενότητας Ελλάδας 2011, (Δεδομένα: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011), (Ιδία Επεξεργασία).....	68

Πίνακας 12 - Ποσοστό απασχολούμενων και άνεργων επί του συνολικά οικονομικά ενεργού πληθυσμού ανά Γεωγραφική Ενότητα Ελλάδας 2011, (Δεδομένα: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011), (Ιδία Επεξεργασία).....	69
Πίνακας 13 - Ποσοστά πληθυσμού απασχολούμενων ανά τομέα παραγωγής ανά Γεωγραφική Ενότητα Ελλάδας 2011, (Δεδομένα: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011), (Ιδία Επεξεργασία)	70
Πίνακας 14 – Εξέλιξη αφίξεων επιβατών στο Αεροδρόμιο «Ι. Δασκαλογιάννης» 2014-2017, (Δεδομένα: ΥΠΑ, Ετήσια και Μηνιαία Στατιστικά Στοιχεία Αεροπορικής Κίνησης Εσωτερικού – Εξωτερικού), (Ιδία Επεξεργασία)	79
Πίνακας 15 - Εξέλιξη συνολικών πτήσεων στο Αεροδρόμιο «Ι. Δασκαλογιάννης» 2014-2017, (Δεδομένα: ΥΠΑ, Ετήσια και Μηνιαία Στατιστικά Στοιχεία Αεροπορικής Κίνησης Εσωτερικού – Εξωτερικού), (Ιδία Επεξεργασία)	80
Πίνακας 16 – Δυναμικότητα Ξενοδοχείων & Ομοειδών Καταλυμάτων ανά κατηγορία πολυτελείας ανά Δημοτική Ενότητα Δήμου Χανίων 2010, (Δεδομένα: Αναθεώρηση και Επέκταση Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου Δήμου Χανίων και των περιαστικών Δήμων Ελ. Βενιζέλου, Θερίσου και Σούδας, Δήμος Χανίων 2015), (Ιδία Επεξεργασία).....	86
Πίνακας 17 – Γενικοί Στόχοι/ Άξονες Προτεραιότητας και επιμέρους Ειδικό Στόχοι ΟΧΕ Ακρωτηρίου – Σούδας, (Ιδία Επεξεργασία).....	134
Πίνακας 18 – Συσχέτιση προτεινόμενων δράσεων ΟΧΕ Ακρωτηρίου – Σούδας με τον Άξονα Προτεραιότητας 1 και τις επιμέρους επενδυτικές προτεραιότητες του ΠΕΠ Κρήτης 2014 – 2020, (Ιδία Επεξεργασία)	148
Πίνακας 19 - Συσχέτιση προτεινόμενων δράσεων ΟΧΕ Ακρωτηρίου – Σούδας με τον Άξονα Προτεραιότητας 2 και τις επιμέρους επενδυτικές προτεραιότητες του ΠΕΠ Κρήτης 2014 – 2020, (Ιδία Επεξεργασία)	150
Πίνακας 20 – Προυπολογισμός προτεινόμενων δράσεων ΟΧΕ Ακρωτηρίου – Σούδας και συσχέτιση με άξονες προτεραιότητας ΠΕΠ Κρήτης 2014 – 2020, (Ιδία Επεξεργασία)	151
Πίνακας 21 - Προυπολογισμός προτεινόμενων δράσεων και συσχέτιση με άξονες προτεραιότητας και ειδικούς στόχους ΟΧΕ Ακρωτηρίου – Σούδας, (Ιδία Επεξεργασία)	151

Πίνακας 22 – Δείκτες εκροών και αποτελέσματος ΟΧΕ Ακρωτηρίου – Σούδας και
συσχέτιση με ειδικούς στόχους ΠΕΠ Κρήτης 2014 – 2020, (Ιδία Επεξεργασία)

..... 154

Ευρετήριο Εικόνων

Εικόνα 1 – Αστικές Λειτουργικές Ενότητες – Περιοχές Παρέμβασης ΟΧΕ Δήμου Πειραιά (Δήμος Πειραιά, Κείμενο Διαβούλευσης για τη στρατηγική της ΟΧΕ του Δήμου Πειραιά, 2016)	39
Εικόνα 2 – Άξονες Προτεραιότητας και Δυνητικές Πηγές Χρηματοδότησης ΟΧΕ Δήμου Πειραιά 2015 -2020 (Δήμος Πειραιά, Κείμενο Διαβούλευσης για τη στρατηγική της ΟΧΕ του Δήμου Πειραιά, 2016)	42
Εικόνα 3 – Περιοχή Παρέμβασης ΟΧΕ Αρχαίας Ολυμπίας, (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 – Περιοχή Αρχαίας Ολυμπίας, 2016).....	43
Εικόνα 4 – Αναπτυξιακοί και επιμέρους ειδικοί στόχοι ΟΧΕ Αρχαίας Ολυμπίας, (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 – Περιοχή Αρχαίας Ολυμπίας, 2016).....	45
Εικόνα 5 – Συσχέτιση στρατηγικής ΟΧΕ Αρχαίας Ολυμπίας με θεματικούς στόχους ΠΕΠ ΠΔΕ, (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 – Περιοχή Αρχαίας Ολυμπίας, 2016)	47
Εικόνα 6 - Ενδεικτικές Δράσεις/Πράξεις ανά Ειδικό Στόχο ΟΧΕ Αρχαίας Ολυμπίας, (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 – Περιοχή Αρχαίας Ολυμπίας, 2016)	48
Εικόνα 7 – Συμβολή της στρατηγικής ΟΧΕ Αρχαίας Ολυμπίας στους δείκτες εκροών του ΠΕΠ ΠΔΕ, (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 – Περιοχή Αρχαίας Ολυμπίας, 2016)	49
Εικόνα 8 - Συμβολή της στρατηγικής ΟΧΕ Αρχαίας Ολυμπίας στους δείκτες αποτελεσμάτων του ΠΕΠ ΠΔΕ, (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, Μελέτη για την	

εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 – Περιοχή Αρχαίας Ολυμπίας, 2016).....	50
Εικόνα 9 - Χάρτης απεικόνισης της περιοχής μελέτης σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης, (Δεδομένα: http://geodata.gov.gr/), (Ιδία Επεξεργασία)	53
Εικόνα 10 - Χάρτης απεικόνισης της περιοχής μελέτης σε επίπεδο Δήμου Χανίων, (Δεδομένα: http://geodata.gov.gr/), (Ιδία Επεξεργασία)	55
Εικόνα 11 - Χάρτης Δημοτικής Ενότητας Ακρωτηρίου Δήμου Χανίων, (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Χανίων 2014 - 2019, 2015)	56
Εικόνα 12 - Χάρτης Δημοτικής Ενότητας Σούδας Δήμου Χανίων, (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Χανίων 2014 - 2019, 2015)	58
Εικόνα 13 – Χάρτης απεικόνισης κυριότερων οικισμών και αντίστοιχου πληθυσμού (>50 κάτοικοι) της περιοχής μελέτης, (Δεδομένα: http://geodata.gov.gr/), (Ιδία Επεξεργασία)	65
Εικόνα 14 - Χάρτης απεικόνισης και χωροθέτησης του οδικού δικτύου των Δημοτικών Ενοτήτων Ακρωτηρίου - Σούδας (Δεδομένα: https://www.openstreetmap.org/), (Ιδία Επεξεργασία)	72
Εικόνα 15 – Χάρτης χωροθέτησης λιμένος Σούδας, (Δεδομένα: http://geodata.gov.gr/), (Ιδία Επεξεργασία)	75
Εικόνα 16 – Δορυφορική άποψη Λιμένος Σούδας, (Πηγή: www.flashnews.gr). 76	
Εικόνα 17 – Χάρτης χωροθέτησης Διεθνούς Αερολιμένα Χανίων «Ι. Δασκαλογιάννης», (Δεδομένα: https://www.openstreetmap.org/), (Ιδία Επεξεργασία)	78
Εικόνα 18 – Δορυφορική άποψη Διεθνούς Αεροδρομίου Χανίων «Ι. Δασκαλογιάννης», (Πηγή: www.wikipedia.gr)	79
Εικόνα 19 – Πολυτεχνείο Κρήτης, (Πηγή: www.cretanmagazine.gr)	80
Εικόνα 20 - Χάρτης χωροθέτησης Πολυτεχνειούπολης Πολυτεχνείου Κρήτης, (Δεδομένα: https://www.openstreetmap.org/), (Ιδία Επεξεργασία)	81
Εικόνα 21 - Εθνικό Ναυταθλητικό Κέντρο Σούδας, (Πηγή: www.chania.gr)	83

Εικόνα 22 - Χάρτης απεικόνισης καλύψεων Γης περιοχής μελέτης, (Δεδομένα: https://land.copernicus.eu/ , https://earthexplorer.usgs.gov/), (Ιδία Επεξεργασία)	84
Εικόνα 23 – Χάρτης απεικόνισης κύριων πολιτιστικών σημείων ενδιαφέροντος στην περιοχή μελέτης, (Δεδομένα: http://geodata.gov.gr/ , https://www.openstreetmap.org/), (Ιδία Επεξεργασία)	87
Εικόνα 24 - Ιερά Μονή Αγίας Τριάδος Τζαγκαρόλων, (Πηγή: www.orthodoxcrete.com)	88
Εικόνα 25 - Ιερά Μονή Κυρίας των Αγγέλων Γουβερνέτου, (Πηγή: www.chaniatourism.com).....	89
Εικόνα 26 - Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου του Ερημίτη, (Πηγή: www.orthodoxcrete.com)	90
Εικόνα 27 - Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου, (Πηγή: www.chaniatourism.gr).....	91
Εικόνα 28 - Ιερά Μονή Αγίου Ελεήμονος, (Πηγή: www.angelifire.com).....	92
Εικόνα 29 – Θολωτή δεξαμενή ρωμαϊκής περιόδου – Αρχαία Πόλη Άπτερα, (Πηγή: www.tripadvisor.com)	94
Εικόνα 30 - Κάστρο Κουλέ, (Πηγή: www.kastra.eu)	95
Εικόνα 31 - Φρούριο Ιτζεδιν, (Πηγή: www.kastra.eu)	96
Εικόνα 32 – Φορτέτζα (Νησίδα Σούδας), (Πηγή: www.kastra.eu)	97
Εικόνα 33 – Χάρτης πολυκεντρικής και ισόρροπης χωρικής ανάπτυξης, (Έγκριση του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, ΦΕΚ 128/2008).....	99
Εικόνα 34 – Χάρτης Βασικών Κατευθύνσεων Χωρικής Οργάνωσης του Τουρισμού, (Έγκριση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αυτού, ΦΕΚ 1138/2009).....	102
Εικόνα 35 – Επενδυτικές Προτεραιότητες και κατ’ αντιστοιχία Προϋπολογισμός Άξονα Προτεραιότητας 1 Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης	

2014 – 2020 (Περιφέρεια Κρήτης, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2014 – 2020, 2015)	110
Εικόνα 36 – Επενδυτικές Προτεραιότητες και κατ’ αντιστοιχία Προϋπολογισμός Άξονα Προτεραιότητας 2 Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2014 – 2020 (Περιφέρεια Κρήτης, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2014 – 2020, 2015)	111
Εικόνα 37 – Επενδυτικές Προτεραιότητες και κατ’ αντιστοιχία Προϋπολογισμός Άξονα Προτεραιότητας 3 Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2014 – 2020 (Περιφέρεια Κρήτης, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2014 – 2020, 2015)	112
Εικόνα 38 – Επενδυτικές Προτεραιότητες και κατ’ αντιστοιχία Προϋπολογισμός Άξονα Προτεραιότητας 4 Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2014 – 2020 (Περιφέρεια Κρήτης, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2014 – 2020, 2015)	113
Εικόνα 39 - Επενδυτικές Προτεραιότητες και κατ’ αντιστοιχία Προϋπολογισμός Άξονα Προτεραιότητας 5 Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2014 – 2020 (Περιφέρεια Κρήτης, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2014 – 2020, 2015)	114
Εικόνα 40 – Άξονες Προτεραιότητας και κατ’ αντιστοιχία Προϋπολογισμός Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2014 – 2020 (Περιφέρεια Κρήτης, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2014 – 2020, 2015)	115
Εικόνα 41 – Άξονες, Μέτρα και αντίστοιχοι στόχοι ανάπτυξης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Χανίων 2014 – 2019, (Δήμος Χανίων, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Χανίων 2014 – 2019, 2015)	118

Περίληψη

Για την αντιμετώπιση των σύγχρονων προβλημάτων των περιφερειών η Ευρωπαϊκή Ένωση παρέχει συγκεκριμένα εργαλεία διευκόλυνσης προς τα κράτη – μέλη. Μέσω του νέου ΕΣΠΑ (Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς) για την προγραμματιστική περίοδο 2014 – 2020 έχει εισάγει τα εργαλεία διευκόλυνσης ITI (Integrated Territorial Investment) και CLLD (Community-Led Local Development) προς την ολοκληρωμένη προσέγγιση για τη χωρική ανάπτυξη. Στην Ελλάδα, τα συγκεκριμένα εργαλεία ενσωματώνονται ως εξής: «Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων», «Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση» (ΟΧΕ) και «Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη».

Αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής εργασίας αποτελεί η μελέτη της ΟΧΕ, ενός εργαλείου ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης για την εφαρμογή αναπτυξιακών στρατηγικών συγκεκριμένων χωρικών ενοτήτων. Συγκεκριμένα μετά την ανάλυση των στοιχείων που συνθέτουν το εργαλείο της ΟΧΕ, πραγματοποιήθηκε μελέτη της εφαρμογής για συγκεκριμένη περιοχή μελέτης/ παρέμβασης που ορίστηκε από τα διοικητικά όρια των Δημοτικών Ενοτήτων Ακρωτηρίου και Σούδας του Δήμου Χανίων.

Πραγματοποιήθηκε εκτενής καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης και αντίστοιχη ανάλυση με τη μέθοδο SWOT. Με βάση τα παραπάνω, διατυπώθηκε συγκεκριμένο αναπτυξιακό όραμα, τέθηκαν γενικοί και ειδικοί αναπτυξιακοί στόχοι και καταγράφηκε πλήρες σχέδιο δράσης και παρακολούθησης.

Abstract

To address the current problems of the Member States, the European Union has provided them with specific facilitation tools. Through the National Strategic Reference Framework (NSRF) for the 2014-2020 programming period, it has introduced Integrated Territorial Investment (ITI) and Community-Led Local Development (CLLD) tools for an integrated approach to territorial development. In Greece, these tools/ mechanisms are incorporated as follows: "Development with Local Communities Initiative", "Integrated Territorial Investment" and "Sustainable Urban Development".

The subject of this diploma thesis is the study of ITI, tool for integrated territorial development for the implementation of development strategies of specific spatial units. Specifically, after analyzing the components of the ITI tool, a study of a specific area was carried out. The area selected is defined by the administrative boundaries of the Municipality Units of Akrotiri and Souda of the Municipality of Chania.

The current situation was exhaustively analyzed and a SWOT analysis was prepared. Based on the above, a specific development vision was formulated, general and specific development goals were set and a full action and monitoring plan was recorded.

1. Έννοια και μορφές χωρικού σχεδιασμού

Η έννοια του σχεδιασμού μπορεί να λάβει ποικίλους ορισμούς και έννοιες. Ο σχεδιασμός μπορεί να οριστεί ως η απαιτούμενη διαδικασία για τον καθορισμό κατάλληλων μελλοντικών δράσεων, οι οποίες με τη σειρά τους τίθενται σε εφαρμογή μέσα από μία σειρά επιλογών. Με τον όρο δράση περιγράφεται πρακτικά η συνισταμένη όλων των προσπαθειών που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια του σχεδιασμού. Σύμφωνα με αυτό κάθε μία προσπάθεια σχεδιασμού οφείλει να έχει ως τελικό αντικείμενο την επιτυχία στην επίτευξη του αντίστοιχου στόχου. Συνοπτικά, ο χωρικός σχεδιασμός (σχεδιασμός του χώρου) αποτελεί μία διαδικασία παρέμβασης με αντικείμενο την επίλυση προβλημάτων στο παρόν ή το μέλλον, με τελικό στόχο την πιο αποτελεσματική λειτουργία ενός χωρικού συστήματος [1].

Μέσα στην πλήρη έννοια του χωρικού σχεδιασμού περιλαμβάνεται τόσο το εύρος της κλίμακας του σχεδιασμού όσο και το πλήθος και (ως εκ τούτου) η πολυπλοκότητα των διαφορετικών κατευθύνσεων και συστημάτων που αντιπροσωπεύονται. Αξιοσημείωτο στοιχείο αποτελεί το γεγονός πως ενώ οι εμπλεκόμενες δραστηριότητες της πολεοδομίας και της χωροταξίας συνιστούν το κύριο τμήμα του χωρικού σχεδιασμού, υπάρχει ένα ακόμα πλήθος τομέων που συμπεριλαμβάνονται στον χωρικό σχεδιασμό. Τέτοιοι τομείς ενδέχεται να είναι ο κοινωνικός σχεδιασμός, ο οικονομικός, ο περιβαλλοντικός και ο σχεδιασμός έργων και προγραμμάτων.

Είναι σαφές, πως υπάρχει η δυνατότητα έκφρασης του χωρικού σχεδιασμού με διαφορετικά είδη και διαφορετικές μορφές, ενδεχομένως με τρόπο παρόμοιο με τις πολιτικές για την αστική και περιφερειακή ανάπτυξη. Ως εκ τούτου και λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι η πολεοδομία και η χωροταξία αποτελούν το κύριο μέρος του χωρικού σχεδιασμού, γίνεται αμέσως αντιληπτή και η σύνδεση που υπάρχει μεταξύ του χωρικού σχεδιασμού και της αστικής και περιφερειακής ανάπτυξης. Το συγκεκριμένο συμπέρασμα είναι απολύτως λογικό από τη στιγμή που αντικείμενο ενασχόλησης της πολεοδομίας αποτελούν η πόλη και ο οικισμός, άρα κρίσιμο ζήτημα αποτελεί και η αστική ανάπτυξη, ενώ αντικείμενο ενασχόλησης της χωροταξίας αποτελούν η ευρύτερη περιοχή μιας πόλης ή μιας περιφέρειας ή μιας χώρας όπου με τη σειρά της η περιφερειακή ανάπτυξη είναι απαραίτητη [2].

Με βάση τη διατύπωση του CEMAT (Conference du Conseil de l'Europe des Ministres responsables de l'aménagement du territoire) [3] η έννοια του χωρικού

σχεδιασμού ορίζεται ως εξής:

«Ο χωρικός σχεδιασμός αναφέρεται στις μεθόδους που χρησιμοποιούνται από τον δημόσιο τομέα για να επηρεάσουν την κατανομή του πληθυσμού και των δραστηριοτήτων σε διάφορες κλίμακες καθώς και τη χωροθέτηση διαφόρων υποδομών περιοχών αναψυχής και περιοχών της φύσης. Οι δραστηριότητες του χωρικού σχεδιασμού πραγματοποιούνται σε διάφορα διοικητικά και κυβερνητικά επίπεδα (τοπικό, περιφερειακό, εθνικό) ενώ οι δραστηριότητες συνεργασίας σε αυτό το πεδίο εφαρμόζονται σε διασυνοριακό, διεθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο»

Επιπλέον, ο χωρικός σχεδιασμός συνδέεται με την έννοια της χωρικής ανάπτυξης η οποία «υποδεικνύει ένα νέο επιστημονικό πεδίο για τη μελέτη των φαινομένων και δυναμικών του χώρου, αλλά και μια νέα εκδοχή δημόσιας πολιτικής που ενσωματώνει στοιχεία χωροταξικού σχεδιασμού και περιφερειακής και εν γένει αναπτυξιακής πολιτικής», σύμφωνα με την Γιαννακούρου [4].

Ένα λογικό συμπέρασμα αποτελεί ο ισχυρισμός πως ο χωρικός σχεδιασμός αποτελεί από μόνος του μια πιο πεπλατυσμένη κατηγορία του σχεδιασμού, μέσα στην οποία υπάρχει η δυνατότητα να συμπεριληφθούν στοιχεία από τον σχεδιασμό σε επίπεδο εθνικό και υπερεθνικό (διακρατικός σχεδιασμός), την περιφερειακή πολιτική (εθνικός περιφερειακός σχεδιασμός), τον σχεδιασμό σε επίπεδο περιφερειακό (χωροταξικός σχεδιασμός) και τον λεπτομερή σχεδιασμό χρήσεων γης.

Για όλες τις παραπάνω κατηγορίες σχεδιασμού που περιλαμβάνονται στον χωρικό σχεδιασμό, προκύπτει πως:

- Τα στοιχεία που αποτελούν τον εθνικό χωρικό σχεδιασμό είναι τα γενικά αναπτυξιακά πλαίσια ή τα προοπτικά σχέδια, τα χαμηλότερου επιπέδου χωρικά σχέδια και οι εθνικές κατευθύνσεις ή σχέδια, τα οποία διαμορφώνουν την οργάνωση της χωρικής ανάπτυξης και ερμηνεύουν τον τρόπο με τον οποίο οι υπερεθνικές μορφές χωρικής ανάπτυξης επηρεάζουν τον χώρο.
- Η περιφερειακή πολιτική σκοπεύει στην ισοκατανομή της ανάπτυξης ανάμεσα στις περιφέρειες και στη διασφάλιση της ύπαρξης κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας.
- Ο περιφερειακός σχεδιασμός τοποθετείται ανάμεσα στο εθνικό και το τοπικό επίπεδο. Σύμφωνα με τον περιφερειακό σχεδιασμό διαμορφώνεται η χωρική οργάνωση της ανάπτυξης κυρίως μέσω στρατηγικών και πραγματοποιούνται προσπάθειες για την εκπλήρωση των εθνικών

πολιτικών πάνω στις εκάστοτε τοπικές συνθήκες. Τα εργαλεία του περιφερειακού σχεδιασμού έχουν στρατηγικό χαρακτήρα και η έκφρασή τους γίνεται μέσω των σχεδίων στα οποία όμως δεν προσδιορίζονται συγκεκριμένες περιοχές παρέμβασης.

- Ο σχεδιασμός των χρήσεων γης ή και φυσικός σχεδιασμός τοποθετείται στο τοπικό επίπεδο με αντικείμενο τη ρύθμιση των χρήσεων γης και των ακινήτων. Τα εργαλεία αυτού του επιπέδου εμβαθύνουν με εξειδίκευση σε συγκεκριμένα οικόπεδα, με λεπτομερή εξέταση συγκεκριμένων ζητημάτων, π.χ. χρήσεις γης και κτιριακές κατασκευές [5].

Όλα τα συστήματα χωρικού σχεδιασμού διαμορφώνονται με βάση τις πολιτικό-οικονομικές αλλαγές, τις σχετικές πολιτικές, αλλά και τις κοινωνικό-πολιτιστικές αξίες. Όλα τα παραπάνω διαμορφώνουν τις πολιτικές σχεδιασμού και συμβάλουν στη διαμόρφωση των παραδόσεων σχεδιασμού [2].

Τα μέσα άσκησης, δηλαδή τα εργαλεία, του χωρικού σχεδιασμού αποτελούν αναπόσπαστο στοιχείο των αντίστοιχων συστημάτων χωρικού σχεδιασμού. Ως εργαλεία ορίζονται όλα τα σχέδια χωρικής οργάνωσης – χωρικής ανάπτυξης, τα οποία περιλαμβάνονται στις προβλέψεις του νομικού πλαισίου και έχουν ως τελικό στόχο την υλοποίηση των κατευθύνσεων του σχεδιασμού. Υπάρχει πληθώρα εργαλείων χωρικού σχεδιασμού τόσο ως προς το είδος όσο και ως προς το επίπεδο του σχεδιασμού, παρόλα αυτά είναι δυνατή η κατηγοριοποίησή τους σε τέσσερις μεγάλες ομάδες εργαλείων. Οι ομάδες αυτές είναι οι εθνικές πολιτικές και προοπτικές, τα στρατηγικά εργαλεία, το πλαίσιο (masterplan) και τα κανονιστικά σχέδια.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή [6] καταγράφεται ότι:

- «Οι εθνικές πολιτικές περιλαμβάνουν έγγραφα που δίνουν κύριες κατευθύνσεις. Πεδίο εφαρμογής τους είναι όλη η χώρα.
- Τα στρατηγικά εργαλεία προσδιορίζουν τα ευρύτερα πρότυπα χωρικής ανάπτυξης για περιοχές κάτω του εθνικού και πάνω από το επίπεδο του δήμου. Εξειδικεύονται μέσω άλλων εργαλείων, κατώτερων επιπέδων.
- Τα σχέδια-πλαίσια (masterplan), προσδιορίζουν ένα γενικό χωρικό πλαίσιο και τα κριτήρια για τη ρύθμιση των χρήσεων γης σε μια περιοχή. Μπορούν να είναι δεσμευτικά ή μη δεσμευτικά όσον αφορά τον κανονιστικό τους χαρακτήρα. Έχουν εν μέρει στρατηγικό χαρακτήρα αλλά επίσης προσδιορίζουν συγκεκριμένες τοποθεσίες σε ένα λεπτομερή χάρτη. Συνήθως αφορούν ένα ολόκληρο οικισμό.

- Τα κανονιστικά εργαλεία, ρυθμίζουν ή προωθούν την ανάπτυξη και την προστασία χωριστών χωρικών ενότητων. Οι χωρικές ενότητες που καλύπτουν μπορεί να είναι μια γειτονιά ενός δήμου, μια ολόκληρη κοινότητα ή περισσότερες. Είναι εργαλεία που συνήθως προσδιορίζουν περιοχές χρήσεων γης.»

2. Ευρωπαϊκό πλαίσιο εφαρμογής ολοκληρωμένων χωρικών παρεμβάσεων

Τα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η Ευρώπη δημιουργούν συνεχώς την ανάγκη για αποτελεσματικές παρεμβάσεις μέσω ολοκληρωμένων περιφερειακών προσεγγίσεων και στρατηγικών. Μία από αυτές τις αναπτυξιακές στρατηγικές είναι η «Ευρώπη 2020», η δεκαετής στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αντικείμενο την απασχόληση και την ανάπτυξη εντός των ορίων της ΕΕ και τελικό στόχο την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομία και κοινωνία. Για την υλοποίηση της συγκεκριμένης στρατηγικής, πραγματοποιείται χρήση πλήθους εργαλείων και επιμέρους στρατηγικών, των οποίων η πρόοδος παρακολουθείται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Με βάση τα αποτελέσματα της ανατροφοδότησης της παρακολούθησης και σύμφωνα με τους δείκτες παρακολούθησης, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επαναπροσδιορίζει νέες κατευθυντήριες γραμμές, επιμέρους πολιτικές και στόχους [7].

Ως αποτέλεσμα διαρκούς διαβούλευσης και σχεδιασμού, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έλαβε την απόφαση και εκκίνησε την ένταξη στα σχέδιά της μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης για τη χωρική ανάπτυξη. Ως ολοκληρωμένη προσέγγιση περιγράφεται ένα πλήρες σύστημα εμπλεκόμενων ενεργειών, των οποίων η εφαρμογή επιδιώκει την συνεχή βελτίωση μιας πόλης ή περιοχής της στους τομείς της οικονομίας, της κοινωνίας, του φυσικού περιβάλλοντός της. Κρίσιμο στοιχείο της διαδικασίας είναι η ολοκληρωμένη φύση της προσέγγισης, δηλαδή η πλήρης αλληλεπίδραση και σχέση μεταξύ των πολιτικών, των σχεδίων και των προτάσεων. Με βάση το παραπάνω, είναι απαραίτητη η διασφάλιση της θετικής επίδρασης μεταξύ των τμημάτων του εκάστοτε σχεδίου με τρόπο τέτοιο, ώστε η ταυτόχρονη εφαρμογή των τμημάτων του σχεδίου να επιφέρει πιο θετικά αποτελέσματα από ό,τι αν εφαρμόζονταν μεμονωμένα [8].

Τα Σύμφωνα Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ), που υπογράφηκαν μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των κρατών – μελών της Ε.Ε., περιλαμβάνουν την αποτύπωση της ολοκληρωμένης προσέγγισης για τη χωρική ανάπτυξη. Ο εντοπισμός κοινών προβλημάτων μεταξύ των σύγχρονων περιφερειών των κρατών-μελών της Ε.Ε., η ανάγκη αντιμετώπισης αυτών με ένα συνολικό τρόπο, καθώς και η διάκριση σημαντικών αναπτυξιακών δυνατοτήτων που μπορούν να βελτιστοποιηθούν μέσα από ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχέδιο αποτελούν τα θεμέλια για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη [9].

Στο ίδιο επίπεδο, ο αστικός χώρος αντιμετωπίζει διάφορα σημαντικά προβλήματα, π.χ. ανισότητα αστικού ιεραρχικού συστήματος, αστική διάχυση, εγκατάλειψη κέντρο πόλεων και υποβάθμιση φυσικού και δομημένου αστικού περιβάλλοντος. Ως εκ τούτου, με κυριότερα μέσα την ανταγωνιστικότητα, την τοπική επιχειρηματικότητα και την εξασφάλιση συνεργειών, η ολοκληρωμένη προσέγγιση για τη χωρική ανάπτυξη στοχεύει στην ενίσχυση της απασχόλησης, την κοινωνική συνοχή και την βιωσιμότητα του φυσικού πλούτου των χωρικών ενότητων [10].

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, εντός του πλαισίου της νέας προγραμματικής περιόδου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έλαβε την απόφαση για την σύσταση των εργαλείων διευκόλυνσης:

- ITI (Integrated Territorial Investment) και
- CLLD (Community-Led Local Development)

2.1 ITI (Integrated Territorial Investment)

Η ITI είναι ένα νέο εργαλείο που εισήχθηκε στον Κανονισμό Κοινών Διατάξεων της ΕΕ (Common Provisions Regulation - CPR), με στόχο την διευκόλυνση της εκτέλεσης χωρικών στρατηγικών που χρειάζονται χρηματοδότηση από διαφορετικές πηγές. Εντός του Κανονισμού Κοινών Διατάξεων δεν διευκρινίζεται η ακριβής διάρθρωση της ITI, επιτρέποντας ευελιξία όσον αφορά την εδαφική επιφάνει στην οποία μπορεί να παρεμβάινει.

Κύρια στοιχεία τα οποία περιλαμβάνει μία ITI είναι:

- (i) καθορισμένη περιοχή με ενιαία και συνεκτική στρατηγική ολοκληρωμένης (πολυτομεακής) χωρικής ανάπτυξης, ως βάση για την υλοποίηση της ITI
- (ii) ρύθμιση για άντληση κεφαλαίων από τουλάχιστον δύο διαφορετικούς άξονες προτεραιότητας ή προγραμμάτων και διασφάλιση αξιοποίησης των κεφαλαίων με ολοκληρωμένο τρόπο
- (iii) ειδικές δυνατότητες για τη διακυβέρνηση, ιδίως δυνατότητα για το κράτος-μέλος ή τη διαχειριστική αρχή να ορίσει τους ενδιάμεσους φορείς για τη διαχείριση και την υλοποίηση μιας ITI.

Για τη χρηματοδότηση από ESIF (European Structural and Investment Funds), οι χωρικές στρατηγικές συνεργασίας ιδανικά πρέπει να ανήκουν σε διαφορετικούς άξονες προτεραιότητας οι οποίοι θα συνδεθούν μεταξύ τους, με κυριότερο στόχο την ανάπτυξη και ανάδειξη συγκεκριμένων στοιχείων της περιοχής παρέμβασης.

Τα στοιχεία προγραμματισμού που αφορούν μια ΙΤΙ επικεντρώνονται σε τέσσερις χρηματοδοτικές πτυχές:

- Οι ΙΤΙ πρέπει να αφορούν το εν λόγω έδαφος
- Θα πρέπει να χρηματοδοτούνται από το ERDF (European Regional Development Fund), ESF (European Social Fund) ή το ταμείο συνοχής
- Μπορεί να εξαχθεί από δύο τουλάχιστον διαφορετικούς άξονες προτεραιότητας ενός ή περισσότερων ΟΠs (Operation Programmes)
- Μπορεί να συμπληρωθεί με το European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) και/ή Maritime and Fisheries Fund (EMFF)

Είναι απαραίτητο να περιγραφεί ο τρόπος με τον οποίο το εργαλείο των ΙΤΙ χρησιμοποιείται στα πλαίσια της αειφόρου αστικής ανάπτυξης, για προγράμματα τα οποία υποστηρίζονται από το ESF, το ERDF ή το ταμείο συνοχής. Απαραίτητος είναι και ο καθορισμός της χρηματοδοτικής κατανομής των δράσεων κάθε άξονα προτεραιότητας για τις περιπτώσεις χρηματοδότησης από τα EAFRD ή EMFF.

Μέσα από τον καθορισμό των εργαλείων ΙΤΙ, δίνεται η ευελιξία για εφαρμογή σε οποιαδήποτε περιοχή. Οι τομείς προτεραιότητας που διατυπώνονται στο CSF (Common Strategy Framework) αποτελούν τις περισσότερες φορές κατάλληλη βάση για μελέτη, σε συνδυασμό με τον κανονισμό ETC (European Territorial Cooperation) που επιτρέπει την χρήση του εργαλείου ΙΤΙ σε προγράμματα συνεργασίας.

Ανάλογα την πηγή χρηματοδότησης, οι ΙΤΙ μπορούν να εφαρμοσούν τόσο ως μέσο για την προώθηση της αειφόρου αστικής ανάπτυξης, όσο και ως εργαλείο για την υποστήριξη των ολοκληρωμένων προσεγγίσεων σε οποιοδήποτε άλλο τύπο περιοχής [7], [11], [12], [13], [14].

2.2 CLLD (Community-Led Local Development)

Το CLLD είναι ένα ειδικό εργαλείο για χρήση σε υποπεριφερειακό επίπεδο, το οποίο είναι συμπληρωματικό σε σχέση με άλλα εργαλεία υποστήριξης σε τοπικό επίπεδο. Το εργαλείο CLLD κινητοποιεί και εμπλέκει τις τοπικές κοινότητες και οργανισμούς να συνεισφέρουν στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, προώθηση της εδαφικής συνοχής και επίτευξη συγκεκριμένων στόχων πολιτικής.

Το CLLD είναι ουσιαστικά η τοπική ομάδα δράσης που καθορίζει το περιεχόμενο της τοπικής ανάπτυξης, της στρατηγικής και των ενεργειών που χρηματοδοτούνται. ΤΟ CLLD αποτελεί συνήθως υποστηρικτικό εργαλείο μιας ευρύτερης ολοκληρωμένης αστικής στρατηγικής μέσω ΙΤΙ [11], [15].

2.3 Χαρακτηριστικά των χρηματοδοτικών εργαλείων

Τα κύρια χαρακτηριστικά των χρηματοδοτικών εργαλείων για αστική και περιφερειακή ανάπτυξη 2014-2020 περιγράφονται ως εξής:

- Τα σχέδια μπορούν να είναι διαρθρωμένα σε διάφορες μορφές
- Ο ΚΚΔ διατυπώνει ιδιαίτερη έμφαση στην ολοκληρωμένη προσέγγιση για την εφαρμογή των χωρικών στρατηγικών
- Το ταμείο χρηματοδότησης μπορεί να λειτουργεί με μια συγκεκριμένη χωρική εστίαση-πόλη, αστική περιοχή, ή σε άλλο έδαφος
- Τα σχεδιαζόμενα χρηματοδοτικά εργαλεία θα μπορούσε να είναι και μονάχα ένα ταμείο
- Ανεξάρτητα από τη διάρθρωση του χρηματοδοτικού εργαλείου και το παρεχόμενο χρηματοπιστωτικό προϊόν, το εργαλείο αποσκοπεί στην διασφάλιση της επιστροφής. Αυτό δεν σημαίνει πως το επίπεδο των προβλεπόμενων εσόδων και εξόφλησης δεν μπορεί να πέσει κάτω από τους εμπορικούς όρους.
- Το ταμείο χρησιμοποιεί μια προσέγγιση ανακύκλωσης, δηλαδή την προοπτική επανεπένδυσης εσόδων και επιστροφών στο μέλλον
- Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό τους είναι η πιθανή χρησιμοποίηση των συνεισφορών σε είδος για να παρέχουν πόρους [11].

3. Ελληνικό πλαίσιο εφαρμογής ολοκληρωμένων χωρικών παρεμβάσεων

Για την Ελλάδα, το ΕΣΠΑ (Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης) 2014-2020 αποτελεί το βασικό στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης, συνδράμοντας σημαντικούς πόρους από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μέσω του ΕΣΠΑ, καθίσταται δυνατή η υλοποίηση πλήθους στόχων της αναπτυξιακής στρατηγικής «Ευρώπη 2020», ενώ ταυτόχρονα επιδιώκεται και η αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών της χώρας μέσω ολοκληρωμένων παρεμβάσεων. Ταυτόχρονα, μέσα στις προτεραιότητες του ΕΣΠΑ αναγνωρίζονται οι επιμέρους στρατηγικές αναπτυξιακού σχεδιασμού σε περιοχές που παρουσιάζουν συγκεκριμένα προβλήματα ή διακρίνονται από σημαντικές αναπτυξιακές δεξιότητες [9].

Στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής (Cohesion Policy) και με οδηγό τον κεντρικό στόχο του αναπτυξιακού σχεδίου για την Ελλάδα του 2020, η Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη, καλείται να συμπληρώσει και να μεγιστοποιήσει τα οφέλη από την άσκηση των τομεακών πολιτικών και των προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης.

Η νέα προσέγγιση της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης στο πλαίσιο του Ε.Σ.Π.Α. 2014-2020, λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικές χωρικές αναπτυξιακές ανάγκες, τις δυνατότητες ανάπτυξης και τη νέα αναπτυξιακή στρατηγική του Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης, ορίζει ως στρατηγικούς στόχους την επίτευξη της απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής και της διατήρησης των πόρων, με γνώμονα τις δυνατότητες και τις ιδιαίτερες ανάγκες των επιμέρους χωρικών ενοτήτων και με κινητήριο δύναμη την ανταγωνιστικότητα και την τοπική επιχειρηματικότητα.

Επίσης, η Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη θέτει ως κύριο στόχο την αντιμετώπιση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων στο ορισμένο χωρικό επίπεδο όπου εκδηλώνονται οι ανισότητες, δρουν οι μακροπρόθεσμοι παράγοντες δημιουργίας τους και υπάρχει το ενδογενές δυναμικό για την αντιστροφή τους. Την ίδια στιγμή, ο γενικότερος σχεδιασμός συμβάλλει απαραίτητα στην τόνωση της απασχόλησης και στην αντιμετώπιση της κρίσης.

Για την περίοδο 2014-2020, ο σχεδιασμός της Ολοκληρωμένης Προσέγγισης επικεντρώνεται στις επενδυτικές προτεραιότητες στις οποίες είχε σημειωθεί

υστέρηση σε προηγούμενες περιόδους, με σύνδεση αυτών με τις παρεμβάσεις των λοιπών επενδυτικών προτεραιοτήτων και με δόμηση των εργαλείων ώστε να επιτυγχάνεται μόχλευση πόρων.

Στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ, η Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη καλείται

- να αντιμετωπίσει συγκροτημένα τις ιδιαίτερες προκλήσεις στο χωρικό επίπεδο όπου εμφανίζονται,
- να μεγιστοποιήσει τα οφέλη από το ΕΣΠΑ σε χωρικό επίπεδο οργανώνοντας κατάλληλες συνέργειες Θ.Σ., ΕΔΕΤ, Προγραμμάτων, παράλληλων πολιτικών και πηγών χρηματοδότησης,
- να προωθήσει την αποδοτική εφαρμογή των νέων εργαλείων που αφορούν στην *Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων*, στη *Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη* και στην *Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση*.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, για την Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη ισχύουν:

- Στο πλαίσιο των στόχων, κατευθύνσεων και κριτηρίων που θέτει το ΕΣΠΑ και η Εθνική Αρχή Συντονισμού, οι Περιφέρειες ορίζουν τις στρατηγικές τους με βάση τα προβλήματα και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι Περιφέρειες και τους συγκεκριμένους τύπους χωρικών ενοτήτων στο εσωτερικό τους.
- Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα επιλέγουν τα εργαλεία υλοποίησης της στρατηγικής (πόροι ΕΤΠΑ και ΕΚΤ) και ορίζουν τους τύπους χωρικών ενοτήτων, τα κριτήρια επιλογής, το περιεχόμενο των τοπικών σχεδίων και τα κριτήρια αξιολόγησης, τους Θ.Σ., Επενδυτικές Προτεραιότητες και τύπους δράσεων που θα καλύπτονται από τη στρατηγική, τη χρηματοδότηση της στρατηγικής, τις συνέργειες με λοιπά Προγράμματα.
- Τα τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα ορίζουν τους ειδικούς στόχους, τύπους δράσεων και Επενδυτικές Προτεραιότητες ανά Θεματικό Στόχο στους Άξονες Προτεραιότητας καθώς και τους πόρους των Διαρθρωτικών Ταμείων που στηρίζουν την Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στις Περιφέρειες.
- Αν και η προσέγγιση στη χωρική ανάπτυξη πρέπει να διαθέτει θεματική επικέντρωση για να εξασφαλίζεται μεγαλύτερη αποδοτικότητα στη χρήση των πόρων, είναι δυνατόν, κατά περίπτωση, να επεκτείνεται σε περισσότερους Θ.Σ. και Επενδυτικές Προτεραιότητες, ώστε να καλύπτονται οι τύποι δράσεων που η υποδεικνύονται τεκμηριωμένα ως αναγκαίοι και κατάλληλοι.

- Τα ΕΔΕΤ υποστηρίζουν χρηματοδοτικά τα εργαλεία της Ολοκληρωμένης Προσέγγισης, κατ' αναλογία των Επενδυτικών Προτεραιοτήτων, Περιοχών Εστίασης, Θ.Σ. και Θεματικών Πεδίων που τους αντιστοιχούν, μέσω ΠΕΠ και τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Η συνεργασία των ΕΔΕΤ είναι απαραίτητη και η αρμονική διακυβέρνηση απόλυτα αναγκαίος όρος.
- Σε Προγράμματα, όπου η αναγνώριση των προκλήσεων και ο σχεδιασμός της κατάλληλης στρατηγικής διαθέτουν την αναγκαία ωριμότητα, ορίζονται συγκεκριμένες χωρικές ενότητες για την εφαρμογή των εργαλείων, μαζί με τις απαιτήσεις περιεχομένου, Επενδυτικών Προτεραιοτήτων και τύπων δράσεων, φορέα υλοποίησης, παρακολούθησης και αξιολόγησης, χρηματοδότησης και μόχλευσης πόρων. Στα λοιπά Προγράμματα, ορίζεται σταδιακή, χρονικά προσδιορισμένη, διαδικασία εφαρμογής των εργαλείων.

Το ΕΣΠΑ ορίζει τρία βασικά «εργαλεία εφαρμογής», όπως προβλέπονται στους σχετικούς κανονισμούς: Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ), Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ) και Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ) [10].

3.1 Τοπική ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ)

Τα ΤΑΠΤΟΚ αποτελούν εργαλείο εφαρμογής στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης. Οι Ομάδες Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ) είναι ο κύριος συντελεστής σχεδιασμού της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης και της υποβολής στη Διαχειριστική Αρχή του ΠΕΠ, ενώ δρουν και ως φορείς διαχείρισης και υλοποίησης του ενιαίου σχεδίου. Συμμετοχή στην ΟΤΔ έχει και η τοπική αυτοδιοίκηση, σε συνεργασία με φορείς ιδιωτικού τομέα και λοιπών οργανώσεων, συνεταιρισμών και ομάδων της περιοχής. Ταυτόχρονα, σημαντικό ζήτημα αποτελεί η αξιοποίηση της πολύχρονης εμπειρίας των Ομάδων Τοπικής Δράσης LEADER, είτε για τη δημιουργία νέων σχημάτων είτε για τη βελτίωση των υφιστάμενων δομών.

Ο σχεδιασμός των ΤΑΠΤΟΚ εστιάζει στις τοπικές ανάγκες και η υλοποίησή του πραγματοποιείται από τις ΟΤΔ με την εποπτεία της Διαχειριστικής Αρχής. Στα εργαλεία ΤΑΠΤΟΚ προωθείται η πολυταμειακή χρηματοδότηση, επομένως η στόχευση περιλαμβάνει πολλούς θεματικούς στόχους των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών ταμείων (ΕΔΕΤ).

Με βάση την υφιστάμενη κατάσταση, τις τάσεις χωρικής ανάπτυξης στην Ελλάδα και σύμφωνα με τις επιλογές της ορισθείσας, ανά περίπτωση, στρατηγικής ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης, εξετάζεται κατά κύριο λόγο, η εφαρμογή Τ.Α.Π.ΤΟ.Κ. σε τρεις κατηγορίες χωρικών τύπων:

- Υπο-περιφερειακές, ή και διαπεριφερειακές κατεξοχήν αγροτικές/αλιευτικές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις,
- Αστικές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις,
- Περιοχές όπου η σύνδεση αστικού κέντρου και περιμετρικού αγροτικού χώρου είναι ιδιαίτερα σημαντική ή προβληματική,

Οι κατηγορίες ορίζονται με δικαιοδοτικά κριτήρια (jurisdictional), ενώ είναι δυνατή και η επιλογή λειτουργικών περιοχών (functional areas).

Ως κριτήρια για τον εντοπισμό των λειτουργικών περιοχών τίθενται:

- Σε αστικές και περιαστικές περιοχές: η ύπαρξη ανεργίας, φτώχειας και ομάδων-στόχου, περιβαλλοντικών, δημογραφικών και φυσικών προκλήσεων, διακριτής ζώνης παραγωγικής αποδιάθρωσης ή ασύμβατων χρήσεων
- Σε αγροτικές περιοχές: κριτήρια όπως αυτά θα εξειδικευθούν στο πλαίσιο του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020
- Σε αλιευτικές περιοχές: κριτήρια όπως αυτά θα εξειδικευθούν στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας & Θάλασσας 2014-2020.

Οι κύριες προκλήσεις και οι στόχοι για την Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων διακρίνονται ως προς το χώρο εφαρμογής, έχοντας ως κοινό τόπο την προώθηση κατά το σχεδιασμό και την υλοποίηση της τοπικής ευθύνης, συμμετοχής και πρωτοβουλίας [10].

3.2 Βιώσιμη αστική ανάπτυξη (ΒΑΑ)

Οι ΒΑΑ χαρακτηρίζονται κυρίως ως ολοκληρωμένες στρατηγικές αστικής ανάπτυξης και όχι ως εργαλείο εφαρμογής με την κύρια έννοια του όρου. Οι στρατηγικές για ΒΑΑ δύναται να υλοποιηθούν με πολλούς τρόπους είτε μέσω του εργαλείου της ΟΧΕ, είτε μέσω του ΤΑΠΤΟΚ για μικρές χωρικές ενότητες.

Πιο συγκεκριμένα, οι περιοχές στις οποίες η προσέγγιση της ΒΑΑ θα εφαρμοστεί με τη χρήση του εργαλείου της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης είναι :

- περιοχές εφαρμογής Ρυθμιστικού Σχεδίου ή περιοχές που έχουν προσδιοριστεί ως περιοχές παρεμβάσεων αστικής ανασυγκρότησης στα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, στα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια ή σε Σχέδια Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης
- περιοχές που ορίζονται με βάση τα όρια Δημοτικής Ενότητας ή όρια ΓΠΣ ή Ρυθμιστικού Σχεδίου και ο πληθυσμός τους ξεπερνά τους 10.000 κατοίκους
- περιοχές που αντιμετωπίζουν έντονες προκλήσεις: οικονομικές/ περιβαλλοντικές/ κλιματικές/ δημογραφικές/ λειτουργικής οργάνωσης
- περιοχές που περιλαμβάνουν ζώνες αποβιομηχάνισης, που δοκιμάζονται περισσότερο από την οικονομική κρίση με τα συνακόλουθα φαινόμενα αστικής φτώχειας και υψηλής ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού ή περιοχές αλλαγών χρήσεων γης και αυθαίρετης δόμησης.

Η ΒΑΑ θα χρηματοδοτηθεί μέσω των ΠΕΠ με τη συμπλήρωση πόρων που θα διαθέσουν στις Περιφέρειες, ενδεικτικά και όχι αποκλειστικά, με χρηματοδότηση προς ενιαίες Ολοκληρωμένες Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης. Η επιλογή, έγκριση και χρηματοδότηση των στρατηγικών ΒΑΑ θα γίνουν στο πλαίσιο ανταγωνιστικής διαδικασίας, με κριτήρια σχετικά με την καταλληλότητα της στρατηγικής, τη συμβολή τους στην επίτευξη των αποτελεσμάτων του Προγράμματος και τη διαχειριστική επάρκεια, την τεχνική ετοιμότητα και την ικανότητα μόχλευσης πόρων του φορέα.

Σε κάθε Περιφέρεια, το πλήθος των στρατηγικών ΒΑΑ θα οριστεί ανάλογα με τη βαρύτητα του αστικού πληθυσμού και τη συμμετοχή των αστικών δραστηριοτήτων στο ΑΕΠ της και στη συνολική απασχόληση. Μέχρι την έκδοση ειδικών οδηγιών και κατευθύνσεων από την ΕΑΣ, θα εξετάζονται:

- η κάλυψη με στρατηγικές ΒΑΑ των αστικών κέντρων που έχουν λειτουργική περιοχή με πληθυσμό άνω των 70.000 κατοίκων,
- η επιλογή έως δύο μόνον στρατηγικών ΒΑΑ στις Περιφέρειες των οποίων ο αστικός πληθυσμός δεν ξεπερνά το 50% του συνολικού τους πληθυσμού.

Για περιοχές μικρότερης κλίμακας η *"Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη"* δύναται να εφαρμοστεί και στο πλαίσιο της *Τοπικής Ανάπτυξης με πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων* (ΤΑΠΤΟΚ) [10].

3.3 Ολοκληρωμένες χωρικές επενδύσεις (ΟΧΕ)

Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ) αποτελούν εργαλείο ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης για την εφαρμογή αναπτυξιακών στρατηγικών συγκεκριμένων χωρικών ενοτήτων. Οι περιοχές αυτές παρουσιάζουν συγκεκριμένα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν με συνολικό τρόπο ή διακρίνονται από σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν και να μεγιστοποιηθούν με βάση ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχέδιο.

Ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας της χωρικής στρατηγικής και του σχεδίου υλοποίησης θα πρέπει να εξασφαλίζεται με τη συμπληρωματικότητα και συνεκτικότητα των προτεινόμενων δράσεων, καθώς και με την αντιπροσωπευτικότητα του συστήματος διακυβέρνησης. Για κάθε περιοχή, στους στόχους περιλαμβάνονται η βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και απασχόλησης, η βελτίωση της καθημερινής ζωής των πολιτών και η διατήρηση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.

Οι ΟΧΕ μπορούν να χρηματοδοτηθούν από τα Ταμεία ΕΚΤ, ΕΤΠΑ και Ταμείο Συνοχής, μέσω συνδυασμένων επενδύσεων, με αναφορά σε δύο τουλάχιστον Άξονες Προτεραιότητας και με συνδυασμό μίας ή περισσοτέρων συμπληρωματικών επενδυτικών προτεραιοτήτων από διαφορετικούς θεματικούς στόχους, ενός ή περισσοτέρων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Όπου κρίνεται απαραίτητο, δράσεις χρηματοδοτούμενες από συγκεκριμένα μέτρα των Ταμείων ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ, μπορούν να συμπληρώσουν τις ΟΧΕ.

Βάσει του θεσμικού πλαισίου των ΕΔΕΤ και του σχεδιασμού των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, οι ΟΧΕ διακρίνονται σε:

- **ΟΧΕ για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ)**

Η ΟΧΕ, ως εργαλείο εφαρμογής ολοκληρωμένων προσεγγίσεων με στόχο την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη, ενεργεί ως μηχανισμός υλοποίησης μιας ΒΑΑ που είναι στρατηγικός μηχανισμός ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης.

- **ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές** (αφορούν όλες τις χωρικές ενότητες εκτός αυτών που προβλέπονται για τις ΟΧΕ-BAA)
Οι ΟΧΕ που αποτελούν εργαλείο εφαρμογής χωρικών στρατηγικών πλην ΒΑΑ, υλοποιούνται σε υποπεριφερειακές περιοχές, διαπεριφερειακές περιοχές με κοινές προκλήσεις και προβλήματα, όρια διασυνοριακών περιοχών, περιοχές τομεακών παρεμβάσεων και δράσεων που εντάσσονται σε ολοκληρωμένη χωρική στρατηγική ή περιοχές που χρηματοδοτούνται από τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα.

Ο κανονισμός του ΕΤΠΑ προβλέπει ότι τουλάχιστον το 5% των πόρων του ΕΤΠΑ που χορηγούνται σε εθνικό επίπεδο θα κατανέμονται σε ολοκληρωμένες δράσεις Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ) [9], [11].

3.3.1 Γενικό Νομοθετικό Πλαίσιο

Σύμφωνα με τον Κανονισμό Κοινών Διατάξεων της ΕΕ (ΚΚΔ, Άρθρο 36, Αριθ. 1303/2013) [12] το γενικό νομοθετικό πλαίσιο για την εφαρμογή των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων καθορίζει ότι:

«1. Όταν μια στρατηγική αστικής ανάπτυξης ή άλλες χωρικές στρατηγικές ή χωρικά σύμφωνα [...] απαιτούν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που συνεπάγεται επενδύσεις από το ΕΚΤ, το ΕΤΠΑ ή το Ταμείο Συνοχής στο πλαίσιο περισσότερων του ενός αξόνων προτεραιότητας ενός ή περισσότερων επιχειρησιακών προγραμμάτων, η οικεία ενέργεια μπορεί να υλοποιείται ως ολοκληρωμένη χωρική επένδυση («ΟΧΕ»). Η ενέργεια που πραγματοποιείται στο πλαίσιο ΟΧΕ μπορεί να συμπληρώνεται με χρηματοδοτική υποστήριξη από το ΕΓΤΑΑ ή το ΕΤΘΑ.

2. Όταν μια ΟΧΕ υποστηρίζεται από το ΕΚΤ, το ΕΤΠΑ ή το Ταμείο Συνοχής, το σχετικό επιχειρησιακό πρόγραμμα ή τα σχετικά επιχειρησιακά προγράμματα περιγράφουν την προσέγγιση απέναντι στη χρήση του μέσου ΟΧΕ και την ενδεικτική κατανομή των πιστώσεων από κάθε άξονα προτεραιότητας, σύμφωνα με τους ειδικούς κανόνες για κάθε Ταμείο. Όταν μια ΟΧΕ συμπληρώνεται με χρηματοδοτική υποστήριξη από το ΕΓΤΑΑ ή το ΕΤΘΑ, η ενδεικτική χρηματοδοτική κατανομή και τα μέτρα που καλύπτονται αναγράφονται στο σχετικό πρόγραμμα ή στα σχετικά προγράμματα σύμφωνα με τους ειδικούς κανόνες για κάθε Ταμείο.

3. Το κράτος μέλος ή η διαχειριστική αρχή δύναται να ορίσει έναν ή περισσότερους ενδιάμεσους φορείς, περιλαμβανομένων τοπικών αρχών, φορέων περιφερειακής ανάπτυξης ή μη κυβερνητικών οργανώσεων, για να ασκήσουν τη διαχείριση και την εφαρμογή μιας ΟΧΕ σύμφωνα με τους ειδικούς κανόνες για κάθε ταμείο.

4. Το κράτος μέλος ή οι αρμόδιες διαχειριστικές αρχές διασφαλίζουν ότι το σύστημα παρακολούθησης του επιχειρησιακού προγράμματος ή των επιχειρησιακών προγραμμάτων προβλέπει τον προσδιορισμό των πράξεων και εκρών μίας προτεραιότητας που συμβάλλει σε μια ΟΧΕ.»

3.3.2 Περιοχές Παρέμβασης

Σύμφωνα με το ΕΣΠΑ 2014-2020, οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ) αφορούν τις παρακάτω γενικές κατηγορίες περιοχών:

- Υπο-περιφερειακές/αστικές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις
- Δια-περιφερειακές περιοχές (ή και όρια διασυνοριακών περιοχών) με ομοιογενή χαρακτηριστικά και κοινές προκλήσεις και προβλήματα που απαντώνται στις μειονεκτικές γεωγραφικές περιοχές του ελληνικού χώρου
- Περιοχές τομειακών παρεμβάσεων και δράσεων που εντάσσονται σε ολοκληρωμένη χωρική στρατηγική/ σχέδιο
- Περιοχές που ορίζονται στα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης.
- Περιοχές με χρηματοδότηση από Τομειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Ειδικότερα για τις αστικές περιοχές που ορίζονται με βάση τα όρια Δημοτικής Ενότητας ή όρια ΓΠΣ ή Ρυθμιστικού Σχεδίου, των οποίων ο πληθυσμός ξεπερνά τους 10.000 κατοίκους και αντιμετωπίζουν έντονες προκλήσεις (οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές, κλιματικές, δημογραφικές και λειτουργικής οργάνωσης), προκρίνονται οι παρακάτω κατηγορίες περιοχών:

- Περιοχές εφαρμογής Ρυθμιστικού Σχεδίου ή Περιοχές που έχουν προσδιοριστεί ως περιοχές παρεμβάσεων αστικής ανασυγκρότησης στα ΠΠΧΣΑΑ ή/και στα ΓΠΣ ή Περιοχές εφαρμογής Σχεδίων Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης ή ισοδύναμων σχεδίων στρατηγικού σχεδιασμού,
- Ζώνες αποβιομηχάνισης, περιοχές που δοκιμάζονται περισσότερο από την οικονομική κρίση με συνακόλουθα φαινόμενα αστικής φτώχειας,

υψηλής ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού, ή περιοχές αλλαγών χρήσεων γης και αυθαίρετης δόμησης

- Αστικά κέντρα που έχουν λειτουργική περιοχή με πληθυσμό άνω των 70.000 κατοίκων [9].

3.3.3 Αρμόδιοι Φορείς

- Εθνική Αρχή Συντονισμού (ΕΑΣ)
Η ΕΑΣ / Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης (ΕΥΣΣΑ) είναι η αρμόδια υπηρεσία για θέματα Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης, την έκδοση σχετικών κατευθύνσεων και οδηγιών εφαρμογής, τις σχετικές εκθέσεις προόδου και το συντονισμό του δικτύου Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης, στο οποίο θα συμμετέχουν εκπρόσωποι των αρμόδιων υπηρεσιών σε συνεργασία με την Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού και Παρακολούθησης Δράσεων Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΥΣΕΚΤ)
- Διαχειριστικές Αρχές (ΔΑ)
Οι ΔΑ αποτελούν τις αρμόδιες αρχές για τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο της εφαρμογής των Στρατηγικών ΟΧΕ συμπεριλαμβανομένης της ΒΑΑ. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους έχουν την ευθύνη για:
  - την εξειδίκευση των βασικών κατευθύνσεων της εφαρμογής ΟΧΕ,
  - τον προσδιορισμό των φορέων που θα εμπλακούν στο σχεδιασμό και το επίπεδο εμπλοκής τους στην εφαρμογή των Στρατηγικών ΟΧΕ και την υλοποίηση των επί μέρους δράσεων,
  - τη διαβούλευση με τις τοπικές αρχές για την ωρίμανση των ΟΧΕ,
  - την επιλογή του τρόπου εφαρμογής των ΟΧΕ,
  - τη διαμόρφωση μεθοδολογίας και κριτηρίων επιλογής των ΟΧΕ και των επί μέρους δράσεων,
  - τις ενέργειες δημοσιότητας και προώθησης των ΟΧΕ.
- Αστικές αρχές
Ως Αστικές Αρχές ορίζονται οι:
  - Δημοτικές αρχές,
  - Δίκτυα Δήμων σε σχήματα/συμπράξεις που θα δημιουργήσουν οι ίδιοι,
  - Εταιρικά σχήματα με επικεφαλής Δημοτική/ές Αρχή/ές,
  - Ειδικότερα για την Περιφέρεια Αττικής και την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, το ρόλο Αστικής Αρχής θα μπορούσαν να αναλάβουν

αντίστοιχα, η Μητροπολιτική περιφέρεια Αττικής και η Μητροπολιτική ενότητα Θεσσαλονίκης (Ν. 3852/ 2010)

- Ενδιάμεσοι φορείς / Φορείς Στρατηγικής
Ενδιάμεσοι φορείς μπορούν να είναι κεντρικός φορέας, περιφερειακές αρχές ή διαπεριφερειακό συντονιστικό όργανο, αστικές αρχές και τοπικοί αναπτυξιακοί φορείς όπως οργανισμοί και νομικά πρόσωπα των ΟΤΑ [9].

3.3.4 Διαμόρφωση πλαισίου ΟΧΕ

Για τη διαμόρφωση της Στρατηγικής της ΟΧΕ είναι απαραίτητη η περιγραφή από τη ΔΑ των κύριων προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι προτεινόμενες χωρικές ενότητες για την αντιμετώπιση των οποίων κρίνεται ότι η ΟΧΕ είναι ικανό εργαλείο εφαρμογής. Για την προετοιμασία του πλαισίου υλοποίησης των ΟΧΕ, οι ΔΑ εντοπίζουν το τοπικό αναπτυξιακό δυναμικό και διαμορφώνουν τις κύριες επιλογές για την εφαρμογή ΟΧΕ, θεωρώντας στοιχεία όπως το ΠΕΠ, η περιφερειακή στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης και ο χωροταξικός σχεδιασμός.

Η Στρατηγική και τα ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν καθορίζουν και το συνδυασμό των Ταμείων που θα χρηματοδοτήσουν την ΟΧΕ και την αντίστοιχη ένταξη σε Άξονες Προτεραιότητας, επενδυτικές προτεραιότητες, πεδία παρέμβασης και τη Δημόσια Δαπάνη. Οι ΔΑ έχουν τη δυνατότητα να ακολουθήσουν ανταγωνιστική διαδικασία, ορίζοντας κριτήρια επιλογής για τις περιοχές παρέμβασης ή/και να επιλέξουν συγκεκριμένη περιοχή παρέμβασης.

Σε κάθε Περιφέρεια, το πλήθος των ολοκληρωμένων χωρικών στρατηγικών ορίζεται ανάλογα με το συνολικό μέγεθος και τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού, τη συμμετοχή των παραγωγικών δραστηριοτήτων στο ΑΕΠ της και στη συνολική απασχόληση που συνάδουν με τις προτεραιότητες των ΕΠ. Ο περιορισμένος αριθμός των ΟΧΕ δημιουργεί πολλαπλασιαστικές θετικές επιπτώσεις και αυξάνει την ορατότητα των παρεμβάσεων. Ως εκ τούτου, συνιστάται η επιλογή έως δύο μόνον στρατηγικών ΒΑΑ στις Περιφέρειες των οποίων ο αστικός πληθυσμός δεν ξεπερνά το 50% του συνολικού πληθυσμού.

Κρίνεται σκόπιμο η Στρατηγική ΟΧΕ να περιλαμβάνει έργα/ δράσεις/ενέργειες με υψηλό βαθμό ωριμότητας, με τις τυχόν απαιτούμενες τεχνικές μελέτες ωριμότητας να μην ξεπερνούν το 10% της προτεινόμενης δημόσιας δαπάνης και να αφορούν απαραίτητως υλοποιήσιμα έργα. Επίσης, σκόπιμος κρίνεται και ο ορισμός ανωτάτου ορίου προϋπολογισμού ανά υποψήφιο σχέδιο ΟΧΕ [9].

3.3.5 Κριτήρια αξιολόγησης για επιλογή ΟΧΕ

Η Επιτροπή Παρακολούθησης εγκρίνει τα κριτήρια επιλογής των Στρατηγικών καθώς και τα κριτήρια επιλογής των πράξεων και η ΔΑ συντάσσει τα κριτήρια επιλογής της ΟΧΕ και διατηρεί το δικαίωμα του τελικού ελέγχου της επιλεξιμότητας των πράξεων που επιλέγονται από τον ΕΦ [9].

Βασικά κριτήρια επιλογής (ΝΑΙ/ ΟΧΙ κριτήρια)

- Συμφωνία με τις προϋποθέσεις και τους όρους της πρόσκλησης
- Σαφήνεια ως προς τη δομή της στρατηγικής, την ανταπόκριση στις προκλήσεις, τα προβλήματα και τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα της
- Συμβατότητα με ΠΕΠ και άλλα αναπτυξιακά σχέδια/ κείμενα αναφοράς
- Κριτήρια που θα αναφέρονται στη δυνατότητα του φορέα να ανταποκριθεί στα καθήκοντά του ως ΕΦ

Τελικά κριτήρια επιλογής για χωρικές στρατηγικές

- Ιδιαίτερα οξυμένα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα
- Αυξημένη ανεργία, χαμηλό εισόδημα κατοίκων, αστική φτώχεια
- Υποβαθμισμένο φυσικό και δομημένο περιβάλλον, αλλαγές χρήσεων γης, αστική διάχυση
- Αστική ή βιομηχανική ρύπανση, προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή
- Περιβαλλοντική υποβάθμιση, έλλειψη ή υποβάθμιση πρασίνου και ελεύθερων χώρων για τους πολίτες
- Ελλείψεις βασικών υποδομών και υποδομών/υπηρεσιών που διευκολύνουν την κινητικότητα και τα άτομα με ειδικές ανάγκες
- Αποβιομηχάνιση, εγκαταλελειμμένες βιομηχανικές/βιοτεχνικές ζώνες στο κέντρο ή τις παραυφές των πόλεων, εξαφάνιση παραγωγικών τομέων και δραστηριοτήτων
- Ελλείψεις κοινωνικών υποδομών, συγκέντρωση μειονεκτικών κοινωνικών ομάδων και φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού
- Ιδιαίτερος πολιτισμικός χαρακτήρας
- Προβλήματα οργανικής σύνδεσης, προσβασιμότητας και εξυπηρέτησης των παραγωγικών δραστηριοτήτων και του τοπικού πληθυσμού, του περιαστικού ή ευρύτερου αγροτικού χώρου
- Συμμετοχή σε ευρωπαϊκά προγράμματα αστικής ανάπτυξης RFSC, URBACT

Τελικά κριτήρια επιλογής για αναπτυξιακή δυναμική της Στρατηγικής

- Τοπικές δυνατότητες, παραγωγική εξειδίκευση και σύνδεση προτάσεων οικονομικής ανάκαμψης με στοιχεία καινοτομίας και εκσυγχρονισμού
- Καταλληλότητα προτεινόμενων προτεραιοτήτων και δράσεων ΟΧΕ για την κάλυψη τοπικών αναγκών και τοπικής αναπτυξιακής προοπτικής, ανάπτυξη επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ και κοινωνικής οικονομίας,
- Ρεαλιστικότητα προϋπολογισμού και ισόρροπη κατανομή πόρων μεταξύ επενδυτικών προτεραιοτήτων και χρονοδιαγράμματος υλοποίησης επιμέρους δράσεων,
- Ορατά και μετρήσιμα αναμενόμενα αποτελέσματα σε σχέση με ΠΕΠ.

Τελικά κριτήρια επιλογής για ολοκληρωμένου χαρακτήρα στρατηγικής ΟΧΕ

- Συνεκτικότητα των τομεακών δράσεων στη συγκεκριμένη χωρική ενότητα,
- Ικανό και αντιπροσωπευτικό εταιρικό σχήμα,
- Συνδυασμός περισσοτέρων Ταμείων.

3.4 Η χωρική ανάπτυξη στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα

Στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα περιγράφονται οι ιδιαιτερότητες κάθε Περιφέρειας (ανάγκες, προβλήματα, αναπτυξιακές προκλήσεις) που εντοπίζονται σε συγκεκριμένες χωρικές ενότητες, τα εργαλεία ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης που επιλέγονται και ο τρόπος με τον οποίο συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων και των αναμενόμενων αποτελεσμάτων των ΠΕΠ.

Προτεραιότητα δίνεται κυρίως στα αστικά κέντρα των πρωτεύουσών των Περιφερειών και σε μεμονωμένες περιπτώσεις επιλέγονται λειτουργικές περιοχές με πληθυσμό >70.000 κατοίκων. Παράλληλα, αναγκαιότητα παρεμβάσεων παρουσιάζεται και σε πρωτεύουσες Περιφερειακών Ενοτήτων (κυρίως νησιωτικές Περιφέρειες) όπου προβλέπονται παρεμβάσεις στα μεγαλύτερα πληθυσμιακά αστικά κέντρα, ενώ παράλληλα αναδεικνύονται ανάγκες αστικών παρεμβάσεων σε πρωτεύουσες νησιών που εντοπίζονται αστικές λειτουργίες.

Το εργαλείο ΟΧΕ επιλέγεται επίσης και για άλλους τύπους χωρικών ενοτήτων εκτός των αστικών, με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, όπως περιοχές τουριστικού, πολιτιστικού, οικολογικού ενδιαφέροντος, περιοχές με συγκεκριμένα δημογραφικά

χαρακτηριστικά και περιοχές με ιδιαίτερα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά (νησιωτικές και παράκτιες περιοχές, λίμνες).

Ως προς τις διαδικασίες επιλογής των στρατηγικών ΒΑΑ καταγράφονται περιπτώσεις όπου ρητά απαιτείται η μέθοδος της ανταγωνιστικής διαδικασίας, σε άλλες ο συνδυασμός της ανταγωνιστικής διαδικασίας και της άμεσης επιλογής, ενώ σε άλλες δεν υπάρχει σχετική αναφορά. Ως προς τη συμβολή Τομεακών Προγραμμάτων στις στρατηγικές ΒΑΑ γίνονται σημειακές αναφορές χωρίς ωστόσο να περιγράφεται αναλυτικά η επιδιωκόμενη συμπληρωματικότητα μεταξύ των ΕΠ [9].

4. Παραδείγματα Επενδύσεων

Ολοκληρωμένων

Χωρικών

Όπως έχει αναφερθεί οι ΟΧΕ λειτουργούν ως εργαλείο διαφόρων στρατηγικών με στόχο την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη. Στην Ελλάδα έχουν πραγματοποιηθεί μελέτες για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων και για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη καθώς και για άλλες στρατηγικές. Στην πρώτη περίπτωση ανήκουν η Πάτρα, το Αγρίνιο, η Θεσσαλονίκη, η παλιά πόλη των Χανίων και ο Δήμος Πειραιά, ενώ στην δεύτερη ανήκουν η ευρύτερη περιοχή του Μεσολογγίου - Αιτωλικού, η περιοχή της πολιτιστικής διαδρομής των αρχαίων θεάτρων της Ηπείρου, η περιοχή της Αρχαίας Ολύμπιας, η πολιτιστική διαδρομή της Εγνατίας Οδού και οι λίμνες της Δυτικής Μακεδονίας. Στη συνέχεια, αναλύονται σε βάθος η περιοχή του Δήμου Πειραιά (ΟΧΕ – ΒΑΑ) και η περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας (ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές).

4.1 Δήμος Πειραιά

Ευρύτερη Περιοχή Πειραιά – Δήμος Πειραιά

Η Χωρική Υποενοότητα Πειραιά περιλαμβάνει τους Δήμους Πειραιώς, Κορυδαλλού, Νίκαιας - Αγ. Ιωάννη Ρέντη, Κερατσινίου - Δραπετσώνας και Περάματος. Οι δήμοι αυτοί συγκροτούν, ταυτόχρονα, τη, με διοικητικούς όρους προσδιοριζόμενη, Περιφερειακή Ενότητα Πειραιώς. Ο συνολικός μόνιμος πληθυσμός της Χωρικής υποενοότητας / ΠΕ Πειραιά ανέρχόταν σε 448.997 άτομα το 2011.

Κέντρο της Χωρικής υποενοότητας Πειραιά είναι το κέντρο του Δήμου του Πειραιά. Η ακτινοβολία του καλύπτει το σύνολο της υποενοότητας, όσον αφορά λειτουργίες αντίστοιχου επιπέδου, ενώ για άλλες λειτουργίες η ακτινοβολία του υπερβαίνει τα όρια της υποενοότητας. Ως Μητροπολιτικό Κέντρο, ο Πειραιάς, εστιαζόμενος στο κέντρο του ομώνυμου Δήμου, έχει επιρροή σε όλο το Λεκανοπέδιο και ως υπερτοπικό κέντρο υποδέχεται σε καθημερινή βάση έναν σημαντικό όγκο μετακινήσεων που προέρχονται από τη ζώνη Δήμων κατά μήκος του θαλασσίμου μετώπου μέχρι τη Βουλιαγμένη αλλά και από τους δήμους δυτικά και βορειοδυτικά του Πειραιά μέχρι το Περιστέρι και το Χαϊδάρι.

Όραμα Στρατηγικής & Επίπεδα Παρέμβασης ΟΧΕ Δήμου Πειραιά

Ο Δήμος Πειραιά θέτει ως όραμα της Στρατηγικής Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης την «Ανάδειξη του Πειραιά ως Επιχειρηματικού, Τουριστικού, Πολιτιστικού, Ναυτιλιακού και Εμπορικού Προορισμού Διεθνούς Αναγνωρισιμότητας και Εμβέλειας, με Ενεργειακή, Περιβαλλοντική και Κοινωνική Προστιθέμενη Αξία για τους κατοίκους, τους εργαζόμενους και τους επισκέπτες».

Η ΟΧΕ [27] του Δήμου Πειραιά αποτελεί εξειδίκευση των παραπάνω πρωτοβουλιών κατά τρόπο που συνάδει με τις επενδυτικές προτεραιότητες διαφόρων επιχειρησιακών προγραμμάτων διασφαλίζοντας την απαιτούμενη χρηματοδοτική επάρκεια για την υλοποίησή τους και εντάσσεται στην «Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη» του ΕΣΠΑ 2014-2020.

Στο πλαίσιο της σχεδιαζόμενης και υπό διαβούλευση ΟΧΕ εφαρμόζονται στα όρια του Δήμου Πειραιά παρεμβάσεις σε τρία διακριτά και κατάλληλα ιεραρχημένα επίπεδα:

- 1ο επίπεδο: Στοχευμένες παρεμβάσεις εντός των προσδιορισθέντων περιοχών με έμφαση και ένταση σε «Πόλους» ανάπτυξης, που αναδεικνύουν την κεντρικότητα / μητροπολιτικότητα του Πειραιά. Οι «πόλοι ανάπτυξης» δεν ταυτίζονται με τις περιοχές παρέμβασης
- 2ο επίπεδο: Στοχευμένες παρεμβάσεις σε δυναμικές «γειτονιές» (τοπικά κέντρα), με στόχο τη διάχυση της τοπικής ανάπτυξης στην Πόλη
- 3ο επίπεδο: Ειδικές παρεμβάσεις σε θύλακες (ταύτιση με ειδικές κατευθύνσεις Σ.Ο.Α.Π.)

Εξειδίκευση Αναπτυξιακής Στρατηγικής ΟΧΕ Δήμου Πειραιά

Η αναπτυξιακή στρατηγική του Πειραιά είναι απλή και ταυτόχρονα πολυεπίπεδη. Διαρθρώνεται σε επιμέρους στρατηγικές και πολιτικές, οι οποίες συνθέτουν ένα ενιαίο και αλληλοσυμπληρούμενο «μίγμα» παρεμβάσεων. Με την προτεινόμενη Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση (Ο.Χ.Ε.), ο Πειραιάς αναδεικνύεται ως:

- «Πράσινη» πόλη, με αξιοποίηση ενεργειακών τεχνολογιών στις δημόσιες υποδομές και λειτουργίες και συμβολή στην ενεργειακή αναβάθμιση του κτιριακού αποθέματος, σε συνδυασμό με παρεμβάσεις βιώσιμης αστικής κινητικότητας
- «Γαλάζια» πόλη, προσανατολισμένη στις θαλάσσιες δραστηριότητες και στη γαλάζια οικονομία

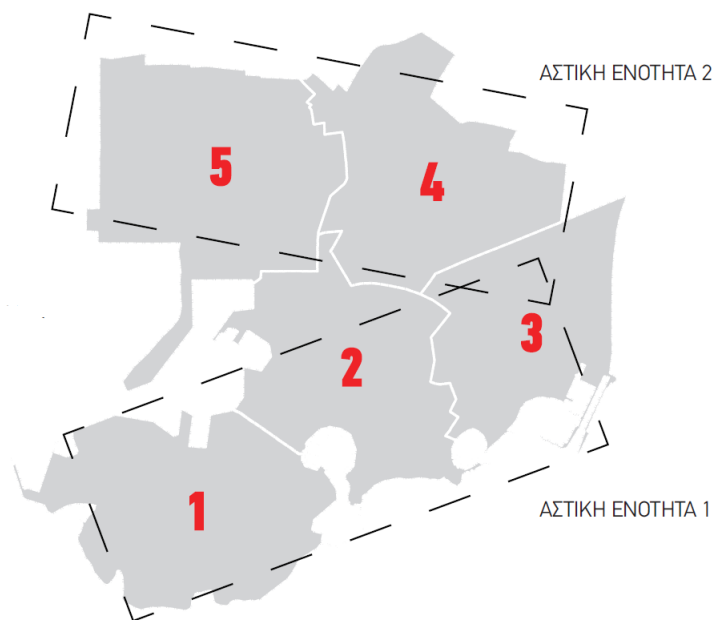
- «Έξυπνη» πόλη, με ανάπτυξη και υιοθέτηση νέων τεχνολογιών που βελτιώνουν τις υπηρεσίες προς πολίτες, επισκέπτες και επιχειρήσεις, προσελκύουν τους νέους και δημιουργούν νεοφυείς επιχειρήσεις
- «Βιώσιμη» πόλη, κάτω από την αλληλεπίδραση περιβαλλοντικών, κυκλοφοριακών και κοινωνικών παρεμβάσεων και υπηρεσιών.

Ειδικότερα, η στρατηγική εξειδικεύεται στοχεύοντας:

- Στην ενδυνάμωση της «κεντρικότητας» της Πόλης του Πειραιά, μέσα από στοχευμένες και διαλειτουργικές αναπλάσεις του δημόσιου χώρου, ανάδειξη της μνημειακότητας αρχιτεκτονικών συνόλων και εξασφάλιση αναβαθμισμένων χώρων μετακίνησης/ περιήγησης/ περιπάτου
- Στην αναβάθμιση του Ιστορικού και του Εμπορικού Κέντρου, με επιλογή ενοτήτων πολεοδομικής ανάπλασης που διασυνδέουν ροές και δραστηριότητες και την ανάδειξη μνημείων, κτιρίων και υπαιθρίων χώρων
- Στη δημιουργία νέων «κέντρων» (πόλεων), με άξονες την επιχειρηματικότητα και τις τουριστικές / πολιτιστικές διαδρομές
- Στη βελτίωση της πρόσβασης στα γραμμικά Κέντρα Εμπορίου, Αναψυχής και Υπηρεσιών
- Στην εξασφάλιση άμεσων και εύχερων μετεπιβιβάσεων μεταξύ του Τραμ και των άλλων Μέσων Μαζική Μεταφοράς σε όσο το δυνατόν περισσότερα σημεία με αναβάθμιση των πορειών των πεζών/ χρηστών των μέσων
- Στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και στην ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος
- Στη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής, μέσω εμπλουτισμού των αναγκαίων υποδομών και συγκρότησης ενός πυκνού και ιεραρχημένου δικτύου Κοινωνικών Δομών, Κοινωνικής Φροντίδας, Αντιμετώπισης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ενσωμάτωσης

Περιοχές Παρέμβασης ΟΧΕ Πειραιά – Αστικές Λειτουργικές Ενότητες

Η χωρική αποτύπωση οικονομικού και κοινωνικού δυισμού και η ανάγκη εντοπισμού συγκεκριμένων περιοχών όπου οργανώνονται και στοχεύουν οι δράσεις της ΟΧΕ οδηγούν στον προσδιορισμό δύο «περιοχών παρέμβασης». Τα κοινά τους χαρακτηριστικά είναι η αστική, κοινωνική, εμπορική και επιχειρηματική υποβάθμιση, οι έντονες εισοδηματικές ανισότητες, η εμφάνιση θυλάκων ανεργίας, ιδιαίτερα των νέων, η γήρανση του τοπικού πληθυσμού, τα έντονα φαινόμενα κυκλοφοριακής συμφόρησης, οι δυσκολίες προσβάσεων και στάθμευσης και η έλλειψη σημαντικών / εμβληματικών αστικών υποδομών και τοποσήμων.

Εικόνα 1 – Αστικές Λειτουργικές Ενότητες – Περιοχές Παρέμβασης ΟΧΕ Δήμου Πειραιά (Δήμος Πειραιά, Κείμενο Διαβούλευσης για τη στρατηγική της ΟΧΕ του Δήμου Πειραιά, 2016)

Ειδικότερα, οι συγκεκριμένες περιοχές παρέμβασης – αστικές λειτουργικές ενότητες έχουν ως εξής:

1η Αστική Λειτουργική Ενότητα: διαμορφώνεται από την ένταση των οικονομικών και κοινωνικών φαινομένων και των αλληλεξαρτήσεων (διαλειτουργικότητα) των Δημοτικών Κοινοτήτων 1, 2 και 3:

- συγκροτείται ομοιογενής περιοχή που οριοθετείται από την Πειραιϊκή Χερσόνησο, το παραδοσιακό διοικητικό, εμπορικό και επιχειρηματικό κέντρο και εκτείνεται προς την Καστέλα και την Ευαγγελίστρια μέχρι την Μυρτιδιώτισσα και το Νέο Φάληρο,
- χαρακτηρίζεται από έντονες και άμεσες πιέσεις του επιβατικού λιμένα, υψηλή πληθυσμιακή και πολεοδομική πυκνότητα, έντονες κυκλοφοριακές ροές και ακόμα πιο έντονο πρόβλημα στάθμευσης, έλλειψη ελεύθερων χώρων και χώρων πρασίνου, υποβάθμιση του παραδοσιακού εμπορικού κέντρου. Στις επιμέρους συνοικίες εντοπίζονται θύλακες φτώχειας, ενώ οι αστικές λειτουργίες χαρακτηρίζονται ελλειπίες.

2η Αστική Λειτουργική Ενότητα: διαμορφώνεται από την ένταση των οικονομικών και κοινωνικών φαινομένων και των αλληλεξαρτήσεων (διαλειτουργικότητα) των Δημοτικών Κοινοτήτων 3, 4 και 5:

- συγκροτείται ομοιογενής περιοχή που οριοθετείται από το Νέο Φάληρο προς τα Καμίνια, την Παλιά Κοκκινιά και τα Ταμπούρια. Η περιοχή του Φαλήρου «διαχωρίζεται» στην ουσία από την 1η ΑΛΕ με άξονα τη σιδηροδρομική γραμμή του ΗΣΑΠ,
- χαρακτηρίζεται από έντονες πιέσεις του επιβατικού λιμένα και των λειτουργιών του εμπορικού λιμένα και των ναυπηγοεπισκευαστικών δραστηριοτήτων. Στην περιοχή και μέσα στον αστικό ιστό είναι εγκατεστημένες μεταποιητικές και αποθηκευτικές δραστηριότητες,
- διακρίνεται από υψηλή πληθυσμιακή και πολεοδομική πυκνότητα, συνεχείς διαμπερείς κυκλοφοριακές ροές, έλλειψη ελεύθερων χώρων και ύπαρξη εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών και επιχειρηματικών περιοχών και ακινήτων του Δημοσίου. Στις επιμέρους συνοικίες εντοπίζονται θύλακες φτώχειας και κοινωνικού διαχωρισμού, ενώ οι αστικές λειτουργίες χαρακτηρίζονται ελλιπείς.

Η εφαρμοστέα στρατηγική αστικής, επιχειρηματικής και κοινωνικής ανάπτυξης διαφοροποιείται ποιοτικά ως εξής:

- στην 1η Αστική Λειτουργική Ενότητα εφαρμόζονται πολιτικές που δίδουν έμφαση σε αναπτυξιακού χαρακτήρα αστικές αναζωογονητικές πολιτικές και, δευτερευόντως, ενισχύουν την κοινωνική συνοχή,
- στη 2η Αστική Λειτουργική Ενότητα εφαρμόζονται πολιτικές που δίδουν έμφαση στη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής, στοχεύουν στην αναστροφή της αστικής υποβάθμισης, ενώ ταυτόχρονα προωθούν στοχευμένες αναπτυξιακές πολιτικές.

Προτεραιότητες & Στοχοθεσία Παρεμβάσεων ΟΧΕ Πειραιά

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, οι προτεραιότητες που έχουν τεθεί στα πλαίσια της ΟΧΕ Δήμου Πειραιά είναι οι εξής:

- Βιώσιμη Κινητικότητα
- Ενίσχυση του Πρασίνου
- Ενεργειακή Αναβάθμιση
- Αειφόρος Διαχείριση Απορριμάτων
- Παρεμβάσεις Ανάδειξης του Πειραιά ως «Έξυπνης Πόλης» (Smart city)
- Επιχειρηματικότητα - Απασχόληση
- Παρεμβάσεις αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος του Πειραιά
- Παρεμβάσεις Κοινωνικού Χαρακτήρα

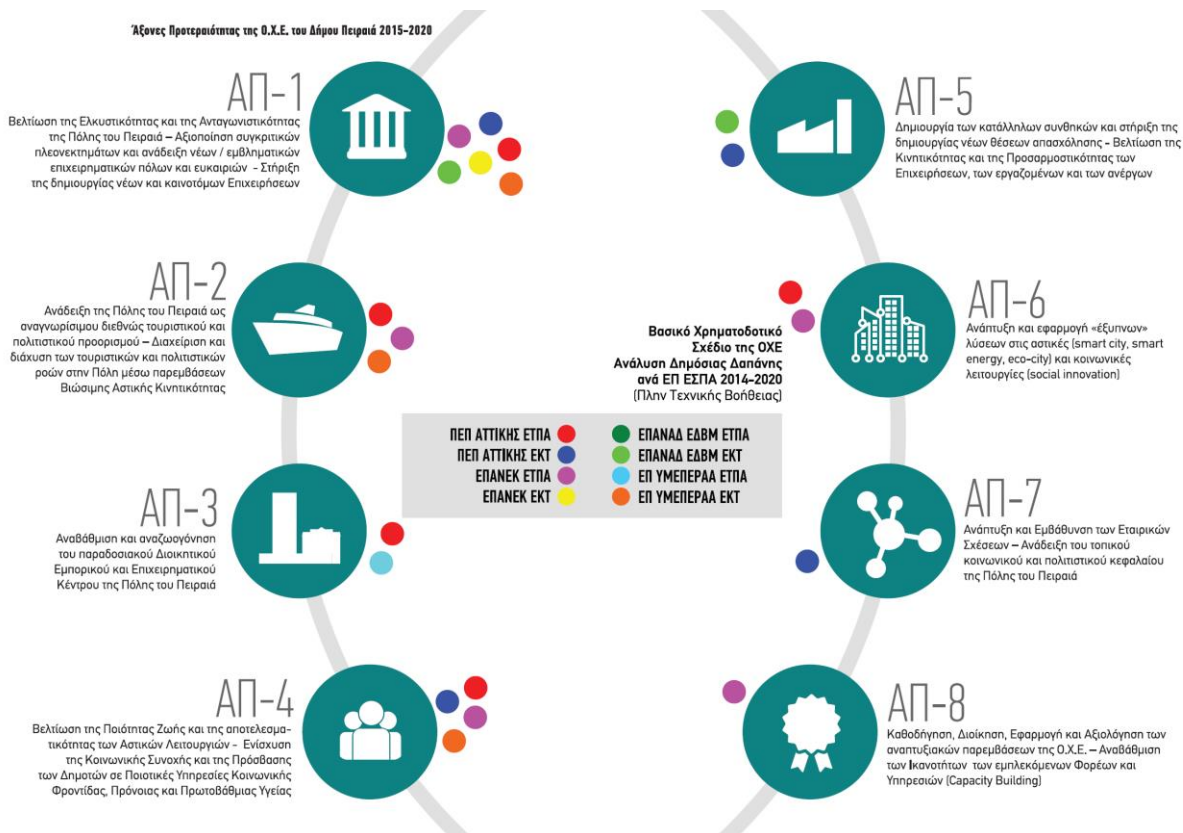
Στόχος των προτεινόμενων παρεμβάσεων αστικής ανασυγκρότησης είναι να αποτελέσουν ένα σύνολο με ολοκληρωμένο χαρακτήρα, το οποίο επιχειρώντας να υπερβεί την εμπειρία του παρελθόντος, δεν αποτελείται από αποσπασματικά έργα αλλά εμπνέεται από μια συνολική λογική για την πόλη και τους κατοίκους της. Επιδιώκεται, δηλαδή, ο συνδυασμός της αστικής ανασυγκρότησης με τις οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές στρατηγικές.

Οι προτάσεις που κατατίθενται εξυπηρετούν τρεις στόχους:

- Έχουν σημαντικό αντίκτυπο στο σύνολο της πόλης και όχι αποσπασματικές σημειακές παρεμβάσεις.
- Είναι εύκολα και άμεσα εφαρμόσιμες με σχετικά χαμηλό κόστος, ώστε να μπορέσουν να υλοποιηθούν εντός του χρονικού πλαισίου της ΟΧΕ και να αντιμετωπίσουν αρκετά φλέγοντα προβλήματα.
- Είναι προτάσεις που τεκμηριωμένα εντάσσονται στα κριτήρια επιλεξιμότητας που τίθενται από τις κατευθύνσεις της Ε.Ε. γενικά και του πλαισίου των ΟΧΕ ειδικότερα.

Άξονες Προτεραιότητας & Δυνητικές Πηγές Χρηματοδότησης

Στην εικόνα που ακολουθεί αποτυπώνεται η συσχέτιση των αξόνων προτεραιότητας της ΟΧΕ του Δήμου Πειραιά με τις ενδεικτικές πηγές χρηματοδότησης από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα και τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Η συνδυαστική αξιοποίηση των πόρων θα δώσει τη δυνατότητα στον Δήμο να αντιμετωπίσει τα προβλήματα της πόλης με ουσιαστικό τρόπο και να αξιοποιήσει στο έπακρο τις δυνατότητές της προς όφελος των κατοίκων.

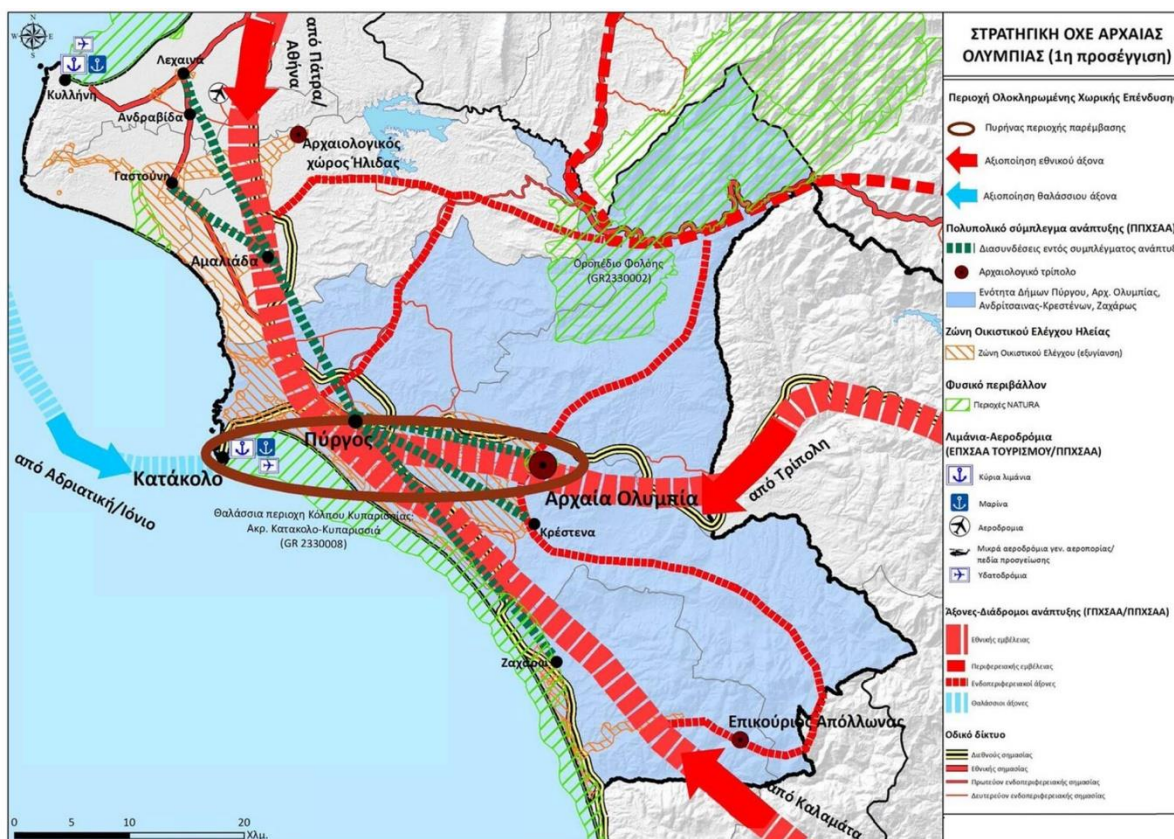

Εικόνα 2 – Άξονες Προτεραιότητας και Δυνητικές Πηγές Χρηματοδότησης ΟΧΕ Δήμου Πειραιά 2015 - 2020 (Δήμος Πειραιά, Κείμενο Διαβούλευσης για τη στρατηγική της ΟΧΕ του Δήμου Πειραιά, 2016)

4.2 Περιοχή Αρχαίας Ολυμπίας

Οριοθέτηση Περιοχής Παρέμβασης

Η Αρχαία Ολύμπια αποτελεί ένα πόλο παγκόσμιας εμβέλειας και αναγνωρισιμότητας τον οποίο επισκέπτονται άνω των 450.000 επισκεπτών ετησίως. Ως περιοχή παρέμβασης ορίζεται σημειακά από την ίδια την Αρχαία Ολυμπία και περιλαμβάνει του Δήμους Πύργου και Αρχαίας Ολυμπίας. Η ευρύτερη περιοχή της παρέμβασης περιλαμβάνει τον αρχαιολογικό χώρο Αρχαίας Ήλιδας και το Ναό του Επικούρειου Απόλλωνα (συνθέτοντας αρχαιολογικό τρίπολο), καθώς και την ορεινή ενδοχώρα της Ολυμπίας και ειδικά το Δρυοδάσος της Φολόης.

Εικόνα 3 – Περιοχή Παρέμβασης ΟΧΕ Αρχαίας Ολυμπίας, (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 – Περιοχή Αρχαίας Ολυμπίας, 2016)

Όραμα & Πυλώνες Στρατηγικής ΟΧΕ Αρχαίας Ολυμπίας

Συνοψίζοντας το όραμα της στρατηγικής ολοκληρωμένων χωρικών επενδύσεων στην ευρύτερη περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας, αυτό μπορεί να διατυπωθεί ως εξής: «Η παραγωγική ανασυγκρότηση της ευρύτερης περιοχής της Αρχαίας Ολυμπίας μέσω της ανάδειξης της παγκόσμιας ταυτότητάς της, με γνώμονα τον άνθρωπο και το περιβάλλον.» [28].

Στο πλαίσιο αυτό, η στρατηγική για ολοκληρωμένη χωρική επένδυση στην ευρύτερη περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας στηρίζεται σε τρεις πυλώνες.

Αρχικά, η ΠΔΕ αναλαμβάνει ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση και κατοχύρωση ενός συνολικού τουριστικού προϊόντος και διακριτής ταυτότητας που θα συνεισφέρει στην ελκυστικότητα της περιοχής και στη διατηρήσιμη ανάπτυξη.

Δευτερευόντως, η επισκεψιμότητα της Ολυμπίας αποτελεί σημείο αφετηρίας, για τη χωρική και παραγωγική ανασυγκρότηση της περιοχής προς την κατεύθυνση της αύξησης της εγχώριας προστιθέμενης αξίας.

Τέλος, η στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας διατυπώνει ρητά ότι η διατήρηση της ανταγωνιστικότητας και υψηλής ποιότητας τόσο στον αγροδιατροφικό κλάδο όσο και στον τουριστικό - πολιτιστικό κλάδο αποτελεί συνδυασμό του φυσικού και πολιτιστικού αποθέματος καθώς και του επιπέδου του ανθρώπινου δυναμικού.

Τομείς Παρέμβασης & Αναπτυξιακοί Στόχοι ΟΧΕ Αρχαίας Ολυμπίας

Οι τομείς παρέμβασης ΟΧΕ προκύπτουν από την Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και το εγκεκριμένο ΠΕΠ ως εξής:

- **Τουρισμός - Πολιτισμός:** Η στρατηγική του Τουρισμού συνίσταται στην ανάδειξη του τουρισμού με το συνδυασμό του φυσικού και του πολιτιστικού αποθέματος σε ένα συνολικό προϊόν εμπειριών, που θα το χαρακτηρίζει η υψηλή ποιότητα σε όλες τις πτυχές των προσφερόμενων υπηρεσιών.
- **Αγροδιατροφή:** Η στρατηγική συνίσταται στη διαμόρφωση ενός σύγχρονου παραγωγικού κλάδου, ικανού να συμβάλει στην οικονομική ευημερία και την ποιότητα ζωής των πολιτών, μέσω της παραγωγής ανταγωνιστικών, ποιοτικών και ασφαλών τροφίμων προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης, με υψηλή προστιθέμενη και διατροφική αξία.

Οι παραπάνω τομείς υποστηρίζονται από ενεργειακά συστήματα και εφαρμογές – ΤΠΕ που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα των αλυσίδων αξίας τους.

Από το διατυπωμένο όραμα και στρατηγικό στόχο για ποιοτική ανάπτυξη προκύπτουν και οι επιμέρους αναπτυξιακοί στόχοι/ άξονες προτεραιότητας για την υλοποίηση ολοκληρωμένων χωρικών επενδύσεων για την ευρύτερη περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας:

<p>ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1: ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ ΩΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ, ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΝΟΣ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ ΥΨΗΛΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΠΙΣΚΕΠΤΗ.</p>
<p>ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1.1: ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΚΥΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ</p>
<p>ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1.2: ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΩΣ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ</p>
<p>ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 2: ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΝΟΣ ΣΥΝΕΚΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΣΤΡΕΦΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΥΨΗΛΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ.</p>
<p>ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 2.1: ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΣΤΡΕΦΟΥΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΣΕ ΤΟΜΕΙΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ, ΕΙΔΙΚΑ ΜΕΣΩ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΩΝ</p>
<p>ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 2.2: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ</p>

Εικόνα 4 – Αναπτυξιακοί και επιμέρους ειδικοί στόχοι ΟΧΕ Αρχαίας Ολυμπίας, (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 – Περιοχή Αρχαίας Ολυμπίας, 2016)

Αναπτυξιακός Στόχος 1:

«Συνολική αναβάθμιση της ευρύτερης περιοχής της Αρχαίας Ολυμπίας»

Ο πρώτος αναπτυξιακός στόχος/ άξονας προτεραιότητας αφορά τη συνολική αναβάθμιση της ευρύτερης περιοχής της Αρχαίας Ολυμπίας ως προορισμού, μέσω της διαμόρφωσης ενός συνολικού προϊόντος εμπειρίας υψηλού επιπέδου. Η αναβάθμιση αφορά το σύνολο της ευρύτερης περιοχής, αντιμετωπίζοντας ευθέως τη σημειακή ανάπτυξη και συμφόρηση στα σημεία εισόδου ή/και τους υφιστάμενους άξονες ανάπτυξης.

Ειδικός Στόχος 1.1:

«Αύξηση της ελκυστικότητας της περιοχής»

Ο στόχος της αύξησης της ελκυστικότητας της περιοχής αφορά τη διασφάλιση και διεύρυνση των προϋποθέσεων επισκεψιμότητας και διαμονής στην ευρύτερη περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας, συμπεριλαμβανομένου και του Πύργου.

Ειδικός Στόχος 1.2:

«Αξιοποίηση του πολιτισμού ως στοιχείου κοινωνικής ενσωμάτωσης»

Στο πλαίσιο της παρούσας στρατηγικής αναγνωρίζεται ότι η χωρική έκφραση του υφιστάμενου μοντέλου ανάπτυξης (σημειακή ανάπτυξη με βάση την παγκόσμια τουριστική αγορά χωρίς τοπικές διασυνδέσεις) εκφράζεται και κοινωνικά μέσω της έλλειψης διασυνδέσεων της τουριστικής οικονομίας με το βασικό πληθυσμιακό κέντρο της περιοχής αλλά και την αγροτική ενδοχώρα. Η

στρατηγική επιδιώκει να αναδείξει τον τουρισμό και τον πολιτισμό ως σημαντικά στοιχεία για την κοινωνική ενσωμάτωση αντί για παράγοντες αποκλεισμού, όπως μπορεί να έχουν λειτουργήσει μέχρι σήμερα.

Αναπτυξιακός Στόχος 2:

«Διαμόρφωση συνεκτικού και εξωστρεφούς παραγωγικού συστήματος»

Λειτουργώντας σε έντονη συμπληρωματικότητα με τον πρώτο, ο δεύτερος Αναπτυξιακός Στόχος/ Άξονας Προτεραιότητας της στρατηγικής ΟΧΕ ευρύτερης περιοχής Αρχαίας Ολυμπίας αφορά τη διαμόρφωση ενός συνεκτικού και εξωστρεφούς παραγωγικού συστήματος στους τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης, για την αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας.

Ειδικός Στόχος 2.1:

«Στήριξη της καινοτόμου και εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας»

Εκ της προσέγγισης της, η στρατηγική σε ό,τι αφορά την επιχειρηματικότητα, επικεντρώνεται στην ενθάρρυνση και στήριξη τοπικών και υπερτοπικών επιχειρηματικών δικτύσεων. Η επιδιωκόμενη στήριξη επιχειρηματικών διασυνδέσεων (clusters) επικεντρώνεται σε διασυνδέσεις με από πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα για την οικονομία της περιοχής.

Ειδικός Στόχος 2.2:

«Βελτίωση της απασχολησιμότητας»

Οι παρεμβάσεις ενίσχυσης της απασχόλησης και αναβάθμισης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού ακολουθούν πλήρως τις γενικές κατευθύνσεις του ΠΕΠ για στήριξη των δυναμικών και αναδυόμενων τομέων της οικονομίας της περιοχής, οι οποίοι και αναμένεται να έχουν τη μεγαλύτερη συμμετοχή στην περιφερειακή ανάπτυξη και αύξηση της απασχόλησης.

Συσχέτιση Στόχων με ΠΕΠ, Επενδυτικές Προτεραιότητες & Ενδεικτικές Δράσεις

Η στρατηγική ΟΧΕ υιοθετεί μια ευρεία προσέγγιση η οποία καλύπτει το σύνολο σχεδόν της θεματικής στόχευσης του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας. Εντούτοις, στον πυρήνα της παρέμβασης, βρίσκονται δράσεις των θεματικών στόχων 3, 6, 8 και 9. Υπό προϋποθέσεις ωριμότητας και διαθεσιμότητας πόρων, μπορούν να ενεργοποιηθούν συμπληρωματικά και οι θεματικοί στόχοι 1, 4 και 5. Η προκαταρκτική συσχέτιση των στόχων του ΠΕΠ με την προτεινόμενη στρατηγική ΟΧΕ παρουσιάζεται στον πίνακα ως εξής:

	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1: ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ ΩΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ		ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 2: ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΝΟΣ ΣΥΝΕΚΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΣΤΡΕΦΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ		ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΧΕ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ
	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1.1: ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΚΥΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1.2: ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΩΣ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 2.1: ΣΠΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΣΤΡΕΦΟΥΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 2.2: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ	
ΘΣ 1 Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας (ΕΤΠΑ)	---	+	+	+	+
ΘΣ 2 Ενίσχυση της πρόσβασης σε ΤΠΕ, της χρήσης και ποιότητάς τους (ΕΤΠΑ)	+	+	+	+	+
ΘΣ 3 Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΕΤΠΑ)	+	+	+	+	+
ΘΣ 4 Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου άνθρακα σε όλους τους τομείς (ΕΤΠΑ)	+	---	+	+	+
ΘΣ 5 «Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων» (ΕΤΠΑ)	+	---	+	---	+
ΘΣ 6 Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων (ΕΤΠΑ)	+	+	+	+	+
ΘΣ 7 Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων (ΕΤΠΑ)	+	---	---	---	+
ΘΣ 8 - Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων (ΕΚΤ)	+	+	+	+	+
ΘΣ 9 «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας (ΕΚΤ)	+	+	+	+	+

Εικόνα 5 – Συσχέτιση στρατηγικής ΟΧΕ Αρχαίας Ολυμπίας με θεματικούς στόχους ΠΕΠ ΠΔΕ, (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 – Περιοχή Αρχαίας Ολυμπίας, 2016)

Ο συσχετισμός των αναπτυξιακών και ειδικών στόχων της Στρατηγικής ΟΧΕ Αρχαίας Ολυμπίας με τους θεματικούς στόχους του ΠΕΠ οδηγεί στον άμεσο προσδιορισμό των επενδυτικών προτεραιοτήτων που μπορούν να κινητοποιηθούν για την υλοποίηση των ΟΧΕ. Πρόκειται για 15 επενδυτικές προτεραιότητες επιμερισμένες στους πέντε προκρινόμενους θεματικούς στόχους και σε 4 άξονες προτεραιότητας του ΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020. Για κάθε εντοπισμένη επενδυτική προτεραιότητα παρατίθεται επίσης η εκτιμώμενη συνολική δημόσια δαπάνη του ΠΕΠ (για το σύνολο της ΠΔΕ) και προσδιορίζεται το υφιστάμενο επίπεδο εξειδίκευσης προκειμένου να γίνει μια προκαταρκτική αποτύπωση των διαθέσιμων πόρων, στο πλαίσιο του ΠΕΠ.

Αντιστοίχως προσδιορίζονται και οι ενδεικτικές δράσεις/ κατηγορίες δράσεων ανά ειδικό στόχο.

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1: ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ ΩΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ, ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΝΟΣ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ ΥΨΗΛΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΠΙΣΚΕΠΤΗ.	
ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1.1	ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΚΥΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ (τύποι δράσεων)	ε.π. πεπ
Δράσεις διαμόρφωσης ενιαίας ταυτότητας της περιοχής η οποία θα μπορεί να εκφραστεί στον ίδιο το χώρο της περιοχής παρέμβασης (γεγονότα και εκδηλώσεις, σημάνσεις, διαμόρφωση διαδρομών, δράσεις ανάδειξης, προβολής και δικτύωσης των πολιτιστικών πόρων της ΠΔΕ).	
Δράσεις διαμόρφωσης και εδραίωσης ενιαίας ταυτότητας της περιοχής η οποία θα μπορεί να εκφραστεί σε διεθνή μέσα/ κανάλια προώθησης	
Δράσεις διασφάλισης ομαλών συνθηκών παραμονής και διέλευσης για τον επισκέπτη (συμπ. υποδομές περιβάλλοντος και μεταφορών)	6c 6d
Δράσεις προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, με έμφαση στα υψηλού επιπέδου μνημεία της ευρύτερης περιοχής	7a 7b
Δράσεις διατήρησης της βιοποικιλότητας (συμπ. Δράσεις περιορισμού/ εξάλειψης αμμοληψιών σε προστατευόμενες περιοχές, καθορισμός προτεραιοτήτων δράσης για τη διατήρηση/ αποκατάσταση οικοτόπων που κινδυνεύουν από την κλιματική αλλαγή, ανάσχεση διάβρωσης και εφαρμογή και παρακολούθηση μέτρων αντιρρύπανσης και αποκατάστασης, Εκπόνηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης οικουρισμού, Δράσεις/ έργα υποστήριξης του πράσινου τουρισμού και του οικουρισμού, σχεδιασμός πράσινων υποδομών/οριοθέτηση οικολογικών διαδρόμων, μέσω και Τοπικών και Ειδικών Χωρικών Σχεδίων)	7c
ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1.2	ΔΕΙΞΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΩΣ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΩΜΑΤΩΣΗΣ
Δράσεις συμβουλευτικής, κατάρτισης / επιμόρφωσης, mentoring, τύπου «κοινωνικού voucher», ευαισθητοποίησης, δημοσιότητας & απασχόλησης.	
Δράσεις προώθησης στην απασχόληση (όπως δημιουργία θέσεων εργασίας σε επιχειρήσεις).	9.i
Δράσεις στήριξης της κοινωνικής οικονομίας/ κοινωνικής καινοτομίας (start-up κοιν. επιχειρήσεις, θερμοκοιτίδες-συστάδες κοιν. επιχειρήσεων, δικτύωση).	9.ii
Τοπικά σχέδια δράσης για την κοινωνική ένταξη (συμπ. συμβουλευτική, κατάρτιση/ επιμόρφωση, mentoring, δημοσιότητα/ευαισθητοποίηση, δικτύωση, προώθηση της απασχόλησης/ αυτοαπασχόλησης, ενίσχυση διαχειριστικής ικανότητας και ενθάρρυνση συμμετοχής κοινωνικών εταίρων και κοινωνίας των πολιτών)	9.v
Δράσεις κέντρων κοινότητας (One – Stop shops)	9.vi
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 2: ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΝΟΣ ΣΥΝΕΚΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΣΤΡΕΦΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΞΥΠΙΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ.	
ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 2.1	ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΣΤΡΕΦΟΥΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΣΕ ΤΟΜΕΙΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ, ΕΙΔΙΚΑ ΜΕΣΩ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΩΝ
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ (τύποι δράσεων)	ε.π. πεπ
Δράσεις υποστήριξης/ ενίσχυσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας για αύξηση της ανταγωνιστικότητας/ διαφοροποίηση της περιφερειακής οικονομίας.	
Δράσεις δημιουργίας συνθηκών για την αξιοποίηση αποτελεσμάτων συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών/ ακαδημαϊκών φορέων.	
Δράσεις δημιουργίας συνθηκών για ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ ΜΜΕ, όπως:	
⇒ υποστήριξη cluster επιχειρήσεων για κτιριακή διαμόρφωση, αγορά εξοπλισμού (όπως συσκευαστήρια προϊόντων, όργανα ποιοτικού ελέγχου, λήψη συμβουλευτικών υπηρεσιών κλπ.).	3a
⇒ υπό προϋποθέσεις, αξιοποίηση κτιριακού αποθεματός για δημιουργία ή/και επέκταση οργανωμένων επιχειρηματικών πάρκων ή θερμοκοιτίδων μικρομεσαίων επιχειρήσεων (υποστήριξη για κτιριακή διαμόρφωση, αγορά εξοπλισμού για τη λειτουργία του χώρου κλπ.).	3b 3c
Δράσεις ενίσχυσης εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας και διεθνοποίησης (συμπ. εντοπισμός ευκαιριών/τρόπων επέκτασης, εντοπισμός αγορών, εντοπισμός τρόπου επέκτασης (διεθνή δίκτυα, αντιπροσωπεία κλπ.), τα κόστη προσαρμογής, μεταφοράς και διάθεσης σε νέες αγορές, στήριξη στελεχιακού δυναμικού κλπ.).	
Δράσεις ενεργοποίησης πόρων του ΠΑΑ/ΕΓΤΑΑ	
ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 2.2	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ
Δράσεις κατάρτισης και επιμόρφωσης	8i
Δράσεις τοπικών πρωτοβουλιών για την απασχόληση	8iii
Δράσεις υποστήριξης της αυτοαπασχόλησης και επιχειρηματικότητας	8v
Δράσεις και επιμόρφωσης σε κλάδους αιχμής της οικονομίας της Περιφέρειας / τοπικής οικονομίας	

Εικόνα 6 - Ενδεικτικές Δράσεις/Πράξεις ανά Ειδικό Στόχο ΟΧΕ Αρχαίας Ολυμπίας, (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 – Περιοχή Αρχαίας Ολυμπίας, 2016)

Δείκτες Εκρών & Δείκτες Αποτελεσμάτων

Τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα της Στρατηγικής ΟΧΕ είναι απολύτως ευθυγραμμισμένα με τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα του ΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020. Η συμβολή της ΟΧΕ τόσο σε επίπεδο εκρών όσο και επίπεδο αποτελεσμάτων μπορεί να αποκτήσει εξαιρετικά μεγάλη σημασία σε σχέση με τη στοχοθεσία του ΠΕΠ.

Ο συσχετισμός της στρατηγικής της ΟΧΕ με τους δείκτες εκρών του εγκεκριμένου ΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020, καταδεικνύει ότι στο πλαίσιο της ΟΧΕ μπορεί να αναληφθεί η υλοποίηση ικανού μεγέθους εκρών του ΠΕΠ όπως έχουν διατυπωθεί. Η συμβολή αυτή είναι εξαιρετικά σημαντική στις διάφορες δράσεις στήριξης της επιχειρηματικότητας (ΕΠ 3a, 3c, 3d) και ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού (ΕΠ 8i, 8iii, 8v). Σε ότι αφορά τη απασχόληση και ειδικά την κοινωνική ένταξη (ΕΠ 9i, 9ii, 9v, 9vi), η οξύτητα των προβλημάτων στην περιοχή του Πύργου επιτρέπει την κάλυψη πολύ μεγάλου ποσοστού των προβλεπόμενων εκρών, στο βαθμό που να μπορεί να καλυφθεί το σύνολο του τιθέμενου από το ΠΕΠ στόχου.

ΕΠ	ΚΩΔ.	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΜΕΣΟ ΜΟΝΑΔΙΑΙΟ ΚΟΣΤΟΣ (ΔΔ σε €)	ΣΤΟΧΟΣ (2023)	ΣΥΜΒΟΛΗ ΟΧΕ (εκτίμηση)	% (εκτίμηση)
3.α	CO02	Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις	επιχειρήσεις	60.000	700	40	6%
	CO01	Αριθμός επιχειρήσεων που ενισχύονται	επιχειρήσεις	60.000	700		
	CO08	Αύξηση της απασχόλησης σε επιχειρήσεις που ενισχύονται	ισοδύναμα πλήρους χρόνου απασχόλησης		700	50	7%
3.γ	CO02	Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις	επιχειρήσεις	300.000	20	5	25%
	CO01	Αριθμός επιχειρήσεων που ενισχύονται	επιχειρήσεις	300.000	20		
3.6	CO01	Αριθμός επιχειρήσεων που ενισχύονται	επιχειρήσεις		33	5	15%
	CO02	Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις	επιχειρήσεις	45.000	33		
	CO04	Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν μη οικονομική στήριξη	επιχειρήσεις		33		
6.γ	T1813	Πολιτιστικά Μνημεία που αναβαθμίζονται	Αριθμός	4.300.000	3		
6.6	CO23	Επιφάνεια οικοτόπων που ενισχύονται με στόχο να αποκτήσουν καλύτερο καθεστώς διατήρησης	εκτάρια		250		(100%)
7.α	T1825	Λιμενικές υποδομές ΔΕΔ-Μ που αναβαθμίζονται	Αριθμός	6.500.000	2	1	50%
7.β	CO14	Συνολικό μήκος ανακατασκευασμένων ή αναβαθμισμένων δρόμων	χιλιόμετρα	1.900.000	22	3,3	15%
7.γ	CO12	Συνολικό μήκος ανακατασκευασμένων/ αναβαθμισμένων σιδηροδρομικών γραμμών	χιλιόμετρα	300.000	20		(100%)
	T1826	Ευφυή συστήματα μεταφορών που τοποθετούνται	Αριθμός	1.500.000	2		(50%)
8.1	CO01	Συμμετέχοντες άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων	αριθμός		1.000	150	15%
8.3	T1832	Επιχειρηματικά σχέδια για νέες επιχειρήσεις σε τομείς της RIS3	αριθμός	25.000	80	4	5%
8.5	CO23	Αριθμός υποστηριζόμενων ΜΜΕ (συμπ. συνεταιριστικών επιχειρήσεων/επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας).	αριθμός	13.500	163	10	6%
9.i	CO17	Άλλα μειονεκτούντα άτομα	αριθμός	3.500	6.857	350	5%
9.ii	CO15	Συμμετέχοντες μετανάστες, αλλοδαπής προέλευσης μειονότητες (συμπ. περιθωριοποιημένων κοινοτήτων όπως οι ΡΟΜΑ)	αριθμός	10.000	1.850		(100%)
9.v	CO23	Αριθμός υποστηριζόμενων ΜΜΕ (συμπ. επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας).	αριθμός	20.000	138	12	9%
9.vi	CO01	Συμμετέχοντες άνεργοι, συμπ. των μακροχρόνια ανέργων	αριθμός	3.500	1.356		(100%)

Εικόνα 7 – Συμβολή της στρατηγικής ΟΧΕ Αρχαίας Ολυμπίας στους δείκτες εκρών του ΠΕΠ ΠΔΕ, (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 – Περιοχή Αρχαίας Ολυμπίας, 2016)

Στο ίδιο πλαίσιο, ο ορισμός των επιδιωκόμενων από τη στρατηγική ΟΧΕ αποτελεσμάτων ευθυγραμμίζεται πλήρως με τη στοχοθεσία του ΠΕΠ. Επισημαίνεται ότι πολλοί από τους στόχους του ΠΕΠ εξαρτώνται πλήρως από την οικονομία της ευρύτερης περιοχής της Αρχαίας Ολυμπίας. Υπό αυτή την έννοια, τυχόν διασπορά δημοσίων επενδύσεων εκτός της Αρχαίας Ολυμπίας μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί σε περιφερειακό επίπεδο.

ΕΠ	ΚΩΔ.	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ (2023)	ΣΥΜΒΟΛΗ ΟΧΕ (εκτίμηση)	% (εκτίμηση)
3.α	T1807	Κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων στους τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης	εκ. ευρώ	789,99	872,64	9,09	11%
3.γ	T1808	Μέλη συνεργατικών σχηματισμών	Αριθμός	171	250	5	6%
3.δ	T1809	Αξία εξαγωγών των ΜΜΕ στους τομείς της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης	εκ. ευρώ	488,27	523	(9,09)	26%
6.γ	T1822	Επισκεψιμότητα πολιτιστικών χώρων	Επισκέψεις/έτος	736.712	957.726	192.282	87%
6.δ	T1823	Επισκεψιμότητα προστατευόμενων περιοχών	Επισκέψεις/έτος	20.000	30.000	(1.000)	10%
7.α	T1828	Εξυπηρετούμενος επιβατικός πληθυσμός	αριθμός/έτος	763.000	850.000	(87.000)	(100%)
7.β	T1827	Χρονοαπόσταση (χρόνος μετακίνησης σε ενδοπερ/κό οδικό δίκτυο που εξυπηρετεί ΔΕΔ-Μ)	Ώρα : λεπτά	23	14	1'20"	15%
7.γ	T1830	Επιβατική κίνηση στα μέσα σταθερής τροχιάς	αριθμός	500.000	1.000.000	(άγνωστο)	(άγνωστο)
8.1	CR03	Συμμετέχοντες που αποκτούν εξειδίκευση αμέσως μετά τη λήξη της συμμετοχής τους	αριθμός	684	450	68	15%
8.3	T1836	Επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης ένα έτος μετά την ενίσχυση τους	αριθμός	69	60	4	7%
8.5	T1837	Επιχειρήσεις με βελτιωμένη κατάσταση επιχειρησιακής λειτουργίας ένα έτος μετά τη λήξη της ενίσχυσης τους	αριθμός	98	120	9	8%
9.i	T1854	Μειονεκτούντα άτομα που συμμετέχουν σε εκπαίδευση/κατάρτιση, που κατέχουν θέση απασχόλησης, συμπ. αυτοαπασχόλησης, εντός 6 μηνών από την λήξη της συμμετοχής τους.	αριθμός	2330	2500	125	5%
9.ii	CR05	Μειονεκτούντα άτομα που δραστηριοποιούνται σε αναζήτηση εργασίας ή συμμετέχουν σε εκπαίδευση/κατάρτιση ή αποκτούν εξειδίκευση ή κατέχουν θέση απασχόλησης (συμπ. αυτοαπασχόλησης) μετά τη λήξη της συμμετοχής τους.	φυσικά πρόσωπα	500	550	(100%)	
9.v	T1839	Κοινωνικές επιχειρήσεις που η λειτουργία τους συνεχίζεται ένα έτος μετά τη λήξη της παρέμβασης	αριθμός	8	72	12	17%
9.vi	CR06	Συμμετέχοντες που κατέχουν θέση εργασίας, συμπ. της αυτοαπασχόλησης, εντός έξι μηνών από την λήξη της συμμετοχής τους	αριθμός	460	490	(490)	(100%)

Εικόνα 8 - Συμβολή της στρατηγικής ΟΧΕ Αρχαίας Ολυμπίας στους δείκτες αποτελεσμάτων του ΠΕΠ ΠΔΕ, (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 – Περιοχή Αρχαίας Ολυμπίας, 2016)

5. Ολοκληρωμένες χωρικές επενδύσεις στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «ΚΡΗΤΗ 2014-2020»

5.1 Εφαρμογή ΟΧΕ – ΒΑΑ στο πλαίσιο του ΕΠ «ΚΡΗΤΗ 2014-2020»

Το εγκεκριμένο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020 προβλέπει τη χρηματοδότηση Στρατηγικών ΟΧΕ – ΒΑΑ στα δύο αστικά κέντρα, της Κρήτης που έχουν λειτουργική περιοχή, με πληθυσμό άνω των 70.000 κατοίκων :

- στο Δήμο Ηρακλείου, με αστικό πληθυσμό 140.730 κατοίκων (80,9% συνολικού πληθυσμού)
- στο Δήμο Χανίων, με αστικό πληθυσμό 53.910 κατοίκων, με άμεσα επηρεαζόμενο ημιαστικό πληθυσμό 41.844 κατοίκων, που αθροίζουν σε 95.754 κατοίκους (88,1% του συνολικού πληθυσμού)

Οι Δήμοι Ηρακλείου και Χανίων προσκλήθηκαν (6-5-2016) να σχεδιάσουν και να υποβάλουν μια Στρατηγική Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ) για σαφώς καθορισμένη Περιοχή Παρέμβασης (ΠΠ) εντός της Αστικής Περιοχής αρμοδιότητάς τους, με την κατανομή των πόρων μεταξύ των δύο Στρατηγικών ΒΑΑ να ακολουθεί την υποβολή των προτάσεων των δύο Αστικών Αρχών, λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο, την τεκμηρίωση και την ποιότητα αυτών.

Οι Αστικές Αρχές Ηρακλείου και Χανίων ανέλαβαν το ρόλο Ενδιάμεσου Φορέα Διαχείρισης (ΕΦΔ) των ΒΑΑ, με αρμοδιότητα μόνο όσον αφορά στη διαδικασία αξιολόγησης και επιλογής των πράξεων της Στρατηγικής.

Με απόφαση του Περιφερειάρχη Κρήτης (10-3-2017), οι στρατηγικές ΒΑΑ των Δήμων Ηρακλείου και Χανίων έλαβαν έγκριση και οι δύο Δήμοι ορίστηκαν ως Ενδιάμεσοι Φορείς για κάθε μια από τις αστικές περιοχές στην οποία αναγράφονται τα καθήκοντα/αρμοδιότητες που τους ανατίθενται [16], [17].

5.2 Εφαρμογή ΟΧΕ για λοιπές χωρικές περιοχές εκτός ΒΑΑ στο πλαίσιο του ΕΠ «ΚΡΗΤΗ 2014-2020»

Το εγκεκριμένο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020 προβλέπει τη χρηματοδότηση Στρατηγικών ΟΧΕ για λοιπές χωρικές περιοχές εκτός ΒΑΑ. Με πρωτοβουλία του σχεδιασμού από την Περιφέρεια επιλέγεται η εφαρμογή των ΟΧΕ σε υποπεριφερειακές περιοχές, που εξασφαλίζουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την παραγωγική ανασυγκρότηση, με στοιχεία «Έξυπνης Εξειδίκευσης» και τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης.

Τα βασικά κριτήρια επιλογής των περιοχών εφαρμογής ΟΧΕ, σύμφωνα με το ΠΕΠ Κρήτης 2014 – 2020 είναι :

- ειδικές προβλέψεις θεσμοθετημένων χωρικών ρυθμίσεων (όπως τομεακά χωροταξικά, ΓΠΣ, ειδικά σχέδια ανάπτυξης περιοχών),
- κοινωνικά – οικονομικά χαρακτηριστικά,
- περιβαλλοντικά– κλιματικά χαρακτηριστικά,
- χαρακτηριστικά οργάνωσης χρήσεων και λειτουργίας του χώρου.

Η πρόταση που διατυπώνεται για την εφαρμογή των ΟΧΕ για λοιπές χωρικές περιοχές εκτός ΒΑΑ στο πλαίσιο του ΕΠ ΚΡΗΤΗ 2014-2020, λαμβάνει υπόψη το προαναφερόμενο πλαίσιο αρχών και τα γενικά κριτήρια για τις ΟΧΕ και αξιοποιεί συνδυαστικά τα συμπεράσματα και αποτελέσματα της μελέτης «Εξειδίκευση του πλαισίου εφαρμογής της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης στην Περιφέρεια Κρήτης για την Προγραμματική Περίοδο 2014 - 2020» και τις διαφοροποιημένες ζώνες που εντοπίζονται από τις κατευθύνσεις του ΠΠΧΣΑΑ.

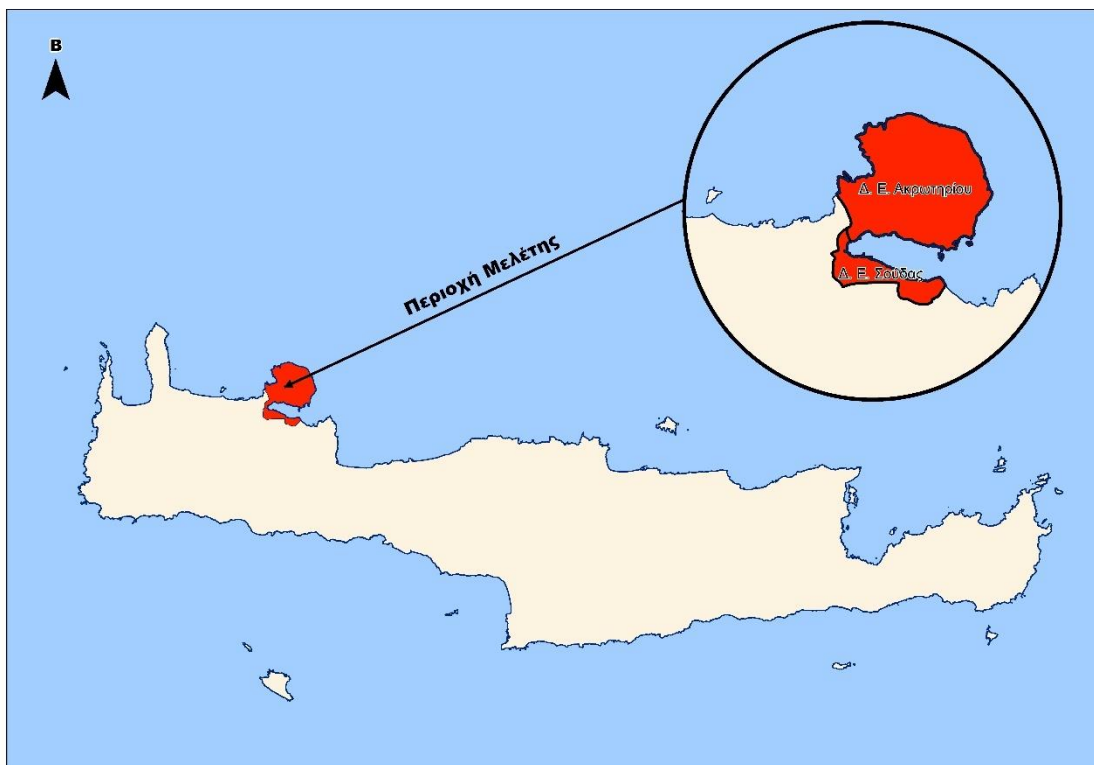
Σύμφωνα με τα παραπάνω, έχει προταθεί η εφαρμογή των ΟΧΕ εκτός περιοχών ΒΑΑ στις παρακάτω περιοχές:

- περιοχή που θα καθοριστεί εντός των ορίων των Δήμων Αγ. Νικολάου, Ιεράπετρας και Οροπεδίου Λασιθίου (ΠΕ Λασιθίου)
- περιοχή που θα καθοριστεί εντός των ορίων των Δήμων Ρεθύμνου και Αγ. Βασιλείου (ΠΕ Ρεθύμνου).
- οριοθετημένες περιοχές UNESCO της Κρήτης (εντός των ορίων 12 δήμων). Οι Δήμοι Σητείας, Μυλοποτάμου, Ανωγείων και Αμαρίου εμπίπτουν εξ' ολοκλήρου στις τρεις περιοχές UNESCO [16].

6. Η περίπτωση μελέτης - Δημοτικές Ενότητες Ακρωτηρίου και Σούδας Δήμου Χανίων

6.1 Συνοπτική παρουσίαση της περιοχής μελέτης

Μετά τη μελέτη της έννοιας των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο, επόμενο στάδιο αποτελεί η οριοθέτηση της περιοχής μελέτης/παρέμβασης, στην οποία και θα εφαρμοστεί το χωρικό εργαλείο των ΟΧΕ. Η περιοχή μελέτης ανήκει στην Περιφέρεια Κρήτης και συγκεκριμένα στο Δήμο Χανίων της Περιφερειακής Ενότητας Χανίων. Ορίζεται από τα διοικητικά όρια της περιοχής και περιλαμβάνει τις δημοτικές ενότητες Ακρωτηρίου και Σούδας.

Εικόνα 9 - Χάρτης απεικόνισης της περιοχής μελέτης σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης, (Δεδομένα: <http://geodata.gov.gr/>), (Ιδία Επεξεργασία)

Περιφερειακή Ενότητα Χανίων

Η Περιφέρεια Κρήτης αποτελεί νησιωτική περιφέρεια στο νότιο άκρο του Αιγαίου Πελάγους σε απόσταση 160 χλμ. περίπου από την ηπειρωτική χώρα. Η Περιφερειακή Ενότητα (ΠΕ) Χανίων καταλαμβάνει το δυτικό τμήμα της Περιφέρειας Κρήτης και συνορεύει μόνο με την ΠΕ Ρεθύμνης από ανατολικά. Είναι μια από τις τέσσερις Περιφερειακές Ενότητες (ΠΕ) που συγκροτούν πλέον την Περιφέρεια Κρήτης στο πλαίσιο λειτουργίας του «Καλλικράτη». Τα διοικητικά όρια της ΠΕ ταυτίζονται με αυτά του τέως Νομού Χανίων.

Γεωγραφική Ενότητα	Μόνιμος Πληθυσμός			Ποσοστό Μεταβολής (%)	
	1991	2001	2011	1991 - 2011	2001 - 2011
ΠΕ Χανίων	131,939	148,450	156,585	18.68%	5.5%
ΠΕ Ηρακλείου	265,708	291,225	305,490	14.97%	4.9%
ΠΕ Ρεθύμνης	68,905	78,957	85,609	24.24%	8.4%
ΠΕ Λασιθίου	70,253	75,736	75,381	7.30%	-0.5%
Περιφέρεια Κρήτης	536,805	594,368	623,065	16.07%	4.8%
Ελλάδα - Σύνολο	10,223,392	10,934,097	10,815,197	5.79%	-1.1%

Πίνακας 1 - Εξέλιξη Μόνιμου Πληθυσμού ανα Γεωγραφική Ενότητα Ελλάδας 1991-2011, (Δεδομένα: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011), (Ιδία Επεξεργασία)

Δήμος Χανίων

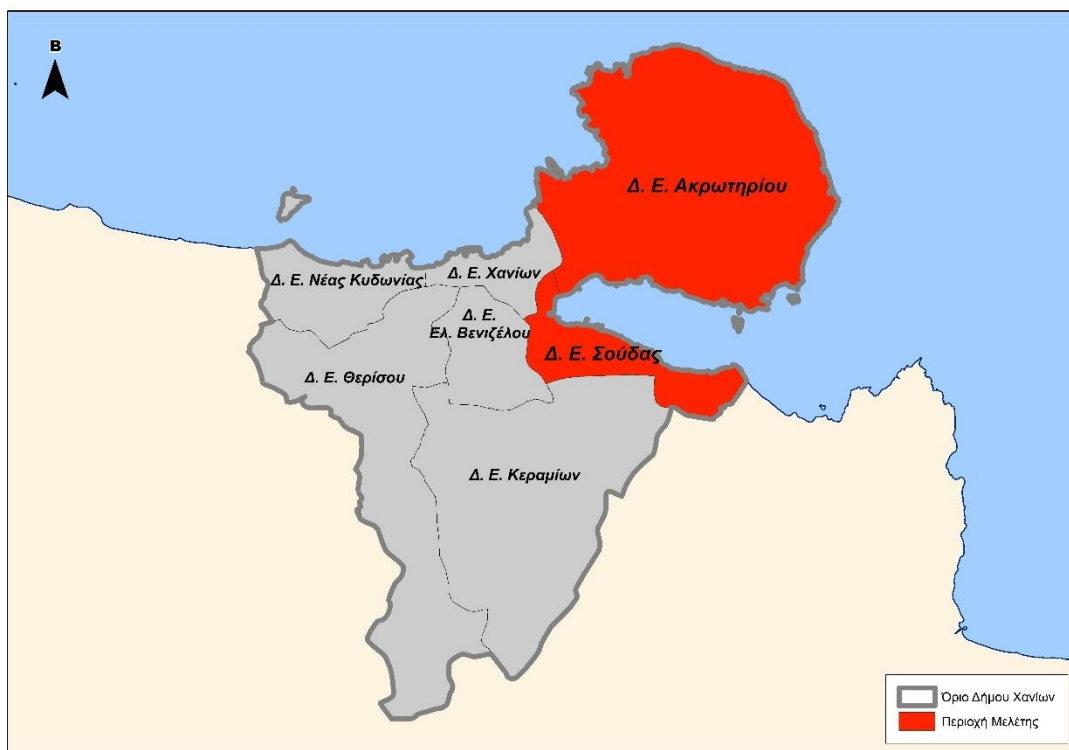
Τμήμα της ΠΕ Χανίων αποτελεί ο Δήμος Χανίων. Ο Καλλικρατικός Δήμος Χανίων συγκροτήθηκε, όπως και οι υπόλοιποι Καλλικρατικοί ΟΤΑ της Χώρας με την αποφ. 45892/11-8-10 του Υπ. Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης «Πρωτοβάθμιοι και Δευτεροβάθμιοι Οργανισμοί Αυτοδιοίκησης της Χώρας με το Ν. 3852/10», ΦΕΚ 1292/Β/11-8-10. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, η Περιφερειακή Ενότητα Χανίων απαρτίζεται από επτά Δήμους:

- Δήμος Αποκορώνου, με έδρα τις Βρύσες
- Δήμος Γαύδου, με έδρα την Γαύδο
- Δήμος Καντάνου – Σελίνου, με έδρα την Παλαιόχωρα
- Δήμος Κισσάμου, με έδρα την Κίσαμο (Καστέλι)
- Δήμος Πλατανιά, με έδρα το Γεράνι
- Δήμος Σφακίων, με έδρα τη Χώρα Σφακίων και
- Δήμος Χανίων, με έδρα τα Χανιά.

Ο «Καλλικρατικός» Δήμος Χανίων περιλαμβάνει τον «Καποδιστριακό» Δήμο Χανίων και τους περιιαστικούς πρώην Δήμους του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Χανίων. Συγκεκριμένα αποτελείται από τις ακόλουθες επτά Δημοτικές Ενότητες:

- Δημοτική Ενότητα Ακρωτηρίου,
- Δημοτική Ενότητα Ελευθερίου Βενιζέλου,
- Δημοτική Ενότητα Θερίσου,
- Δημοτική Ενότητα Κεραμιών,
- Δημοτική Ενότητα Νέας Κυδωνίας,
- Δημοτική Ενότητα Σούδας και
- Δημοτική Ενότητα Χανίων.

Ο Δήμος Χανίων προέκυψε από την συνένωση των πρώην Δήμων (νυν δημοτικών ενοτήτων) Ακρωτηρίου, Ελευθερίου Βενιζέλου, Θερίσου, Κεραμιών, Νέας Κυδωνίας, Σούδας και Χανίων - και έχει ως έδρα τα Χανιά. Συνορεύει στα δυτικά με το Δήμο Πλατανιά, στα νότια με το Δήμο Σφακίων και στα ανατολικά με το Δήμο Αποκορώνου, ενώ ολόκληρη η βόρεια και δυτική πλευρά του βρέχεται από το Κρητικό πέλαγος. Η συνολική έκταση του Δήμου ανέρχεται σε 356,12 τ.χλμ. [19], [20], [21], [22].

Εικόνα 10 - Χάρτης απεικόνισης της περιοχής μελέτης σε επίπεδο Δήμου Χανίων, (Δεδομένα: <http://geodata.gov.gr/>), (Ιδία Επεξεργασία)

Δημοτική Ενότητα Ακρωτηρίου

Η Δημοτική Ενότητα (Δ.Ε.) Ακρωτηρίου αποτελεί το μεγαλύτερο ακρωτήριο της Περιφερειακής Ενότητας Χανίων. Εκτείνεται στα βορειοανατολικά της πόλης των Χανίων και συνιστά κατεξοχήν παραθαλάσσια περιοχή που βρέχεται από το Κρητικό Πέλαγος. Νοτιοδυτικά γειτνιάζει με τη Δημοτική Ενότητα Σούδας και καλύπτει έκταση 112,64 τ. χλμ.

Εικόνα 11 - Χάρτης Δημοτικής Ενότητας Ακρωτηρίου Δήμου Χανίων, (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Χανίων 2014 - 2019, 2015)

Μετά την εφαρμογή του Προγράμματος «Καλλικράτης», η Δ.Ε. Ακρωτηρίου (13.100 κάτοικοι, Μόνιμος Πληθυσμός, ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011) αποτελείται από δύο Δημοτικές Κοινότητες και τρεις Τοπικές Κοινότητες:

- η Δημοτική Κοινότητα Αρωνίου (3.003 κάτοικοι, ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011) που διασχίζεται από την οδό Χανίων – Αεροδρομίου και αποτελεί μεταβατική διαδρομή από την πόλη των Χανίων προς τον κρατικό αερολιμένα
- η Δημοτική Κοινότητα Κουνουπιδιανών (8.620 κάτοικοι, ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011) που αποτελεί το μεγαλύτερο οικισμό του Ακρωτηρίου τόσο πληθυσμιακά όσο και σε έκταση και σε αυτήν βρίσκονται οι περισσότερες οργανωμένες υποδομές

- η Τοπική Κοινότητα Μουζουρά (268 κάτοικοι, ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011) που αποτελεί μία από τις μικρότερες σε πληθυσμό περιοχές της ΔΕ
- η Τοπική Κοινότητα Στερνών (943 κάτοικοι, ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011) που αποτελεί ιδιαίτερα πυκνοκατοικημένο οικισμό με παραδοσιακά κτήρια και ναούς
- η Τοπική Κοινότητα Χορδακίου (266 κάτοικοι, ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011) που έχει χαρακτηριστεί ως ορεινός οικισμός και έχει το μεγαλύτερο ποσοστό κάλυψης από στρατιωτικές εγκαταστάσεις.

Η θέση και ο ρόλος της ΔΕ Ακρωτηρίου στο ευρύτερο χωροταξικό πλαίσιο διαμορφώνεται καθοριστικά από τρεις βασικές παραμέτρους:

- την εγγύτητά της με το αστικό κέντρο των Χανίων,
- τη χωροθέτηση εντός των ορίων της ορισμένων από τις σημαντικότερες υποδομές / λειτουργίες τόσο σε επίπεδο Δήμου όσο και σε επίπεδο ΠΕ Χανίων και Περιφέρειας Κρήτης (διεθνές αεροδρόμιο Χανίων, Πολυτεχνείο Κρήτης, στρατιωτικές εγκαταστάσεις, εργοστάσιο επεξεργασίας απορριμμάτων, κ.α.) και
- την τουριστική δραστηριότητα.

Η άμεση γειτνίαση με την πόλη των Χανίων σε συνδυασμό με το ρυθμό της αστικής της διάχυσης έχουν οδηγήσει πρακτικά στη λειτουργική ενσωμάτωση σημαντικού τμήματος της ΔΕ Ακρωτηρίου στο πολεοδομικό συγκρότημα των Χανίων. Παράλληλα, η εγκατάσταση / χωροθέτηση στην περιοχή μελέτης σημαντικών υποδομών / λειτουργιών (αεροδρόμιο Χανίων, στρατιωτικές εγκαταστάσεις, Πολυτεχνείο Κρήτης) έχει συμβάλει καθοριστικά στην αναπτυξιακή πορεία της περιοχής, ιδίως σε σχέση με δραστηριότητες του τριτογενή τομέα που είναι ο κυρίαρχος παραγωγικός τομέας της ΔΕ.

Η σημαντικότερη περιοχή από άποψη φυσικού κάλλους και ενδιαφέροντος, είναι η λοφώδης περιοχή στα βόρεια της περιοχής της ΔΕ η οποία παραμένει σχετικά αδιατάρακτη από τις ανθρώπινες δραστηριότητες που έχουν επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό τις υπόλοιπες περιοχές του Ακρωτηρίου. Στο Βορειοδυτικό άκρο της περιοχής ανάμεσα στον ορεινό όγκο πάνω από την περιοχή του Σταυρού προς Χορδάκι, συναντάται το καταφύγιο άγριας ζωής έκτασης 13.250 στρεμμάτων. Η ύπαρξη του καταφυγίου αυτού είναι σημαντική τόσο για την ενιαία διαχείριση του βορείου τμήματος του ορεινού όγκου του Ακρωτηρίου όσο και για την προστασία της πλούσιας σε ενδημικά φυτά χλωρίδας, πολλά εκ των οποίων είναι σπάνια.

Στα όρια της ΔΕ Ακρωτηρίου απαντώνται οικισμοί ιδιαίτερου αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος, καθώς συνδυάζουν κτίσματα παλαιάς αλλά και νεότερης αρχιτεκτονικής, όπως αυτοί των Παζινού, Κουνουπιδιανών, Κορακιών, Μουζουρά, το Αρώνι και οι Στέρνες, όπου και διασώζεται ο πυρήνας του παλαιού οικισμού.

Η ιδιαιτερότητα της περιοχής του Ακρωτηρίου έγκειται στο γεγονός της συνύπαρξης προστατευόμενων περιοχών και χαρακτηριστικής οικιστικής ανάπτυξης με ευρείες εκτάσεις στρατιωτικής και βιομηχανικής δραστηριότητας, για την οποία υπάρχει πλήρης νομοθετική κάλυψη, ανεξαρτήτως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που μπορεί να τη συνοδεύουν σε περίπτωση μη λήψης των απαραίτητων μέτρων προστασίας [19], [20], [22].

Δημοτική Ενότητα Σούδας

Η Δημοτική Ενότητα (ΔΕ) Σούδας είναι μια παραλιακή ενότητα που χωροθετείται στο βόρειο τμήμα του Δήμου Χανίων και καταλαμβάνει συνολική έκταση 22.01 τ.χλμ. σε ολόκληρο το νοτιοδυτικό τμήμα του όρμου της Σούδας. Συνορεύει βορειοανατολικά με τη ΔΕ Ακρωτηρίου, βορειοδυτικά με τη Δ.Ε. και την πόλη των Χανίων, από δυτικά με τη ΔΕ Ελευθερίου Βενιζέλου και νότια τη ΔΕ Κεραμειών.

Εικόνα 12 - Χάρτης Δημοτικής Ενότητας Σούδας Δήμου Χανίων, (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Χανίων 2014 - 2019, 2015)

Μετά την εφαρμογή του Προγράμματος «Καλλικράτης», η ΔΕ Σούδας (8.442 κάτοικοι, Μόνιμος Πληθυσμός, ΕΛΣΤΑΤ 2011) αποτελείται πλέον από μία Δημοτική Κοινότητα και από δύο Τοπικές Κοινότητες:

- Δημοτική Κοινότητα Σούδας (6418 κάτοικοι, ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011),
- Τοπική Κοινότητα Τσικαλαριών (1545 κάτοικοι, ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011) και
- Τοπική Κοινότητα Απτέρας (479 κάτοικοι, ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011)

Το λιμάνι της Σούδας, το μεγαλύτερο και ασφαλέστερο φυσικό λιμάνι πολλαπλών χρήσεων στη Μεσόγειο, αποτελεί πύλη της πόλης των Χανίων και έχει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της λειτουργικής της δομής. Η εμπορική και επιβατική λειτουργία του λιμανιού σε συνδυασμό με τη διέλευση της Παλαιάς Εθνικής Οδού Χανίων – Ρεθύμνου έχουν καθορίσει την ανάπτυξή της ως βασικός συγκοινωνιακός κόμβος. Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται διαρκώς αποτελώντας σταυροδρόμι των σημαντικότερων θαλάσσιων οδών και συμβάλλοντας καθοριστικά στην εμπορική, τουριστική και οικονομική ανάπτυξη του Δήμου και της ΠΕ Χανίων.

Επίσης, η ΔΕ Σούδας αποτελεί περιοχή ιδιαίτερης γεωστρατηγικής και πολιτικής σημασίας δεδομένου ότι στον κόλπο της Σούδας φιλοξενούνται σημαντικές στρατιωτικές εγκαταστάσεις τόσο εθνικού χαρακτήρα όπως ο Ναύσταθμος Κρήτης και η Ελληνική Ναυτική Βάση της Σούδας, όσο και υπερεθνικού χαρακτήρα, όπως η Αμερικανική ναυτική βάση ευκολίας και η ναυτική βάση του ΝΑΤΟ .

Στη ΔΕ Σούδας βρίσκεται εγκατεστημένο το Καλλιτεχνικό χωριό Βερέκυνθος και το Βιοτεχνικό Πάρκο Χανίων (ΒΙΟ.ΠΑ.Χ), όπου στεγάζεται πληθώρα μεταποιητικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο Νομό. Στην χωρική Ενότητα εντοπίζονται επίσης αξιόλογα εκπαιδευτικά και ερευνητικά ινστιτούτα και ιδρύματα, όπως το Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Χανίων (ΜΑΙΧ), το Ινστιτούτο Ελιάς και Υποτροπικών Φυτών Χανίων και η Ακαδημία Εμπορικού Ναυτικού Κρήτης. Σημείο αναφοράς για την αθλητική ανάπτυξη στην περιοχή αποτελεί το Ναυταθλητικό Κέντρο Σούδας, ένα από τα ελάχιστα της χώρας και το μοναδικό στη Νότια Ελλάδα. [19], [21], [22]..

6.2 Πληθυσμός – Δημογραφικά Στοιχεία

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η περιοχή μελέτης αποτελείται από τη δημοτική ενότητα Ακρωτηρίου, με συνολικό πληθυσμό 13.831 κατοίκους και τη δημοτική ενότητα Σούδας Αρκαδίου, με συνολικό πληθυσμό 8.442 κατοίκους. Η περιοχή ανήκει στην Περιφέρεια Κρήτης, στην οποία ο πληθυσμός βαίνει αυξανόμενος.

Περιφέρεια	Πληθυσμός			Ποσοστό Μεταβολής (%)	
	1991	2001	2011	1991 - 2011	2001 - 2011
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	570,496	611,067	605,826	6.19%	-0.9%
Κεντρική Μακεδονία	1,710,513	1,874,214	1,885,349	10.22%	0.6%
Δυτική Μακεδονία	293,015	301,522	285,002	-2.73%	-5.5%
Ήπειρος	339,728	353,820	339,721	0.00%	-4.0%
Θεσσαλία	734,846	753,888	737,485	0.36%	-2.2%
Ιόνια Νησιά	193,734	212,984	224,061	15.65%	5.2%
Δυτική Ελλάδα	707,687	740,506	682,604	-3.54%	-7.8%
Στερεά Ελλάδα	582,280	605,329	559,457	-3.92%	-7.6%
Αττική	3,523,407	3,761,810	3,786,616	7.47%	0.7%
Πελοπόννησος	607,428	638,942	584,989	-3.69%	-8.4%
Βόρειο Αιγαίο	199,231	206,121	198,894	-0.17%	-3.5%
Νότιο Αιγαίο	257,481	302,686	366,795	42.46%	21.2%
Κρήτη	540,054	601,131	682,928	26.46%	13.6%
Ελλάδα - Σύνολο	10,259,900	10,964,020	10,939,727	6.63%	-0.2%

Πίνακας 2 - Εξέλιξη πραγματικού πληθυσμού ανά Περιφέρεια Ελλάδας 1991-2011, (Δεδομένα: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011), (Ιδία Επεξεργασία)

Σχετικά με την αναλογία ανδρών και γυναικών, ο Δήμος Χανίων παρουσιάζει μια ελαφριά απόκλιση σε σχέση με τον συνολικό πληθυσμό της Ελλάδας με ποσοστό ανδρών σε σχέση με το συνολικό πληθυσμό ίσο με 49,85%, έναντι 49,03% του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας. Πάντως, το ποσοστό των ανδρών στο Δήμο Χανίων παραμένει χαμηλότερο σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους της ΠΕ Χανίων, με το συνολικό ποσοστό ΠΕ να κλείνει στο 50,11%.

Γεωγραφική Ενότητα	Πληθυσμός & Ποσοστό επί του Συνολικού Πληθυσμού				Σύνολο
	Ανδρες		Γυναίκες		
Δήμος Χανίων	54,163	49.85%	54,479	50.15%	108,642
Δήμος Αποκορώνου	6,454	50.39%	6,353	49.61%	12,807
Δήμος Κισσάμου	5,438	50.40%	5,352	49.60%	10,790
Δήμος Πλατανιά	8,548	50.66%	8,326	49.34%	16,874
Δήμος Σφακίων	994	52.62%	895	47.38%	1,889
Δήμοι Καντάνου - Σελίνου & Γαύδου	2,862	51.26%	2,721	48.74%	5,583
Περιφερειακή Ενότητα Χανίων	78,459	50.11%	78,126	49.89%	156,585
Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου	150,909	49.40%	154,581	50.60%	305,490
Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου	41,948	49.00%	43,661	51.00%	85,609
Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου	37,349	49.55%	38,032	50.45%	75,381
Περιφέρεια Κρήτης	308,665	49.54%	314,400	50.46%	623,065
Ελλάδα - Σύνολο	5,303,223	49.03%	5,513,063	50.97%	10,816,286

Πίνακας 3 – Συνολικός Πληθυσμός και Ποσοστό Ανδρών & Γυναικών ανά Γεωγραφική Ενότητα Ελλάδας 2011, (Δεδομένα: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011) - (Ιδία Επεξεργασία)

Όσον αφορά την οικογενειακή κατάσταση των κατοίκων του Δήμου Χανίων, αποδεικνύεται ότι το ποσοστό των άγαμων κατοίκων του Δήμου είναι υψηλότερο του συνολικού ποσοστού της Ελλάδας, όπως επίσης είναι και αρκετά υψηλότερο του ποσοστού των υπολοίπων Δήμων της ΠΕ Χανίων, με εξαίρεση τον Δήμο Σφακίων. Την ίδια στιγμή, το ποσοστό των χήρων παραμένει σταθερά χαμηλότερο σε σχέση με το ποσοστό των υπολοίπων Δήμων της ΠΕ Χανίων, αλλά και της υπόλοιπης Ελλάδας.

Γεωγραφική Ενότητα	Πληθυσμός & Ποσοστό επί του Συνολικού Πληθυσμού								Σύνολο
	Άγαμοι		Έγγαμοι, με σύμφωνο συμβίωσης και σε διάσταση		Χήροι & Χήροι από σύμφωνο συμβίωσης		Διαζευγμένοι & Διαζευγμένοι από σύμφωνο συμβίωσης		
Δήμος Χανίων	45,594	41.9%	53,117	48.9%	6,413	5.9%	3,518	3.2%	108,642
Δήμος Αποκορώνου	4,513	35.2%	6,899	53.9%	1,073	8.4%	322	2.5%	12,807
Δήμος Κισσάμου	3,803	35.2%	5,708	52.9%	1,026	9.5%	253	2.3%	10,790
Δήμος Πλατανιά	5,830	34.6%	8,914	52.8%	1,728	10.2%	402	2.4%	16,874
Δήμος Σφακίων	845	44.7%	867	45.9%	152	8.1%	25	1.3%	1,889
Δήμοι Καντάνου - Σελίνου & Γαύδου	2,024	36.3%	2,865	51.3%	581	10.4%	113	2.0%	5,583
Περιφερειακή Ενότητα Χανίων	62,609	39.9%	78,370	50.1%	10,973	7.0%	4,633	2.9%	156,585
Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου	124,102	40.6%	154,376	50.5%	19,052	6.2%	7,960	2.6%	305,490
Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου	37,757	44.1%	40,129	46.9%	5,759	6.7%	1,964	2.3%	85,609
Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου	26,720	35.5%	40,794	54.1%	5,707	7.6%	2,160	2.9%	75,381
Περιφέρεια Κρήτης	251,188	40.3%	313,669	50.3%	41,491	6.7%	16,717	2.7%	623,065
Ελλάδα - Σύνολο	4,227,476	39.1%	5,436,265	50.3%	820,527	7.6%	332,018	3.1%	10,816,286

Πίνακας 4 - Κατανομή Συνολικού Πληθυσμού ανάλογα με την οικογενειακή κατάσταση ανά Γεωγραφική Ενότητα Ελλάδας - 2011, (Δεδομένα: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011), (Ιδία Επεξεργασία)

Σχετικά με το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού του Δήμου Χανίων, αυτό παρουσιάζεται ιδιαιτέρως πιο αυξημένο (Διδακτορικό/Μεταπτυχιακό/Απόφοιτος ΑΕΙ) από το επίπεδο του συνολικού ελληνικού πληθυσμού. Σαφέστατα μεγαλύτερο υψηλότερο και σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους της ΠΕ Χανίων, γεγονός που δικαιολογείται από τον πιο αστικό χαρακτήρα της περιοχής και τη μεγαλύτερη πρόσβαση σε φροντιστηριακή υποστήριξη. Λόγω της προσθήκης των υπόλοιπων Δήμων στα δεδομένα, το επίπεδο εκπαίδευσης των κατοίκων της ΠΕ Χανίων παρουσιάζεται τελικά χαμηλότερο σε σχέση με τον συνολικό πληθυσμό της Ελλάδας.

Γεωγραφική Ενότητα	Πληθυσμός & Ποσοστό επί του Συνολικού Πληθυσμού							
	Κάτοχοι διδακτορικού ή μεταπτυχιακού τίτλου / Πτυχιούχοι Παν/μίου - Πολυτεχνείου, ΑΤΕΙ, ΑΣΠΑΙΤΕ, ανώτερων επαγγελματικών και ισότιμων σχολών		Πτυχιούχοι μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΙΕΚ, Κολλέγια κλπ.)		Απόφοιτοι Λυκείου (Γενικού, Εκκλησιαστικού, Επαγγελματικού κλπ.)		Απόφοιτοι τριτάξιου Γυμνασίου και πτυχιούχοι Επαγγελματικών Σχολών	
Δήμος Χανίων	20,655	19.01%	4,960	4.57%	27,262	25.09%	14,600	13.44%
Δήμος Αποκορώνου	1,197	9.35%	389	3.04%	3,009	23.49%	1,978	15.44%
Δήμος Κισσάμου	888	8.23%	227	2.10%	2,006	18.59%	1,673	15.51%
Δήμος Πλατανιά	1,393	8.26%	456	2.70%	3,608	21.38%	2,787	16.52%
Δήμος Σφακίων	135	7.15%	27	1.43%	293	15.51%	286	15.14%
Δήμοι Καντάνου - Σελίνου & Γαύδου	448	8.02%	168	3.01%	1,123	20.11%	946	16.94%
Περιφερειακή Ενότητα Χανίων	24,716	15.78%	6,227	3.98%	37,301	23.82%	22,270	14.22%
Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου	45,388	14.86%	12,695	4.16%	63,513	20.79%	41,741	13.66%
Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου	11,028	12.88%	2,966	3.46%	20,128	23.51%	12,450	14.54%
Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου	9,808	13.01%	2,772	3.68%	15,714	20.85%	11,293	14.98%
Περιφέρεια Κρήτης	90,940	14.60%	24,660	3.96%	136,656	21.93%	87,754	14.08%
Ελλάδα - Σύνολο	1,809,087	16.73%	502,079	4.64%	2,532,396	23.41%	1,428,490	13.21%

Γεωγραφική Ενότητα	Πληθυσμός & Ποσοστό επί του Συνολικού Πληθυσμού						Σύνολο
	Απόφοιτοι Δημοτικού		Εγκατέλειψαν το Δημοτικό, γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση / Ολοκλήρωσαν την προσχολική αγωγή / Δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση		Μη κατατασσόμενοι (άτομα γεννηθέντα μετά την 1/1/2005)		
Δήμος Χανίων	21,873	20.13%	11,081	10.20%	8,211	7.56%	108,642
Δήμος Αποκορώνου	3,726	29.09%	1,718	13.41%	790	6.17%	12,807
Δήμος Κισσάμου	3,847	35.65%	1,419	13.15%	730	6.77%	10,790
Δήμος Πλατανιά	5,524	32.74%	2,170	12.86%	936	5.55%	16,874
Δήμος Σφακίων	698	36.95%	319	16.89%	131	6.93%	1,889
Δήμοι Καντάνου - Σελίνου & Γαύδου	1,763	31.58%	798	14.29%	337	6.04%	5,583
Περιφερειακή Ενότητα Χανίων	37,431	23.90%	17,505	11.18%	11,135	7.11%	156,585
Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου	79,222	25.93%	39,913	13.07%	23,018	7.53%	305,490
Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου	21,706	25.35%	10,844	12.67%	6,487	7.58%	85,609
Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου	21,745	28.85%	9,375	12.44%	4,674	6.20%	75,381
Περιφέρεια Κρήτης	160,104	25.70%	77,637	12.46%	45,314	7.27%	623,065
Ελλάδα - Σύνολο	2,524,345	23.34%	1,343,534	12.42%	676,355	6.25%	10,816,286

Πίνακας 5 - Κατανομή πληθυσμού σχετικά με το επίπεδο εκπαίδευσης ανά Γεωγραφική Ενότητα Ελλάδας 2011, (Δεδομένα: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011), (Ιδία Επεξεργασία)

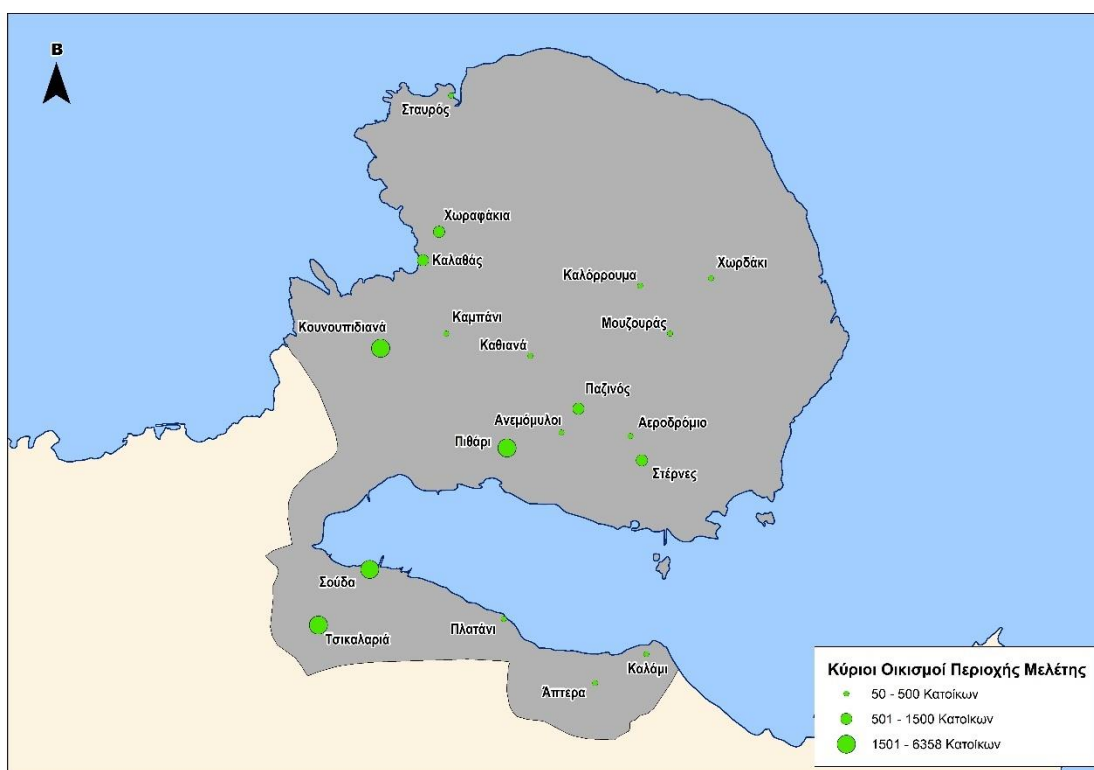
Ένα πολύ θετικό δείγμα του πληθυσμού του Δήμου Χανίων είναι η εξαιρετική αναλογία γεννήσεων σε σχέση με τους θανάτους στην περιοχή, με τις γεννήσεις να είναι κατά ~30-35% υψηλότερες κάθε χρόνο σε σχέση με τους θανάτους. Αυτό αποδεικνύει ότι ο Δήμος Χανίων συνεισφέρει θετικά στο ισοζύγιο του συνολικού ελληνικού πληθυσμού, τη στιγμή που σε ελληνικό επίπεδο οι θάνατοι είναι κατά ~25% περισσότεροι από τις συνολικές γεννήσεις. Δυστυχώς, για τους υπόλοιπους Δήμους της ΠΕ Χανίων ο δείκτης αυτός είναι χειρότερος του αντίστοιχου πανελλαδικού δείκτη, με εξαίρεση τον Δήμο Σφακίων.

Γεωγραφική Ενότητα	Πληθυσμός & Ποσοστό επί του Συνολικού Πληθυσμού								
	2014			2015			2016		
	Γεννήσεις	Θάνατοι	Γεννήσεις/Θάνατοι (%)	Γεννήσεις	Θάνατοι	Γεννήσεις/Θάνατοι (%)	Γεννήσεις	Θάνατοι	Γεννήσεις/Θάνατοι (%)
Δήμος Χανίων	1,170	863	135.57%	1,202	936	128.42%	1,228	885	138.76%
Δήμος Αποκορώνου	119	173	68.79%	130	167	77.84%	107	180	59.44%
Δήμος Κισσάμου	105	137	76.64%	99	157	63.06%	123	147	83.67%
Δήμος Πλατανιά	121	232	52.16%	125	268	46.64%	146	235	62.13%
Δήμος Σφακίων	24	24	100.00%	22	25	88.00%	29	25	116.00%
Δήμοι Καντάνου - Σελίνου & Γαύδου	51	80	63.75%	43	74	58.11%	53	77	68.83%
Περιφερειακή Ενότητα Χανίων	1,590	1,510	105.30%	1,621	1,627	99.63%	1,686	1,549	108.84%
Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου	3,191	2,739	116.50%	3,182	2,846	111.81%	3,326	2,849	116.74%
Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου	889	727	122.28%	904	781	115.75%	932	699	133.33%
Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου	689	816	84.44%	663	907	73.10%	675	865	78.03%
Περιφέρεια Κρήτης	6,359	5,792	109.79%	6,370	6,161	103.39%	6,619	5,962	111.02%
Ελλάδα - Σύνολο	92,041	113,740	80.92%	91,692	121,183	75.66%	92,728	118,785	78.06%

Πίνακας 6 - Αριθμός Γεννήσεων & Θανάτων ανά Γεωγραφική Ενότητα Ελλάδας 2014-2016, (Δεδομένα: ΕΛ.ΣΤΑΤ.), (Ιδία Επεξεργασία)

Τέλος, όσον αφορά τον συνολικό πληθυσμό των ΔΕ του Δήμου Χανίων αυτός βαίνει κατά κύριο λόγο αυξημένος. Ειδικά στην περιοχή εξέτασης, δηλαδή στις Δημοτικές Ενότητες Ακρωτηρίου και Σούδας, ο μόνιμος πληθυσμός της περιοχής έχει αυξηθεί κατά 34% και 25% αντίστοιχα μεταξύ 2001-2011, αποδεικνύοντας ότι αποτελεί περιοχή που προσελκύει μόνιμο πληθυσμό, γεγονός που δημιουργεί δυνατότητες αξιοποίησης των εργαλείων και ευκαιριών ανάπτυξης.

Εικόνα 13 – Χάρτης απεικόνισης κυριότερων οικισμών και αντίστοιχου πληθυσμού (>50 κάτοικοι) της περιοχής μελέτης, (Δεδομένα: <http://geodata.gov.gr/>), (Ιδία Επεξεργασία)

Δημοτική Ενότητα	Πληθυσμός			Ποσοστό Μεταβολής (%)	
	1991	2001	2011	1991 - 2011	2001 - 2011
ΔΕ Ακρωτηρίου	6,037	9,773	13,100	117.00%	34.0%
ΔΕ Σούδας	5,825	6,745	8,442	44.93%	25.2%
ΔΕ Χανίων	51,710	55,838	53,910	4.25%	-3.5%
ΔΕ Νέας Κυδωνίας	4,964	7,368	10,771	116.98%	46.2%
ΔΕ Ελ. Βενιζέλου	8,715	10,636	13,145	50.83%	23.6%
ΔΕ Θερίσου	5,095	6,517	8,596	68.71%	31.9%
ΔΕ Κεραμίων	1,366	1,325	678	-50.37%	-48.8%

Πίνακας 7 – Εξέλιξη μόνιμου πληθυσμού ανά Δημοτική Ενότητα Δήμου Χανίων 1991-2011, (Δεδομένα: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011), (Ιδία Επεξεργασία)

6.3 Απασχόληση

Σε εθνικό επίπεδο, η Περιφέρεια Κρήτης εμφανίζει μικρό ποσοστό ανέργων εγγεγραμμένων στον ΟΑΕΔ σε σχέση με το συνολικό της πληθυσμό, καθώς ενώ ο πληθυσμός της Κρήτης αποτελεί το ~5,8% του συνολικού ελληνικού πληθυσμού, μόνο το 3,53% των εγγεγραμμένων στον ΟΑΕΔ [23] προέρχονται από την Περιφέρεια Κρήτης. Τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας παρουσιάζουν οι Περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας που φιλοξενούν τους μεγαλύτερους όγκους πληθυσμού, αλλά έχουν πληγεί και περισσότερο από την οικονομική κρίση.

Περιφέρεια	Εγγεγραμμένοι ΟΑΕΔ	Ποσοστό επί των συνολικών εγγεγραμμένων ΟΑΕΔ
Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης	49,434	5.63%
Κεντρικής Μακεδονίας	179,706	20.47%
Δυτικής Μακεδονίας	28,699	3.27%
Ηπείρου	27,613	3.14%
Θεσσαλίας	64,073	7.30%
Ιονίων Νήσων	10,366	1.18%
Δυτικής Ελλάδας	67,856	7.73%
Στερεάς Ελλάδας	41,955	4.78%
Αττικής	312,560	35.60%
Πελοποννήσου	35,782	4.08%
Βορείου Αιγαίου	13,798	1.57%
Νοτίου Αιγαίου	15,133	1.72%
Κρήτης	31,033	3.53%
Ελλάδα - Σύνολο	878,008	

Πίνακας 8- Εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ ανά Περιφέρεια Ελλάδας, (ΟΑΕΔ, Σύστημα διάγνωσης αναγκών αγοράς εργασίας, Ιούνιος 2017)

Το παραπάνω καθίσταται σαφέστερο μελετώντας το δείκτη επιβάρυνσης του μόνιμου πληθυσμού των Περιφερειών από την ανεργία, δηλαδή το ποσοστό των εγγεγραμμένων ανέργων ως ποσοστό του συνολικού μόνιμου πληθυσμού.

Περιφέρεια	Δείκτης Επιβάρυνσης (Εγγεγραμμένοι άνεργοι ως ποσοστό του μόνιμου πληθυσμού)
Δυτικής Μακεδονίας	10,12
Δυτικής Ελλάδας	9,98
Κεντρικής Μακεδονίας	9,56
Θεσσαλίας	8,74
Ηπείρου	8,20
Αττικής	8,16
Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης	8,13
Στερεάς Ελλάδας	7,66
Βορείου Αιγαίου	6,93
Πελοποννήσου	6,19
Ιονίων Νήσων	4,99
Κρήτης	4,98
Νοτίου Αιγαίου	4,90
Ελλάδα - Σύνολο	8,12

Πίνακας 9 - Δείκτης Επιβάρυνσης Μόνιμου Πληθυσμού από την ανεργία ανά Περιφέρεια Ελλάδας, (ΟΑΕΔ, Σύστημα διάγνωσης αναγκών αγοράς εργασίας, Ιούνιος 2017)

Σε επίπεδο περιφερειακής ενότητας, η ΠΕ Χανίων βρίσκεται σε εξαιρετικά θετική θέση, τόσο σε πανελλαδικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης.

Περιφερειακή Ενότητα	Δείκτης Επιβάρυνσης
ΠΕ Δυτικής Αττικής, Κοζάνης, Αχαΐας, Θεσσαλονίκης, Ξάνθης, Πάρου, Αιτωλοακαρνανίας, Δυτικού Τομέα Αθηνών, Καστοριάς	Δ. Επιβάρυνσης >10
ΠΕ Φλώρινας, Πειραιώς, Μαγνησίας, Κιλκίς, Καρδίτσας, Καβάλας, Ικαρίας, Πιερίας, Άρτας, Εύβοιας, Ημαθίας, Πέλλας, Ηλείας	10 > Δ. Επιβάρυνσης > 8,50
ΠΕ Ιωαννίνων, Σύρου, Δράμας, Λευκάδας, Λάρισας, Σποράδων, Νάξου, Σάμου, Κεντρικού Τ. Αθηνών, Ανατολικής Αττικής, Τρικάλων, Γρεβενών, Νότιου Τ. Αθηνών	8,50 > Δ. Επιβάρυνσης > 7,50
ΠΕ Πρέβεζας, Μεσσηνίας, Σερρών, Ευρυτανίας, Έβρου, Φθιώτιδας, Κορινθίας, Χαλκιδικής, Θεσπρωτίας, Βοιωτίας, Λέσβου, Χίου, Φωκίδας, Ροδόπης	7,50 > Δ. Επιβάρυνσης > 6,39
ΠΕ Ηρακλείου	6,39
ΠΕ Αρκαδίας, Καλύμνου, Νήσων, Τήνου, Λήμνου, Βόρειου Τ. Αθηνών, Κέρκυρας, Αργολίδας	6,39 > Δ. Επιβάρυνσης > 4,43
ΠΕ Λασιθίου	4,43
ΠΕ Μυκόνου, Λακωνίας, Άνδρου, Κεφαλληνίας, Καρπάθου, Ρόδου, Θάσου, Κω,	4,43 > Δ. Επιβάρυνσης > 3,43
ΠΕ Ρεθύμνου	3,43
ΠΕ Χανίων	3,34
ΠΕ Ζακύνθου, Κέας - Κύθνου, Θήρας, Ιθάκης, Μήλου	Δ. Επιβάρυνσης >3,34

Πίνακας 10 - Δείκτης Επιβάρυνσης Μόνιμου Πληθυσμού από την ανεργία ανά Περιφερειακή Ενότητα Ελλάδας, (ΟΑΕΔ, Σύστημα διάγνωσης αναγκών αγοράς εργασίας, Ιούνιος 2017)

Πέρα από τα χαμηλά επίπεδα ανεργίας, αποδεικνύεται ότι ο Δήμος Χανίων βρίσκεται ψηλότερα από τον ελληνικό μέσο όρο και σε επίπεδο ποσοστού οικονομικά ενεργού πληθυσμού, με ποσοστό 45,49% έναντι του πανελλαδικού μέσου όρου του 42,40%. Το ποσοστό του Δήμου Χανίων είναι υψηλότερο και από το μέσο ποσοστό των τεσσάρων περιφερειακών ενοτήτων, οι οποίες βρίσκονται με τη σειρά τους, υψηλότερα από τον πανελλαδικό μέσο όρο, πλην Ρεθύμνου.

Γεωγραφική Ενότητα	Ποσοστό		Σύνολο
	Οικονομικά Ενεργοί	Μη Ενεργοί	
Δήμος Χανίων	45.49%	54.51%	108,642
Δήμος Αποκορώνου	36.64%	63.36%	12,807
Δήμος Γαύδου	52.63%	47.37%	152
Δήμοι Καντάνου - Σελίνου	40.47%	59.53%	5,431
Δήμος Κισσάμου	36.61%	63.39%	10,790
Δήμος Πλατανιά	38.54%	61.46%	16,874
Δήμος Σφακίων	37.74%	62.26%	1,889
Περιφερειακή Ενότητα Χανίων	43.15%	56.85%	156,585
Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου	43.75%	56.25%	305,490
Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου	41.63%	58.37%	85,609
Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου	43.78%	56.22%	75,381
Περιφέρεια Κρήτης	43.31%	56.69%	623,065
Ελλάδα - Σύνολο	42.40%	57.60%	10,816,286

Πίνακας 11 - Ποσοστό οικονομικά ενεργού και μη ενεργού πληθυσμού επί του συνολικού πληθυσμού ανά Γεωγραφική Ενότητα Ελλάδας 2011, (Δεδομένα: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011), (Ιδία Επεξεργασία)

Σε σχέση με το ποσοστό των απασχολούμενων επί του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, ο Δήμος Χανίων παρουσιάζει ποσοστό χαμηλότερο από το μέσο όρο των υπόλοιπων Δήμων της ΠΕ Χανίων. Παρόλα αυτά, ο συγκεκριμένος δείκτης εξακολουθεί να παραμένει υψηλότερος από το μέσο όρο για τον πληθυσμό της Περιφέρειας Κρήτης, αλλά και για την Ελλάδα συνολικά.

Γεωγραφική Ενότητα	Ποσοστό		Σύνολο Οικονομικά Ενεργών
	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	
Δήμος Χανίων	83.80%	16.20%	49,424
Δήμος Αποκορώνου	85.38%	14.62%	4,692
Δήμος Γαύδου	85.00%	15.00%	80
Δήμοι Καντάνου - Σελίνου	87.58%	12.42%	2,198
Δήμος Κισσάμου	86.51%	13.49%	3,950
Δήμος Πλατανιά	85.06%	14.94%	6,504
Δήμος Σφακίων	88.92%	11.08%	713
Περιφερειακή Ενότητα Χανίων	84.37%	15.63%	67,561
Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου	82.02%	17.98%	133,666
Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου	85.57%	14.43%	35,641
Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου	86.63%	13.37%	33,005
Περιφέρεια Κρήτης	83.64%	16.36%	269,873
Ελλάδα - Σύνολο	81.27%	18.73%	4,586,636

Πίνακας 12 - Ποσοστό απασχολούμενων και άνεργων επί του συνολικά οικονομικά ενεργού πληθυσμού ανά Γεωγραφική Ενότητα Ελλάδας 2011, (Δεδομένα: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011), (Ιδία Επεξεργασία)

Όσον αφορά τους τομείς απασχόλησης, το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού του Δήμου Χανίων απασχολείται στον τριτογενή τομέα παραγωγής, με ποσοστά που ξεπερνούν τα αντίστοιχα του συνολικού πληθυσμού των ΠΕ Χανίων, Περιφέρειας Κρήτης και συνολικού ελληνικού πληθυσμού. Αυτό κατά πάσα πιθανότητα οφείλεται στο πολύ τουριστικό προφίλ του Δήμου Χανίων που επισκέπτονται εκατομμύρια τουρίστες κυρίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Αντίστοιχα, οι υπόλοιποι Δήμοι της ΠΕ Χανίων είναι περισσότερο στραμμένοι στην πρωτογενή παραγωγή με την παροχή υπηρεσιών, όμως να εξακολουθεί να αποτελεί την κύρια απασχόληση στους περισσότερους μεγάλους Δήμους.

Πάντως, τα δεδομένα που παρέχονται από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. δεν αφορούν αποκλειστικό τομέα απασχόλησης, αλλά κύριο τομέα απασχόλησης. Ως εκ τούτου, δεν αποτυπώνονται περιπτώσεις ταυτόχρονης απασχόλησης σε 2 τομείς παραγωγής, αλλά και εποχιακής εργασίας.

Γεωγραφική Ενότητα	Ποσοστό			Σύνολο Απασχολούμενων
	Πρωτογενής Τομέας	Δευτερογενής Τομέας	Τριτογενής Τομέας	
Δήμος Χανίων	3.53%	15.56%	80.92%	49,424
Δήμος Αποκορώνου	20.44%	15.15%	64.40%	4,692
Δήμος Γαύδου	29.41%	16.18%	54.41%	80
Δήμοι Καντάνου - Σελίνου	47.17%	8.57%	44.26%	2,198
Δήμος Κισσάμου	35.62%	15.25%	49.14%	3,950
Δήμος Πλατανιά	29.99%	10.83%	59.18%	6,504
Δήμος Σφακίων	56.94%	6.15%	36.91%	713
Περιφερειακή Ενότητα Χανίων	11.31%	14.71%	73.98%	67,561
Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου	13.37%	15.18%	71.45%	133,666
Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου	16.85%	14.29%	68.86%	35,641
Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου	24.53%	11.73%	63.73%	33,005
Περιφέρεια Κρήτης	14.73%	14.50%	70.76%	269,873
Ελλάδα - Σύνολο	9.99%	17.55%	72.46%	4,586,636

Πίνακας 13 - Ποσοστά πληθυσμού απασχολούμενων ανά τομέα παραγωγής ανά Γεωγραφική Ενότητα Ελλάδας 2011, (Δεδομένα: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011), (Ιδία Επεξεργασία)

Πρωτογενής Τομέας Παραγωγής

Ο αγροτικός τομέας καλύπτει μεγάλο εύρος της παραγωγής μεσογειακών προϊόντων, με κυρίαρχο ποσοστό την ελαιοκαλλιέργεια, τα παράγωγα του αμπελιού, τα πρώιμα οπωροκηπευτικά, τα εσπεριδοειδή και την τυροκομία. Όσον αφορά τις καλλιέργειες, στο Δήμο Χανίων αναδεικνύεται η εξειδίκευση σε παραδοσιακές καλλιέργειες, όπως η ελαιοκαλλιέργεια και η αμπελουργία.

Παρά την ουσιαστική του συνεισφορά στα μακροοικονομικά μεγέθη (Α.Ε.Π. κλπ.), ο πρωτογενής τομέας χαρακτηρίζεται από μακροχρόνια αδυναμία υποδομών εξαιτίας του μεγέθους του γεωργικού κλήρου κύρια χαρακτηριστικά του οποίου αποτελούν το μικρό μέγεθος και ο πολυτεμαχισμός. Άξιο αναφοράς είναι το ποσοστό της καλλιεργήσιμης γης το οποίο είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό του εθνικού μέσου όρου. Ως κύριες αιτίες του γεγονότος αυτού χαρακτηρίζονται το γεωμορφολογικό ανάγλυφο της περιοχής και η αδυναμία άρδευσης των περισσότερων εκτάσεων [22].

Δευτερογενής Τομέας Παραγωγής

Ο δευτερογενής τομέας στο Δήμο Χανίων δεν είναι ικανοποιητικά ανεπτυγμένος σε σχέση με την υπόλοιπη περιφέρεια. Οι κατασκευαστικές εταιρείες είναι σχετικά μικρού μεγέθους με εξαίρεση κάποιες συνεταιριστικές. Διαπιστώνονται δυσκολίες στην ανάπτυξη εμπορικών δικτύων για την προώθηση των τοπικών προϊόντων σε διεθνείς αγορές και υπάρχουν προβλήματα διασύνδεσης μεταξύ του τομέα της παραγωγής και των ερευνητικών κέντρων.

Σημαντικότερος κλάδος του δευτερογενή τομέα αποτελεί η μεταποίηση η οποία συνδέεται κύρια με την επεξεργασία προϊόντων του πρωτογενή τομέα, αλλά και με τους κλάδους των δομικών υλικών και των πλαστικών. Στην έκταση του Δήμου απαντάται πλήθος μικρών και μεσαίου μεγέθους (εκτός των συνεταιριστικών) μεταποιητικών επιχειρήσεων που επεξεργάζονται αγροτικά προϊόντα (παραγωγή σταφίδας, τυριού κλπ). Περίπου οι μισές μεταποιητικές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στο κλάδο Τροφίμων και Ποτών, κυρίως στην επεξεργασία αγροτικών προϊόντων και την παραγωγή προϊόντων κρέατος [22].

Τριτογενής Τομέας Παραγωγής

Οι υπηρεσίες αποτελούν τον μεγαλύτερο και δυναμικότερο τομέα της τοπικής οικονομίας και συμβάλλουν στο Ακαθάριστο Προϊόν του Νομού κατά περίπου 70%. Κινητήριο μοχλό αποτελεί ο τουρισμός και οι συνδεδεμένες με αυτόν υπηρεσίες. Οι διοικητικές, εκπαιδευτικές, χρηματοοικονομικές και μεταφορικές υπηρεσίες είναι συγκεντρωμένες κυρίως στα αστικά κέντρα.

Λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα, της τοπικής οικονομίας και του εξαγωγικού προσανατολισμού του Δήμου Χανίων, έχουν αναπτυχθεί εταιρείες μεταφορών αλλά και ναυτιλιακές εταιρείες λαϊκής κυρίως βάσης. Η ανάπτυξη του τουρισμού αποτελεί δομικό χαρακτηριστικό επικράτησης του τριτογενή τομέα στο Δήμο Χανίων. Στον τομέα αυτό, μεταξύ άλλων, συνεισφέρουν το φυσικό περιβάλλον και ο παραθαλάσσιος χαρακτήρας του Δήμου.

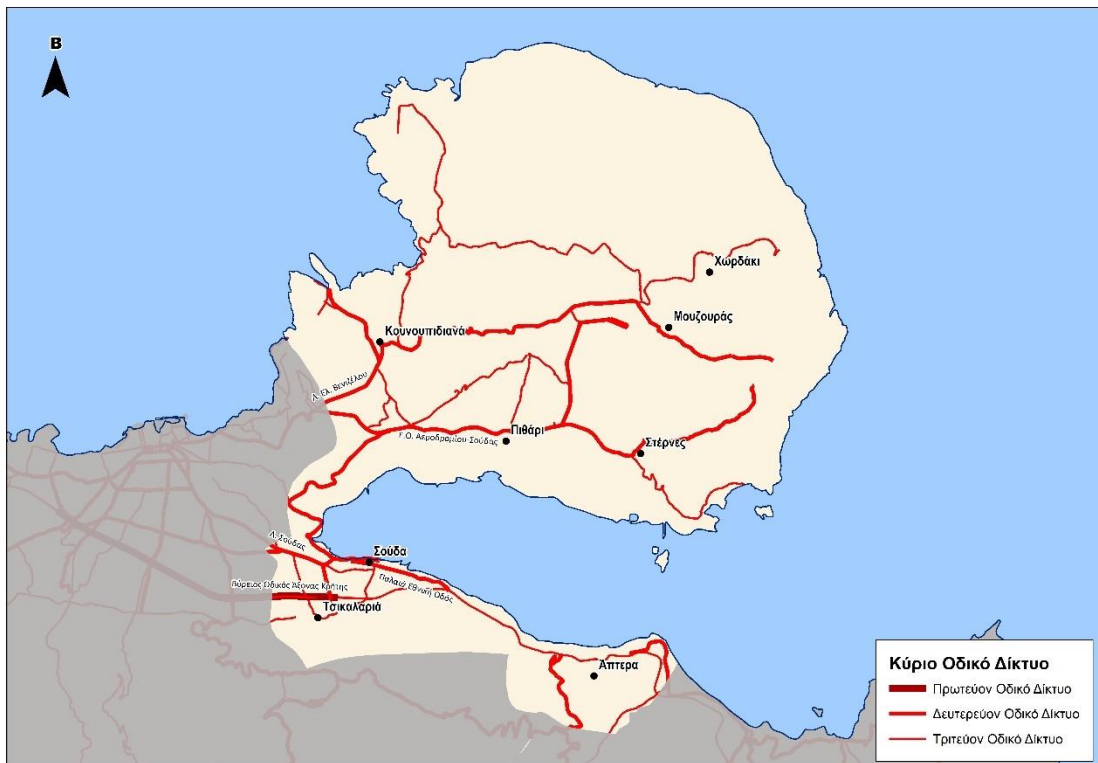
Διακρίνοντας μερικά από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά του τριτογενούς τομέα, αυτά συνοψίζονται ως εξής:

- Υψηλή θέση εμπορίου και υπηρεσιών στην οικονομική δραστηριότητα
- Υψηλή συμμετοχή και απασχόληση στις τουριστικές επιχειρήσεις
- Έντονη εποχικότητα της τουριστικής δραστηριότητας
- Μεγάλη συγκέντρωση ξενοδοχειακού δυναμικού [22].

6.4 Υποδομές – Δίκτυα

6.4.1 Οδικό Δίκτυο

Στο Δήμο Χανίων, το οδικό δίκτυο είναι αρκετά εκτεταμένο και διασφαλίζει την σύνδεση της περιοχής με τον ευρύτερο χώρο της Περιφέρειας, την σύνδεση των οικισμών και των τοπικών διαμερισμάτων με το κέντρο του Δήμου και μεταξύ τους, τις τοπικές προσβάσεις εντός του Πολεοδομικού Συγκροτήματος και εντός των κατοικημένων περιοχών και την προσπέλαση του εξωαστικού χώρου και των δραστηριοτήτων που χωροθετούνται σε αυτόν, συμπεριλαμβανομένων και των λιμενικών και αεροπορικών υποδομών.

Εικόνα 14 - Χάρτης απεικόνισης και χωροθέτησης του οδικού δικτύου των Δημοτικών Ενοτήτων Ακρωτηρίου - Σούδας (Δεδομένα: <https://www.openstreetmap.org/>), (Ιδία Επεξεργασία)

Τα κυριότερα προβλήματα αναφορικά με τις μεταφορικές υποδομές που σχετίζονται άμεσα με την ποιότητα ζωής αφορούν

- θέματα κυκλοφοριακής συμφόρησης στις αρτηρίες διασύνδεσης του κέντρου των Χανίων με το λιμάνι Σούδας, το αεροδρόμιο και τις εισόδους στην πόλη από τον ΒΟΑΚ και

- θέματα οδικής ασφάλειας που εντοπίζονται στον εξωαστικό χώρο και σχετίζονται με ελλειπείς κυκλοφοριακές ρυθμίσεις, την οδική σήμανση και τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά του βασικού οδικού δικτύου.

Στη Δημοτική Ενότητα Ακρωτηρίου το βασικό οδικό δίκτυο συγκροτούν οι παρακάτω οδοί:

- Εθνική Οδός 94 «Χανιά – Αεροδρόμιο». Ανήκει στο Τριτεύον Εθνικό Οδικό Δίκτυο, διασχίζει τους οικισμούς Αρώνι και Πιθάρι. Η χάραξη της οδού χρήζει σημαντικών βελτιώσεων. Η διατομή της οδού δεν κρίνεται επαρκής ώστε να διαχειριστεί τον σημαντικό κυκλοφοριακό φόρτο, κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες.
- Επαρχιακή Οδός 38 «Προφήτης Ηλίας – Κουνουπιδιανά – Διακλάδωση Αεροδρομίου». Ανήκει στο Πρωτεύον Επαρχιακό Οδικό Δίκτυο και εξυπηρετεί εσωτερικές μετακινήσεις του Δήμου. Η χάραξη της οδού χρήζει σημαντικών βελτιώσεων.
- Επαρχιακή Οδός 41 «Σούδα (από Εθνική οδό Χανίων – Ρεθύμνου) – Κορακίες (εις εθνική οδό Χανίων - Αεροδρομίου)». Ανήκει στο Πρωτεύον Επαρχιακό Οδικό Δίκτυο και εξυπηρετεί κυρίως την σύνδεση του Δήμου με το ΒΟΑΚ. Η χάραξη της οδού χρήζει σημαντικών βελτιώσεων.
- Επαρχιακή Οδός 38 «Διακλάδωση Αεροδρομίου – Μονή Γουβερνέτου μέσω Μονής Αγίας. Ανήκει στο Δευτερεύον Επαρχιακό Οδικό Δίκτυο και εξυπηρετεί κυρίως την πρόσβαση των επισκεπτών στις δύο Μονές.
- Επαρχιακή Οδός 39 «Στέρνες - Περβολίτσα». Ανήκει στο Δευτερεύον Επαρχιακό Οδικό Δίκτυο. Παρότι υφίσταται ως μελέτη δεν έχει υλοποιηθεί, παρά μόνο τμηματικά ως χωματόδρομος.
- Επαρχιακή Οδός 40 «Μονή Αγίας Τριάδας – Μουζουράς – Περβολίτσα από Ε.Ο. 38 έως Ε.Ο. 39». Ανήκει στο Δευτερεύον Επαρχιακό Οδικό Δίκτυο (ΦΕΚ 47/Α/56) και εξυπηρετεί εσωτερικές του Δήμου μετακινήσεις.

Γενικότερα το οδικό δίκτυο της ΔΕ Ακρωτηρίου χρήζει σημαντικών βελτιώσεων σε επίπεδο οδικής χάραξης, κατάστασης οδοστρώματος αλλά και λειτουργίας (διατομή οδών).

Η Εθνική Οδός 94 «Χανιά – Αεροδρόμιο» είναι η οδός που απαιτεί τις πλέον σημαντικές και άμεσα αναγκαίες επεμβάσεις λόγω του ότι είναι η κύρια πρόσβαση στην ΔΕ Ακρωτηρίου αλλά και λόγω του ότι είναι η βασική πρόσβαση στο Αεροδρόμιο, το οποίο εξυπηρετεί το σύνολο της δυτικής Κρήτης με πτήσεις από το εσωτερικό και το εξωτερικό. Τα προβλήματα παρουσιάζονται κυρίως στις

εποχές κυκλοφοριακής αιχμής (τουριστικούς μήνες) και είναι προβλήματα όχι μόνο προσβασιμότητας αλλά και οδικής ασφάλειας.

Επισημαίνεται επίσης ότι η σύνδεση της περιοχής μελέτης με την πόλη των Χανίων, μέσω της οδού Ακρωτηρίου, είναι προβληματική λόγω των γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών της χάραξης και του αυξημένου κυκλοφοριακού φόρτου, μεγάλο ποσοστό του οποίου αποτελείται από βαρέα οχήματα (λεωφορεία, φορτηγά, βυτιοφόρα, απορριμματοφόρα).

Στη Δημοτική Ενότητα Σούδας, το οδικό δίκτυο αποτελείται από τρεις κύριες αρτηρίες: Της Λ. Κ. Καραμανλή και Λ. Α. Ζαΐμη, οι οποίες αποτελούν ταυτόχρονα και δρόμους σύνδεσής της με την πόλη των Χανίων και την Εθνική Οδό αντίστοιχα και το δρόμο που ξεκινά από τη συμβολή τους και καταλήγει στο Λιμάνι. Δευτερεύουσας σημασίας οδικοί άξονες είναι: α) η Εθνάρχου Βενιζέλου, που ξεκινά από τη συμβολή των βασικών αρτηριών και με κατεύθυνση παράλληλη προς το παράκτιο μέτωπο εξυπηρετεί την πρόσβαση στις κεντρικές λειτουργίες της Σούδας, στην περιοχή του ναυστάθμου και στο Ναυτικό Νοσοκομείο. β) η Σούδας – Πιθαρίου που συνδέει το κέντρο της Σούδας με το Βλητέ και παράλληλα αποτελεί και μοναδικό δρόμο διασύνδεσης του Λιμανιού με το Αεροδρόμιο. Τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά της Σούδας – Πιθαρίου δεν είναι ικανοποιητικά για την εξυπηρέτηση των αναγκών μετακίνησης μεταξύ των δύο βασικών πυλών εισόδου – εξόδου του Πολεοδομικού Συγκροτήματος.

Ο κύριος όγκος της κυκλοφορίας εξυπηρετείται ικανοποιητικά από τις τρεις κύριες αρτηρίες. Προβλήματα συμφόρησης αντιμετωπίζονται κυρίως κατά τις μεσημβρινές ώρες στο ρεύμα εισόδου από τα Χανιά. Το υπόλοιπο οδικό δίκτυο αναπτύσσεται με μορφή κανάβου σύμφωνα με τα εγκεκριμένα ρυμοτομικά σχέδια. Στις περιοχές των επεκτάσεων διαπιστώνεται ότι υπάρχουν αρκετές αδιάνοικτες τοπικές οδοί. Η οδική σήμανση και η σηματοδότηση κρίνονται επαρκείς για τη ρύθμιση της κυκλοφορίας [20], [21].

6.4.2 Συγκοινωνιακό Δίκτυο – Μετακινήσεις

Σε επίπεδο Δήμου Χανίων, φορείς λειτουργίας των μέσων μαζικής μεταφοράς είναι οι εταιρείες Αστικών και Υπεραστικών ΚΤΕΛ. Τα λεωφορεία των Αστικών και Υπεραστικών ΚΤΕΛ συνδέουν τις συνοικίες των Χανίων με τους υπόλοιπους οικισμούς αλλά και την ευρύτερη περιοχή.

Σε επίπεδο Δημοτικής Ενότητας, η ΔΕ Ακρωτηρίου εξυπηρετείται με τα Λεωφορεία του αστικού ΚΤΕΛ Χανίων και του υπεραστικού ΚΤΕΛ Χανίων – Ρεθύμνου για σύνδεση με τις πόλεις και χωριά της ΠΕ Χανίων. Σημειώνεται ότι πολλές φορές τα δρομολόγια δεν επαρκούν. Επίσης δεν υφίσταται ενδοδημοτική συγκοινωνία για υποστήριξη στις μετακινήσεις των παιδιών και των ηλικιωμένων και στη μείωση της χρήσης των Ι.Χ. Τα ταξί εξυπηρετούν κινήσεις τόσο μέσα στην περιοχή μελέτης όσο και μεταξύ αυτής και των άλλων ΔΕ του Δήμου Χανίων.

Η ΔΕ Σούδας εξυπηρετείται από το Αστικό ΚΤΕΛ Χανίων με καθημερινά δρομολόγια που εκτελούνται από τα Χανιά προς τη Σούδα. Το δρομολόγιο είναι Κυκλικό και διέρχεται από κομβικά σημεία της πόλης, το Λιμάνι, καθώς επίσης και το Ναυτικό νοσοκομείο και το Μ.Α.Ι.Χ., ενώ εξυπηρετεί το Ναύσταθμο και τα Τσικαλαριά. Τα κυριότερα προβλήματα που παρουσιάζονται σε σχέση με τη λειτουργία των αστικών συγκοινωνιών είναι η συχνότητα των δρομολογίων καθώς επίσης και οι σημαντικές καθυστερήσεις στην άφιξη των μεσημεριανών δρομολογίων στη Σούδα [20], [21].

6.4.3 Θαλάσσιες Συγκοινωνίες

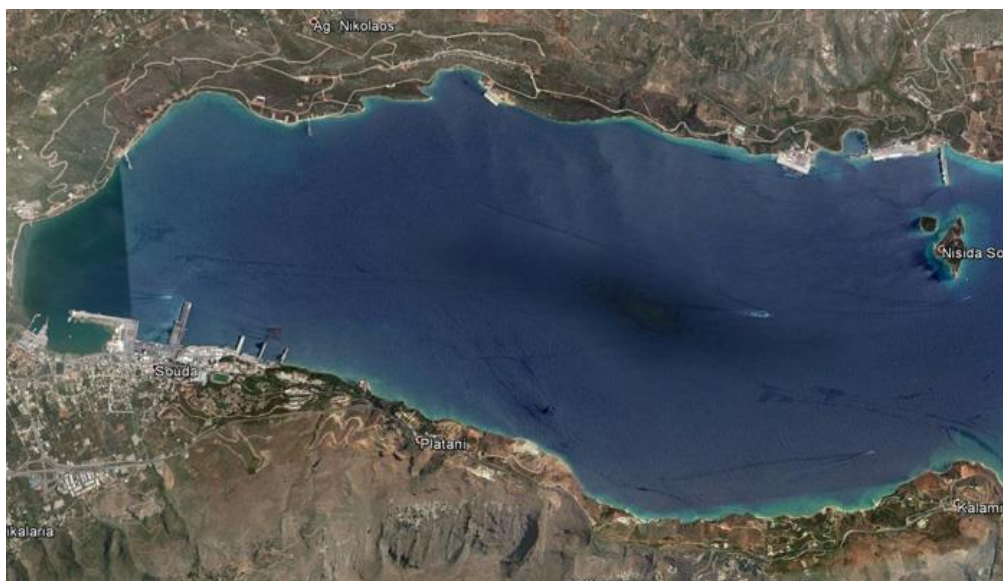

Εικόνα 15 – Χάρτης χωροθέτησης λιμένος Σούδας, (Δεδομένα: <http://geodata.gov.gr/>), (Ιδία Επεξεργασία)

Ο Δήμος Χανίων συνδέεται ακτοπλοϊκά μέσω του λιμανιού της Σούδας με την Αθήνα (Λ. Πειραιά) σε καθημερινή βάση. Το λιμάνι της Σούδας βρίσκεται στον ομώνυμο κόλπο, 7 χιλιόμετρα από το κέντρο των Χανίων. Οριοθετείται ανατολικά από τις εγκαταστάσεις του Ναυστάθμου Π.Ν. και νοτίως και δυτικά από τον πολεοδομικό ιστό της Δημοτικής Ενότητας Σούδας. Λόγω γειτνίασεως με τον Ναύσταθμο η περιοχή εμπίπτει στην επιτηρούμενη ζώνη.

Το λιμάνι της Σούδας – το μεγαλύτερο και ασφαλέστερο φυσικό λιμάνι της Μεσογείου – πολλαπλών χρήσεων είναι σε μεγάλο βαθμό προστατευμένο από τους κυματισμούς, καθώς βρίσκεται στο μυχό του όρμου Σούδας, που είναι ανοιχτός μόνο προς Ανατολικά. Χαρακτηρίζεται ως λιμάνι (επιβατικά και εμπορικά) διεθνούς εμβέλειας και μαζί με αυτό του Ηρακλείου αποτελούν τις κύριες πύλες εισόδου της Περιφέρειας Κρήτης από τη θάλασσα. Η κατασκευή, συντήρηση και εκμετάλλευση των υποδομών του λιμανιού της Σούδας υλοποιείται από το Λιμενικό Ταμείο του Νομού Χανίων. Η σημερινή μέγιστη ετήσια χωρητικότητα του υφιστάμενου Λιμενικού Τμήματος Ακτοπλοΐας ανέρχεται σε περίπου 1.700.000 επιβάτες.

Οι περιορισμοί που ισχύουν στην περιοχή του Λιμανιού λόγω των Στρατιωτικών Εγκαταστάσεων αποτελούν εμπόδιο στον προγραμματισμό μελλοντικών επεκτάσεων προς τα ανατολικά, για αύξηση της χωρητικότητάς του και των δυνατοτήτων λειτουργίας του για την εξυπηρέτηση Κρουαζιερόπλοιων. Από την άλλη, το γεγονός ότι αποτελεί και Στρατιωτικό Λιμάνι ενισχύει την ελκυστικότητά του, για λόγους ασφάλειας, ως σταθμού κρουαζιέρας.

Εικόνα 16 – Δορυφορική άποψη Λιμένος Σούδας, (Πηγή: www.flashnews.gr)

Καθημερινά μέσω της Σούδας διακινούνται χιλιάδες επιβάτες, οχήματα, καθώς και εμπορεύματα πάσης φύσεως (αγροτικά, κτηνοτροφικά, κ.α.). Το λιμάνι της Σούδας αναπτύσσεται διαρκώς αποτελώντας σταυροδρόμι των σημαντικότερων θαλάσσιων οδών και συμβάλλοντας καθοριστικά στην εμπορική, τουριστική και οικονομική ανάπτυξη του Δήμου και της ΠΕ Χανίων.

Επίσης, τα τελευταία χρόνια το λιμάνι της Σούδας εντάχθηκε δυναμικά στα δρομολόγια διεθνών εταιριών κρουαζιέρας ως προορισμός, ενώ πολύ σημαντική χαρακτηρίζεται και η ένταξη του λιμένα της Σούδας στη «Medcruise», την Ένωση των Μεσογειακών Λιμένων – Προορισμών Κρουαζιέρας, γεγονός που αυξάνει την δυναμική που έχει αποκτήσει η Σούδα ως προορισμός.

Η Δ.Ε. Ακρωτηρίου δεν διαθέτει σημαντικό λιμάνι στην έκτασή της. Εξυπηρετείται από τον λιμένα της Σούδας και το λιμένα της Κισσάμου για τη θαλάσσια σύνδεσή της με τη πρωτεύουσα και τη Πελοπόννησο. Οι λιμενικές υποδομές στην έκταση της ΔΕ Ακρωτηρίου είναι οι εξής:

- Λιμενίσκος Μαραθίου, στο βόρειο άκρο της εισόδου του όρμου Σούδας. Εξυπηρετεί κυρίως επαγγελματικά αλιευτικά σκάφη παράκτιας αλιείας, μικρά ερασιτεχνικά αλιευτικά σκάφη και σκάφη αναψυχής
- Λιμενίσκος Αγίου Ονουφρίου, μπροστά από τον ομώνυμο οικισμό. Εξυπηρετεί ερασιτέχνες αλιείς της περιοχής και, λόγω της κεκλιμένης ράμπας ανέλκυσης σκαφών, μικρά φουσκωτά και σκάφη αναψυχής
- Λιμενίσκος Σταυρού, ακριβώς μπροστά από τον ομώνυμο οικισμό. Εξυπηρετεί ερασιτέχνες αλιείς. Οι υπάρχουσες λιμενικές υποδομές κατασκευάστηκαν αυθαίρετα εντός κηρυγμένου θαλάσσιου αρχαιολογικού χώρου [20], [21], [22].

6.4.4 Αεροπορικές Μεταφορές

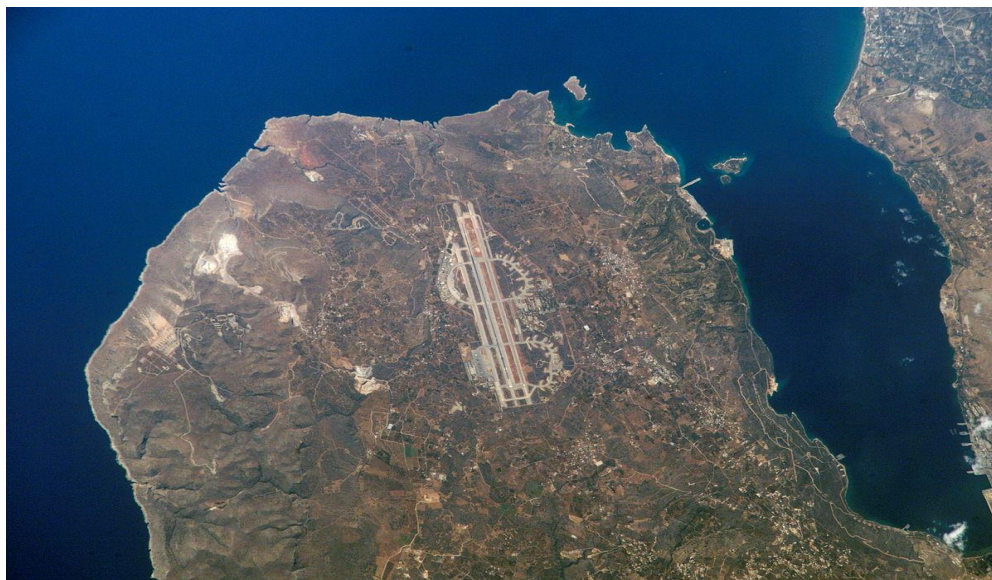

Εικόνα 17 – Χάρτης χωροθέτησης Διεθνούς Αερολιμένα Χανίων «Ι. Δασκαλογιάννης», (Δεδομένα: <https://www.openstreetmap.org/>), (Ιδία Επεξεργασία)

Στην έκταση της ΔΕ Ακρωτηρίου (ΔΚ Αρωνίου και ΤΚ Μουζουρά) είναι χωροθετημένο το Αεροδρόμιο Χανίων «Ιωάννης Δασκαλογιάννης». Το αεροδρόμιο βρίσκεται στη χερσόνησο του Ακρωτηρίου, περίπου 14 χλμ. από την πόλη των Χανίων σε μια έκταση περίπου 15 στρεμμάτων. Το 2005 έγινε η ολοκλήρωση επέκτασης του αεροδρομίου που έλαβε επίσημα την ονομασία Κρατικός Αερολιμένας Χανίων "Ιωάννης Δασκαλογιάννης". Πρόκειται για στρατιωτικό αεροδρόμιο, το οποίο χρησιμοποιείται και από την Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ) [20], [22], [24].

Το αεροδρόμιο "Ι. Δασκαλογιάννης" συνδέει τη Κρήτη με την ηπειρωτική Ελλάδα, πολλά νησιά και πλείστα διεθνή αεροδρόμια του εξωτερικού, τόσο με τακτικά δρομολόγια όσο και με έκτακτα (charters). Πραγματοποιούνται πτήσεις εσωτερικού από και προς το αεροδρόμιο Αθηνών, το αεροδρόμιο Θεσσαλονίκης και άλλα αεροδρόμια στην Ελλάδα. Από τον Απρίλιο μέχρι τις αρχές Νοεμβρίου κάθε χρόνου, γίνονται επίσης πολλές απευθείας πτήσεις charter για το

αεροδρόμιο των Χανίων από τη Βρετανία, τη Γερμανία, τη Σκανδιναβία και άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Εικόνα 18 – Δορυφορική άποψη Διεθνούς Αεροδρομίου Χανίων «Ι. Δασκαλογιάννης», (Πηγή: www.wikipedia.gr)

Σε επίπεδο επιβατικής κίνησης και συνολικής διαχείρισης πτήσεων, τα μεγέθη βαίνουν αυξανόμενα τα τελευταία χρόνια. Οι συνολικές αφίξεις επισκεπτών έχουν αυξηθεί μεταξύ 2014-2017 κατά 45,23% για τους επιβάτες εσωτερικού και κατά 16,9% για τους επιβάτες εξωτερικού. Η κίνηση των επιβατών εσωτερικού παρουσιάζει μια μικρή πτώση μεταξύ 2016-2017.

Προορισμός Επισκεπτών	Συνολικές Αφίξεις Επιβατών				Ποσοστό Μεταβολής (%)	
	2014	2015	2016	2017	2014 - 2017	2016 - 2017
Επιβάτες Εσωτερικού	285,611	411,793	436,793	414,797	45.23%	-5.04%
Επιβάτες Εξωτερικού	935,615	939,794	1,039,616	1,093,702	16.90%	5.20%

Πίνακας 14 – Εξέλιξη αφίξεων επιβατών στο Αεροδρόμιο «Ι. Δασκαλογιάννης» 2014-2017, (Δεδομένα: ΥΠΑ, Ετήσια και Μηνιαία Στατιστικά Στοιχεία Αεροπορικής Κίνησης Εσωτερικού – Εξωτερικού), (Ιδία Επεξεργασία)

Αντίστοιχα, μεταξύ 2014-2017 έχουν αυξηθεί και οι συνολικές πτήσεις που διαχειρίζεται το αεροδρόμιο (αφίξεις και αναχωρήσεις) κατά 10,66% για τις πτήσεις εσωτερικού και κατά 13,07% για τις πτήσεις εξωτερικού.

Γεωγραφία Πτήσεων	Συνολικές Πτήσεις (Αφίξεις & Αναχωρήσεις)				Ποσοστό Μεταβολής (%)	
	2014	2015	2016	2017	2014 - 2017	2016 - 2017
Πτήσεις Εσωτερικού	4,992	6,118	6,253	5,524	10.66%	-11.66%
Πτήσεις Εξωτερικού	11,904	11,640	13,035	13,460	13.07%	3.26%

Πίνακας 15 - Εξέλιξη συνολικών πτήσεων στο Αεροδρόμιο «Ι. Δασκαλογιάννης» 2014-2017, (Δεδομένα: ΥΠΑ, Ετήσια και Μηνιαία Στατιστικά Στοιχεία Αεροπορικής Κίνησης Εσωτερικού – Εξωτερικού), (Ιδία Επεξεργασία)

6.4.5 Εκπαίδευση & Καινοτομία

Στα πλαίσια της τυπικής εκπαίδευσης, στα όρια του Δήμου Χανίων λειτουργούν 165 Δομές Α-βάθμιας και Β-θμιας εκπαίδευσης και 2 ιδρύματα Γ-βάθμιας εκπαίδευσης.

Στα πλαίσια ατύπου εκμάθησης λειτουργούν, επίσης, το Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας, το Δημόσιο Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) Χανίων, το Κέντρο Δια Βίου Μάθησης, Σχολή Μεταναστών (πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» του ΙΝΕΔΙΒΙΜ).

Πολύ σημαντικό πόλο ακαδημαϊκής εκπαίδευσης και καινοτομίας αποτελεί το Πολυτεχνείο Κρήτης. Οι εγκαταστάσεις του ΠΚ στεγάζονται στη ΔΕ Ακρωτηρίου, συγκεκριμένα στην ΔΚ Κουνουπιδιανών σε έκταση περίπου 2.600 στρεμμάτων.

Εικόνα 19 – Πολυτεχνείο Κρήτης, (Πηγή: www.cretanmagazine.gr)

Το Πολυτεχνείο Κρήτης ιδρύθηκε με το Ν. 545/77 και άρχισε την εκπαιδευτική του λειτουργία κατά το ακαδημαϊκό έτος 1984-85. Στο ΠΚ λειτουργούν πέντε τμήματα μηχανικών πενταετούς φοίτησης. Στο ΠΚ λειτουργούσε επίσης Γενικό Τμήμα, που προσέφερε επικουρικό έργο στα υπόλοιπα τμήματα και το οποίο καταργήθηκε πρόσφατα (2013). Τα τμήματα του ΠΚ είναι τα εξής (κατά σειρά έναρξης λειτουργίας):

- Τμήμα Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης (ΜΠΔ, 1984)
- Τμήμα Μηχανικών Ορυκτών Πόρων (ΜΗΧΟΠ, 1987)
- Τμήμα Ηλεκτρονικών Μηχανικών και Μηχαν. Υπολογιστών (ΗΜΜΥ, 1990)
- Τμήμα Μηχανικών Περιβάλλοντος (ΜΗΠΕΡ, 1997)
- Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών (ΑΡΧ. ΜΗΧ, 2004)

Στα παραπάνω τμήματα φοιτούν περίπου 3.000 προπτυχιακοί και 700 μεταπτυχιακοί φοιτητές. Το προσωπικό του ιδρύματος ανέρχεται σε 125 μόνιμους καθηγητές, 250 άτομα ακαδημαϊκό προσωπικό και 700 άτομα διοικητικό και εργαστηριακό προσωπικό (2011). Όλα τα τμήματα έχουν οργανωμένες μεταπτυχιακές σπουδές.

Εικόνα 20 - Χάρτης χωροθέτησης Πολυτεχνειούπολης Πολυτεχνείου Κρήτης, (Δεδομένα: <https://www.openstreetmap.org/>), (Ιδία Επεξεργασία)

Οι εγκαταστάσεις της Πολυτεχνειούπολης Ακρωτηρίου διαθέτουν τις κατάλληλες υποδομές για τη λειτουργία ενός σύγχρονου Τεχνολογικού Πανεπιστημίου. Εκεί στεγάζονται όλα τα τμήματα, εκτός του Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών και των Διοικητικών – Οικονομικών Υπηρεσιών του ΠΚ. Στις εγκαταστάσεις του ΠΚ περιλαμβάνεται Φοιτητική Εστία, με δυνατότητα στέγασης σε εβδομήντα έξι (76) φοιτητές.

Το Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών στεγάζεται στις εγκαταστάσεις της πρώην Γαλλικής Σχολής (Χαλέπα Χανίων), ώστε να διατηρείται η απαραίτητη επαφή του Ιδρύματος με την πόλη των Χανίων και τον κοινωνικό της ιστό. Στην παρούσα φάση, λόγω στενότητας χώρου και έλλειψης υποδομών είναι υπό μετεγκατάσταση στις εγκαταστάσεις της Πολυτεχνειούπολης Ακρωτηρίου. Η Πρυτανεία και οι Διοικητικές και Οικονομικές υπηρεσίες, οι οποίες στεγάζονταν στο Ενετικό Συγκρότημα των Παλαιών Φυλακών και Στρατώνων (Παλαιά Πόλη Χανίων), μετεγκαταστάθηκαν επίσης πρόσφατα στην Πολυτεχνειούπολη [20], [22].

6.4.6 Αθλητισμός

Στο Δήμο Χανίων λειτουργούν 7 αθλητικά κέντρα – το 1^ο Δημοτικό Κέντρο Μοναχής Ελιάς στο Βαμβακόπουλο, το 2^ο Δημοτικό Αθλητικό Κέντρο Παλαιάς Ηλεκτρικής, στην ΑΝ. Γογονή, το Εθνικό Ναυταθλητικό Κέντρο Χανίων, το Εθνικό Ναυταθλητικό Κέντρο Σούδας, το Εθνικό Σκοπευτήριο Χανίων στο Καμπάνι του Ακρωτηρίου, το Κλειστό Δημοτικό Γυμναστήριο Χανίων «Κλαδισός» και το Εθνικό Αθλητικό Κέντρο Χανίων (ΕΑΚ) το οποίο έχει έδρα το Εθνικό Στάδιο Χανίων «Έλενας Βενιζέλου» και εποπτεύεται από τη ΓΓ Αθλητισμού.

Εικόνα 21 - Εθνικό Ναυταθλητικό Κέντρο Σούδας, (Πηγή: www.chania.gr)

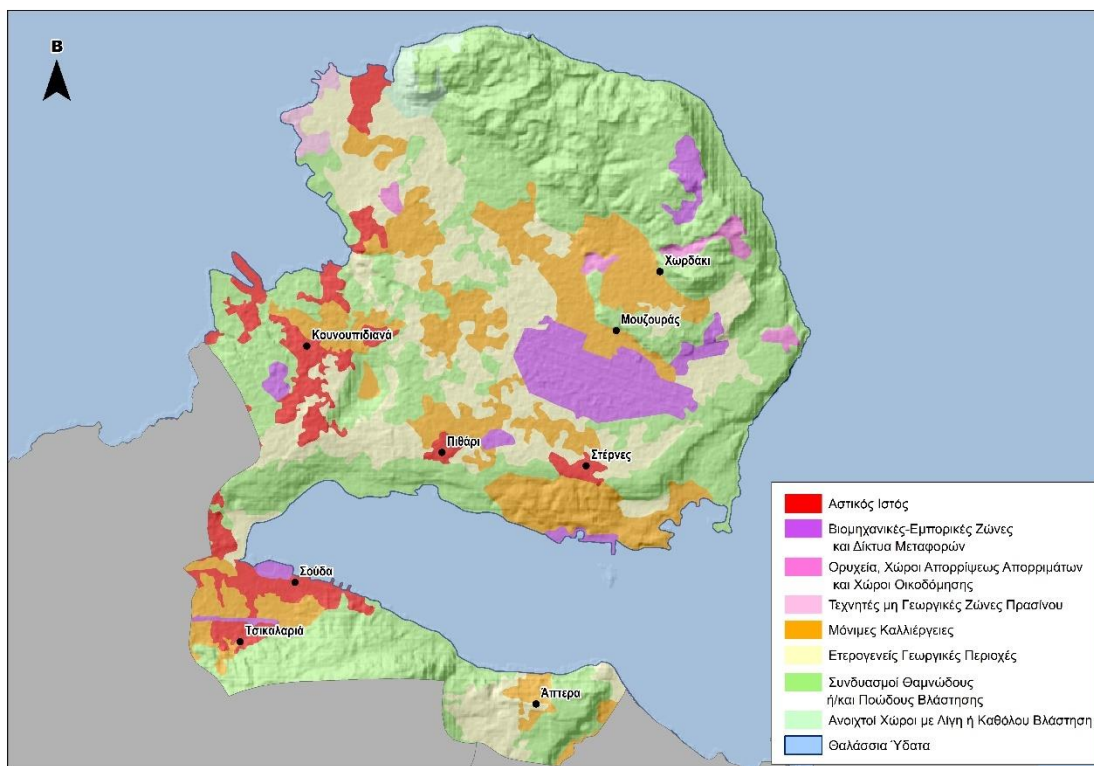
Εντός της ΔΕ Ακρωτηρίου λειτουργούν οι εξής αθλητικές εγκαταστάσεις:

- Κλειστό Δημοτικό Γυμναστήριο Καμπάνι Ακρωτηρίου, Βρίσκεται στην περιοχή Καμπάνι Ακρωτηρίου, δίπλα από το πάρκο κυκλοφοριακής Αγωγής. Εξυπηρετεί τις αθλητικές ανάγκες των ομάδων της περιοχής,
- Γήπεδο Ποδοσφαίρου Καθιανών, Βρίσκεται σε απόσταση 10 χλμ από το κέντρο της πόλης των Χανίων.

Εντός της ΔΕ Σούδας λειτουργούν οι εξής αθλητικές εγκαταστάσεις:

- Εθνικό Ναυταθλητικό Κέντρο Σούδας – Δημοτικό Γυμναστήριο Σούδας. Βρίσκεται στην παραλιμένα περιοχή του κόλπου της Σούδας και είναι το μοναδικό ναυταθλητικό Κέντρο στη νότια Ελλάδα, από τα πλέον σύγχρονα της Μεσογείου και συγκαταλέγεται στα καλύτερα Ναυταθλητικά Κέντρα των Βαλκανίων. Στο Εθνικό Ναυταθλητικό Κέντρο Σούδας έχουν φιλοξενηθεί σημαντικές αθλητικές διοργανώσεις πανευρωπαϊκού και διεθνούς επιπέδου. Το Ναυταθλητικό Κέντρο έχει συνολική επιφάνεια στεγασμένων χώρων περισσότερο από 2.300 τ.μ.
- Κλειστό Δημοτικό Γυμναστήριο Σούδας. Βρίσκεται στην περιοχή της άνω Σούδας, δίπλα από το περιφερειακό ιατρείο και το Γήπεδο ποδοσφαίρου.
- Γήπεδο Σούδας. Βρίσκεται στην περιοχή της Άνω Σούδας και γειτνιάζει με το κλειστό Γυμναστήριο. Στο χώρο του Γηπέδου αθλούνται ποδοσφαιρικά Σωματεία [20], [21], [22]

6.5 Περιβάλλον – Καλύψεις Γης

Εικόνα 22 - Χάρτης απεικόνισης καλύψεων Γης περιοχής μελέτης, (Δεδομένα: <https://land.copernicus.eu/>, <https://earthexplorer.usgs.gov/>), (Ιδία Επεξεργασία)

Η ΔΕ Ακρωτηρίου διαθέτει σχετική ποικιλία όσον αφορά τα γεωμορφολογικά στοιχεία που τη χαρακτηρίζουν. Συνιστά ένα υπερυψωμένο επίπεδο με κλίση προς τα βόρεια και τα δυτικά, ενώ στα ανατολικά η μορφολογία παρουσιάζεται απότομη. Στα πιο χαμηλά μέρη, με σαφώς μικρότερες κλίσεις, ανάμεσα στις τοπικές βραχώδεις εξάρσεις απαντώνται πολλές καλλιεργούμενες περιοχές. Οι ακτές του Ακρωτηρίου είναι βραχώδεις με σχετικώς ήπιες κλίσεις προς ανατολή και βορρά ενώ στις υπόλοιπες πλευρές οι κλίσεις είναι ιδιαίτερωσ απότομες. Η βλάστηση παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία, με την έκταση να καλύπτουν από πεύκα και κυπαρίσσια μέχρι φρύγανα, αγριαχλαδιές και χαρουπιές.

Πέρα από την οικιστική δραστηριότητα και τις τουριστικές μονάδες, συναντώνται έντονη κτηνοτροφία και γεωργία, στρατιωτικές εγκαταστάσεις, βιοτεχνικές μονάδες, μονάδες υπερτοπικής σημασίας όπως οι αποθήκες καυσίμων στον Άγιο Ονούφριο και η μονάδα επεξεργασίας στερεών απορριμμάτων, λατομεία εξόρυξης αδρανών και πληθώρα χώρων αρχαιολογικού ενδιαφέροντος.

Η έντονη ανάπτυξη της περιοχής τα τελευταία χρόνια έχει οδηγήσει σε αριθμό ζητημάτων που πρέπει να επιλυθούν. Η άναρχη δόμηση ερήμην πολεοδομικού σχεδιασμού δημιουργεί σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα και οι διάσπαρτες καλλιεργούμενες περιοχές δέχονται μεγάλες πιέσεις από την έντονη οικιστική ανάπτυξη και τείνουν να αφανιστούν.

Η ΔΕ Ακρωτηρίου διαθέτει θέσεις ιδιαίτερης περιβαλλοντικής αξίας, υγροτοπικά συστήματα, ρέματα, σπήλαια, φαράγγια και φυσικά ακτές. Τέσσερεις παραλίες (Άγιος Ονούφριος, Καλαθάς, Μαράθι, Σταυρός) έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα «Γαλάζιες Σημαίες». Τα κυριότερα σπήλαια της περιοχής βρίσκονται υπό προστασία. Τα μεν χερσαία κατά τη διάρκεια του χρόνου φιλοξενούν σπάνια είδη πανίδας, όπως το καταφύγιο άγριας ζωής έκτασης 13250 στρεμμάτων που φιλοξενεί ενδημικά είδη χλωρίδας και πάνω από 1000 ενδημικά είδη πανίδας, τα δε υποθαλάσσια αποτελούν καταφύγιο της μεσογειακής φώκιας [20].

Η πόλη της Σούδας προσδιορίζεται σε μεγάλο βαθμό από το λιμάνι της. Οι ήπιες κλίσεις του εδάφους του κόλπου ευνόησαν τόσο την ανάπτυξη του λιμανιού όσο και τη δημιουργία ενός πολυσχιδούς οδικού δικτύου. Η επικρατέστερη χρήση στις πολεοδομικές ενότητες της Σούδας είναι η κατοικία. Στις Βλητές και το Αγροκήπιο η ανοικοδόμηση έχει ξεκινήσει τις τελευταίες δεκαετίες. Η σημαντική απουσία κοινόχρηστων χώρων και χώρων πρασίνου και η ελλιπής εφαρμογή του ρυμοτομικού σχεδίου δημιουργούν προβλήματα για την μόνιμη κατοικία.

Στην περιοχή συναντώνται επίσης ορισμένες Διοικητικές Υπηρεσίες, εμπορικά καταστήματα χωρίς όμως ύπαρξη αμιγώς εμπορικών δρόμων, αθλητικές εγκαταστάσεις και κάποιες ολιγάριθμες τουριστικές εγκαταστάσεις. Οι βιοτεχνικές δραστηριότητες της περιοχής είναι μάλλον περιορισμένες με εξαίρεση τις εγκαταστάσεις των Αλευρόμυλων Κρήτης. Τέλος, μείζονος σημασίας είναι το Γενικό Νοσοκομείο «Άγιος Γεώργιος» που εξυπηρετεί την ευρύτερη περιοχή αλλά και οι στρατιωτικές εγκαταστάσεις του Ναυτικού Οχυρού [21].

6.6 Τουρισμός

Το ξενοδοχειακό δυναμικό του Δήμου Χανίων αποτελείται κυρίως από χαμηλών κατηγοριών ξενοδοχειακές μονάδες. Οι περισσότερες πολυτελείς ξενοδοχειακές μονάδες εντοπίζονται στην ΔΕ Νέας Κυδωνίας. Στην περιοχή παρέμβασης, εντοπίζονται κυρίως μονάδες 1*-3* με μονάχα μία μεγάλη πολυτελή μονάδα στη ΔΕ Ακρωτηρίου. Πρέπει να σημειωθεί ότι επειδή πιο πρόσφατα διαθέσιμα

στοιχεία είναι του 2010, η διάρθρωση και ο όγκος της δυναμικότητας ενδεχομένως να έχουν αλλάξει αισθητά, λογικά προς τα πάνω λόγω της αύξησης της τουριστικής κίνησης.

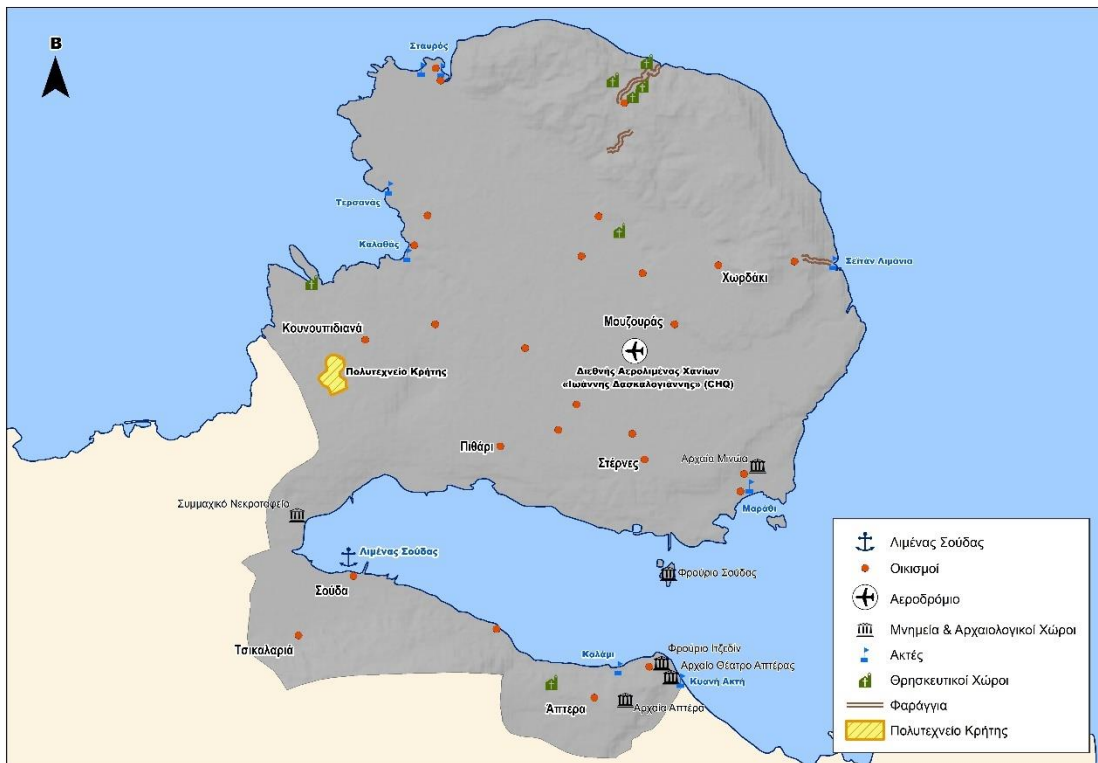
Δημοτική Ενότητα Δήμου Χανίων	Δυναμικότητα Ξενοδοχείων & Ομοειδών Καταλυμάτων								
	1*			2*			3*		
	Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες	Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες	Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
ΔΕ Χανίων	8	175	328	25	733	1,359	28	671	1,256
ΔΕ Ακρωτηρίου	1	69	122	8	253	431	7	136	253
ΔΕ ΕΛ. Βενιζέλου	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΔΕ Θερίσου	0	0	0	1	26	56	0	0	0
ΔΕ Κεραμιών	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΔΕ Νέας Κυδωνίας	20	472	863	108	3,896	6,646	28	1,558	2,810
ΔΕ Σούδας	1	11	24	1	31	58	0	0	0
Δημοτική Ενότητα Δήμου Χανίων	Δυναμικότητα Ξενοδοχείων & Ομοειδών Καταλυμάτων								
	4*			5*			Σύνολο		
	Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες	Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες	Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
ΔΕ Χανίων	12	279	534	0	0	0	73	1,857	3,477
ΔΕ Ακρωτηρίου	0	0	0	1	119	264	17	577	1,070
ΔΕ ΕΛ. Βενιζέλου	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΔΕ Θερίσου	0	0	0	0	0	0	1	26	56
ΔΕ Κεραμιών	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΔΕ Νέας Κυδωνίας	7	677	1,193	3	401	739	166	7,003	12,252
ΔΕ Σούδας	0	0	0	0	0	0	2	42	82

Πίνακας 16 – Δυναμικότητα Ξενοδοχείων & Ομοειδών Καταλυμάτων ανά κατηγορία πολυτελείας ανά Δημοτική Ενότητα Δήμου Χανίων 2010, (Δεδομένα: Αναθεώρηση και Επέκταση Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου Δήμου Χανίων και των περιαστικών Δήμων ΕΛ. Βενιζέλου, Θερίσου και Σούδας, Δήμος Χανίων 2015), (Ιδία Επεξεργασία)

Ο Δήμος και η πόλη των Χανίων είναι το αστικό κέντρο μιας ανερχόμενης τουριστικής περιοχής, από τις πλέον δυναμικές της χώρας, η οποία ήδη συμβάλει σημαντικά στην εθνική οικονομία, με σημαντικές προοπτικές περαιτέρω ανάπτυξης του τομέα του τουρισμού. Αυτό κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό στα πλαίσια της οικονομικής κρίσης, κατά την οποία ο τουρισμός αναδεικνύεται ως ένας από τους ελάχιστους δυναμικούς κλάδους που μπορεί να συμβάλουν στην υπέρβαση των προβλημάτων, λειτουργώντας ως οδηγός και κινητήρια δύναμη για τους λοιπούς κλάδους της οικονομίας, συμβάλλοντας στην προσέλκυση στη χώρα σημαντικών πόρων μέσω της δαπάνης τουριστών.

Αναδεικνύεται, επομένως, όχι μόνο ότι ο τουρισμός είναι σημαντικός για το Δήμο και την περιοχή επιρροής του, αλλά και ότι ο Δήμος και η ΠΕ Χανίων έχουν υψηλή σημασία για τη γενικότερη ανάπτυξη της χώρας. Δεδομένων των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και των δυνατοτήτων της περιοχής στον τουρισμό θεωρείται ότι η σημασία του κλάδου θα συνεχίσει και θα διευρυνθεί στο μέλλον, ιδιαίτερα εφ' όσον ασκηθεί η κατάλληλη πολιτική για τον περαιτέρω εμπλουτισμό των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών, τη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου, την παροχή περισσότερων υπηρεσιών εναλλακτικού τουρισμού κ.ά. [21], [22].

6.7 Πολιτισμός

Εικόνα 23 – Χάρτης απεικόνισης κύριων πολιτιστικών σημείων ενδιαφέροντος στην περιοχή μελέτης. (Δεδομένα: <http://geodata.gov.gr/>, <https://www.openstreetmap.org/>), (Ιδία Επεξεργασία)

Δημοτική Ενότητα Ακρωτηρίου

Στα όρια της Δ.Ε. Ακρωτηρίου απαντώνται οικισμοί ιδιαίτερου αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος, καθώς συνδυάζουν κτίσματα παλαιάς αλλά και νεότερης αρχιτεκτονικής, όπως αυτοί των Παζινού, Κουνουπιδιανών, Κορακιών, Μουζουρά, το Αρώνι και οι Στέρνες, όπου και διασώζεται ο πυρήνας του παλαιού οικισμού.

Άξια αναφοράς είναι τα εκκλησιαστικά συγκροτήματα της ΔΕ Ακρωτηρίου και ειδικότερα η Ιερά Μονή της Αγίας Τριάδας των Τζαγκαρόλων στο Μουζουρά, η Ιερά Μονή της Κυρίας των Αγγέλων Γουβερνέτου, η Μονή του Αγίου Ιωάννη Ερημίτη (Καθολικό) στο Χορδάκι, η Μονή Αγίου Ιωάννου Προδρόμου γνωστή και ως Μονή Καλογραιών. Επίσης, η Μονή του Αγίου Ιωάννη του Ελεήμονα, νότια του οικισμού Παζινός, ο οποίος υπήρξε πολιούχος του πρώην Δήμου Ακρωτηρίου.

Αξιοσημείωτη είναι και η πολιτιστική δραστηριότητα που αναπτύσσεται στην περιοχή, με εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα είτε με πρωτοβουλία του Δήμου, είτε των πολιτιστικών συλλόγων της Ενότητας (π.χ. εκδήλωση αναπαράστασης της παραδοσιακής γιορτής του Κλήδονα), ενώ σημαντικές είναι και οι εκδηλώσεις ιστορικού χαρακτήρα που λαμβάνουν χώρα στην περιοχή, όπως αυτή της γιορτής μνήμης Καγιαλέ – Επανάστασης 1897 κάθε Φλεβάρη, οι εκδηλώσεις που γίνονται στα πλαίσια εορτασμού της Μάχης της Κρήτης, κ.α. [20], [22]

Ιερά Μονή Αγίας Τριάδος Τζαγκαρόλων

Εικόνα 24 - Ιερά Μονή Αγίας Τριάδος Τζαγκαρόλων, (Πηγή: www.orthodoxcrete.com)

Η Σταυροπηγιακή και Πατριαρχική Ι. Μονή Αγίας Τριάδας των Τζαγκαρόλων αποτελεί ίσως το εντυπωσιακότερο μοναστηριακό συγκρότημα της Κρήτης. Είναι κτισμένη στους πρόποδες της οροσειράς του Σταυρού και χρονολογείται από τις αρχές του 17ου αιώνα. Κτίστηκε από τους αδελφούς Ιερεμία και Λαυρέντιο Τζαγκαρόλους, γόνους μεγαλοαστικής ορθόδοξης Βενετσιάνικης οικογένειας.

Είναι ένα τετράπλευρο συγκρότημα με μεγάλο καθολικό στο μέσο της πλακόστρωτης αυλής. Το καθολικό, αφιερωμένο στην Αγία Τριάδα, ανήκει στον αρχιτεκτονικό τύπο του τρίκογχου με τρούλο και έχει παρεκκλήσια στο ισόγειο και τον όροφο. Οι τρούλοι του ναού και των πάνω παρεκκλησίων κατασκευάστηκαν μετά το 1830, όταν δόθηκε από τις τουρκικές αρχές η άδεια να ολοκληρώσουν το ναό. Από τον αρχικό διάκοσμο σώζονται τα τέμπλα των ισόγειων παρεκκλησίων, ενώ το τέμπλο, οι εικόνες και γενικά ο εξοπλισμός του ναού χρονολογείται γύρω στα μέσα του 19^{ου} αιώνα.

Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει μεγάλης κλίμακας εργασίες αποκατάστασης του μνημείου. Η Μονή είναι από τις πλουσιότερες της Κρήτης.

Ιερά Μονή Κυρίας των Αγγέλων Γουβερνέτου

Εικόνα 25 - Ιερά Μονή Κυρίας των Αγγέλων Γουβερνέτου, (Πηγή: www.chaniatourism.com)

Η Σταυροπηγιακή και Πατριαρχική Ι. Μονή Γουβερνέτου είναι ένα από τα παλαιότερα μοναστήρια στη Κρήτη. Βρίσκεται σε υψόμετρο 260 μέτρων, σε ένα

μικρό οροπέδιο της οροσειράς του Σταυρού, τέσσερα χλμ. βόρεια της Μονής Αγίας Τριάδας. Ξεκίνησε να κτίζεται το 1537. Την σημερινή του περίπου μορφή απέκτησε στις αρχές του 17ου αιώνα, όταν εγκαταστάθηκαν εδώ οι μοναχοί της Ι. Μ. Καθολικού, που την εγκατέλειψαν λόγω των πειρατικών επιδρομών.

Η εξωτερική όψη έχει μορφή ενετικού φρουρίου με παραλληλόγραμμο σχήμα διαστάσεων 40 x 50 μ., με αμυντικούς πύργους με θυρίδες στις τέσσερις γωνίες (σώζονται οι τρεις), που σκοπό είχαν την προστασία από τους επιδρομείς. Διαθέτει 50 κελιά σε δύο ορόφους, στη δυτική και τη νότια πτέρυγα. Στη νότια πτέρυγα βρίσκονται επίσης τα μαγειρεία και η μεγάλη τράπεζα. Στη Μονή λειτουργεί μικρό Μουσείο με εικόνες και κειμήλια. Έχουν γίνει εργασίες αποκατάστασης, μικρής όμως κλίμακας.

Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου του Ερημίτη (Η΄ Καθολικού)

Εικόνα 26 - Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου του Ερημίτη, (Πηγή: www.orthodoxcrete.com)

Η Ι. Μονή Αγίου Ιωάννου Ερημίτου, γνωστή και ως Μονή Καθολικού βρίσκεται στη βόρεια ακτή του Ακρωτηρίου, κοντά στην έξοδο του φαραγγιού Αυλάκι. Θεωρείται το αρχαιότερο μοναστήρι στην Κρήτη. Ιδρύθηκε στα μέσα του 11ου αιώνα από τον Άγιο Ιωάννη τον Ξένο ή Ερημίτη, ο οποίος έζησε στη σπηλιά όπου είναι κτισμένος ο σπηλαιώδης ναός αφιερωμένος στον ίδιο.

Το συγκρότημα της Μονής είναι πολύ εντυπωσιακό ως ανθρώπινη παρέμβαση στο φυσικό περιβάλλον και θεωρείται σημαντικό μνημείο της ύστερης Ενετοκρατίας στην Κρήτη. Αποτελείται από ναό διαμορφωμένο μέσα σε βράχο, με κτιστή πρόσοψη από λαξευτό πωρόλιθο, έργο της Κρητικής Αναγέννησης.

Το μοναστήρι σήμερα είναι ερειπωμένο. Η πρόσβαση γίνεται μέσω λιθόστρωτου δρόμου (καλντερίμι) που ξεκινάει από τη μονή Γουβερνέτου (διαδρομή περίπου 30'). Για τη βελτίωση της επισκεψιμότητας του χώρου έγιναν σημαντικής κλίμακας εργασίες συντήρησης του λιθόστρωτου δρόμου.

Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου, Κορακίες

Εικόνα 27 - Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου, (Πηγή: www.chaniatourism.gr)

Γυναικεία μονή στον οικισμό Κορακίες. Αναφέρεται από τα χρόνια της Ενετοκρατίας ως εξάρτημα του Γουβερνέτου. Υπολείμματα της περιόδου αυτής διακρίνονται στην Ανατολική πτέρυγα και στον αρχικό ναό του Αγίου Ιωάννου.

Αποτελείται από συγκρότημα κτισμάτων σε ορθογώνια διάταξη που περιβάλλουν το καθολικό, το οποίο είναι δίκλιτο καμαροσκέπαστο, αφιερωμένο στον Αγ. Ιωάννη το Βαπτιστή και τον Αγ. Γεώργιο. Κτισμένο σε τρεις τουλάχιστον φάσεις, είχε στο θύρωμα του παλαιότερου βόρειου κλίτους ανακουφιστικό υστερογοτθικό τύμπανο με ανάγλυφο σταυρό στο κέντρο, το οποίο δεν σώζεται.

Η Μονή καταστράφηκε ολοσχερώς το 1821. Μετά από ένα διάστημα ερήμωσης επανακατοικήθηκε το 1866–67. Η μορφή των περισσότερων κτισμάτων και κελιών είναι αποτέλεσμα ανοικοδομήσεων μετά τις αλληπάλληλες καταστροφές της τουρκοκρατίας. Στη δεκαετία του 1980 έγιναν εκτεταμένες εργασίες αποκατάστασης στα κελιά και γενικότερα στο κτιριακό συγκρότημα, ενώ πρόσφατα αποκαταστάθηκε το καθολικό.

Ιερά Μονή Αγίου Ελεήμονος, Παζινός

Εικόνα 28 - Ιερά Μονή Αγίου Ελεήμονος, (Πηγή: www.angelifire.com)

Αποτελεί σπάνιο δείγμα Δυτικής μοναστηριακής αρχιτεκτονικής σε ορθόδοξο ίδρυμα στον Ελλαδικό χώρο. Είναι κτισμένη επί του δρόμου που οδηγεί στον αερολιμένα Χανίων. Πρόκειται για μοναστηριακό συγκρότημα χτισμένο τον 16ο αιώνα κατά την περίοδο της Ενετοκρατίας.

Αποτελούσε ένα από τα δέκα μετόχια της μονής Γουβερνέτου. Η ιδιόρρυθμη για Ορθόδοξη μονή δομή του, συνήθης όμως σε μονές Ρωμαιοκαθολικών, καθιστά πιθανή την αρχική του κατασκευή για χρήση Καθολικών μοναχών.

Όλο το συγκρότημα θυμίζει φρούριο, με αντηρίδες και μικρά ανοίγματα στο εξωτερικό του. Η εκκλησία, τύπου βασιλικής μεγάλων διαστάσεων, καταλαμβάνει τη δυτική πλευρά του συγκροτήματος. Τελευταία έγιναν εκτεταμένες εργασίες

αποκατάστασης από την 28η ΕΒΑ. Σήμερα, μετά τις εργασίες αυτές, σώζονται σε καλή κατάσταση ο ναός, το ηγουμενείο και το ελαιουργείο.

Δημοτική Ενότητα Σούδας

Στον τομέα της ιστορίας και του πολιτισμού, εντός των διοικητικών ορίων της ΔΕ Σούδας απαντώνται σημαντικά μνημεία όπως η αρχαία πόλη της Απτέρας με το διασωζόμενο αρχαίο θέατρο, το οποίο βρίσκεται στο τελικό στάδιο αποκατάστασης, το φρούριο Κούλε, το φρούριο Ιτζεδίν, το οποίο αποτελεί ένα μνημείο της σύγχρονης πολιτικής ιστορίας, η νησίδα της Σούδας στην οποία δεσπόζει η Φορτέτζα, το βενετσιάνικο φρούριο με τις μοναδικές οχυρώσεις.

Στη Δημοτική Ενότητα Σούδας οργανώνονται πλήθος πολιτιστικών δραστηριοτήτων σε ετήσια βάση με σημαντικότερη εξ αυτών τη διενέργεια του Σουδιανού Καρναβαλιού το οποίο αποτελεί το αποκορύφωμα των Καρναβαλικών εκδηλώσεων της περιοχής.

Ιδιαίτερα επιτυχημένες είναι οι εκδηλώσεις της γιορτής της Σαρδέλας καθώς και αυτής των Τρυγοπατημάτων. Οι θρησκευτικές εκδηλώσεις στην χωρική περιφέρεια της ΔΕ Σούδας επίσης αποτελούν πόλο έλξης πολλών πιστών κατά τις ημερομηνίες διεξαγωγής τους. Οι σημαντικότερες εξ αυτών είναι τα πανηγύρια του Αγίου Νεκταρίου και του Αγίου Νικολάου κατά τους μήνες Νοέμβριο και Δεκέμβριο αντίστοιχα. Κατά τη διάρκεια του θέρους μεγάλα πανηγύρια είναι αυτά της Αγίας Παρασκευής στο Πλατάκι και του Αγίου Παντελεήμονα [21], [22].

Αρχαία Πόλη Άπτερα

Η Άπτερα ήταν μία από τις σπουδαιότερες πόλεις-κράτη της Κρήτης. Αναφέρεται στις πινακίδες της Γραμμικής Β γραφής (14ος - 13ος αι. π.Χ.) και εξακολουθεί να ζει μέχρι και τον 7ο αι. μ.Χ., οπότε καταστρέφεται από ισχυρό σεισμό σε συνδυασμό με τις επιθέσεις των Σαρακηνών. Η εξαιρετική της θέση επάνω στο εκτεταμένο πλάτωμα του λόφου, που δεσπόζει νοτιοανατολικά του κόλπου της Σούδας ενώ συγχρόνως ελέγχει τη γύρω ευρύτερη περιοχή, αποδείχθηκε ιδανική για την ανάπτυξη της σε ισχυρό εμπορικό και πολιτικό κέντρο.

Εικόνα 29 – Θολωτή δεξαμενή ρωμαϊκής περιόδου – Αρχαία Πόλη Άπτερα, (Πηγή: www.tripadvisor.com)

Τα εντυπωσιακότερα, για την κατασκευή και το μέγεθος, από τα σωζόμενα αρχαία οικοδομήματα είναι τα συγκροτήματα των ρωμαϊκών δεξαμενών, που μαζί με τα πολυάριθμα πηγάδια και τις στέρνες εξυπηρετούσαν τις ανάγκες της πόλης. Αυτές πρέπει να τροφοδοτούσαν και τις εγκαταστάσεις των δημόσιων και ιδιωτικών λουτρών που βρίσκονται προς τα δυτικά τους.

Το είδος της δόμησης χρονολογεί την κύρια περίοδο κατασκευής του στον 4ο αι. π.Χ. Τα τελευταία χρόνια έχουν ανασκαφεί τάφοι διαφόρων τύπων των γεωμετρικών χρόνων (8ου και 7ου αι. π.Χ.), των ελληνοιστικών (κυρίως του 4ου και 3ου αι. π.Χ.) και της περιόδου της ρωμαιοκρατίας. Κοντά στη δυτική είσοδο της πόλης, αποκαλύφθηκε ηρώον με ενεπίγραφους πεσσούς του 1ου-2ου αιώνα μ.Χ. Ανάμεσα στους τάφους εντοπίστηκαν υπολείμματα τελετουργιών της ελληνοιστικής και της ρωμαϊκής περιόδου.

Φρούριο Κουλές

Εικόνα 30 - Κάστρο Κουλέ, (Πηγή: www.kastra.eu)

Το Φρούριο Κουλές αποτελεί ένα από τα τελευταία δείγματα φρουριακής Αρχιτεκτονικής στο νησί και είναι πολύτιμο στοιχείο για την μελέτη της Αρχιτεκτονικής των οχυρομένων κατασκευών αναπόσπαστα συνδεδεμένο με την ιστορία της Κρήτης. Βρίσκεται 12 χλμ. Ανατολικά των Χανίων, κοντά στη θέση Παλαιόκαστρο, πολύ κοντά στο χωριό Καλάμι και στα ερείπια της Αρχαίας Απτέρας. Το φρούριο χτίστηκε από τους Τούρκους μετά την Κρητική Επανάσταση του 1866, κατά τη διάρκεια ενός προγράμματος για τον επανέλεγχο της Κρήτης με ένα δίκτυο από οχυρωματικά έργα.

Το φρούριο ήταν το μεγαλύτερο φρουριακό συγκρότημα της εποχής του και περιλαμβάνει χώρους, οι οποίοι αναπτύσσονται συμμετρικά σε σχήμα Π, περιμετρικά σε μια ορθογώνια αυλή. Οι κυκλικοί του πύργοι καταλαμβάνουν τη νοτιοδυτική και νοτιοανατολική γωνία του φρουρίου, ενώ η κεντρική πύλη βρίσκεται στην ανατολική του όψη, προφυλαγμένη κατάλληλα από μια εσοχή (αυτιά). Στις επάλξεις, που ήταν στο δώμα του Κούλε, ανέβαιναν οι στρατιώτες με εσωτερικές ξύλινες σκάλες. Το φρούριο διέθετε όλους τους αναγκαίους χώρους στρατωνισμού, διαμονής αξιωματικών, αποθήκευσης, φυλάκισης, παρασκευής φαγητού, εστίασης, κ.α. Η καλή κατάσταση του φρουρίου οφείλεται στην άριστη ποιότητα κατασκευής των τοιχών του.

Φρούριο Ιτζεδίν

Εικόνα 31 - Φρούριο Ιτζεδίν, (Πηγή: www.kastra.eu)

Το τούρκικο φρούριο "Ιτζεδίν" βρίσκεται στον κόλπο της Σούδας Χανίων και κηρύχθηκε ως αρχαίο μνημείο λόγω της θέσης του φρουριακού συγκροτήματος δεσπόζει στην περιοχή Αποκορώνου και τη σύνδεσής του με τα ιστορικά γεγονότα του 19ου και 20ου αι. και τους αγώνες των Κρητών.

Συγκεκριμένα χτίστηκε μετά την επανάσταση του 1866 από το Διοικητή Κρήτης Ρεούφ Πασά και πήρε το όνομα του γιού του Ρεούφ, Αμπτούλ Αζίζ Ιτζεδίν. Στην εξέγερση των Κρητών το 1878 οι επαναστάτες δεν μπόρεσαν να το καταλάβουν. Από την αναχώρηση του τουρκικού στρατού ως το 1950 χρησιμοποιήθηκε ως φυλακή πολιτικών κρατουμένων.

Είναι λιθόκτιστο κτίριο, ορθογώνιο με αυλή στο κέντρο. Στη βορινή πλευρά, υπάρχει σειρά θολωτών χώρων που καλύπτονται από το ανάχωμα του προμαχώνα, και που στο βάθος έχουν είδος καταπακτής που οδηγεί στα πυροβολεία. Ανατολικά, Βορινά και Δυτικά το ανάχωμα υποβαστάζεται από πέτρινη βάση από λαξευτή λιθοδομή που δημιουργεί πρανές και καταλήγει σε κυμάτιο.

Φορτέτσα

Εικόνα 32 – Φορτέτσα (Νησίδα Σούδας), (Πηγή: www.kastra.eu)

Η Φορτέτσα, το φρούριο της Σούδας, από τεχνικής άποψης αποτέλεσε ένα άριστο οχυρωματικό έργο εκμεταλλευόμενο τη μορφολογία του εδάφους του νησιού, έδινε λύσεις στους πιθανούς κινδύνους από την έναντι ξηρά ή την προσέγγιση πλοίων. Αναφέρεται ότι ο οπλισμός του φρουρίου το 1630 ήταν 44 κανόνια διαφόρων διαμετρημάτων και 9185 μπάλες. Τα τείχη περιέβαλαν όλη την έκταση του νησιού της Σούδας.

Το νησί είναι συνδεδεμένο με την Κρητική ιστορία και τους αγώνες των Κρητικών για την απελευθέρωσή τους, επειδή σ' όλη τη διάρκεια της Τουρκικής κατοχής που το νησί τελούσε υπό Βενετική διοίκηση αποτελούσε καταφύγιο των διωκόμενων επαναστατών. Πάνω σε αυτό υψώθηκε για πρώτη φορά η ελληνική σημαία την 1η Φεβρουαρίου του 1913. Μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο βρίσκεται υπό τον έλεγχο του ελληνικού πολεμικού ναυτικού στα πλαίσια του ευρύτερου αμυντικού σχεδιασμού του λιμένα.

7. Κατευθύνσεις – Προβλέψεις από Εγκεκριμένα Πλαίσια Χωροταξικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού και Επιχειρησιακά Προγράμματα

7.1 Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ)

Το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης [21], [29] αποτελεί κατευθυντήριο κείμενο που στοχεύει στην ενίσχυση του ρόλου της χώρας σε επίπεδο ευρωπαϊκό, μεσογειακό και βαλκανικό, της περιφερειακής ανάπτυξης και της χωρικής συνοχής, της διαφύλαξης, προστασίας και ανάδειξης του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς και την προσαρμογή της χώρας στις νέες περιβαλλοντικές συνθήκες και όλα αυτά μέσα από ένα συνεκτικό πλαίσιο κατευθύνσεων για τα υποκείμενα σχεδιαστικά επίπεδα.

Σύμφωνα με το ΓΠΧΣΑΑ, επιδιώκεται η πολυκεντρική οργάνωση του εθνικού χώρου, με το μετασχηματισμό του διπολικού μοντέλου σε πολυκεντρικό και τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πλέγματος αστικών πόλων και αξόνων ανάπτυξης. Για την αξιοποίηση και τη διάχυση της δυναμικής των πόλων ανάπτυξης στα μικρότερα αστικά κέντρα και την ύπαιθρο απαιτείται η εγκαθίδρυση εταιρικής σχέσης μεταξύ τους με την προώθηση των αναγκαίων δράσεων. Στο πλαίσιο αυτό τίθενται οι παρακάτω επιδιώξεις:

- Το διαμορφούμενο δίκτυο αστικών πόλων εντάσσεται σε ένα πλέγμα αξόνων ανάπτυξης, που συναρθρώνεται με τα λοιπά οικιστικά κέντρα, τους μικρότερους οικισμούς και τις περιοχές ανάπτυξης παραγωγικών, οικονομικών και διοικητικών δραστηριοτήτων και υπηρεσιών
- Ενδυνάμωση των αξόνων αυτών με την ανάπτυξη δράσεων διεθνούς και εθνικής εμβέλειας με κύριο προσανατολισμό τον τουρισμό, τον πολιτισμό και το περιβάλλον και δραστηριοτήτων με συγκριτικά πλεονεκτήματα
- Συμπληρωματικότητα των ρόλων των πόλεων, στην εξειδίκευση των περιφερειακών και τοπικών συστημάτων ανάπτυξης, στην ενίσχυση των δικτύων τεχνογνωσίας έρευνας και τεχνολογίας
- Ειδική μέριμνα λαμβάνεται για την ενδογενή και ολοκληρωμένη ανάπτυξη με τη δημιουργία υποδομών, την παροχή υπηρεσιών και τη διευκόλυνση

των μετακινήσεων, με τη μείωση του κόστους μεταφοράς και των χρονοαποστάσεων στις απομονωμένες ή δυσπρόσιτες περιοχές

Εικόνα 33 – Χάρτης πολυκεντρικής και ισόρροπης χωρικής ανάπτυξης, (Έγκριση του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, ΦΕΚ 128/2008)

Ειδικότερα για το δίπολο Ηράκλειο - Χανιά ως πρωτεύουσες εθνικοί πόλοι για εδραίωση του διακριτού του ρόλου προωθείται:

- Ενίσχυση του δίπολου Ηράκλειο-Χανιά στους τομείς της ανώτατης εκπαίδευσης, της έρευνας- τεχνολογίας, του αθλητισμού και της υγείας
- Ανάδειξη του δίπολου σε κέντρο ανάπτυξης μιας ευρύτερης δυναμικής περιοχής ιδίως στους τομείς: α) του τουρισμού, σε συνδυασμό με την ανάδειξη των σημαντικών, τοπικών, φυσικών και πολιτιστικών πόρων, β) των δραστηριοτήτων του πρωτογενή τομέα (γ) της μεταποίησης και της διακίνησης προϊόντων, δ) των μεταφορών, με την ανάπτυξη αερολιμενικών και λιμενικών υποδομών εθνικής ή και υπερεθνικής σημασίας
- Ενίσχυση της διασύνδεσης του Ηρακλείου και των Χανίων με το μητροπολιτικό κέντρο της Αθήνας, με τα δυναμικά νησιωτικά αστικά κέντρα, την Καλαμάτα και τη Θεσσαλονίκη.

7.2 Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης (ΠΠΧΣΑΑ-ΠΚ)

Κατά το ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Κρήτης [20], [21], [25], [30], [31], το πρότυπο χωρικής ανάπτυξης της Περιφέρειας θα πρέπει να υποστηρίζει και να αξιοποιεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της και τις ευκαιρίες αντίστοιχα, ώστε να αναδεικνύονται νέες μορφές ανάπτυξης, με δράσεις και πρωτοβουλίες που κατευθύνονται προς :

- Την ανάδειξη και αναβάθμιση του ρόλου της Κρήτης
- Τη συνδυασμένη ανάδειξη των τομέων του Πολιτισμού και της προστασίας του Φυσικού Περιβάλλοντος με έμφαση στην πολυ-πολιτισμικότητα της Κρήτης
- Τη διατύπωση συνολικής στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη
- Την στήριξη της παραγωγής «μεταποιητικών» προϊόντων, ιδιαίτερα αυτών υψηλής τεχνολογίας και μικρού όγκου και βάρους (βιοτεχνολογία, πληροφορική)

Τα Χανιά, πρωτεύουσα της ΠΕ Χανίων, κατατάσσονται από το ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης στους οικισμούς 2ου επιπέδου ενισχυμένου και επιδιώκεται να αναδειχθούν τα χαρακτηριστικά και οι δραστηριότητες οι οποίες μπορεί να δράσουν συμπληρωματικά ως προς το Ηράκλειο. Ο ειδικός ρόλος τους προσδιορίζεται στο ΠΠΧΣΑΑ-ΠΚ, όπως παρακάτω:

«Η πόλη των Χανίων αποτελεί κέντρο διαπεριφερειακής μεσογειακής ακτινοβολίας, με άξονα τις επιστήμες, τις εφαρμογές και το περιβάλλον. Διαθέτει το Πολυτεχνείο, Ακαδημία Εμπορικού Ναυτικού, το Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο (Μ.Α.Ι.Χ.) το Ινστιτούτο Υποτροπικών και ελιάς, το ΚΕΓΕ, το Κέντρο Αρχιτεκτονικής Μεσογείου, την Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης, το Ινστιτούτο Κρητολογικού Δικαίου, και το Ίδρυμα Ελευθερίου Βενιζέλου, τα οποία αποτελούν θεσμούς εν λειτουργία και προσανατολίζονται με αναφορά τις εφαρμογές, τις επιστήμες και την προβολή των περιβαλλοντικών ιδιαιτεροτήτων του μεσογειακού χώρου. Ενδεικτικά, οι δραστηριότητες με τις οποίες μπορεί να εμπλουτιστεί η πόλη είναι το Μεσογειακό Κέντρο Δημοσιογραφίας, του οποίου έχει ανακοινωθεί η ίδρυση, Σχολή Καλών Τεχνών, Τμήμα Μηχανικών Βιοϊατρικής και Βιοτεχνολογίας, Ινστιτούτο γεωδυναμικού και αντισεισμικού σχεδιασμού, στα πλαίσια του Πολυτεχνείου Κρήτης, συμπληρωμένα με την ίδρυση Συνεδριακού Κέντρου. Τέλος, κρίνεται απαραίτητο να ενισχυθεί η λειτουργία του Κέντρου Πιστοποίησης, ο πυρήνας του οποίου έχει ήδη συγκροτηθεί από το ΜΑΙΧ, για

εφαρμοσμένα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και για οικολογικά προϊόντα, ομοίως στραμμένο στις ιδιαιτερότητες του μεσογειακού χώρου. Επίσης, λόγω της ύπαρξης του διεθνούς κόμβου οπτικών ινών έχει τη δυνατότητα να δεχθεί κέντρο εμπορικών συναλλαγών στο πλαίσιο της πολυκεντρικής ισόρροπης ανάπτυξης.»

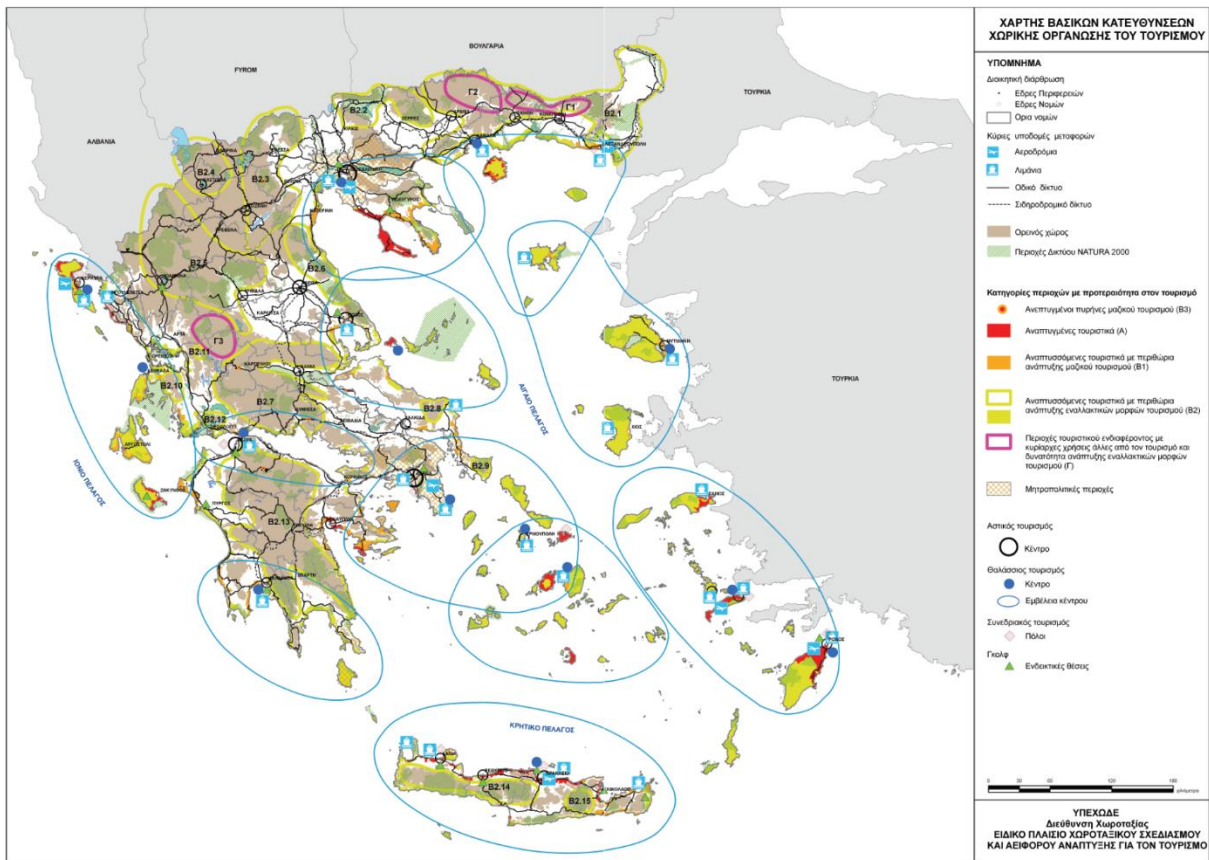
Παράλληλα, πρόκειται για μια περιοχή με πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον με φέρουσα ικανότητα φυσικού και πολιτιστικού κεφαλαίου και τουριστική ακτινοβολία διεθνούς εμβέλειας. Το γεγονός αυτό προσδίδει στην ΠΕ Χανίων σημαντικές αναπτυξιακές προοπτικές, στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης, με έμφαση στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, στον παραθερισμό και στην ανάδειξη των παραδοσιακών/ιστορικών στοιχείων του χώρου.

Συμπερασματικά, σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ-ΠΚ, ο ρόλος της ΠΕ Χανίων είναι καίριας σημασίας όσον αφορά τη χωρική ολοκλήρωση της Περιφέρειας, τόσο ως πύλη εισόδου σε αυτήν όσο και ως τουριστικό, φυσικό και πολιτιστικό κεφάλαιο. Αξιοσημείωτος είναι και ο διεθνής της ρόλος από γεωστρατηγική άποψη, που επιβεβαιώνεται από τη χωροθέτηση στην ευρύτερη περιοχή Σούδας / Ακρωτηρίου στρατιωτικών υποδομών διεθνούς σημασίας.

7.3 Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό (ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού)

Σκοπός του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό (ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού) [21], [31], [32], [33], είναι η παροχή κατευθύνσεων, κανόνων και κριτηρίων για τη χωρική διάρθρωση, οργάνωση και ανάπτυξη του τουρισμού στον ελληνικό χώρο για την δεκαπενταετία 2009 - 2024.

Το ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού εγκρίθηκε με το ΦΕΚ 1138 Β/11.06.09 και αναθεωρήθηκε με το ΦΕΚ 3155 Β/12.12.2013. Η αναθεώρηση του ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού καταργήθηκε με απόφαση του ΣτΕ το 2015 και επανήλθε σε ισχύ το ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού του 2009, μέχρι την επανέγκριση της αναθεώρησής του.

Εικόνα 34 – Χάρτης Βασικών Κατευθύνσεων Χωρικής Οργάνωσης του Τουρισμού, (Έγκριση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αυτού, ΦΕΚ 1138/2009)

Σύμφωνα με το Χάρτη Βασικών Κατευθύνσεων Χωρικής Οργάνωσης του Τουρισμού, η περιοχή μελέτης περιλαμβάνει τις εξής κατηγορίες περιοχών ανάπτυξης της τουριστικής δραστηριότητας (Α): ανεπτυγμένες τουριστικά περιοχές και (Β2): αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (παραλιακό μέτωπο Σούδας).

Για τις ανεπτυγμένες τουριστικά περιοχές (Α) καθορίζονται κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης, με κυριότερες τις εξής:

- Ανάδειξη στοιχείων ταυτότητας και αναγνωρισιμότητας της περιοχής
- Ένταξη των μη αξιοποιημένων τουριστικά πόρων της ενδοχώρας στο προσφερόμενο προϊόν
- Λήψη μέτρων εξυγίανσης και βελτίωσης των περιοχών που συγκεντρώνουν σημαντικό αριθμό σημείων τουριστικού ενδιαφέροντος
- Ανάληψη δράσεων για την αύξηση της χωρητικότητας μιας περιοχής, με παράλληλη προστασία και αποκατάσταση του περιβάλλοντος και τοπίου

- Πολεοδομικές παρεμβάσεις για την αναβάθμιση του δομημένου χώρου, με αναπλάσεις, αύξηση των ελεύθερων χώρων και του πρασίνου
- Οργάνωση του άτυπα διαμορφωμένου εξωαστικού χώρου
- Προστασία, ανάδειξη και αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος
- Κατασκευή νέων, συμπλήρωση και αναβάθμιση υφιστάμενων τεχνικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών και πολιτιστικών υποδομών
- Αναβάθμιση υφιστάμενων καταλυμάτων και κατά περίπτωση κατασκευή νέων καταλυμάτων 4 και 5 αστέρων
- Επανάχρηση αξιόλογων κτηρίων ή συνόλων

Αντίστοιχα, για τις περιοχές (B2), οι κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης περιλαμβάνουν:

- Διατήρηση, προστασία και ανάδειξη των φυσικών, ιστορικών, αρχιτεκτονικών πόρων
- Αναβάθμιση υφιστάμενων τεχνικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών και πολιτιστικών υποδομών
- Προσαρμογή της τυπολογίας των καταλυμάτων σύμφωνα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής
- Προστασία και ανάδειξη φυσικού περιβάλλοντος, βιοποικιλότητας, τοπίου
- Επανάχρηση αξιόλογων κτιρίων ή συνόλων
- Ανάδειξη των χαρακτηριστικών και της φυσιογνωμίας του αγροτικού χώρου
- Δημιουργία δικτύων μονοπατιών και διαδρομών περιβαλλοντικής ευαισθησίας και εκπαίδευσης
- Προώθηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και πιστοποίησης απασχολούμενων σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού
- Προώθηση προγραμμάτων στήριξης αγροτικών και παραδοσιακών μεταποιητικών δραστηριοτήτων φιλικών προς το περιβάλλον

Πρόσθετες κατευθύνσεις προκύπτουν από την ένταξη της περιοχής μελέτης στην κατηγορία (E) : Νησιά και παράκτιες περιοχές. Συγκεκριμένα, η Κρήτη ανήκει στην Ομάδα Νησιών II, όπου η βασική κατεύθυνση είναι α) αντιμετώπιση συγκρούσεων μεταξύ των δραστηριοτήτων, β) έλεγχος των περιβαλλοντικών πιέσεων και του είδους της ανάπτυξης και γ) αποτροπή της μονόπλευρης εξάρτησής τους από τον τουρισμό.

Για τη ζώνη αυτή δίδονται οι παρακάτω κατευθύνσεις:

- Περιορισμός της δημιουργίας νέων εγκαταστάσεων που δεν είναι συμβατές με την τουριστική δραστηριότητα, ιδιαίτερα στις ανεπτυγμένες τουριστικά περιοχές (Α)
- Αποκατάσταση του τοπίου και αναβάθμιση της λειτουργίας του χώρου
- Διατήρηση των φυσικών χαρακτηριστικών σε τμήματα της ακτογραμμής

Η περιοχή μελέτης προσφέρεται επίσης και για την ανάπτυξη πολλών ειδικών μορφών τουρισμού. Η Κρήτη αποτελεί μια από τις ένδεκα ενότητες θαλάσσιου τουρισμού του ελληνικού χώρου, με κέντρο υποστήριξης το Ηράκλειο σε συνδυασμό με τα Χανιά και με ακτίνα επιρροής κυρίως τις βόρειες ακτές της Κρήτης.

Ιδιαίτερες κατευθύνσεις δίνονται και για λοιπές ειδικές μορφές τουρισμού, που μπορούν να αναπτυχθούν στην περιοχή μελέτης, όπως είναι ο Πολιτιστικός Τουρισμός (αρχιτεκτονική κληρονομιά των ιστορικών κέντρων πόλεων και των μεμονωμένων κτιρίων, αρχαιολογικό και λαογραφικό κεφάλαιο), ο Τουρισμός Φύσης (οικοτουρισμός – αγροτουρισμός που αναπτύσσεται στον ορεινό χώρο, και περιοχές με σημαντικό περιβαλλοντικό απόθεμα) και ο Γεωτουρισμός (ανάδειξη των γεωτόπων: σπήλαια, φαράγγια, μεγάλα γεωλογικά ρήγματα).

Η περιοχή μελέτης περιλαμβάνει επίσης και τις κατηγορίες (Ε): Παράκτιες Περιοχές, (ΣΤ): Ορεινές περιοχές >600μ, (Ζ) Πεδινές και ημιορεινές περιοχές, (Η): περιοχές του Δικτύου «Φύση 2000», και (Ι): Αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία.

7.4 Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ) Βιομηχανίας, Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, Υδατοκαλλιεργειών & Καταστημάτων Κράτησης

ΕΠΧΣΑΑ Βιομηχανίας

Σκοπός του ΕΠΧΣΑΑ Βιομηχανίας [21] είναι ο μετασχηματισμός της χωρικής διάρθρωσης του τομέα της βιομηχανίας προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης. Ως χρονικός ορίζοντας για την υλοποίηση των στόχων του ειδικού πλαισίου, τίθεται το έτος 2021.

Τα Χανιά και το Ηράκλειο κατατάσσονται στις περιοχές στις οποίες η βιομηχανία αξιολογείται ότι μπορεί να παίξει έναν ιδιαίτερο ρόλο, συμπληρωματικό προς τα άλλα οικονομικά χαρακτηριστικά τους, δεδομένου ότι, αν και είναι νησιωτικά κέντρα αποκομμένα από την ηπειρωτική χώρα, διαθέτουν επαρκή ενδοχώρα.

Τα Χανιά κατατάσσονται στις «περιοχές επέκτασης», όπου η βιομηχανία αναπτύσσεται σε ρόλο συμπληρωματικό προς τις άλλες οικονομικές δραστηριότητες. Προβλέπονται οι εξής κατευθύνσεις:

- Ισχυρή ενίσχυση από τον αναπτυξιακό νόμο
- Κάλυψη των ελλείψεων των υφιστάμενων υποδομών
- Προώθηση οργανωμένων υποδοχέων της βιομηχανίας
- Σχεδιασμός χρήσεων γης και σταδιακός περιορισμός των δυνατοτήτων διάσπαρτης χωροθέτησης νέων μονάδων
- Πολύ ισχυρά προληπτικά, διορθωτικά μέτρα προστασίας περιβάλλοντος

ΕΠΧΣΑΑ Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση και αντίστοιχα στην Ελλάδα, έχουν τεθεί στόχοι σχετικά με το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών στη συνολική ενεργειακή κατανάλωση. Πιο συγκεκριμένα, για το 2020 έχει τεθεί ως στόχος το ποσοστό συμμετοχής των Α.Π.Ε. στην κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας να φθάσει το 29%.

Σύμφωνα με το ΕΠΧΣΑΑ ΑΠΕ [21], ο εθνικός χώρος διαχωρίζεται στις παρακάτω κατηγορίες σε σχέση με τη χωροθέτηση των αιολικών εγκαταστάσεων:

- Ηπειρωτική χώρα (συμπεριλαμβανομένης της Εύβοιας)
- Αττική
- Κατοικημένα νησιά Ιονίου - Αιγαίου (συμπεριλαμβανομένης της Κρήτης)
- Υπεράκτιος θαλάσσιος χώρος και ακατοίκητες νησίδες

Επίσης, ανάλογα με το διαθέσιμο αιολικό δυναμικό, ο ελλαδικός χώρος διαχωρίζεται στις Περιοχές Αιολικής Προτεραιότητας (ΠΑΠ), και Περιοχές Αιολικής Καταλληλότητας (ΠΑΚ). Η Περιφέρεια Κρήτης ανήκει στο σύνολό της στην κατηγορία ΠΑΚ.

Προβλέπονται ειδικά κριτήρια χωροθέτησης αιολικών μονάδων. Συγκεκριμένα, το μέγιστο επιτρεπόμενο ποσοστό κάλυψης εδαφών από αιολικές εγκαταστάσεις δε μπορεί να υπερβαίνει το 4% ανά πρωτοβάθμιο ΟΤΑ. Επιπλέον, καθορίζονται περιοχές αποκλεισμού, ζώνες ασυμβατότητας, ειδικοί κανόνες ένταξης στο τοπίο και ελάχιστες αποστάσεις από γειτνιάζουσες χρήσεις και δραστηριότητες.

Αντίστοιχα, προβλέπονται όροι και κριτήρια χωροθέτησης εγκαταστάσεων και για άλλες μορφές ΑΠΕ χωρίς συγκεκριμένη αναφορά στην Κρήτη.

ΕΠΧΣΑΑ Υδατοκαλλιεργειών

Το ΕΠΧΣΑΑ Υδατοκαλλιεργειών [21] εντάσσει την Κρήτη στις Περιοχές Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών Κατηγορίας Ε. Οι περιοχές αυτές διαθέτουν τα απαραίτητα χαρακτηριστικά για ανάπτυξη του τομέα των υδατοκαλλιεργειών, δηλαδή γειτνιάζουν με περιοχές ζήτησης και διαθέτουν υποδομές για την προώθηση προϊόντων. Παράλληλα, είτε λόγω γειτνίασης με ανταγωνιστικές χρήσεις, είτε λόγω ευαισθησίας του φυσικού περιβάλλοντος, κρίνεται προτιμότερη η διάσπαρτη παρά η οργανωμένη χωροθέτηση.

Στην περιοχή της Σούδας, προβλέπεται η χωροθέτηση εγκαταστάσεων συσκευασίας και παραγωγής μη μεταποιημένων αλιευτικών προϊόντων. Οι εγκαταστάσεις αυτές χωροθετούνται εκτός αιγιαλού, είτε μεμονωμένα είτε σε οργανωμένες ζώνες και κατά το δυνατόν εγγύς των μονάδων εκτροφής.

ΕΠΧΣΑΑ Καταστημάτων Κράτησης

Στο ΕΠΧΣΑΑ Καταστημάτων Κράτησης [21] καθορίζονται τα νέα καταστήματα κράτησης που προγραμματίζεται να κατασκευασθούν. Συγκεκριμένα, προγραμματίζεται η ανέγερση δύο Γενικών Καταστημάτων Κράτησης (στα Χανιά και την Αλικαρνασσό) και ενός Κέντρου Απεξάρτησης Τοξικομανών, σε θέση που δεν έχει προσδιορισθεί. Τέλος, προγραμματίζεται η κατάργηση των Δικαστικών Φυλακών που βρίσκονται στα Χανιά. Το Εφετείο στα Χανιά, και οι Αγροτικές Φυλακές στην Αγιά, διατηρούνται.

7.5 Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ)

Σε επίπεδο Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου [20], [25], η περιοχή παρέμβασης μελετάται από δύο διαφορετικά ΓΠΣ τα οποία βρίσκονται και τα δύο σε φάση διαβούλευσης των προτεινόμενων δράσεων, ως εξής:

- Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Ακρωτηρίου (νυν ΔΕ Ακρωτηρίου Δήμου Χανίων), για τη ΔΕ Ακρωτηρίου

- Αναθεώρηση και επέκταση Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου Δήμου Χανίων και των περιαστικών Δήμων Ελ. Βενιζέλου, Θέρισου, Σούδας και Κεραμειών, που περιλαμβάνει τη ΔΕ Σούδας.

Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δημοτικής Ενότητας Ακρωτηρίου

Κύριο ζητούμενο των προβλέψεων της τελικής πρότασης ΓΠΣ ΔΕ Ακρωτηρίου είναι η ανάδειξη των βασικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής, προκειμένου η πλήρης αξιοποίησή τους να προκαλέσει την «ανάπτυξη» του τόπου. Έτσι, ο προτεινόμενος σχεδιασμός στοχεύει κυρίως στην:

- Περαιτέρω ανάπτυξη «προνομιούχων» περιοχών α΄ κατοικίας,
- Ενίσχυση της «κεντρικότητας» του οικιστικού δικτύου
- Περαιτέρω ανάπτυξη γεωργίας, μελισσοκομίας και κτηνοτροφίας,
- Ανάπτυξη ΑΠΕ (φωτοβολταϊκά) λόγω ηλιοφάνειας.

Για την επίτευξη των παραπάνω στοχεύσεων απαιτείται κατά προτεραιότητα:

- Η αποτελεσματική προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος
- Η αποτροπή του φαινομένου σύγκρουσης των χρήσεων γης
- Ο περιορισμός της δόμησης στον εξω-αστικό χώρο και η παροχή κινήτρων εγκατάστασης εντός των οικιστικών περιοχών
- Η βελτίωση της λειτουργικότητας του μοντέλου «ανοιχτής πόλης» των οικισμών ΔΕ Ακρωτηρίου
- Η βελτίωση της λειτουργικότητας του οδικού δικτύου

Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δημοτικών Ενοτήτων Χανίων, Ελ. Βενιζέλου, Θέρισου, Σούδας και Κεραμειών

Η πρόταση θέτει ως άξονες τη βέλτιστη δυνατή οργάνωση των χρήσεων γης, με σκοπό την βελτίωση της ποιότητας ζωής, την υποστήριξη της τοπικής ανάπτυξης και τη διατήρησή της σε βάθος χρόνου (αιεφορία). Η προτεινόμενη οργάνωση των χρήσεων γης έχει τους εξής γενικούς στόχους:

- Προστασία του περιβάλλοντος και βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων.
- Ισόρροπη, αλληλοστηριζόμενη ανάπτυξη αστικού, περιαστικού και αγροτικού χώρου
- Λειτουργικότητα χωρικής συσχέτισης παραγωγικών ζωνών και ζωνών κατοικίας με βάση ανάγκες καθημερινής μετακίνησης, εργασίας, κατοικίας

- Διατήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής, αρχιτεκτονικής και ιστορικής κληρονομιάς
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής στις πόλεις και στην ύπαιθρο
- Καθοδήγηση δημόσιων επενδύσεων και ιδιωτικής πρωτοβουλίας προς όφελος της αειφορίας και της ποιότητας ζωής
- Ανάταξη μεγάλης κλίμακας ανατροπών τοπίου κυρίως σε παράκτιες ζώνες

Για την επίτευξη των γενικών στόχων τίθενται οι εξής ειδικότεροι στόχοι:

- Προώθηση της ακτινοβολίας του αστικού κέντρου
- Συντονισμός με προτάσεις ΓΠΣ ΔΕ Ακρωτηρίου
- Αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και δημιουργία ευνοϊκών προϋποθέσεων ενίσχυσης της αναπτυξιακής δυναμικής του Δ. Χανίων
- Υιοθέτηση αρχής συνεκτικής πόλης με έμφαση στην ποιότητα του οικιστικού περιβάλλοντος
- Χωροθέτηση νέων περιοχών οικιστικής ανάπτυξης (επεκτάσεις, εντάξεις).
- Χωροθέτηση νέων περιοχών οικιστικής ανάπτυξης προκειμένου να καλυφθούν οι προβλεπόμενες πρόσθετες μελλοντικές ανάγκες
- Χωροθέτηση περιοχών οργανωμένης ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων και περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης
- Αποτελεσματική προστασία/ ανάδειξη/ αξιοποίηση των φυσικών πόρων, των περιοχών αρχαιολογικού-πολιτιστικού ενδιαφέροντος και του τοπίου
- Άμβλυση συγκρούσεων χρήσεων γης και ανάταξη αρνητικών αποτελεσμάτων της απρογραμμάτιστης δόμησης εντός και εκτός σχεδίου
- Περιορισμός των πηγών ρύπανσης
- Υποστήριξη οικισμών με φθίνοντα πληθυσμό και πολυκεντρική ανάπτυξη.

7.6 Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2014 – 2020

Στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2014-2020, η Περιφέρεια Κρήτης έχει ως στόχο την αποτελεσματική αντιμετώπιση των αδυναμιών στην παραγωγική διαδικασία και στην ενίσχυση των ισχυρών σημείων της περιφερειακής οικονομίας. Βασικό στόχο αποτελεί η δημιουργία προϋποθέσεων για τον αναπροσανατολισμό της τοπικής οικονομίας, την έξοδο από την κρίση και την ένταξη σε πορεία έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης. Τα παραπάνω συνοψίζονται στο όραμα του ΠΕΠ Κρήτης για μια Κρήτη δυναμική με

επενδύσεις και ενίσχυση διασυνδέσεων και εξαγωγών και βιώσιμη σε όρους οικονομίας, κοινωνίας και περιβάλλοντος.

Η στρατηγική του ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020 [34], [35] οργανώνεται σε επτά (7) Άξονες Προτεραιότητας που συνοπτικά παρουσιάζονται ακολούθως:

Άξονας Προτεραιότητας 1 (ΕΤΠΑ):

«Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας της Κρήτης»

Βασική επιδίωξη του ΑΠ1 είναι η κινητοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και των παραγωγικών φορέων της Κρήτης για ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας με αξιοποίηση της καινοτομίας, διασύνδεση των κλάδων, δημιουργία κουλτούρας καινοτομίας, ενίσχυση της εξωστρέφειας και ανάπτυξη νέων αναδυόμενων δραστηριοτήτων με οικονομικές προοπτικές.

Προτείνεται ως «Άξονας της έξυπνης ανάπτυξης» μέσω του οποίου επιδιώκεται η δημιουργία ενός οικοσυστήματος καινοτομίας με την υλοποίηση δράσεων που υποστηρίζουν τη RISCrete. Συνεργούν οι Θεματικοί Στόχοι 1, 2 και 3 που αφορούν στο τρίπτυχο «καινοτομία – επιχειρηματικότητα – ΤΠΕ», βασικές συνιστώσες της RISCrete:

- 1 «Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας»
- 2 «Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών»
- 3 «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και του γεωργικού τομέα (για το ΕΓΤΑΑ) και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας (για το ΕΤΘΑ)»

Οι Επενδυτικές Προτεραιότητες του Άξονα Προτεραιότητας 1 σε αντιστοίχιση με τους Θεματικούς Στόχους είναι οι εξής:

Επενδυτική Προτεραιότητα		Προϋπολογισμός
Κωδ	Τίτλος	
1β	Προαγωγή επιχειρηματικών επενδύσεων στην έρευνα και καινοτομία, ανάπτυξη δεσμών και συνεργειών μεταξύ επιχειρήσεων, κέντρων έρευνας και ανάπτυξης και του τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ιδίως μέσω της προαγωγής επενδύσεων στην ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, στη μεταφορά τεχνολογίας, στην κοινωνική καινοτομία, στην οικολογική καινοτομία, στις εφαρμογές παροχής δημόσιων υπηρεσιών, στην ενθάρρυνση της ζήτησης, στη δικτύωση, στα συμπλέγματα φορέων και στην ανοιχτή καινοτομία μέσω ευφυούς εξειδίκευσης, καθώς και στήριξη της τεχνολογικής και εφαρμοσμένης έρευνας, δοκιμαστικών δράσεων, ενεργειών έγκαιρης επικύρωσης προϊόντων, προηγμένων ικανοτήτων παραγωγής και πρώτης παραγωγής, ειδικά σε βασικές τεχνολογίες, και διάδοση των τεχνολογιών γενικής εφαρμογής	11.724.419,00
2β	Ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ και του ηλεκτρονικού εμπορίου και της ενίσχυσης της ζήτησης για ΤΠΕ	4.000.000,00
2γ	Ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική κυβέρνηση, ηλεκτρονική μάθηση, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονικό πολιτισμό και ηλεκτρονική υγεία	5.724.419,00
3α	Προαγωγή της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής αξιοποίησης νέων ιδεών και ενίσχυσης της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και μέσω θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων	12.000.000,00
3γ	Στήριξη της δημιουργίας και επέκταση προηγμένων ικανοτήτων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών	18.173.254,00
Σύνολο		51.622.092,00

Εικόνα 35 – Επενδυτικές Προτεραιότητες και κατ' αντιστοιχία Προϋπολογισμός Άξονα Προτεραιότητας 1 Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2014 – 2020 (Περιφέρεια Κρήτης, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2014 – 2020, 2015)

Άξονας Προτεραιότητας 2 (ΕΤΠΑ):

«Βιώσιμη ανάπτυξη με αναβάθμιση του περιβάλλοντος και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Κρήτη»

Βασική επιδίωξη του ΑΠ2 είναι η προστασία και ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, η ορθολογική διαχείριση των υδάτων και των στερεών και υγρών αποβλήτων, η μείωση των εκπομπών του CO2 μέσω της εξοικονόμησης ενέργειας, καθώς και η προσαρμογή της Κρήτης στην κλιματική αλλαγή.

Προτείνεται ως «Άξονας της βιώσιμης ανάπτυξης» για την εφαρμογή μια στρατηγικής αναβάθμισης του περιβάλλοντος, αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής και βιώσιμης κινητικότητας. Για το λόγο αυτό συνεργούν οι Θεματικοί Στόχοι 4, 5, 6 και 7:

- 4 «Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς»
- 5 «Πρώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, πρόληψη και διαχείριση κινδύνων»

- 6 «Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων»
- 7 «Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και της άρσης των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων»

Οι Επενδυτικές Προτεραιότητες του Άξονα Προτεραιότητας 2 σε αντιστοίχιση με τους Θεματικούς Στόχους είναι οι εξής:

Επενδυτική Προτεραιότητα		Προϋπολογισμός
Κωδικός	Τίτλος	
4γ	Στήριξη της ενεργειακής απόδοσης, της έξυπνης διαχείρισης της ενέργειας και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις δημόσιες υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων κτηρίων, και στον τομέα της στέγασης·	23.621.575,00
4στ)	Προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας στις τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, καθώς και της υιοθέτησης αυτών	2.000.000,00
5β)	Προαγωγή επενδύσεων για την αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, εξασφαλίζοντας την ανθεκτικότητα σε καταστροφές και αναπτύσσοντας συστήματα διαχείρισης καταστροφών	22.854.789,00
6α)	Επενδύσεις στον τομέα των αποβλήτων για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του κεκτημένου της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος και για την αντιμετώπιση των αναγκών που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις·	10.000.000,00
6β)	Επενδύσεις στον τομέα των υδάτων για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του κεκτημένου της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος και για την αντιμετώπιση των αναγκών που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις·	79.333.834,00
6γ)	Διατήρηση, προστασία, προαγωγή και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς·	25.000.000,00
6δ)	Προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και του εδάφους και προαγωγή των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων μέσω και του δικτύου NATURA 2000 και των «πράσινων» υποδομών	10.000.000,00
6ε)	Ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, για την ανάπλαση των πόλεων, αναζωογόνηση και απολύμανση των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου·	15.000.000,00
7β)	Ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων στην υποδομή ΔΕΔ-Μ, συμπεριλαμβανομένων των πολυτροπικών κόμβων	70.582.779,00
Σύνολο		258.392.977,00

Εικόνα 36 – Επενδυτικές Προτεραιότητες και κατ' αντιστοιχία Προϋπολογισμός Άξονα Προτεραιότητας 2 Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2014 – 2020 (Περιφέρεια Κρήτης, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2014 – 2020, 2015)

Άξονας Προτεραιότητας 3 (ΕΤΠΑ):

«Ενίσχυση της εκπαίδευσης και κοινωνικής συνοχής στην Κρήτη»

Βασική επιδίωξη του ΑΠ3 είναι η εξασφάλιση των προϋποθέσεων ενδυνάμωσης του ανθρώπινου δυναμικού της Κρήτης, εξασφαλίζοντας άρτιες υποδομές εκπαίδευσης υγείας και κοινωνικής πρόνοιας.

Προτείνεται ως ο άξονας που υποστηρίζει τη μάθηση και τη κοινωνική συνοχή με δράσεις που έχουν επίπτωση στο ανθρώπινο δυναμικό της Περιφέρειας. Συνεργούν οι Θεματικοί Στόχοι 9 και 10:

- 9 «Πρώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκριση»
- 10 «Επένδυση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση»

Οι Επενδυτικές Προτεραιότητες του Άξονα Προτεραιότητας 3 σε αντιστοίχιση με τους Θεματικούς Στόχους είναι οι εξής:

Επενδυτική Προτεραιότητα		Προϋπολογισμός
Κωδικός	Τίτλος	
9α)	Επενδύσεις στις υποδομές υγείας και στις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, μείωση των ανισοτήτων όσον αφορά στην κατάσταση στον τομέα της υγείας, και πρώθηση της κοινωνικής ένταξης με τη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα και με τη μετάβαση από θεσμικές υπηρεσίες σε υπηρεσίες σε επίπεδο κοινότητας	21.691.164,00
10)	Επενδύσεις στην εκπαίδευση, την κατάρτιση, και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και διά βίου μάθηση με την ανάπτυξη υποδομών, κατάρτισης και εκπαίδευσης	25.979.864,00
Σύνολο		47.671.028,00

Εικόνα 37 – Επενδυτικές Προτεραιότητες και κατ' αντιστοιχία Προϋπολογισμός Άξονα Προτεραιότητας 3 Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2014 – 2020 (Περιφέρεια Κρήτης, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2014 – 2020, 2015)

Άξονας Προτεραιότητας 4 (ΕΚΤ):

«Πρώθηση της απασχόλησης και προσαρμογή των εργαζομένων στις αλλαγές»

Επιδιώκεται (α) η αναβάθμιση του εργατικού δυναμικού με νέες δεξιότητες για διευκόλυνση της ένταξης του στην αγορά εργασίας και (β) η τόνωση της επιχειρηματικότητας στους τομείς προτεραιότητας της RISCrete.

Για την επίτευξη των επιδιώξεων του Άξονα Προτεραιότητας συνεργεί ο Θεματικός Στόχος 8 ενώ υπάρχει συνέργεια με το ΕΠ «Ανθρώπινο Δυναμικό, Εκπαίδευση και Δια βίου Μάθηση»:

8 «Προώθηση της διατηρήσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και στήριξη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού»

Οι Επενδυτικές Προτεραιότητες του Άξονα Προτεραιότητας 4 είναι οι εξής:

Επενδυτική Προτεραιότητα		Προϋπολογισμός
Κωδικός	Τίτλος	
8iii)	Αυτοαπασχόληση, επιχειρηματικότητα και δημιουργία επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων καινοτόμων, πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων	2.000.000,00
8v)	Προσαρμογή των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στις αλλαγές	3.434.595,00
Σύνολο		5.434.595,00

Εικόνα 38 – Επενδυτικές Προτεραιότητες και κατ' αντιστοιχία Προϋπολογισμός Άξονα Προτεραιότητας 4 Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2014 – 2020 (Περιφέρεια Κρήτης, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2014 – 2020, 2015)

Άξονας Προτεραιότητας 5 (ΕΚΤ):

«Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας στην Κρήτη»

Επιδιώκεται η ενεργός ένταξη στην αγορά εργασίας, η καταπολέμηση της φτώχειας, η προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και η ισότιμη πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας.

Ο ΑΠ 5 συμβάλλει στην προώθηση της χωρικής ανάπτυξης συμπεριλαμβανομένης της Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης.

Για την επίτευξη των επιδιώξεων του Άξονα Προτεραιότητας συνεργεί ο Θεματικός Στόχος 9 ενώ υπάρχει συνέργεια με το ΕΠ: «Ανθρώπινο Δυναμικό, Εκπαίδευση και Δια βίου Μάθηση», το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (AMIF) και το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για απόρους (FEAD):

9 «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκριση»

Οι Επενδυτικές Προτεραιότητες του Άξονα Προτεραιότητας 5 είναι οι εξής:

Επενδυτική Προτεραιότητα		Προϋπολογισμός
Κωδικός	Τίτλος	
9i)	Ενεργός ένταξη, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, και της ενεργού συμμετοχής και της βελτίωσης της απασχολησιμότητας	23.047.150,00
9ii)	Κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομ'	3.000.000,00
9iii)	Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και προώθηση της ισότητας των ευκαιριών'	6.000.000,00
9iv)	Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος'	24.000.000,00
9v)	Προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ένταξης σε κοινωνικές επιχειρήσεις καθώς και την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και της οικονομίας της αλληλεγγύης προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση'	5.000.000,00
9vi)	Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος'	5.000.000,00
Σύνολο		66.047.150,00

Εικόνα 39 - Επενδυτικές Προτεραιότητες και κατ' αντιστοιχία Προϋπολογισμός Άξονα Προτεραιότητας 5 Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2014 – 2020 (Περιφέρεια Κρήτης, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2014 – 2020, 2015)

Άξονας Προτεραιότητας 6 & 7:

«Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ - ΕΚΤ»

Στο πλαίσιο του ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020, η Τεχνική Βοήθεια που χρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ, θα ενισχύσει δράσεις προετοιμασίας και υποστήριξης της υλοποίησης του προγράμματος, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στους νέους κανονισμούς των ΕΔΕΤ.

Ειδικότερα προβλέπεται η ενίσχυση δράσεων :

- Προετοιμασίας, Διαχείρισης, Παρακολούθησης και Ελέγχου των συγχρηματοδοτούμενων δράσεων
- Ενίσχυσης της διοικητικής ικανότητας της Περιφερειακής Δομής Διαχείρισης και των Δικαιούχων
- Δημοσιότητας και πληροφόρησης
- Αξιολόγησης του προγράμματος
- Καταπολέμησης της απάτης και της διαφθοράς

Επιπλέον θα χρηματοδοτηθούν :

- απαιτούμενες δράσεις που απορρέουν από την εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης για κάλυψη ελλείψεων ή/και μέτρηση των δεικτών αποτελέσματος
- Περιφερειακές Στρατηγικές που εξειδικεύουν τις Εθνικές Στρατηγικές σε τομείς και απαιτούνται για εξειδίκευση δράσεων του προγράμματος
- οι δράσεις προετοιμασίας περιφερειακών μηχανισμών που προβλέπονται για την παρακολούθηση - ενεργοποίηση δράσεων του προγράμματος

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
1. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας της Κρήτης.	51.662.092
2. Βιώσιμη Ανάπτυξη με αναβάθμιση του περιβάλλοντος και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Κρήτη	258.392.977
3. Ενίσχυση της εκπαίδευσης και κοινωνικής συνοχής στην Κρήτη	47.671.028
4. Προώθηση της απασχόλησης και προσαρμογή των εργαζομένων στις αλλαγές	5.434.595
5. Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας στην Κρήτη	66.047.150
6. Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ	4.375.000
7. Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ	1.340.283
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ 2014-2020	434.883.125

Εικόνα 40 – Άξονες Προτεραιότητας και κατ' αντιστοιχία Προϋπολογισμός Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2014 – 2020 (Περιφέρεια Κρήτης, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2014 – 2020, 2015)

7.7 Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Κρήτης

Η Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Κρήτης [36] επιδιώκει την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχει η καινοτομία και η επιστημονική γνώση για :

- ανασυγκρότηση του αγροδιατροφικού συμπλέγματος με προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, ενδυνάμωση των εξαγωγικών κλάδων και ανάδειξη της αξίας της κρητικής διατροφής
- εδραίωση του πολιτιστικού – τουριστικού συμπλέγματος ως ανταγωνιστικού, με στοιχεία μοναδικότητας και αυθεντικότητας διεθνώς
- περιορισμό της εξάρτησης της Κρήτης από συμβατικές μορφές ενέργειας
- ορθολογική αξιοποίηση των φυσικών πόρων του νησιού
- αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχει η θάλασσα
- ανάπτυξη εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και δραστηριοτήτων κατάρτισης ανθρώπινου δυναμικού διεθνούς εμβέλειας που θα εδράζονται και θα αξιοποιούν τον εκπαιδευτικό ιστό της Κρήτης
- ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων υψηλής προστιθέμενης αξίας σε αναδυόμενους τομείς που θα εδράζονται και θα αξιοποιούν τον ερευνητικό ιστό της Κρήτης

Από την ανάλυση του συστήματος καινοτομίας της περιφέρειας Κρήτης αναδεικνύονται τέσσερα συμπλέγματα τομέων/κλάδων, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν προτεραιότητες της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Κρήτη. Αυτά είναι:

- 1. Το αγροδιατροφικό σύμπλεγμα
- 2. Το πολιτιστικό - τουριστικό σύμπλεγμα
- 3. Το περιβαλλοντικό σύμπλεγμα και
- 4. Το σύμπλεγμα της γνώσης

7.8 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Χανίων 2014 - 2019

Το στρατηγικό - αναπτυξιακό όραμα του Δήμου Χανίων [22], [31] για την προγραμματική περίοδο 2015 – 2019 διαμορφώθηκε με βάση τις τοπικές, περιφερειακές, εθνικές και Ευρωπαϊκές αναπτυξιακές προτεραιότητες, τις επιδιώξεις και δεσμεύσεις της Δημοτικής Αρχής.

Στηρίζεται σε ένα βιώσιμο ολοκληρωμένο τοπικό αναπτυξιακού πρόγραμμα για το Μητροπολιτικό Δήμο Χανίων με σκοπό τη:

«δημιουργία ενός σύγχρονου, φιλικού, συμμετοχικού και λειτουργικού δήμου καινοτομίας, οικονομίας της γνώσης, κέντρο πολιτισμού, ανάπτυξης πράσινου και εναλλακτικών μορφών τουρισμού της Περιφέρειας Κρήτης και ένα από τα

μητροπολιτικά κέντρα της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας, χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς, με κοινωνική συνοχή, υψηλή και σταθερή απασχόληση, και οργάνωση του τοπικού συστήματος με τρόπο αποδοτικό και αποτελεσματικό.»

Η επίτευξη του οράματος θα πραγματοποιηθεί αξιοποιώντας το σύνολο των ενδογενών πόρων και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του με παράλληλη αποτελεσματική αντιμετώπιση των αδύνατων σημείων και απειλών. Ειδικότερα θα αξιοποιηθούν:

- Φυσικοί πόροι, περιοχές NATURA, ενδοχώρα και ιδιαίτερο Κρητικό Τοπίο
- Ανθρωπογενείς πόροι, με επαναξιολόγηση στο σύνολο τους
- Ο υφιστάμενος παραγωγικός πλούτος με την κατάλληλη προβολή, προώθηση και αξιοποίηση του και την οργανική σύνδεση όλων των βασικών προϊόντων και παραγωγών με την Τουριστική Αγορά.
- Οι νέες τεχνολογίες και η καινοτομία για τη δημιουργία ενός νέου παραγωγικού εξωστρεφούς – ανταγωνιστικού τοπικού υποδείγματος.
- Οι Δημοτικές υπηρεσίες στο σύνολο τους, οι οποίες μετά από κατάλληλη αναδιοργάνωση, θα καταστούν πλέον αποτελεσματικές και αποδοτικές

Οι βασικές κατευθύνσεις και προτεραιότητες του Δήμου Χανίων για την πενταετία 2014-2019 βασίζονται στην:

- Κινητοποίηση περιφερειακών πόρων και δυνατοτήτων
- Υιοθέτηση αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης
- Εφαρμογή ολοκληρωμένων παρεμβάσεων
- Κοινωνική δικαιοσύνη και αλληλεγγύη
- Πολιτισμική ποικιλομορφία
- Ισότιμη εξυπηρέτηση όλων των κατοίκων χωρίς διακρίσεις
- Ισόρροπη ανάπτυξη των δημοτικών ή τοπικών κοινοτήτων
- Ανταπόκριση στις ανάγκες και στα αιτήματα των πολιτών.
- Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα
- Ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας με ΟΤΑ β βαθμού και τοπικούς φορείς
- Προώθηση της ενεργού συμμετοχής των πολιτών
- Διαφάνεια και χρηστή διαχείριση με κριτήρια την αποδοτικότητα, αποτελεσματικότητα και την εξυπηρέτηση του πολίτη κ.α.

Το στρατηγικό όραμα του Δήμου εκφράζεται στο 5ετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα με τη μορφή Αξόνων – Μέτρων και Στόχων. Ενδεικτικά, για κάθε έναν από τους Άξονες οποίους εξειδικεύονται Μέτρα και Στόχοι τοπικής ή εσωτερικής ανάπτυξης, ως ακολούθως:

ΑΞΟΝΑΣ 1: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ	
Μέτρο 1.1 ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ – ΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	1.1.1 Αξιοποίηση ΑΠΕ - Ενεργειακή αναβάθμιση δημοτικών κτιρίων και εγκαταστάσεων – Εξοικονόμηση Ενέργειας. 1.1.2 Ολοκληρωμένες αστικές αναπλάσεις. 1.1.3 Προώθηση θεμάτων πολεοδομικού σχεδιασμού. 1.1.4 Προστασία και ανάδειξη της Παλιάς Πόλης Χανίων και του Ενετικού Λιμένα. 1.1.5 Αναβάθμιση και δημιουργία νέων κοινόχρηστων-ελεύθερων χώρων. Επέκταση αστικού και περιαστικού πρασίνου.
Μέτρο 1.2. ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ – ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ - ΒΙΩΣΙΜΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ	1.2.1. Βελτίωση και συντήρηση οδικού δικτύου και συγκοινωνιακών συνδέσεων. 1.2.2 Αντιμετώπιση προβλημάτων κυκλοφορίας, οδικής ασφάλειας και στάθμευσης. 1.2.3 Προώθηση βιώσιμων μεταφορών, προσπελασιμότητας και κινητικότητας.
Μέτρο 1.3 ΥΔΡΕΥΣΗ – ΑΡΔΕΥΣΗ – ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ – ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ – ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ	1.3.1 Εξασφάλιση επάρκειας και ποιότητας νερού. Βελτίωση, επέκταση και εκσυγχρονισμός δικτύων ύδρευσης, άρδευσης και αποχέτευσης. 1.3.2 Ολοκληρωμένη και ασφαλής διαχείριση αποβλήτων και τριτοβάθμια επεξεργασία λυμάτων. 1.3.3 Βελτίωση της καθαριότητας και ενίσχυση της ανακύκλωσης. Αναβάθμιση και αντικατάσταση στόλου οχημάτων και του εξοπλισμού αποκομιδής απορριμμάτων.
Μέτρο 1.4 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	1.4.1. Προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος. 1.4.2 Προστασία θαλάσσιου περιβάλλοντος και ακτών. Εφαρμογή πιλοτικών προγραμμάτων οικολογικής διαχείρισης παραλιών. 1.4.3 Προστασία περιοχών NATURA 2000, οικοσυστημάτων και βιοποικιλότητας.
Μέτρο 1.5 ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	1.5.1 Βελτίωση ικανότητας πρόληψης και αντιμετώπισης εκτάκτων καταστάσεων. 1.5.2 Ανάπτυξη υποδομών πολιτικής προστασίας.
ΑΞΟΝΑΣ 2 : ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΠΑΙΔΕΙΑ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	
Μέτρο 2.1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ, ΜΕΡΙΜΝΑ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑ	2.1.1 Βελτίωση και επέκταση υφισταμένων δομών κοινωνικής φροντίδας. Προστασία οικογένειας και παιδιού. 2.1.2 Δημιουργία νέων Κοινωνικών Δομών. Συνεργασία, υποστήριξη και ενίσχυση κοινωνικού έργου άλλων φορέων. 2.1.3 Εξάλειψη των κοινωνικών διακρίσεων και προώθηση των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης. 2.1.4 Προαγωγή της δημόσιας υγείας με κεντρικό άξονα την πρόληψη. Συμβουλευτική και ψυχοκοινωνική στήριξη των πολιτών. 2.1.5 Δημιουργία υποδομών για τα αδέσποτα ζώα και στήριξη της ζωοφιλίας.
Μέτρο 2.2 ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ, ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ	2.2.1 Ανάδειξη μνημείων και αναβάθμιση χώρων αρχαιολογικού και ιστορικού ενδιαφέροντος. Δημιουργία δικτύου πολιτιστικών – ιστορικών διαδρομών. 2.2.2 Αξιοποίηση και ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της ενδοχώρας και των ορεινών περιοχών. Διαμόρφωση οργανωμένων φυσιολατρικών – ιστορικών – πολιτιστικών διαδρομών. 2.2.3 Βελτίωση λειτουργίας, λειτουργίας και δημιουργία νέων πολιτιστικών υποδομών. 2.2.4 Προώθηση πολιτιστικών δράσεων και εκδηλώσεων με διεθνή χαρακτήρα. Σχεδιασμός εκδόσεων πολιτιστικού περιεχομένου. 2.2.5 Βελτίωση λειτουργίας, αναβάθμιση και δημιουργία νέων αθλητικών υποδομών. 2.2.6 Οργάνωση αθλητικών εκδηλώσεων και δράσεων. Προώθηση συνεργασιών με τοπικούς εθνικούς και διεθνείς αθλητικούς φορείς και οργανώσεις. 2.2.7 Περαιτέρω ανάπτυξη του εθελοντισμού σε όλους τους τομείς.
Μέτρο 2.3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ	2.3.1 Ανέγερση νέων σχολικών μονάδων. Συντήρηση και αναβάθμιση υφισταμένων σχολικών μονάδων. 2.3.2 Ενίσχυση προγραμμάτων δια βίου μάθησης ενηλίκων. Οργάνωση δικτύου εθελοντών εκπαιδευτών.
ΑΞΟΝΑΣ 3: ΤΟΠΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	
Μέτρο 3.1 ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	3.1.1 Προβολή, προώθηση και στήριξη των τοπικών προϊόντων. 3.1.2 Δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης και μείωσης της ανεργίας .
Μέτρο 3.2 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ	3.2.1 Ενίσχυση τουριστικής προβολής του Δήμου Χανίων. 3.2.2 Ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού. Προώθηση του εναλλακτικού και πράσινου τουρισμού. 3.2.3 Προώθηση της ταυτότητας του Δήμου (City Branding) και συμμετοχή σε διεθνή δίκτυα συνεργασιών.
Μέτρο 3.3 ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	3.3.1 Προώθηση της επιχειρηματικότητας. Δημιουργία Κοινωνικών συνεταιρισμών. Προώθηση της καινοτομίας και των νέων τεχνολογιών.
ΑΞΟΝΑΣ 4: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	
Μέτρο 4.1 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	4.1.1 Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας. Εξέταση τρόπου λειτουργίας δημοτικών υπηρεσιών και υποδομών. 4.1.2 Βελτίωση της διαφάνειας και αύξησης της συμμετοχής των πολιτών. Βελτίωση των υπηρεσιών προς τους πολίτες.
Μέτρο 4.2 ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΚΑΙ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ	4.2.1. Κατάρτιση και επιμόρφωση ανθρώπινου δυναμικού. 4.2.2 Συντήρηση και αναβάθμιση δημοτικών κτιριακών εγκαταστάσεων. 4.2.3 Εκσυγχρονισμός και προμήθεια νέου ηλεκτρομηχανολογικού / λοιπού εξοπλισμού και οχημάτων.
Μέτρο 4.3 ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	4.3.1 Ανάπτυξη νέων ηλεκτρονικών / ψηφιακών υπηρεσιών και ψηφιακού περιεχομένου και συνεχή ενσωμάτωση των ΤΠΕ. Ενίσχυση των ανοικτών προτύπων και του ελεύθερου/ανοικτού λογισμικού. 4.3.2 Ανάπτυξη /επέκταση των υποδομών ΤΠΕ και πληροφοριακών συστημάτων.
Μέτρο 4.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ	4.4.1 Αποδοτική και αποτελεσματική οικονομική διαχείριση. Ενίσχυση του συστήματος εισπραχής και εποπτείας.
Μέτρο 4.5 ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΞΩΤΕΡΕΦΕΙΑΣ	4.4.2 Αξιοποίηση ακίνητης δημοτικής περιουσίας. 4.5.1 Ανάπτυξη συνεργασιών με φορείς σε τοπικό και υπερτοπικό επίπεδο.

Εικόνα 41 – Άξονες, Μέτρα και αντίστοιχοι στόχοι ανάπτυξης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Χανίων 2014 – 2019, (Δήμος Χανίων, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Χανίων 2014 – 2019, 2015)

8. Ανάλυση SWOT

Στη συνέχεια, ακολουθώντας την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης στην περιοχή παρέμβασης, επόμενο στάδιο είναι η ανάλυση με τη μέθοδο SWOT για το σύνολο της περιοχής παρέμβασης. Η αξιολόγηση της ανάλυσης SWOT θα συνεισφέρει στην επίλυση κρίσιμων ζητημάτων και στο σχεδιασμό νέων πολιτικών δράσης.

Η ανάλυση SWOT είναι ένα εργαλείο στρατηγικού σχεδιασμού το οποίο χρησιμοποιείται για την ανάλυση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος. Η συγκεκριμένο μέθοδος είναι μια ιδιαίτερα χρήσιμη μέθοδος για την ποιοτική αξιολόγηση των εναλλακτικών λύσεων/σεναρίων στο πλαίσιο του σχεδιασμού, δεδομένου ότι, αξιοποιώντας την υπάρχουσα πληροφορία και γνώση, παρέχει ένα πλαίσιο δράσης στη διαδικασία λήψης αποφάσεων [1].

Κατά την ανάλυση SWOT μελετώνται τα Πλεονεκτήματα (Strengths – Ισχυρά Στοιχεία) και τα Μειονεκτήματα (Weaknesses – Αδυναμίες) που αφορούν το εσωτερικό περιβάλλον της περιοχής παρέμβασης και προκύπτουν από τους εσωτερικούς πόρους που αυτή κατέχει και οι Ευκαιρίες (Opportunities) και οι Απειλές (Threats) που υπάρχουν από το εξωτερικό περιβάλλον και οι οποίες πρέπει να εντοπιστούν και να υπάρξει προσαρμογή σε αυτές.

Η κύρια χρησιμότητα της ανάλυσης SWOT έγκειται στο γεγονός ότι η διατύπωση της πρότασης και των ρυθμίσεων που αυτή περιλαμβάνει, προκύπτει ουσιαστικά ως απάντηση στα παρακάτω ερωτήματα:

- Τι πρέπει να γίνει / ποια μέτρα θα πρέπει να ληφθούν ώστε τα πλεονεκτήματα του τόπου να δημιουργήσουν τις αντίστοιχες ευκαιρίες;
- Τι πρέπει να γίνει / ποια μέτρα θα πρέπει να ληφθούν ώστε να αποτραπούν οι κίνδυνοι από τις αντίστοιχες αδυναμίες και απειλές [20],[21],[22];

8.1 Πλεονεκτήματα

- **Διεθνές αεροδρόμιο «Ι. Δασκαλογιάννης»**
Το διεθνές πολιτικό και στρατιωτικό αεροδρόμιο «Ι. Δασκαλογιάννης» συνδέει απευθείας την περιοχή παρέμβασης με την υπόλοιπη Ελλάδα και

πολλές χώρες του εξωτερικού και αποτελεί μία από τις δύο εναέριες πύλες εισόδου συνολικά για την Περιφέρεια Κρήτης.

- **Λιμάνι Σούδας**

Το λιμάνι της Σούδας, το σημαντικότερο φυσικό λιμάνι της Νοτίου Ελλάδας και από τα σημαντικότερα της Ανατολικής Μεσογείου, αποτελεί μία από τις δύο κύριες θαλάσσιες πύλες εισόδου στην Κρήτη, συνδέει την περιοχή με την υπόλοιπη Ελλάδα και μέσω αυτού μετακινούνται πολύ μεγάλοι όγκοι επιβατών και εμπορευμάτων.

- **Πολυτεχνείο Κρήτης**

Στην περιοχή ανήκει το μεγαλύτερο μέρος των κτιριακών εγκαταστάσεων του Πολυτεχνείου Κρήτης και της έκτασης της Πολυτεχνειούπολης που λειτουργούν ως πυλώνες εκπαίδευσης, έρευνας και καινοτομίας.

- **Πόλος έλξης μόνιμου πληθυσμού**

Το φυσικό κάλλος της περιοχής, η ποιότητα ζωής, το εξαιρετικό κλίμα και η ηλιοφάνεια είναι στοιχεία που αποτελούν κίνητρο για τον πληθυσμό να επιλέξει να μείνει μόνιμα στην περιοχή.

- **Ισχυρή γεωγραφική θέση περιοχής**

Μεγάλο τμήμα της περιοχής εντάσσεται στη ζώνη άμεσης επιρροής του βασικού άξονα ανάπτυξης της Κρήτης και στη ζώνη άμεσης επιρροής του Π.Σ. Χανίων που αποτελεί το σημαντικότερο πόλο ανάπτυξης της δυτικής Κρήτης. Επίσης η περιοχή συνδέεται άμεσα με το Βόρειο Οδικό Άξονα Κρήτης (ΒΟΑΚ) και μέσω αυτού με όλα τα αστικά κέντρα της Περιφέρειας. Πολλοί οικισμοί απέχουν το πολύ 20 λεπτά από το πολεοδομικό κέντρο της πόλης των Χανίων (Ζώνη Ημερήσιων Μετακινήσεων) και λειτουργούν ως προνομιούχα προάστια της πόλης των Χανίων.

- **Δημοφιλής τουριστικός προορισμός**

Η περιοχή αποτελεί τμήμα ενός πολύ δημοφιλούς τουριστικού προορισμού όπως είναι τα Χανιά, στον οποίο παρέχονται τουριστικές υπηρεσίες υψηλού επιπέδου. Διαθέτει μεγάλη ποικιλία φυσικών τουριστικών πόρων, όπως είναι η ζώνη παραθερισμού/ τουρισμού/ αναψυχής στη βορειοδυτική παράκτια ζώνη Καλαθά – Σταυρού, μερικές από τις πιο αξιόλογες ακτές κολύμβησης του Δήμου Χανίων (Καλαθάς, Σταυρός, Μαράθι κ.ά.), περιοχές με αδιατάρακτο οικοσύστημα (π.χ. καταφύγιο άγριας ζωής στη ΒΑ, ημιορεινή, παράκτια ζώνη) και περιοχές με "ιδιαίτερο" γαιοανάγλυφο (π.χ. σπήλαια αρχαιολογικού και σπηλαιολογικού ενδιαφέροντος). Επίσης, στην περιοχή υπάρχουν περιοχές με σημαντικό πολιτιστικό και ιστορικό τουριστικό ενδιαφέρον (Ιντζεδίν, Αρχαία Απτέρα, Μοναστήρια Αγίας Τριάδας Τσαγκαρόλων, Κυρίας των Αγγέλων Γουβερνέτου, Αγίου Ιωάννου Ερημίτου Γουβερνέτου, Τιμίου Προδρόμου στις Κορακιές, κ.α.).

- **Παραγωγή τοπικών προϊόντων υψηλής ποιότητας**
 Στην περιοχή παράγονται πολλά προϊόντα υψηλής ποιότητας και βιολογικής αξίας (π.χ. παρθένο ελαιόλαδο) με υψηλή ζήτηση λόγω τουριστικής κίνησης, αλλά και αυτοτελή ζήτηση σε εσωτερικό και εξωτερικό. Οι παραγωγοί παράγουν μεγάλο εύρος μεσογειακών προϊόντων και εξειδικεύονται σε παραδοσιακές καλλιέργειες (ελαιοκαλλιέργεια, αμπελουργία). Η περιοχή εκπροσωπεί πολύ ισχυρά brand names που σχετίζονται με τα παραδοσιακά προϊόντα και τη διατροφή: «Κρητικό Διατροφικό Πρότυπο» & «Κρητικό Παρθένο Ελαιόλαδο».
- **Δυναμικά χαρακτηριστικά πληθυσμού**
 Η περιοχή μελέτης παρουσιάζει εύρωστη πληθυσμιακή βάση και υψηλή συγκριτικά με τη χώρα συμμετοχή των παραγωγικών ηλικιών με υπεροχή των νεότερων ηλικιών και μικρότερη συμμετοχή των ηλικιών άνω των 65 ετών. Το υψηλό μορφωτικό επίπεδο, σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα και την Περιφέρεια Κρήτης, αποτελεί θετική βάση για την εισαγωγή καινοτομίας και την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας. Ταυτόχρονα, τα ποσοστά απασχόλησης είναι θετικότερα σε σχέση με τους μέσους όρους της Κρήτης και της υπόλοιπης Ελλάδας, ενώ το κατά κεφαλή ΑΕΠ στο Δήμο Χανίων είναι από τα υψηλότερα της χώρας. Συμπερασματικά, η δυναμική, η διάρθρωση και τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού του Δήμου Χανίων και της περιοχής μελέτης λειτουργούν ως συγκριτικό πλεονέκτημα για τη μελλοντική ανάπτυξη.
- **Σημαντικές υποδομές και εγκαταστάσεις**
 Στην περιοχή υπάρχει εκτεταμένο οδικό δίκτυο και επαρκείς λεωφορειακές γραμμές για την κάλυψη των μετακινήσεων. Οι αθλητικές υποδομές της περιοχής είναι άρτιες (Ναυταθλητικό κέντρο Σούδας, κλειστά γυμναστήρια, γήπεδο ποδοσφαίρου κ.ά.), ενώ το δίκτυο υποδομών του Δήμου για την κάλυψη των κοινωνικών αναγκών είναι ικανοποιητικό και εκτεταμένο. Επίσης, υπάρχει σημαντικός αριθμός εκπαιδευτικών υποδομών που καλύπτουν επαρκώς τις ανάγκες της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ενώ στην περιοχή ανήκει και το Πολυτεχνείο Κρήτης. Τέλος, στην περιοχή παρέμβασης περιλαμβάνονται πολλές διάσπαρτες εγκαταστάσεις υπερ-τοπικής σημασίας, όπως είναι οι στρατιωτικές εγκαταστάσεις/ βάσεις που είναι ιδιαίτερα σημαντικές σε εθνικό και διεθνές επίπεδο (Ανατολική Μεσόγειος) και άλλες (ΒΙΟΠΑ Σούδας, «Ολύμπιον» Κέντρο Αποθεραπείας & Αποκατάστασης, ιδιωτικά εκπαιδευτήρια Θεοδωρόπουλου, σκοπευτήριο κ.ά.)
- **Εμπειρία στην αξιοποίηση αναπτυξιακών πόρων**

Μέσω του Δήμου Χανίων υπάρχει η απαραίτητη υποδομή, εμπειρία και τεχνογνωσία αξιοποίησης αναπτυξιακών προγραμμάτων σε περιφερειακό, εθνικό και διακρατικό επίπεδο, ενώ η Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών του Δήμου Χανίων είναι εξαιρετικά έμπειρη στη διαχείριση έργων μεγάλης κλίμακας. Ιδιαίτερως σημαντική είναι και η ύπαρξη Προγραμμάτων Επιχειρησιακού Σχεδιασμού σε επίπεδα Περιφέρειας και Δήμου για τον καθορισμό των απαιτούμενων αξόνων προτεραιότητας και χρηματοδότησης.

8.2 Μειονεκτήματα

▪ **Περιορισμένη ανάπτυξη πρωτογενούς τομέα παραγωγής**

Παρά την ουσιαστική του συνεισφορά στα μακροοικονομικά μεγέθη, ο πρωτογενής τομέας χαρακτηρίζεται από μακροχρόνια αδυναμία υποδομών εξαιτίας της μορφής του γεωργικού κλήρου, κύρια χαρακτηριστικά του οποίου αποτελούν το μικρό μέγεθος και ο πολυτεμαχισμός. Ως εκ τούτου, οι ποσότητες των παραγόμενων προϊόντων παραμένουν περιορισμένες και λειτουργούν ανασχετικά στη δημιουργία οικονομιών κλίμακας και στην εφαρμογή προηγμένων τεχνολογιών. Ταυτόχρονα, το υψηλό κόστος μεταφοράς των αγροτικών προϊόντων και των πρώτων υλών, η περιορισμένη τυποποίηση, πιστοποίηση και οργανωμένη προβολή των παραγόμενων προϊόντων, η αδυναμία συντονισμού για την οργανωμένη προώθηση στη διεθνή αγορά και η στροφή του πληθυσμού στις τουριστικές υπηρεσίες δεν επιτρέπουν τη διαμόρφωση ενός ισχυρούς πρωτογενούς τομέα παραγωγής.

▪ **Περιορισμένη ανάπτυξη δευτερογενούς τομέα παραγωγής**

Ο δευτερογενής τομέας παραγωγής δεν είναι ικανοποιητικά ανεπτυγμένος στο Δήμο Χανίων και την περιοχή παρέμβασης σε σχέση με την υπόλοιπη περιφέρεια Κρήτης. Οι μεταποιητικές επιχειρήσεις είναι μικρού μεγέθους οικογενειακές επιχειρήσεις, ενώ η υψηλή εποχικότητα στη ζήτηση των προϊόντων λόγω του τουριστικού χαρακτήρα της περιοχής και η έντονη αλληλεξάρτηση με την παραγωγικότητα των λοιπών κλάδων παραγωγής της τοπικής οικονομίας καθιστούν δύσκολη την ανάπτυξη του μεταποιητικού κλάδου. Ταυτόχρονα, διαπιστώνονται σημαντικές δυσκολίες στην ανάπτυξη εμπορικών δικτύων για την προώθηση των τοπικών προϊόντων σε διεθνείς αγορές και υπάρχουν προβλήματα

διασύνδεσης μεταξύ του τομέα της παραγωγής και των ερευνητικών κέντρων.

- **Ελλείψεις υποδομών και μονόπλευρη ανάπτυξη τουρισμού**

Η περιοχή παρέμβασης, αλλά και ο Δήμος Χανίων γενικότερα, υστερεί σε τουριστικές μονάδες υψηλών κατηγοριών, ενώ κατά μέσο όρο οι μονάδες του Δήμου είναι λίγο μικρότερες από ό,τι στο σύνολο της ΠΕ Χανίων. Είναι εμφανής η έλλειψη υποδομών ανάπτυξης θεματικού τουρισμού (π.χ. συνεδριακός, τουρισμός υγείας, πολιτιστικός, κ.ά.), οι πολιτιστικοί πόροι παραμένουν στις περισσότερες περιπτώσεις αναξιοποίητοι και η περιοχή δεν καταφέρνει να προσελκύσει επισκέπτες υψηλότερων εισοδημάτων. Ταυτόχρονα, συντρέχει μεγάλος κίνδυνος μαζικοποίησης τουριστικού προϊόντος χωρίς διαφοροποιήσεις με έλλειψη καινοτομίας. Ο τουρισμός στην περιοχή έχει αναπτυχθεί με τη συνήθη μορφή που ως επί το πλείστον ισχύει στις περισσότερες τουριστικές περιοχές της χώρας – του τουρισμού ήλιου και θάλασσας. Η κατάσταση αυτή έχει ενταθεί τα τελευταία χρόνια, με την ανάπτυξη «all inclusive» τουριστικών πακέτων που ουσιαστικά προτρέπουν τους επισκέπτες να εξαντλήσουν την παραμονή τους στην περιοχή εντός των ξενοδοχειακών μονάδων όπου διαμένουν. Χωρίς τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος τόσο σε επίπεδο τομέων όσο και σε επίπεδο εποχών (επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου), η έντονη εξάρτηση από την τουριστική δραστηριότητα έχει ως αποτέλεσμα την εποχικότητα της εργασίας που επηρεάζει και τους άλλους τομείς παραγωγής και η περιοχή καθίσταται σαφώς πιο ευάλωτη στις διακυμάνσεις που προκύπτουν από τις γενικότερες εξελίξεις της παρούσας δυσμενούς συγκυρίας παγκοσμίως.

- **Σημαντικά προβλήματα οδικού δικτύου**

Σε πολλά σημεία του οδικού δικτύου και κυρίως σε ώρες αιχμής της κυκλοφορίας παρατηρείται έντονο κυκλοφοριακό πρόβλημα (λιμάνι Σούδας, αεροδρόμιο και πρόσβαση στην πόλη των Χανίων) και αυξανόμενος αριθμός ατυχημάτων (ιδίως στην περιοχή πλησίον Πολυτεχνειούπολης). Το οδικό δίκτυο παρουσιάζει σημαντική λειτουργική ανεπάρκεια στο τμήμα του δρόμου που συνδέει την πόλη των Χανίων με το Ακρωτήριο και τον ΒΟΑΚ με το αεροδρόμιο. Σε πολλά σημεία του οδικού δικτύου παρατηρείται σημαντική ανάπτυξη παρόδιας δόμησης κατά μήκος του κύριου οδικού δικτύου, εντός και εκτός ορίων οικισμών, με αποτέλεσμα την υψηλή επικινδυνότητα των μετακινήσεων πεζών και οχημάτων. Τέλος, παρουσιάζεται έλλειψη χώρων στάθμευσης πλησίον του λιμένα Σούδας.

- **Σημαντικά προβλήματα οικιστικού δικτύου και αυθαίρετη δόμηση**

Όσον αφορά το οικιστικό δίκτυο διαπιστώνεται έλλειψη εφαρμογής πολεοδομικού σχεδίου και επαρκών κοινόχρηστων / ελεύθερων χώρων εντός των οικισμών, οι περισσότεροι από τους οποίους αναπτύσσονται οικιστικά με ταχείς ρυθμούς. Ταυτόχρονα, παρατηρείται συγκέντρωση αυθαίρετης δόμησης σε παράκτιες περιοχές (Σταυρός, Κάτω Μαράθι, Ταρσανάς), με χαμηλή ποιότητα οικιστικού και πολεοδομικού περιβάλλοντος και σημαντική υποβάθμιση της αισθητικής αξίας. Στην περιοχή του Σταυρού, η αυθαίρετη δόμηση επί καταπατημένης μοναστηριακής έκτασης δημιουργεί επιπρόσθετη αδυναμία «νομιμοποίησης» και κατ' επέκταση ποιοτικής αναβάθμισης / εξυγίανσης.

▪ **Αδυναμία χωροθέτησης αναπτυξιακών δραστηριοτήτων**

Σημαντικό τμήμα της έκτασης της περιοχής μελέτης καταλαμβάνουν (διάσπαρτες) στρατιωτικές και υπερ-τοπικής σημασίας εγκαταστάσεις (μεγάλα κέντρα συλλογής και επεξεργασίας απορριμμάτων / αποβλήτων, μεγάλες λατομικές εκτάσεις, μεγάλες αποθήκες καυσίμων κ.λπ.) οι οποίες επιβάλλουν απαγορεύσεις χρήσεων γης και δεσμεύσεις σε τμήματα της περιβάλλουσας περιοχής και λειτουργώντας απαγορευτικά / αποτρεπτικά στη χωροθέτηση αναπτυξιακών δραστηριοτήτων ήπιου χαρακτήρα.

▪ **Ρύπανση φυσικού περιβάλλοντος**

Οι σύγχρονες δραστηριότητες εντός του Δήμου Χανίων αποτελούν αναπόφευκτα εν δυνάμει ρυπαντές του φυσικού περιβάλλοντος (π.χ. των υδατικών πόρων) και διαρκώς αυξάνονται. Δεν υπάρχει ιστορική βάση δεδομένων ποιοτικών χαρακτηριστικών επιμέρους περιβαλλοντικών μέσων στο Δήμο Χανίων. Η λειτουργία ορισμένων στρατιωτικών εγκαταστάσεων έχει επίσης σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις (ισχυρό θόρυβο, ακτινοβολία, κ.λπ.).

▪ **Ημιτελείς αθλητικές υποδομές** (Κολυμβητήριο & ποδηλατοδρόμιο Ακρωτηρίου)

8.3 Ευκαιρίες

Επιχειρηματικότητα, Έρευνα & Καινοτομία

- Ανάπτυξη δραστηριοτήτων έρευνας και τεχνολογίας στην ευρύτερη περιοχή του Πολυτεχνείου Κρήτης - Αξιοποίηση ανεκμετάλλετων εκτάσεων εντός Πολυτεχνειούπολης
- Αξιοποίηση γνώσεων και εμπειρίας οικείων Ανώτατων Εκπαιδευτικών και Ερευνητικών Ιδρυμάτων εντός και εκτός Περιφέρειας Κρήτης

- Συνεργασία του Δήμου με τα Ακαδημαϊκά Ιδρύματα και τους ερευνητικούς φορείς για την προώθηση δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας στα όρια του Δήμου
- Ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών για τη μείωση του κόστους παραγωγής
- Επιμόρφωση τοπικών επιχειρηματιών σε θέματα καινοτομίας του τομέα παραγωγής τους
- Αξιοποίηση / ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών στη λειτουργία των υπηρεσιών και βελτίωση μηχανοργάνωσης υπηρεσιών Δήμου
- Αξιοποίηση υψηλού μορφωτικού επιπέδου και νεαρών ηλικιών πληθυσμού για εισαγωγή καινοτομίας και υποστήριξη της επιχειρηματικότητας στους δυναμικούς κλάδους της τοπικής οικονομίας
- Ανάπτυξη προϊόντων πληροφορικής όπου το εκπαιδευτικό και ερευνητικό δυναμικό του Πολυτεχνείου Κρήτης είναι υψηλού επιπέδου και ήδη έχει σημειώσει ορισμένες επιτυχίες στην εφαρμοσμένη έρευνα και καινοτομία

Πρωτογενής & Δευτερογενής Τομείς Παραγωγής

- Προώθηση των εξαγωγών προς «μεγάλες αγορές», όπως η Κίνα, η Γερμανία, η Αμερική κ.α.
- Αξιοποίηση ισχυρών brand names: «Κρητικό Διατροφικό Πρότυπο» & «Κρητικό Παρθένο Ελαιόλαδο»
- Παραγωγική αξιοποίηση και παράλληλη προστασία διακεκριμένων τμημάτων γεωργικής γης που αρδεύονται με συλλογικά δίκτυα
- Αυστηρός έλεγχος χωροθέτησης κτηνοτροφικών μονάδων και μονάδων μεταποίησης χαμηλής όχλησης
- Αξιοποίηση καθιέρωσης αγροτικών προϊόντων σε επίπεδο Κρήτης ως προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ) και Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ)
- Ανάπτυξη κάθετων συνδέσεων πρωτογενούς παραγωγής με τη μεταποίηση και το εμπόριο και προώθηση κατανάλωσης ποιοτικών τοπικών προϊόντων στις τουριστικές υποδομές και υπηρεσίες που παρέχονται στην περιοχή παρέμβασης
- Ανάπτυξη δραστηριοτήτων όπως η χειροτεχνία-οικοτεχνία για προϊόντα των οποίων μπορεί να υπάρξει ζήτηση στην τουριστική αγορά
- Ανάπτυξη επισκευαστικού κλάδου και παραγωγή υλικών για κατασκευές

Τουρισμός

- Διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος και ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού

- Γαστρονομικός τουρισμός: Προβολή τοπικού προϊόντος, παραδοσιακής κουζίνας και κρητικής διατροφής
- Χειμερινός τουρισμός: Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου
- Τουρισμός κρουαζιέρας
- Θεματικός τουρισμός (συνεδριακός, θρησκευτικός, υγείας, αθλητικός, αγροτουρισμός κ.λπ.)
- Κατασκευή τουριστικών μονάδων υψηλότερων κατηγοριών για αύξηση μεριδίου επισκεπτών υψηλότερων εισοδημάτων χωρίς να θίγονται τα οφέλη που δημιουργεί η κίνηση σε μονάδες χαμηλότερων κατηγοριών
- Ανάπτυξη επιπλέον δραστηριοτήτων τουρισμού στην ευρύτερη περιοχή Καλαθάς – Ταρσανάς – Σταυρό, αναβάθμιση υφιστάμενων (Σταυρός, Μαράθι, κ.λπ.) και δημιουργία νέων περιοχών παραθεριστικής κατοικίας
- Διαμόρφωση κομβικών σημείων ΔΕ Σούδας για ανάπτυξη επιπλέον δραστηριοτήτων τουρισμού στην ευρύτερη περιοχή (Κατασκευή και λειτουργία μαρίνας σκαφών αναψυχής στη Σούδα, αξιοποίηση Παραλιακού μετώπου, αξιοποίηση Υδροβιότοπου Μορώνη, ανάδειξη παραλίας Βλητέ κ.ά.)
- Ανάδειξη του παραδοσιακού χαρακτήρα ορισμένων οικισμών
- Ανάδειξη προστατευόμενων περιοχών φυσικού κάλλους
- Θέσπιση ενιαίας διευρυμένης ζώνης προστασίας για ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού (π.χ. μοναστηριακός, σπηλαιολογικός) και δραστηριοτήτων του ελεύθερου χρόνου (πεζοπορία, ποδήλατο, κ.α.), με ταυτόχρονη προστασία των σχετικών πλουροπαραγωγικών πόρων
- Αξιοποίηση και προβολή πλήθους ιστορικών μνημείων, κτηρίων, μοναστηρίων και σπηλαίων
- Ανάπτυξη νέων τεχνολογιών στον τουρισμό
- Δημιουργία θεματικών μουσείων

Υποδομές & Δίκτυα

- Προγραμματισμός / πρόβλεψη νέων οδικών αξόνων / τμημάτων παράκαμψης των οικισμών
- Έργα βελτίωσης / συντήρησης υφιστάμενου εθνικού οδικού δικτύου Ε.Ο Χανίων – Αεροδρομίου και βελτίωση σύνδεσης ΒΟΑΚ – αεροδρομίου μέσω τοπικών παρεμβάσεων (κυκλικός κόμβος Σούδας)
- Βελτίωση προσβασιμότητας – επέκταση και εκσυγχρονισμός του Αεροδρομίου Χανίων, βελτίωση υποδομών λιμένα Σούδας, κατασκευή μαρίνας σκαφών
- Τοπικές παρεμβάσεις για αναβάθμιση της εικόνας και της κυκλοφορίας στο λιμένα της Σούδας

- Ολοκλήρωση κατασκευής και λειτουργία εκκρεμών αθλητικών έργων (Κλειστό Κολυμβητήριο και Ποδηλατοδρόμιο Ακρωτηρίου)
- Αξιοποίηση ανεκμετάλλευστων κοινόχρηστων χώρων για βελτίωση αισθητικού κεφαλαίου
- Ανάπτυξη φωτοβολταϊκών και ηλιοθερμικών συστημάτων για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας

8.4 Απειλές

- Παρατεταταμένη οικονομική κρίση σε παγκόσμιο και ελληνικό επίπεδο
- Περικοπή κρατικών και ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών πόρων
- Συνεχής μείωση επιδοτούμενων προγραμμάτων χρηματοδότησης με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν κίνητρα ή πόροι για την ενίσχυση μεταποιητικών επιχειρήσεων
- Ασταθές οικονομικό περιβάλλον και φορολογικό καθεστώς για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις
- Έντονος Ανταγωνισμός σε Εθνικό και Διεθνές Επίπεδο
- Μεγάλες γραφειοκρατικές διαδικασίες που αποτελούν τροχοπέδη για την έναρξη, επέκταση, αλλαγή κάθε επιχειρηματικής δραστηριότητας
- Ασταθής οικονομική συγκυρία για την προώθηση καινοτόμων επιχειρηματικών Δράσεων
- Ασταθές και απρόβλεπτο εξωτερικό και εσωτερικό περιβάλλον με οποιοσδήποτε προγραμματισμό να χαρακτηρίζεται από μεγάλη ασυνέπεια
- Εξάρτηση της τοπικής οικονομίας από τον τουρισμό
 Η εξάρτηση της τοπικής οικονομίας από τον τουρισμό ενέχει κινδύνους, δεδομένου ότι ο κλάδος είναι υποκείμενος άμεσα σε ευμετάβλητες συνθήκες, σε πολύ οξύ διεθνή ανταγωνισμό από άλλα τουριστικά θέρετρα και επηρεάζεται ιδιαίτερα από εξελίξεις – οικονομικές, πολιτικές κλπ. – που δεν ελέγχονται όχι μόνο σε τοπική, αλλά εν πολλοίς και σε εθνική κλίμακα
- Υποβάθμιση του σύγχρονου οικιστικού αποθέματος των οικισμών λόγω περαιτέρω δόμησης χωρίς πολεοδομικό σχεδιασμό.
- Συνέχιση της υποβάθμισης της ζώνης τουρισμού / παραθερισμού Χωραφάκια – Ταρσανάς – Σταυρός, λόγω περαιτέρω αυθαίρετης δόμησης χωρίς πολεοδομικό σχεδιασμό
 Υποβάθμιση φυσικού περιβάλλοντος και αρδευόμενης γεωργικής γης από την υπερβολική επέκταση της οικιστικής ανάπτυξης, των παραγωγικών δραστηριοτήτων ή/και των ειδικών χρήσεων

9. Όραμα Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης στη Χωρική Ενότητα Δημοτικών Ενοτήτων Ακρωτηρίου και Σούδας Δήμου Χανίων

9.1 Εισαγωγή

Η στρατηγική ΟΧΕ για την χωρική ενότητα – περιοχή παρέμβασης των Δημοτικών Ενοτήτων Ακρωτηρίου και Σούδας Δήμου Χανίων θα πρέπει να βασίζεται στην αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής και στις πραγματικές αναπτυξιακές της ανάγκες, όπως αυτά έχουν καταγραφεί στη λεπτομερή ανάλυση των προηγούμενων κεφαλαίων. Με βάση αυτή την ανάλυση, έχει αποτυπωθεί εκτενώς η υφιστάμενη κατάσταση και έχουν εντοπιστεί όλα τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματα, οι ευκαιρίες και οι απειλές της χωρικής ενότητας. Η περιοχή παρέμβασης παρουσιάζει συνθήκες ανάπτυξης, τη στιγμή όμως που πολλά συγκριτικά της πλεονεκτήματα παραμένουν αναξιοποίητα. Κύριο πόλο της ανάπτυξης αποτελεί ο τουρισμός που συγκεντρώνεται γύρω και μέσα στην πόλη των Χανίων και αναπτύσσεται κυρίως μονόπλευρα, ο πρωτογενής και ο δευτερογενής τομέας παραγωγής δεν αναπτύσσονται με βάση τις δυνατότητές τους, ενώ δεν αξιοποιούνται με το βέλτιστο δυνατό τρόπο τα βασικά σημεία ενδιαφέροντος της περιοχής, όπως το αεροδρόμιο, το λιμάνι και το Πολυτεχνείο Κρήτης. Είναι δεδομένο πως με τη διαμόρφωση του κατάλληλου πλαισίου και των κατάλληλων προοπτικών, η περιοχή παρέμβασης θα μπορέσει να αναπτυχθεί με διαφοροποιημένο μοντέλο ανάπτυξης και να αποτελέσει πόλο προσέλκυσης πληθυσμού για τη διαμόρφωση ενός πιο υγιούς και παραγωγικού κοινωνικού ιστού.

Ως απώτερος στόχος της προτεινόμενης στρατηγικής ΟΧΕ για την χωρική ενότητα Δημοτικών Ενοτήτων Ακρωτηρίου και Σούδας Δήμου Χανίων, τίθεται η δημιουργία σοβαρών προοπτικών ανάπτυξης σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο επίπεδο μέσα από ένα σύνθετο σύστημα δράσεων που αφορούν διαφορετικούς τομείς παρέμβασης, αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σε πολλά επίπεδα και επιδιώκουν την επίτευξη βελτίωσης στις συνθήκες τις περιοχής μεμονωμένα, αλλά και μέσα από συνέργειες.

Την ίδια στιγμή, η στρατηγική ΟΧΕ θα πρέπει να δρα προς την κατεύθυνση της ικανοποίησης των αξόνων προτεραιότητας και των ειδικών στόχων του ΠΕΠ

Κρήτης 2014 – 2020. Για αυτό το σκοπό, μέσω της στρατηγικής θα πρέπει να εκπληρώνονται οι στόχοι σε σχέση με τους δείκτες αποτελεσμάτων που έχουν προσδιοριστεί για κάθε επενδυτική προτεραιότητα, να διατυπώνονται δράσεις που να οδηγούν προς αυτή την κατεύθυνση και να παρουσιάζουν ρεαλισμό ως προς τη δυνατότητα υλοποίησης και διαχείρισης από τους δικαιούχους. Ταυτόχρονα, ο σχεδιασμός της στρατηγικής θα πρέπει να συνεκτιμά, πέρα από τα αποτελέσματα της ανάλυσης SWOT, και τις κατευθύνσεις του υπερκείμενου χωροταξικού, πολεοδομικού και επιχειρησιακού σχεδιασμού.

Ο σχεδιασμός της στρατηγικής ΟΧΕ με βάση την εμπειρία των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων τους, θα πρέπει να επικεντρώσει τους διαθέσιμους πόρους σε δράσεις που να οικοδομούν ή να αξιοποιούν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της περιοχής παρέμβασης, στοχεύοντας στην επίτευξη σημαντικών αναπτυξιακών αποτελεσμάτων.

Συνολικά, η στρατηγική ΟΧΕ στην περιοχή παρέμβασης θα πρέπει να επιδιώκει, μέσω πολυ-τομεακής και πολυ-ταμειακής προσέγγισης των τοπικών υποθέσεων, τη συμπληρωματικότητα των δράσεων, να ενισχύει την ανταγωνιστικότητα της περιοχής σε σχέση με αντίστοιχες σε Ελλάδα και Ευρώπη, να διαμορφώνει σύγχρονη και διακριτή ταυτότητα, να δίνει έμφαση στην εξωστρέφεια της περιοχής και των αναπτυξιακών της πόρων και να προωθεί έργα με χρηστικότητα για τους κατοίκους και τους επισκέπτες.

9.2 Διατύπωση Οράματος

Το όραμα της στρατηγικής ΟΧΕ για την χωρική ενότητα Δημοτικών Ενοτήτων Σούδας και Ακρωτηρίου Δήμου Χανίων διατυπώνεται συνοπτικά ως εξής:

«Όραμα της χωρικής ενότητας Ακρωτηρίου – Σούδας είναι να αποτελέσει έναν προορισμό που θα λειτουργεί ως διεθνής σύγχρονος πόλος έλξης πληθυσμού για επιχειρείν και μόνιμη διαβίωση, μία φιλόξενη περιοχή που θα αποτελεί κέντρο καινοτομίας και ιδανικό περιβάλλον επιχειρηματικότητας, αλλά ταυτόχρονα θα προσφέρει υψηλή ποιότητα ζωής στους νέους και τις οικογένειές τους, έναν πρότυπο τόπο όπου οι νέοι επιστήμονες, επιχειρηματίες, αγρότες θα μπορούν να ζουν, να εργάζονται και να δραστηριοποιούνται με τις οικογένειές τους με τον πλέον ποιοτικό τρόπο.»

Η διατύπωση του παραπάνω οράματος προκύπτει μετά από διεξοδική ανάλυση του χωροταξικού, πολεοδομικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού στην περιοχή παρέμβασης και έπειτα από διερεύνηση της συμβατότητας με τις επιδιώξεις του ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020 ανά θεματικό στόχο, τις επιδιώξεις της Περιφερειακής Στρατηγικής για την Έξυπνη Εξειδίκευση στην Κρήτη καθώς και τις προβλέψεις των επιμέρους Επιχειρησιακών προγραμμάτων. Σύμφωνα με τα παραπάνω και συνεκτιμώντας τα αποτελέσματα της ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης και της ανάλυσης SWOT, διατυπώνονται οι εξής βασικές κατευθύνσεις/ αρχές/ πολιτικές που λαμβάνονται υπόψη υποχρεωτικά για την επιλογή των αναπτυξιακών στόχων:

- Κατοχύρωση ελκυστικότητας περιοχής ως προορισμού επίσκεψης και μόνιμης διαμονής
- Αξιοποίηση ισχυρής γεωγραφικής θέσης
- Συγκράτηση του νέου ανθρώπινου παραγωγικού δυναμικού στην περιοχή
- Ενίσχυση και προώθηση τοπικής επιχειρηματικότητας
- Δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης
- Διαμόρφωση εξωστρεφούς και ανταγωνιστικού παραγωγικού ιστού
- Προώθηση των εξαγωγών προς μεγάλες αγορές
- Ανάπτυξη προωθητικών οικονομικών δραστηριοτήτων
- Επιμόρφωση τοπικών επιχειρηματιών σε θέματα καινοτομίας
- Ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών για τη μείωση του κόστους παραγωγής
- Ανάπτυξη κάθετων συνδέσεων πρωτογενούς παραγωγής με μεταποίηση και εμπόριο
- Αξιοποίηση ισχυρών brand names: «Κρητικό Διατροφικό Πρότυπο» & «Κρητικό Παρθένο Ελαιόλαδο»
- Αξιοποίηση καθιέρωσης αγροτικών προϊόντων σε επίπεδο Κρήτης ως προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ) και Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ)
- Κατανάλωση ποιοτικών τοπικών προϊόντων στις τουριστικές υποδομές
- Ενίσχυση δραστηριοτήτων με ζήτηση από την τουριστική αγορά
- Ανάπτυξη εμπορικού – ναυτιλιακού – λιμενικού συμπλέγματος και διασυνδέσεων με λοιπά δίκτυα και υποδομές μεταφορών
- Αξιοποίηση δυναμικών χαρακτηριστικών πληθυσμού – υψηλό μορφωτικό επίπεδο και νεαρός πληθυσμός
- Ενεργοποίηση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού και αξιοποίηση σύγχρονων μεθόδων διαβούλευσης
- Συνεργασία με παραγωγικούς και κοινωνικούς φορείς Χανίων

- Επιδίωξη της μεγαλύτερης δυνατής συνέργειας με τις βασικές πολιτικές της Περιφέρειας
- Αξιοποίηση συγκριτικού πλεονεκτήματος στον τομέα του τουρισμού
- Ενίσχυση, εμπλουτισμός και διαφοροποίηση τουριστικού προτύπου
- Ενίσχυση εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- Σύνδεση τουρισμού με πολιτιστικό και φυσικό πλούτο
- Ανάπτυξη νέων τεχνολογιών στον τουρισμό
- Υποστήριξη Ακαδημαϊκών και Επιστημονικών Ιδρυμάτων και Κέντρων Αριστείας/ Έρευνας για δημιουργία υποδομών έρευνας και καινοτομίας
- Συνεργασία με Ακαδημαϊκά Ιδρύματα και ερευνητικούς φορείς για προώθηση δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και ανάπτυξη νεοφυών επιχειρήσεων
- Αξιοποίηση γνώσεων και εμπειρίας οικείων Ανώτατων Εκπαιδευτικών και Ερευνητικών Ιδρυμάτων εντός και εκτός Περιφέρειας Κρήτης
- Ενίσχυση της σύγχρονης ταυτότητας της περιοχής
- Αξιοποίηση αναξιοποίητων εγκαταστάσεων Πολυτεχνειούπολης
- Αξιοποίηση αναξιοποίητων κοινόχρηστων χώρων για βελτίωση αισθητικού κεφαλαίου
- Έξυπνη διαχείριση υφιστάμενων υποδομών
- Ολοκληρωμένη αναπτυξιακή προσέγγιση οικισμών
- Αξιοποίηση σημείων ενδιαφέροντος με δραστηριότητες υπερτοπικής και κυρίως εθνικής η διεθνούς εμβέλειας
- Διασφάλιση της ισόρροπης ανάπτυξης (οικονομία – κοινωνία – χωροταξία – περιβάλλον)
- Ανάδειξη προστατευόμενων περιοχών φυσικού κάλλους
- Διατήρηση, προστασία και ανάδειξη πλούτου του φυσικού περιβάλλοντος
- Αξιοποίηση συγκριτικού πλεονεκτήματος στον τομέα του πολιτισμού
- Αξιοποίηση και προβολή πλήθους ιστορικών μνημείων, κτηρίων, μοναστηριών
- Διατήρηση, προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας και κληρονομιάς
- Ανάδειξη παραδοσιακού χαρακτήρα οικισμών
- Αξιοποίηση δυνατοτήτων ΕΣΠΑ 2014-2020
- Αξιοποίηση εμπειρίας από απορρόφηση/ διαχείριση αναπτυξιακών πόρων

Λαμβάνοντας υπόψη όλες τις παραπάνω κατευθύνσεις/ αρχές/ πολιτικές και επιδιώκοντας την αφομοίωσή τους σε όλα τα επίπεδα της στρατηγικής, τόσο μεμονωμένα σε σχέση με την επιλογή τομέων παρέμβασης όσο και συνεργατικά με τη δημιουργία δια-τομεακών συμπλεγμάτων ανάπτυξης, ο σχεδιασμός της

στρατηγικής ΟΧΕ για τη χωρική ενότητα των Δημοτικών Ενοτήτων Ακρωτηρίου και Σούδας του Δήμου Χανίων, περιλαμβάνει τις ακόλουθες προτεραιότητες στις οποίες θα επικεντρώνονται, αλλά δεν θα εξαντλούνται, οι προτεινόμενες δράσεις:

- **Διαμόρφωση κατάλληλου κλίματος επιχειρηματικότητας**
Παρά τα υψηλά οικονομικά μεγέθη της περιοχής παρέμβασης, κρίνεται σκόπιμη η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, κυρίως των νέων. Με την κατάλληλη υποστήριξη και στόχευση, υπάρχει η δυνατότητα διαμόρφωσης εξαιρετικού κλίματος επιχειρηματικότητας και συνθηκών επιπλέον ανάπτυξης.
- **Ενίσχυση πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα παραγωγής**
Ο πληθυσμός που απασχολείται επαγγελματικά στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα παραγωγής δεν έχει καταφέρει να αναπτύξει τις δραστηριότητες τους σύμφωνα με τις δυνατότητες που υπάρχουν, ενώ η τάση που επικρατεί είναι η απομάκρυνση από τους συγκεκριμένους τομείς και η στροφή προς τον τουρισμό. Με οχήματα την εξαιρετική ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων και ενέργειες διασφάλισης της απαιτούμενης ζήτησης και βελτιστοποίησης της παραγωγικής διαδικασίας, είναι απολύτως ρεαλιστική η στόχευση προς την ανάπτυξη, την αύξηση της απασχόλησης και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.
- **Διαφοροποίηση τουριστικού προτύπου**
Ο τουρισμός αποτελεί τον κύριο πόλο ανάπτυξης, χωρίς να αξιοποιεί πλήρως τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζει η περιοχή, με εκμετάλλευση κυρίως της συνήθους μορφής του, του τουρισμού ήλιου και θάλασσας. Η διαφοροποίηση του τουριστικού προτύπου/ προϊόντος πρόκειται να ενισχύσει ακόμα περισσότερο την ανάπτυξη και βιωσιμότητα του τομέα, θα δημιουργήσει συνθήκες περαιτέρω ανάπτυξης σε άλλους οικονομικούς κλάδους και θα μειώσει την εξάρτηση του πληθυσμού από την οικονομική απόδοση των τουριστικών δραστηριοτήτων.
- **Ενίσχυση και προώθηση έρευνας και καινοτομίας**
Η προώθηση δραστηριοτήτων έρευνας και η δημιουργία πεδίου ανάπτυξης και εφαρμογής καινοτομίας με επίκεντρο το Πολυτεχνείο Κρήτης, αναμένεται να ενισχύσει το σύνολο των οικονομικών κλάδων, να οικοδομήσει συγκριτικά πλεονεκτήματα σε εγχώριο και παγκόσμιο επίπεδο και να συνθέσει ένα πόλο ανάπτυξης επισκεπτών και κατοίκων.
- **Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικής ταυτότητας και κληρονομιάς**
Η Κρήτη γενικά και η περιοχή παρέμβασης συγκεκριμένα διαθέτουν πλήθος ιστορικών μνημείων, κτιρίων και μοναστηριών, τα οποία δεν αξιοποιούνται στο επιθυμητό επίπεδο. Είναι δεδομένο πως δράσεις

προστασίας και ανάδειξης του πολιτιστικού πλούτου της περιοχής θα δημιουργήσουν ισχυρές συνέργειες με τον κλάδο του τουρισμού και θα διαμορφώσουν ακόμα πιο ισχυρή πολιτιστική ταυτότητα για τη χωρική ενότητα παρέμβασης.

- **Προστασία και ανάδειξη του πλούτου του φυσικού περιβάλλοντος**
Η περιοχή παρέμβασης διαθέτει μεγάλο πλούτο σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον, όπως καταφύγιο άγριας ζωής, σημαντικό δίκτυο σπηλαίων, υδροβιότοπους κτλ. Είναι σημαντική η λήψη όλων των απαιτούμενων μέτρων για την προστασία και διατήρηση αυτού του πλούτου και την ανάδειξή του στα πλαίσια συνεργειών με τον τουριστικό κλάδο.
- **Ενίσχυση και βελτίωση του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος**
Στην περιοχή παρέμβασης παρατηρείται σημαντικός αριθμός υφιστάμενων υποδομών που παραμένουν αναξιοποίητες ή περιοχές που με τις κατάλληλες αναπλάσεις/ διαμορφώσεις/ τροποποιήσεις μπορούν να καταστήσουν πολύ πιο ευχάριστη την ζωή των κατοίκων και των επισκεπτών και να αποτελέσουν σημαντικά κέντρα προσέλκυσης πληθυσμού και ανάπτυξης.

Η σημασία των παραπάνω προτεραιοτήτων ως βασικότατων στην κατάρτιση του στρατηγικού σχεδίου είναι ο λόγος για τον οποίο αποτελούν και το σημείο εκκίνησης της διαμόρφωσης των γενικών στόχων/ αξόνων προτεραιότητας της στρατηγικής ΟΧΕ στη χωρική ενότητα Ακρωτηρίου – Σούδας. Επίσης, οι προτεραιότητες αυτές μπορούν να θεωρηθούν και άξονες δράσης, καθώς πάνω σε αυτές σχεδιάζεται το πρόγραμμα δράσεων, από τη στιγμή που η διατύπωση των προτεραιοτήτων προκύπτει από την ανάλυση και την εξακρίβωση των ευκαιριών και των προβληματικών σημείων της περιοχής παρέμβασης.

9.3 Στοχοθεσία

Οι παραπάνω προτεραιότητες, όπως σημειώθηκε, έχουν ως απόρροια τη διατύπωση της στοχοθεσίας του σχεδίου. Σε αυτά τα πλαίσια, διατυπώνονται οι γενικοί στόχοι/ άξονες προτεραιότητας της ΟΧΕ Ακρωτηρίου – Σούδας. Η επιτυχία των γενικών στόχων/ αξόνων προτεραιότητας θα αποδείξει και την επιτυχή υλοποίηση του διατυπωμένου οράματος. Με βάση όλες τις παραπάνω αναφορές για το όραμα και την στοχοθεσία, διατυπώνονται δύο γενικοί στόχοι/ άξονες προτεραιότητας για την περιοχή παρέμβασης. Ο πρώτος σχετίζεται με την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την προστασία και ενίσχυση του

φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Ο δεύτερος έχει να κάνει με την αναδιαμόρφωση της τοπικής οικονομίας και την προώθηση της καινοτομίας. Οι δύο αυτοί γενικοί στόχοι/ άξονες προτεραιότητας δύναται να επιτευχθούν και να παρέχουν θετικά αποτελέσματα μέσα από την επίτευξη των επιμέρους ειδικών στόχων που παρουσιάζονται. Τόσο οι γενικοί στόχοι/ άξονες προτεραιότητας όσο και οι επιμέρους ειδικοί στόχοι βρίσκονται σε σύμπνοια με τις επενδυτικές προτεραιότητες των θεματικών στόχων που έχουν διατυπωθεί στο ΠΕΠ Κρήτης 2014 – 2020.

Γενικός Στόχος / Άξονας Προτεραιότητας 1: Ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς, προστασία και ενίσχυση φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος
Ειδικός Στόχος 1.1: Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικής ταυτότητας και κληρονομιάς
Ειδικός Στόχος 1.2: Προστασία και ανάδειξη πλούτου του φυσικού περιβάλλοντος
Ειδικός Στόχος 1.3: Ενίσχυση και βελτίωση του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος
Γενικός Στόχος / Άξονας Προτεραιότητας 2: Αναδιαμόρφωση τοπικής οικονομίας και προώθηση της καινοτομίας
Ειδικός Στόχος 2.1: Διαμόρφωση κατάλληλου κλίματος και απαραίτητων συνθηκών επιχειρηματικότητας
Ειδικός Στόχος 2.2: Ενίσχυση πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα παραγωγής
Ειδικός Στόχος 2.3: Διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος/ προτύπου – Προώθηση συμπλέγματος τουρισμού, πολιτισμού και φυσικού περιβάλλοντος
Ειδικός Στόχος 2.4: Ενίσχυση και προώθηση εφαρμοσμένης έρευνας και καινοτομίας

Πίνακας 17 – Γενικοί Στόχοι/ Άξονες Προτεραιότητας και επιμέρους Ειδικοί Στόχοι ΟΧΕ Ακρωτηρίου – Σούδας, (Ιδία Επεξεργασία)

Ο πρώτος γενικός στόχος/ άξονας προτεραιότητας περιλαμβάνει τρεις επιμέρους ειδικούς στόχους, σχετικά με την πολιτιστική κληρονομιά, το φυσικό περιβάλλον και το ανθρωπογενές περιβάλλον αντίστοιχα. Στα πλαίσια προστασίας και ανάδειξης της πολιτιστικής ταυτότητας και κληρονομιάς προγραμματίζονται

δράσεις σχετικές με επεμβάσεις σε πολιτιστικές θέσεις που παραμένουν αναξιοποίητες ή δεν λαμβάνουν την απαιτούμενη προσοχή, την αξιοποίηση παραδοσιακών κτισμάτων ή εγκαταστάσεων πολιτιστικών συλλόγων, αλλά και γενικότερες δράσεις σχετικά με την συνολική ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων της περιοχής μελέτης. Για την προστασία και ανάδειξη του πλούτου του φυσικού περιβάλλοντος προγραμματίζονται δράσεις σχετικές με επεμβάσεις σε τόπους φυσικού κάλλους και προστατευόμενες περιοχές ώστε να αποφευχθούν περιβαλλοντικοί κίνδυνοι, να δημιουργηθούν συνθήκες ήπιας αξιοποίησης και ανάδειξης και να ενταχθούν σε προγράμματα και κατηγορίες περιβαλλοντικής προστασίας. Όσον αφορά την ενίσχυση και βελτίωση του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος προγραμματίζονται δράσεις σχετικές με επεμβάσεις σε αναξιοποίητες τοποθεσίες για τη δημιουργία κέντρων προσέλκυσης πληθυσμού, αναπλάσεις και διαμορφώσεις περιοχών θεματικών δραστηριοτήτων, καθώς και τοπικές παρεμβάσεις σε υποδομές για τη βελτίωση της καθημερινότητας και του αισθητικού κεφαλαίου.

Ο δεύτερος γενικός στόχος/ άξονας προτεραιότητας περιλαμβάνει τέσσερις επιμέρους ειδικούς στόχους, σχετικά με την επιχειρηματικότητα, τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα παραγωγής, τον τουρισμό και την καινοτομία. Στα πλαίσια διαμόρφωσης κατάλληλου κλίματος και απαραίτητων συνθηκών επιχειρηματικότητας προγραμματίζονται δράσεις για την επιμόρφωση των νέων και επίδοξων επιχειρηματιών, την μεταξύ τους δικτύωση, την παροχή κινήτρων, καθώς και την επίτευξη νέων συνεργειών μέσα από την όλη διαδικασία. Σχετικά με την ενίσχυση του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα παραγωγής προγραμματίζονται δράσεις για την παροχή κινήτρων για παραμονή, αλλά και στροφή προς τους συγκεκριμένους τομείς παραγωγής, υποστήριξη στην προσέλκυση επιπλέον ζήτησης, συντονισμό των τομέων μεταξύ τους, αλλά και με άλλους τομείς όπως ο τουρισμός, υποστήριξη για βελτιστοποίηση της παραγωγικής διαδικασίας και μείωση του κόστους παραγωγής, εφαρμογή νέων τεχνολογιών και γενικότερα διαμόρφωση συνθηκών για την αξιοποίηση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων. Στα πλαίσια της διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος/ προτύπου προγραμματίζονται δράσεις που θα στρέφουν τον τουρισμό προς διαφορετικά πρότυπα πέραν του συνηθισμένου και θα ευθυγραμμίζουν τις τουριστικές δράσεις προς την αξιοποίηση του πολιτιστικού και φυσικού πλούτου της περιοχής μελέτης. Τέλος, όσον αφορά την ενίσχυση της εφαρμοσμένης έρευνας και καινοτομίας, οι δύο αυτοί παράγοντες ανάπτυξης θα συμπορευθούν με όλους τους παραπάνω ειδικούς στόχους του συγκεκριμένου άξονα, αλλά και θα κινηθούν αυτόνομα προς άλλους κλάδους για τη δημιουργία συνθηκών προσέλκυσης καινοτόμων επιχειρηματικών ιδεών και εφαρμογών.

Στο επόμενο κεφάλαιο πρόκειται να αναλυθούν οι επιμέρους προγραμματισμένες δράσεις για την επίτευξη του κάθε ειδικού στόχου, συνοδευόμενες από την ανάλυση συγκεκριμένων παρεμβάσεων, τον υπολογισμό της απαιτούμενης χρηματοδότησης, την συσχέτιση με τους θεματικούς στόχους του ΠΕΠ Κρήτης 2014 – 2020 για την εξασφάλιση της χρηματοδότησης, τους δείκτες εκροής και αποτελεσμάτων για την αποτελεσματική παρακολούθηση της εφαρμογής τους, καθώς και μια σύντομη ανάλυση της διαχείρισης ενδεχόμενων κινδύνων κατά την υλοποίηση του εργαλείου της ΟΧΕ.

10. Σχέδιο Δράσεων

10.1 Προτεινόμενες Δράσεις

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται οι προτεινόμενες δράσεις των επιμέρους ειδικών στόχων των γενικών στόχων/ αξόνων προτεραιότητας της ΟΧΕ χωρικής ενότητας Δημοτικών Ενοτήτων Ακρωτηρίου – Σούδας Δήμου Χανίων. Η συσχέτιση με τις επενδυτικές προτεραιότητες του ΠΕΠ Κρήτης 2014 – 2020, καθώς και ο εκτιμώμενος συνολικός προϋπολογισμός για κάθε δράση αποτυπώνονται στην επόμενη ενότητα 10.2.

Γενικός Στόχος/ Άξονας Προτεραιότητας 1:

Ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς, προστασία και ενίσχυση φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος

Ειδικός Στόχος 1.1:

Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικής ταυτότητας και κληρονομιάς

Δράση 1.1.1:

Ολοκληρωμένη διαμόρφωση πολιτιστικών διαδρομών

Για σκοπούς ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς και τουριστικής αξιοποίησης προγραμματίζεται η βελτίωση και αποκατάσταση της διαμόρφωσης ενιαίων χώρων πολιτισμού, ενωμένων μέσω περιηγητικών διαδρομών. Για την περιοχή της ΔΕ Σούδας, τα αξιοθέατα πρόκειται να περιλαμβάνουν κάποιες από τις τοποθεσίες Αρχαία Πόλη Άππερα, Φρούριο Κουλές, Φρούριο Ιτζεδίν και Φορτέτζα (χρειάζεται διασύνδεση με θαλάσσιο μέσο). Στην περιοχή της ΔΕ Ακρωτηρίου θα περιλαμβάνονται οι μονές που βρίσκονται κοντά μεταξύ τους εντός της προστατευόμενης περιοχής Σταυρού – Χορδακίου. Οι παρεμβάσεις θα περιλαμβάνουν χάραξη και διάνοιξη μονοπατιών, τοπικές σημάνσεις και ενημερωτικές πινακίδες, δημιουργία στάσεων ξεκούρασης, παρατηρητηρίων, σημείων θέας, κρηνών και κατασκευή υποδομών ασφαλείας.

Δράση 1.1.2:

Επεμβάσεις σε πολιτιστικές τοποθεσίες ΔΕ Σούδας

Σε άμεση σχέση με τη Δράση 1.1.1, προγραμματίζονται επεμβάσεις βελτίωσης στις τοποθεσίες της νησίδας Σούδας, του Φρουρίου Ιτζεδίν και του Φρουρίου

Κουλές. Στην Φορτέτζα προγραμματίζονται αποκαταστάσεις σε αρκετά σημεία των ιστορικών κτιρίων, καθαρισμός της θέσης, αλλά και επεμβάσεις διευκόλυνσης της πρόσβασης μέσω της θαλάσσιας οδού. Στο φρούριο Ιτζεδίν προγραμματίζονται επεμβάσεις αναπαλαίωσης, συντήρησης και προστασία του Μνημείου. Στο Φρούριο Κουλές προγραμματίζονται επεμβάσεις ανασύλωσης και ολοκλήρωσης των απαλλοτριώσεων των εκτάσεων ώστε να γίνουν οι απαραίτητες ανασκαφές.

Ειδικός Στόχος 1.2:

Προστασία και ανάδειξη πλούτου του φυσικού περιβάλλοντος

Δράση 1.2.1:

Αποκατάσταση εκβολής και υδροβιότοπου ποταμού Μορώνη

Η περιοχή του υδροβιότοπου παίζει σημαντικό ρόλο στην προστασία της άγριας πανίδας και μπορεί να αξιοποιηθεί ως σημαντικό εργαλείο εκπαιδευτικών – περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων σε κάθε επίπεδο. Σε συνεργασία με ερευνητικούς φορείς και οικολογικούς οργανισμούς προγραμματίζονται όλες οι απαιτούμενες επεμβάσεις για τη διατήρηση της ισορροπίας του οικοσυστήματος και την αποφυγή κάθε είδους αρνητικής ανθρώπινης παρέμβασης στην περιοχή.

Δράση 1.2.2:

Τοποθέτηση αισθητήρων και δικτύου περιβαλλοντικού ελέγχου (ποταμός Μορώνης & καταφύγιο άγριας ζωής)

Στον υδροβιότοπο της εκβολής του ποταμού Μορώνη, καθώς και σε κρίσιμα σημεία (για την χλωρίδα και πανίδα της περιοχής) του καταφυγίου άγριας ζωής προγραμματίζεται η τοποθέτηση πλήρους δικτύου περιβαλλοντικού ελέγχου και καταγραφής για την πρόληψη και αποφυγή περιβαλλοντικών καταστροφών και επιβαρύνσεων.

Ειδικός Στόχος 1.3:

Ενίσχυση και βελτίωση του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος

Δράση 1.3.1:

Διαμόρφωση πράσινων σημείων

Στα πλαίσια της αξιοποίησης των ανακυκλώσιμων υλικών και της μείωσης της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης προγραμματίζεται η τοποθέτηση πράσινων σημείων σε κεντρικές τοποθεσίες της περιοχής παρέμβασης (π.χ. είσοδος Πολυτεχνείου Κρήτης, Λιμάνι Σούδας, Αεροδρόμιο κ.ά.).

Δράση 1.3.2:

Υπογειοποίηση κάδων απορριμμάτων

Στα πλαίσια της βελτίωσης της καθημερινότητας και του αισθητικού κεφαλαίου προγραμματίζονται δράσεις υπογειοποίησης κάδων απορριμμάτων σε κεντρικά σημεία με μεγάλη συγκέντρωση κατοίκων και επισκεπτών, όπως οι τουριστικές περιοχές της ΔΕ Ακρωτηρίου, το λιμάνι/ πλατεία Σούδας κ.ά.

Δράση 1.3.3:

Ανάπτυξη παραλιακού μετώπου Λιμένα Σούδας – Σχολής Εμπορικού Ναυτικού

Προγραμματίζονται επεμβάσεις διαμόρφωσης ενός συνολικού παραλιακού μετώπου που θα εκτείνεται από την έξοδο του εμπορικού λιμένα της Σούδας μέχρι την Σχολή Εμπορικού Ναυτικού στο Βλητέ. Η επέμβαση θα περιλαμβάνει την πεζοδρόμηση και την εγκατάσταση ποδηλατόδρομου κατά μήκος όλου του παραλιακού μετώπου και την τοποθέτηση εγκαταστάσεων ανθρωπίνων δραστηριοτήτων στην παραλία Βλητέ για την προσέλκυση πληθυσμού και τη δημιουργία ενός νέου κοινόχρηστου πόλου ανάπτυξης.

Δράση 1.3.4:

Βιοκλιματική ανακατασκευή και διαμόρφωση κεντρικής πλατείας Σούδας

Στα πλαίσια της βελτίωσης της καθημερινότητας και του αισθητικού κεφαλαίου προγραμματίζεται η κατασκευή της νέας πλατείας Σούδας, έργο που παραμένει υπό συζήτηση για μεγάλο χρονικό διάστημα. Η κατασκευή θα πραγματοποιηθεί βάσει βιοκλιματικής μελέτης, ενώ απαραίτητο στοιχείο της παρέμβασης είναι η επαφή της πλατείας Σούδας με το επίπεδο στο οποίο βρίσκονται τα εμπορικά καταστήματα της περιοχής.

Γενικός Στόχος/ Άξονας Προτεραιότητας 2:

Αναδιαμόρφωση τοπικής οικονομίας και προώθηση της καινοτομίας

Ειδικός Στόχος 2.1:

Διαμόρφωση κατάλληλου κλίματος και απαραίτητων συνθηκών επιχειρηματικότητας

Δράση 2.1.1:

Αναμόρφωση θερμοκοιτίδας νέων επιχειρήσεων Χανίων

Στα πλαίσια της ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας, κυρίως των νέων επιχειρηματιών, προγραμματίζεται η επανενεργοποίηση της θερμοκοιτίδας νέων

επιχειρήσεων Χανίων. Ο αναμορφωμένος φορέας θα διατηρήσει την έδρα του εντός της ΒΙΟΠΑ Χανίων, θα αξιοποιήσει παράλληλα το κτίριο του παλαιού Δημαρχείου Σούδας και θα παρέχει μια ολοκληρωμένη δέσμη υπηρεσιών υποστήριξης για την ίδρυση και λειτουργία νέων επιχειρήσεων που επιδεικνύουν ενδιαφέρον για συνεργασία.

Δράση 2.1.2:

Παροχή κινήτρων και ενίσχυση έναρξης επιχειρήσεων

Σε άμεση συσχέτιση με τη Δράση 2.1.1 προγραμματίζεται η παροχή κινήτρων και ενίσχυση (π.χ. χρηματοδότηση για την ανάπτυξη των πρώτων επιχειρηματικών σχεδίων) για την έναρξη λειτουργίας επιχειρήσεων εντός της περιοχής παρέμβασης. Δικαιούχοι θα είναι επενδυτές που παρουσιάζουν βιώσιμες καινοτόμες ιδέες σχετικές με τους άξονες προτεραιότητας της ΟΧΕ και θα σκοπεύουν να δραστηριοποιηθούν στην περιοχή παρέμβασης, με απώτερους στόχους την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, αλλά και την προσέλκυση νεαρού, «ταλαντούχου», μόνιμου πληθυσμού.

Δράση 2.1.3:

Ανάπτυξη δικτύου τεχνολογικής υποστήριξης σε συνεργασία με το Πολυτεχνείο Κρήτης

Σε άμεση συσχέτιση με τις Δράσεις 2.1.1 & 2.1.2 προγραμματίζεται η ανάπτυξη ενός σύγχρονου δικτύου τεχνολογικής υποστήριξης υπό την αιγίδα του Πολυτεχνείου Κρήτης. Το δίκτυο θα επιτρέψει την αποτελεσματικότερη υποστήριξη των νέων επιχειρηματιών σε ζητήματα που άπτονται των σύγχρονων τεχνολογιών με επιδίωξη την οικοδόμηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων για τις νεοιδρυθείσες επιχειρήσεις σε διεθνές επίπεδο. Στο δίκτυο θα συμμετέχουν διάφορα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και Φορείς, επιχειρήσεις που έχουν αξιοποιήσει τις σύγχρονες τεχνολογίες και έχουν επωφεληθεί από το δίκτυο, ειδικοί σύμβουλοι πάνω σε ζητήματα τεχνολογικής υποστήριξης κ.ά.

Ειδικός Στόχος 2.2:

Ενίσχυση πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα παραγωγής

Δράση 2.2.1:

Ίδρυση δημοτικής εταιρείας μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα για υποστήριξη επιχειρήσεων πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα παραγωγής

Στα πλαίσια υποστήριξης της ανάπτυξης του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα παραγωγής, προγραμματίζεται η ίδρυση εταιρείας μη κερδοσκοπικού

χαρακτήρα για τον σκοπό αυτό. Μέσα από την υποστήριξη διάφορων φορέων και ερευνητικών προγραμμάτων, η εταιρεία θα υποστηρίζει τις επιχειρήσεις στο σύνολο της παραγωγικής διαδικασίας μέχρι την μεταφορά των προϊόντων στον τελικό αγοραστή. Ενδεικτικά, θα υποστηρίζει τους παραγωγούς σχετικά με την αποδοτική εφαρμογή μεθόδων και τεχνολογιών, την επιχειρηματική οργάνωση της παραγωγής, την εφαρμογή τεχνικών διατήρησης/ βελτίωσης της ποιότητας, τη διάχυση νέων καλλιεργητικών πρακτικών που μειώνουν το κόστος παραγωγής, τη διαχείριση ασθενειών, την αξιοποίηση της βιοποικιλότητας, την ανάπτυξη έξυπνων θερμοκηπίων και υδροπονίας, την ανάπτυξη μεθόδων ελέγχου και ανίχνευσης κινδύνων στα τρόφιμα, την ανάπτυξη τεχνικών συντήρησης και συσκευασίας, την προώθηση στην αγορά νέων προϊόντων με σύγχρονες μεθόδους παραγωγής, την εφαρμογή έξυπνων συστημάτων εφοδιαστικής αλυσίδας, την ανάπτυξη εξειδικευμένων αγορών, την αναβάθμιση των τεχνικών marketing κ.ά.

Δράση 2.2.2:

Σύσταση φορέα πιστοποίησης και διακίνησης πιστοποιημένων προϊόντων

Στα πλαίσια διασφάλισης της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων προγραμματίζεται η σύσταση ειδικού φορέα πιστοποίησης προϊόντων. Ο φορέας θα πιστοποιεί την ποιότητα και την προέλευση των παραγόμενων προϊόντων, ουσιαστικά συντονίζοντας την πιστοποίηση που δίνει η Περιφέρεια Κρήτης. Επιπλέον σε αυτό, τα ποιοτικά κριτήρια που θα θέτει θα είναι εξαιρετικά υψηλά και όσα προϊόντα λαμβάνουν την συγκεκριμένη πιστοποίηση θα διακινούνται μέσω του φορέα σε αγορές υψηλής ζήτησης ποιοτικών προϊόντων, με εξασφαλισμένη την κάλυψη της προσφοράς και την υψηλότερη τιμή πώλησης. Ταυτόχρονα, ο φορέας θα υποστηρίζει και επιχειρήσεις που επιθυμούν να ενταχθούν στο premium δίκτυο διακινούμενων προϊόντων, δρώντας συμβουλευτικά.

Δράση 2.2.3:

Σύσταση φορέα διασύνδεσης αγροδιατροφικού συμπλέγματος με τουρισμό

Στα πλαίσια διασφάλισης κάλυψης της απαιτούμενης ζήτησης των παραγόμενων προϊόντων, προγραμματίζεται η ίδρυση φορέα που θα διασυνδέει την παραγωγή με την ζήτηση που προκύπτει από τις τουριστικές δραστηριότητες. Μέχρι στιγμής, στην περιοχή παρέμβασης η διασύνδεση δεν έχει λειτουργήσει αποτελεσματικά και η βελτιστοποίηση των συνεργειών πρόκειται να δημιουργήσει πολύ θετικά αποτελέσματα τόσο μέσω της κάλυψης της

προσφοράς και της μείωσης του κόστους μετακίνησης των προϊόντων όσο και μέσω των έμμεσων οφελών που θα λάβει ο τουρισμός.

Δράση 2.2.4:

Παροχή κινήτρων και ενίσχυση εφαρμογής σύγχρονων μεθόδων και τεχνικών παραγωγής

Στα πλαίσια της βελτιστοποίησης και του εκσυγχρονισμού της παραγωγικής διαδικασίας και της εξοικονόμησης κόστους παραγωγής, προγραμματίζεται η παροχή κινήτρων και ενίσχυση (π.χ. χρηματοδότηση) σε επιχειρήσεις που θα αποφασίσουν την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων και τεχνικών παραγωγής, όπου αυτή κρίνεται σκόπιμη και ωφέλιμη. Η συγκεκριμένη δράση βρίσκεται σε άμεση σχέση με τη Δράση 2.2.1.

Δράση 2.2.5:

Δημιουργία ψηφιακού άτλαντα παραδοσιακών συνταγών και προϊόντων

Στα πλαίσια της προώθησης των παραγόμενων προϊόντων, προγραμματίζεται η δημιουργία ενός ψηφιακού άτλαντα παραδοσιακών προϊόντων και συνταγών, που θα περιλαμβάνει στοιχεία και προδιαγραφές ποιότητας, παραγωγής, παράδοσης και σύνδεσης με πολιτιστικά στοιχεία τρέχοντα και του παρελθόντος. Η δράση έχει ως απώτερο σκοπό την έκδοση μιας χάρτας ποιότητας “quality-plus” των τοπικών προϊόντων υψηλών προδιαγραφών της περιοχής μελέτης (και της περιφέρειας) για την αξιοποίηση των brand names που σχετίζονται με τα παραδοσιακά προϊόντα και τη διατροφή: «Κρητικό Διατροφικό Πρότυπο» & «Κρητικό Παρθένο Ελαιόλαδο».

Δράση 2.2.6:

Χρηματοδότηση έρευνας για απόδειξη διατροφικής αξίας παραδοσιακών προϊόντων και έρευνας για αγορές – στόχους

Στα πλαίσια απόδειξης της εξαιρετικής ποιότητας των παραγόμενων τοπικών προϊόντων προγραμματίζεται η χρηματοδότηση έρευνας, υπό την αιγίδα του Πολυτεχνείου Κρήτης και με τη συμμετοχή λοιπών ελληνικών και ξένων Πανεπιστημίων. Σε σχέση με το αντικείμενο της έρευνας πρόκειται να μελετηθούν η διατροφική αξία και οι ισχυρισμοί υγείας για τα κρητικά παραδοσιακά προϊόντα και η σχέση της κρητικής διατροφής με τις έννοιες της υγείας και της ευεξίας με απώτερο σκοπό να δημιουργηθεί ένα ακόμα σύγχρονο όχημα προβολής – προώθησης της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων. Αντίστοιχα, στα πλαίσια της προώθησης των παραγόμενων προϊόντων σε ποιοτικές αγορές

υψηλής ζήτησης προγραμματίζεται η χρηματοδότηση έρευνας, για την περαιτέρω διερεύνηση/ μελέτη και συγκριτική ανάλυση των στοχευόμενων αγορών υψηλής ζήτησης ποιότητας. Η συγκεκριμένη δράση βρίσκεται σε άμεση σχέση με τη Δράση 2.2.1.

Ειδικός Στόχος 2.3:

Διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος/ προτύπου – Προώθηση συμπλέγματος τουρισμού, πολιτισμού και φυσικού περιβάλλοντος

Δράση 2.3.1:

Ψηφιακές υπηρεσίες για τουριστική προβολή πολιτιστικών διαδρομών

Στα πλαίσια προώθησης του συμπλέγματος τουρισμού, πολιτισμού και φυσικού περιβάλλοντος, προγραμματίζονται δράσεις ψηφιοποίησης, οργάνωσης και ερμηνείας πολιτιστικού περιεχομένου, διαμόρφωσης συστημάτων ηλεκτρονικής ξενάγησης σε πολιτιστικές τοποθεσίες, συστημάτων και τεχνολογιών επαυξημένης (augmented) και εικονικής (virtual) πραγματικότητας, διαχείρισης επισκεπτών μέσω e-tickets για ανοικτές ψηφιακές βιβλιοθήκες, ανάπτυξη εφαρμογών για smartphones & tablets κ.ά.

Δράση 2.3.2:

Ενίσχυση ιδιωτικών ΜΜΕ που συμβάλλουν στην επιχειρηματική διασύνδεση τουρισμού - πολιτισμού

Στα πλαίσια διαφοροποίησης του τουριστικού προτύπου, προγραμματίζεται η ενίσχυση ιδιωτικών επενδύσεων που αφορά επιχειρηματικά σχέδια είτε μεμονωμένων ή μικρών συστάδων ΜΜΕ που συμβάλλουν στην επιχειρηματική διασύνδεση Τουρισμού - Πολιτισμού. Ενδεικτικές δραστηριότητες περιλαμβάνουν ΜΜΕ δημιουργίας ενθυμίων – δώρων, παροχής υπηρεσιών πολιτισμού (θέατρο), παροχής υπηρεσιών τουρισμού (διαμονής, ξενάγησης), παροχής υπηρεσιών και εξοπλισμού αναψυχής (περιηγητικές υπηρεσίες, αθλήματα φύσης, οικοξεναγήσεις), διοργάνωσης γεγονότων (συνέδρια, εκθέσεις), εστίασης και διατροφής (τοπικών προϊόντων ποιότητας), επαγγελματιών/ επιχειρήσεων που αναφέρονται στην βιομηχανία δημιουργίας (π.χ. γραφιστικές τέχνες, κινηματογραφία, ανάπτυξη ψηφιακών εφαρμογών που σχετίζονται με τον πολιτισμό κ.ά.)

Δράση 2.3.3:

Τοποθέτηση σπηλαιολογικού μουσείου στην περιοχή παλαιού λατομείου Χορδακίου

Στα πλαίσια ενίσχυσης της διασύνδεσης τουρισμού – φυσικού περιβάλλοντος, προγραμματίζεται η αξιοποίηση της περιοχής του παλαιού λατομείου Χορδακίου και η μετατροπή του σε σπηλαιολογικό μουσείο με αναφορές και αναλύσεις σχετικά με το δίκτυο σπηλαίων που εντοπίζεται στην περιοχή παρέμβασης και λοιπά σχετικά ευρήματα που είναι δύσκολο να εκτεθούν εντός του καταφυγίου άγριας ζωής.

Δράση 2.3.4:

Τοποθέτηση πολεμικού μουσείου Κρήτης στη νησίδα Σούδας (Φορτέτζα)

Στα πλαίσια ενίσχυσης της διασύνδεσης τουρισμού – πολιτιστικής κληρονομιάς προγραμματίζεται η τοποθέτηση πολεμικού μουσείου στη νησίδα της Σούδας (Φορτέτζα). Θα περιλαμβάνονται ευρήματα και αναφορές σχετικά με τις μάχες που δόθηκαν στην περιοχή κατά το παρελθόν, αλλά και πλούσιες συλλογές από τις υπόλοιπες πολεμικές συγκρούσεις στις χιλιετίες ζωής της περιοχής των Χανίων από την αρχαία μέχρι την σύγχρονη εποχή.

Δράση 2.3.5:

Αποπεράτωση πολιτιστικού κέντρου Αγ Ονουφρίου και μετατροπή σε εκθετήριο ειδών λαϊκής τέχνης

Στα πλαίσια ενίσχυσης της διασύνδεσης τουρισμού – πολιτιστικής κληρονομιάς, προγραμματίζεται η λήψη αδειοδότησης και η αποπεράτωση του έργου του πολιτιστικού κέντρου Αγ. Ονουφρίου και η μετατροπή του σε εκθετήριο ειδών λαϊκής τέχνης. Θα είναι σημαντικό για την περιοχή που βρίσκεται κοντά στο δίκτυο των παραλιών του Ακρωτηρίου να αποκτήσει ένα σημείο προσέλκυσης επισκεπτών με την έκθεση ειδών λαϊκής τέχνης και την δυνατότητα διοργάνωσης και λοιπών εκδηλώσεων – εορτών.

Ειδικός Στόχος 2.4:

Ενίσχυση και προώθηση εφαρμοσμένης έρευνας και καινοτομίας

Δράση 2.4.1:

Ανάπτυξη τοπικού οικοσυστήματος καινοτομίας

Στα πλαίσια προώθησης της καινοτομίας, προγραμματίζεται η ανάπτυξη ενός άτυπου οικοσυστήματος καινοτομίας με επίκεντρο τις εγκαταστάσεις και το ανθρώπινο δυναμικό του Πολυτεχνείου Κρήτης. Το συγκεκριμένο πλέγμα καινοτομίας αναμένεται να δημιουργήσει εξαιρετικές συνθήκες υποστήριξης καινοτόμων δραστηριοτήτων/ εφαρμογών, μέσω της αξιοποίησης εκθετηρίων ερευνητικών αποτελεσμάτων, της ανταποδοτικής δομής χρησιδανεισμού πόρων

(ερευνητές, εγκαταστάσεις, κεκτημένη τεχνογνωσία), της υποστήριξης επιχειρηματικών φορέων/ επιχειρήσεων από φοιτητές και ερευνητές για την ανάπτυξη καινοτομίας, της δυνατότητας προσέλκυσης και παροχής υπηρεσιών σε επιχειρήσεις τεχνολογικής αιχμής και της συνεχούς αλληλεπίδρασης με την επιχειρηματική και επενδυτική κοινότητα.

Δράση 2.4.2:

Θέσπιση χρηματικών βραβείων επιχειρηματικής καινοτομίας

Στα πλαίσια προσέλκυσης καινοτόμων επιχειρήσεων και ίδρυσης νεοφυών επιχειρήσεων προγραμματίζεται η θέσπιση βραβείων επιχειρηματικής καινοτομίας. Τα βραβεία θα αποδίδονται όχι σε ετήσιο επίπεδο, αλλά εφόσον πληρούνται συγκεκριμένοι κανόνες και εντοπίζονται σημαντικές προοπτικές επιτυχούς ανάπτυξης προϊόντων/ υπηρεσιών. Η συγκεκριμένη δράση βρίσκεται σε απόλυτη σχέση με τη δράση 2.4.1.

Δράση 2.4.3:

Θέσπιση ερευνητικών υποτροφιών σε τομείς τεχνολογικής αιχμής

Στα πλαίσια προσέλκυσης και αξιοποίησης «ταλέντου» ερευνητών στην περιοχή παρέμβασης, προγραμματίζεται η θέσπιση ερευνητικών υποτροφιών σε τομείς τεχνολογικής αιχμής σε έρευνες που αποδίδουν προστιθέμενη αξία στο τοπικό οικοσύστημα καινοτομίας και τις δραστηριότητές του. Οι υποτροφίες θα δίδονται σε προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές, καθώς και σε υποψήφιους διδάκτορες, ως κίνητρο προσέλκυσης ή παραμονής εντός του οικοσυστήματος καινοτομίας. Η συγκεκριμένη δράση βρίσκεται σε απόλυτη σχέση με τη δράση 2.4.1.

10.2 Συσχέτιση Προτεινόμενων Δράσεων με ΠΕΠ Κρήτης 2014 – 2020

Αξονας Προτεραιότητας 1: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας της Κρήτης								
Επενδυτική Προτεραιότητα ΠΕΠ Κρήτης	Τομέας Παρέμβασης	Γενικός Στόχος/ Αξονας Προτεραιότητας ΟΧΕ	Ειδικός Στόχος ΟΧΕ	Ειδικός Στόχος ΠΕΠ Κρήτης	Προγραμματισμένη Δράση	Δημοτική Ενότητα Παρέμβασης		Προϋπολογισμός (€)
						Ακρωτηρίου	Σούδας	
1b. Προαγωγή επιχειρηματικών επενδύσεων στην έρευνα και καινοτομία, ανάπτυξη δεσμών και συνεργειών μεταξύ επιχειρήσεων, κέντρων έρευνας και ανάπτυξης και του τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ιδίως μέσω της προαγωγής επενδύσεων στην ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, στη μεταφορά τεχνολογίας, στην κοινωνική καινοτομία, στην οικολογική καινοτομία, στις εφαρμογές παροχής δημόσιων υπηρεσιών, στην ενθάρρυνση της ζήτησης, στη δικτύωση, στα συμπλέγματα φορέων και στην ανοιχτή καινοτομία μέσω ευφυούς εξειδίκευσης, καθώς και στήριξη της τεχνολογικής και εφαρμοσμένης έρευνας, δοκιμαστικών δράσεων, ενεργειών έγκαιρης επικύρωσης προϊόντων, προηγμένων ικανοτήτων παραγωγής και πρώτης παραγωγής, ειδικά σε βασικές τεχνολογίες, και διάδοση των τεχνολογιών γενικής εφαρμογής	060. Δραστηριότητες έρευνας και καινοτομίας σε δημόσια ερευνητικά κέντρα και κέντρα δεξιοτήτων συμπεριλαμβανομένης της συγκρότησης δικτύων	2. Αναδιαμόρφωση τοπικής οικονομίας και προώθηση της καινοτομίας	2.4 Ενίσχυση και προώθηση εφαρμοσμένης έρευνας και καινοτομίας	1. Αύξηση της συμμετοχής των ιδιωτικών επιχειρήσεων σε δραστηριότητες ΕΤΑΚ στους τομείς προτεραιότητας της στρατηγικής «Εξυπνης Εξειδίκευσης»	Ανάπτυξη τοπικού οικοσυστήματος καινοτομίας	✓		380.000
			Θέσπιση χρηματικών βραβείων επιχειρηματικής καινοτομίας		✓	✓	180.000	
			Θέσπιση ερευνητικών υποτροφιών σε τομείς τεχνολογικής αιχμής		✓	✓	145.000	
	Χρηματοδότηση έρευνας για απόδειξη διατροφικής αξίας προϊόντων και έρευνας για αγορές - στόχους		✓			200.000		
	Ανάπτυξη δικτύου τεχνολογικής υποστήριξης σε συνεργασία με το Πολυτεχνείο Κρήτης		✓		✓	215.000		
	Παροχή κινήτρων και ενίσχυση εφαρμογής σύγχρονων μεθόδων και τεχνικών παραγωγής		✓		✓	480.000		
	063. Στήριξη συνεργατικών σχηματισμών (cluster) και επιχειρηματικών δικτύων κατ' εξοχήν προς όφελος ΜΜΕ		2.2 Ενίσχυση πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα παραγωγής					
	067. Επιχειρησιακή ανάπτυξη ΜΜΕ, στήριξη της επιχειρηματικότητας και των φυτωρίων επιχειρήσεων (συμπεριλαμβανομένης της στήριξης σε τεχνοβλαστούς (spin offs) και παράγωγες εταιρείες (spin outs))		2.2 Ενίσχυση πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα παραγωγής					

Αξονας Προτεραιότητας 1: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας της Κρήτης								
Επενδυτική Προτεραιότητα ΠΕΠ Κρήτης	Τομέας Παρέμβασης	Γενικός Στόχος/ Αξονας Προτεραιότητας ΟΧΕ	Ειδικός Στόχος ΟΧΕ	Ειδικός Στόχος ΠΕΠ Κρήτης	Προγραμματισμένη Δράση	Δημοτική Ενότητα Παρέμβασης		Προϋπολογισμός (€)
						Ακρωτηρίου	Σούδας	
Συνολικός Προϋπολογισμός Επενδυτικής Προτεραιότητας (1b)								1.600.000
2c. Ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ στον τομέα της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, της ηλεκτρονικής μάθησης, του ηλεκτρονικού πολιτισμού και της ηλεκτρονικής υγείας	079. Πρόσβαση σε πληροφορίες του δημόσιου τομέα (συμπεριλαμβανομένων ανοικτών δεδομένων ηλεκτρονικού πολιτισμού, ψηφιακών βιβλιοθηκών, ηλεκτρονικού περιεχομένου και ηλεκτρονικού τουρισμού)	2. Αναδιαμόρφωση τοπικής οικονομίας και προώθηση της καινοτομίας	2.3 Διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος/ προτύπου - Προώθηση συμπλέγματος τουρισμού, πολιτισμού και φυσικού περιβάλλοντος	3. Διεύρυνση της παροχής ηλεκτρονικών υπηρεσιών από το Δημόσιο προς τους πολίτες	Ψηφιακές υπηρεσίες για τουριστική προβολή πολιτιστικών διαδρομών	✓	✓	470.000
	082. Υπηρεσίες και εφαρμογές ΤΠΕ για τις ΜΜΕ (συμπ. του ηλεκτρονικού εμπορίου, της ηλεκτρονικής επιχειρηματικότητας και διεργασιών δικτύωσης επιχειρήσεων), ζωντανά εργαστήρια, επιχειρηματίες στο διαδίκτυο και υπό σύσταση ΤΠΕ επιχειρήσεις)		2.2 Ενίσχυση πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα παραγωγής		Δημιουργία ψηφιακού άτλαντα παραδοσιακών συνταγών και προϊόντων	✓	240.000	
Συνολικός Προϋπολογισμός Επενδυτικής Προτεραιότητας (2c)								710.000
3a. Προώθηση της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής εκμετάλλευσης νέων ιδεών και τη στήριξη της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων μέσω φυτωρίων επιχειρήσεων	067. Επιχειρησιακή ανάπτυξη ΜΜΕ, στήριξη της επιχειρηματικότητας και των φυτωρίων επιχειρήσεων (συμπεριλαμβανομένης της στήριξης σε τεχνοβλαστούς (spin offs) και παράγωγες εταιρείες (spin outs))	2. Αναδιαμόρφωση τοπικής οικονομίας και προώθηση της καινοτομίας	2.1 Διαμόρφωση κατάλληλου κλίματος και απαραίτητων συνθηκών επιχειρηματικότητας	4. Η αύξηση των νεοφυών επιχειρήσεων στους τομείς προτεραιότητας της στρατηγικής "Εξυπνης Εξειδίκευσης"	Αναμόρφωση θερμοκοιτίδας νέων επιχειρήσεων Χανίων	✓	✓	600.000
					Παροχή κινήτρων και ενίσχυση έναρξης επιχειρήσεων	✓	✓	450.000
Συνολικός Προϋπολογισμός Επενδυτικής Προτεραιότητας (3a)								1.050.000

Άξονας Προτεραιότητας 1: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας της Κρήτης								
Επενδυτική Προτεραιότητα ΠΕΠ Κρήτης	Τομέας Παρέμβασης	Γενικός Στόχος/ Άξονας Προτεραιότητας ΟΧΕ	Ειδικός Στόχος ΟΧΕ	Ειδικός Στόχος ΠΕΠ Κρήτης	Προγραμματισμένη Δράση	Δημοτική Ενότητα Παρέμβασης		Προϋπολογισμός (€)
						Ακρωτηρίου	Σούδας	
3c. Στήριξη της δημιουργίας και της επέκτασης προηγμένων ικανοτήτων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών	067. Επιχειρησιακή ανάπτυξη ΜΜΕ, στήριξη της επιχειρηματικότητας και των φυτωρίων επιχειρήσεων (συμπεριλαμβανομένης της στήριξης σε τεχνοβλαστούς (spin offs) και παράγωγες εταιρείες (spin outs))	2. Αναδιαμόρφωση τοπικής οικονομίας και προώθηση της καινοτομίας	2.3 Διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος/ προτύπου - Προώθηση συμπλέγματος τουρισμού, πολιτισμού και φυσικού περιβάλλοντος	5. Η αύξηση των επενδύσεων σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας	Ενίσχυση ιδιωτικών ΜΜΕ που συμβάλλουν στην επιχειρηματική διασύνδεση τουρισμού - πολιτισμού	✓	✓	350.000
	063. Στήριξη συνεργατικών σχηματισμών (cluster) και επιχειρηματικών δικτύων κατ' εξοχήν προς όφελος ΜΜΕ		2.2 Ενίσχυση πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα παραγωγής		Σύσταση φορέα διασύνδεσης αγροδιατροφικού συμπλέγματος με τουρισμό	✓	✓	250.000
	066. Προηγμένες υπηρεσίες στήριξης για ΜΜΕ και ομίλους ΜΜΕ (συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών διαχείρισης, μάρκετινγκ και σχεδιασμού)		1δρυση δημοτικής εταιρείας μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα για υποστήριξη επιχειρήσεων πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα παραγωγής		✓	✓	550.000	
			Σύσταση φορέα πιστοποίησης και διακίνησης πιστοποιημένων προϊόντων		✓	✓	750.000	
Συνολικός Προϋπολογισμός Επενδυτικής Προτεραιότητας (3c)								1.900.000
Συνολικός Προϋπολογισμός Άξονα Προτεραιότητας (1)								5.260.000

Πίνακας 18 – Συσχέτιση προτεινόμενων δράσεων ΟΧΕ Ακρωτηρίου – Σούδας με τον Άξονα Προτεραιότητας 1 και τις επιμέρους επενδυτικές προτεραιότητες του ΠΕΠ Κρήτης 2014 – 2020, (Ιδία Επεξεργασία)

Άξονας Προτεραιότητας 2: Βιώσιμη ανάπτυξη με αναβάθμιση του περιβάλλοντος και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Κρήτη

Επενδυτική Προτεραιότητα ΠΕΠ Κρήτης	Τομέας Παρέμβασης	Γενικός Στόχος/ Άξονας Προτεραιότητας ΟΧΕ	Ειδικός Στόχος ΟΧΕ	Ειδικός Στόχος ΠΕΠ Κρήτης	Προγραμματισμένη Δράση	Δημοτική Ενότητα Παρέμβασης		Προϋπολογισμός (€)
						Ακρωτηρίου	Σούδας	
6α. Επενδύσεις στον τομέα των αποβλήτων, ώστε να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις του περιβαλλοντικού κεκτημένου της Ένωσης και να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις	017. Διαχείριση οικιακών απορριμμάτων (συμπεριλαμβανομένης της ελαχιστοποίησης, της διαλογής και μέτρων ανακύκλωσης)	1. Ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς, προστασία και ενίσχυση φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος	1.3 Ενίσχυση και βελτίωση του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος	9. Αύξηση στερεών αποβλήτων που ανακυκλώνονται	Διαμόρφωση πράσινων σημείων	✓	✓	480.000
					Υπογειοποίηση κάδων απορριμμάτων	✓	✓	450.000
Συνολικός Προϋπολογισμός Επενδυτικής Προτεραιότητας (6α)								930.000
6c. Διατήρηση, προστασία, προώθηση και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	094. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή στοιχείων δημόσιας πολιτιστικής κληρονομιάς	1. Ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς, προστασία και ενίσχυση φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος	1.1 Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικής ταυτότητας και κληρονομιάς	12. Προστασία και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς σε διασύνδεση με την τουριστική ανάπτυξη	Ολοκληρωμένη διαμόρφωση πολιτιστικών διαδρομών	✓	✓	480.000
					Επεμβάσεις σε πολιτιστικές τοποθεσίες ΔΕ Σούδας		✓	920.000
		2. Αναδιαμόρφωση τοπικής οικονομίας και προώθηση της καινοτομίας	2.3 Διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος/ προτύπου - Προώθηση συμπλέγματος τουρισμού, πολιτισμού και φυσικού περιβάλλοντος		Τοποθέτηση σπηλαιολογικού μουσείου στην περιοχή παλαιού λατομείου Χορδακίου	✓		440.000
					Τοποθέτηση πολεμικού μουσείου Κρήτης στη νησίδα Σούδας (Φορτέτζα)		✓	460.000
					Αποπεράτωση πολιτιστικού κέντρου Αγ. Ονούφριου και μετατροπή σε εκθετήριο ειδών λαϊκής τέχνης	✓		400.000
Συνολικός Προϋπολογισμός Επενδυτικής Προτεραιότητας (6c)								2.700.000

Αξονας Προτεραιότητας 2: Βιώσιμη ανάπτυξη με αναβάθμιση του περιβάλλοντος και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Κρήτη								
Επενδυτική Προτεραιότητα ΠΕΠ Κρήτης	Τομέας Παρέμβασης	Γενικός Στόχος/ Αξονας Προτεραιότητας ΟΧΕ	Ειδικός Στόχος ΟΧΕ	Ειδικός Στόχος ΠΕΠ Κρήτης	Προγραμματισμένη Δράση	Δημοτική Ενότητα Παρέμβασης		Προϋπολογισμός (€)
						Ακρωτηρίου	Σούδας	
6d. Προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και του εδάφους και προώθηση των υπηρεσιών οικοσυστήματος, μεταξύ άλλων μέσω του δικτύου Natura 2000, και των πράσινων υποδομών	085. Προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας, προστασία της φύσης και πράσινη υποδομή	1. Ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς, προστασία και ενίσχυση φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος	1.2 Προστασία και ανάδειξη πλούτου του φυσικού περιβάλλοντος	13. Η αύξηση του βαθμού εφαρμογής πλαισίου διαχείρισης των οικοτόπων	Αποκατάσταση εκβολής και υδροβιότοπου ποταμού Μορώνη		✓	540.000
	087. Προσαρμογή σε μέτρα για την κλιματική αλλαγή και πρόληψη και διαχείριση κινδύνων σχετικών με το κλίμα, π.χ. διάβρωση, πυρκαγιές, πλημμύρες, καταιγίδες και ξηρασία, συμπεριλαμβανομένης της αύξησης της ευαισθητοποίησης, της πολιτικής προστασίας και συστημάτων και υποδομών διαχείρισης καταστροφών				Τοποθέτηση αισθητήρων και δικτύου περιβαλλοντικού ελέγχου (ποταμός Μορώνης & καταφύγιο άγριας ζωής)	✓	✓	420.000
Συνολικός Προϋπολογισμός Επενδυτικής Προτεραιότητας (6d)								960.000
6e. Ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, την ανάπλαση των πόλεων, την αναζωογόνηση και την απολύμανση των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου	090. Ποδηλατόδρομοι και μονοπάτια	1. Ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς, προστασία και ενίσχυση φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος	1.3 Ενίσχυση και βελτίωση του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος	15. Η βελτίωση των χαρακτηριστικών του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος υποβαθμισμένων αστικών περιοχών	Ανάπτυξη παραλιακού μετώπου Λιμένα Σούδας - Σχολής Εμπορικού Ναυτικού		✓	680.000
	013. Ενεργειακή απόδοση με ανακαίνιση της δημόσιας υποδομής, έργα επίδειξης και υποστηρικτικά μέτρα				Βιοκλιματική ανακατασκευή και διαμόρφωση κεντρικής πλατείας Σούδας		✓	1.150.000
Συνολικός Προϋπολογισμός Επενδυτικής Προτεραιότητας (6e)								1.830.000
Συνολικός Προϋπολογισμός Αξονα Προτεραιότητας (2)								6.420.000

Πίνακας 19 - Συσχέτιση προτεινόμενων δράσεων ΟΧΕ Ακρωτηρίου – Σούδας με τον Αξονα Προτεραιότητας 2 και τις επιμέρους επενδυτικές προτεραιότητες του ΠΕΠ Κρήτης 2014 – 2020, (Ιδια Επεξεργασία)

Συνοπτικά, ο συνολικός προϋπολογισμός των προτεινόμενων δράσεων και η συσχέτισή τους με το ΠΕΠ Κρήτης 2014 – 2020 [34], [35] και τους στόχους ΟΧΕ της περιοχής παρέμβασης έχει ως εξής:

Άξονας Προτεραιότητας ΠΕΠ Κρήτης 2014 - 2020	Συνολικός Προϋπολογισμός (€)
ΑΠ1. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας της Κρήτης	5.260.000
ΑΠ2. Βιώσιμη ανάπτυξη με αναβάθμιση του περιβάλλοντος και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Κρήτη	6.420.000
Σύνολο	11.680.000

Πίνακας 20 – Προϋπολογισμός προτεινόμενων δράσεων ΟΧΕ Ακρωτηρίου – Σούδας και συσχέτιση με άξονες προτεραιότητας ΠΕΠ Κρήτης 2014 – 2020, (Ιδία Επεξεργασία)

Στόχος ΟΧΕ Ακρωτηρίου - Σούδας	Συνολικός Προϋπολογισμός (€)
Γενικός Στόχος / Άξονας Προτεραιότητας 1: Ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς, προστασία και ενίσχυση φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος	5.120.000
Ειδικός Στόχος 1.1: Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικής ταυτότητας και κληρονομιάς	1.400.000
Ειδικός Στόχος 1.2: Προστασία και ανάδειξη πλούτου του φυσικού περιβάλλοντος	960.000
Ειδικός Στόχος 1.3: Ενίσχυση και βελτίωση του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος	2.760.000
Γενικός Στόχος / Άξονας Προτεραιότητας 2: Αναδιάρθρωση τοπικής οικονομίας και προώθηση της καινοτομίας	6.560.000
Ειδικός Στόχος 2.1: Διαμόρφωση κατάλληλου κλίματος και απαραίτητων συνθηκών επιχειρηματικότητας	1.265.000
Ειδικός Στόχος 2.2: Ενίσχυση πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα παραγωγής	2.470.000
Ειδικός Στόχος 2.3: Διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος/ προτύπου – Προώθηση συμπλέγματος τουρισμού, πολιτισμού και φυσικού περιβάλλοντος	2.120.000
Ειδικός Στόχος 2.4: Ενίσχυση και προώθηση εφαρμοσμένης έρευνας και καινοτομίας	705.000
Σύνολο	11.680.000

Πίνακας 21 - Προϋπολογισμός προτεινόμενων δράσεων και συσχέτιση με άξονες προτεραιότητας και ειδικούς στόχους ΟΧΕ Ακρωτηρίου – Σούδας, (Ιδία Επεξεργασία)

10.3 Δείκτες Αποτελεσμάτων και εκροών

Η παρακολούθηση και αξιολόγηση της Στρατηγικής θα γίνεται μέσω της χρήσης Δεικτών Παρακολούθησης. Οι δείκτες παρακολούθησης και αξιολόγησης της Στρατηγικής μπορούν να διακριθούν σε δύο κατηγορίες:

- **Δείκτες εκροών**, με τους οποίους παρακολουθείται η υλοποίηση των δράσεων. Οι Δείκτες Εκροών είναι ποσοτικά μεγέθη που εκτιμούν την πρόοδο υλοποίησης μιας δράσης μετρώντας τις εκροές (επιχειρησιακά αποτελέσματα της λειτουργίας) που παράγονται από την υλοποίηση της δράσης σε ένα χρονικό διάστημα.
- **Δείκτες αποτελέσματος**, με τους οποίους παρακολουθείται η επίτευξη των στόχων. Για την παρακολούθηση των στόχων αξιοποιούνται δείκτες αποτελέσματος, με τους οποίους αξιολογείται η αποτελεσματικότητα των δράσεων. Οι δείκτες αποτελέσματος είναι κατάλληλα επιλεγμένα ποσοτικά μεγέθη ή λόγοι δύο ποσοτικών μεγεθών που μετρούν (άμεσα ή έμμεσα) τα χαρακτηριστικά της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής και του εσωτερικού περιβάλλοντος και παρακολουθούν τις αλλαγές τους κατά τη διάρκεια υλοποίησης των δράσεων. Χρησιμεύουν για την ποσοτικοποίηση των στόχων προκειμένου να διευκολυνθεί η παρακολούθηση της προόδου επίτευξής τους [37].

Με βάση τις κατευθύνσεις των κανονισμών της προγραμματιστικής περιόδου 2014 – 2020, τις κατευθύνσεις του ΠΕΠ Κρήτης 2014 – 2020 και τους επιλεγμένους προτεινόμενους ειδικούς στόχους της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης στη χωρική ενότητα Δημοτικών Ενοτήτων Ακρωτηρίου και Σούδας του Δήμου Χανίων, οι δείκτες εκροών και αποτελέσματος που θα χρησιμοποιηθούν για την παρακολούθηση και αξιολόγηση της επιλεγμένης στρατηγικής παρουσιάζονται στην ακόλουθη μήτρα συσχέτισης μεταξύ ειδικών στόχων προτεινόμενης ΟΧΕ, ειδικών στόχων ΠΕΠ Κρήτης 2014 – 2020 και Δεικτών Παρακολούθησης:

Ειδικός Στόχος ΟΧΕ	Ειδικός Στόχος ΠΕΠ Κρήτης	Δείκτες Εκροών	Δείκτες Αποτελέσματος
1.1 Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικής ταυτότητας και κληρονομιάς	12. Προστασία και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς σε διασύνδεση με την τουριστική ανάπτυξη	CO09 - Αειφόρος Τουρισμός: Αύξηση του αναμενόμενου αριθμού επισκέψεων σε ενισχυόμενες τοποθεσίες πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και πόλους έλξης επισκεπτών	T3112 - Αριθμός επισκεπτών σε χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς στην Περιφέρεια
1.2 Προστασία και ανάδειξη πλούτου του φυσικού περιβάλλοντος	13. Η αύξηση του βαθμού εφαρμογής πλαισίου διαχείρισης των οικοτόπων	CO23 - Φύση και βιοποικιλότητα: Επιφάνεια οικοτόπων που λαμβάνουν ενίσχυση για να αποκτήσουν καλύτερο καθεστώς διατήρησης	T3113 - Ποσοστό επιφάνειας οικοτόπων που βρίσκονται σε καθεστώς διατήρησης ως προς τη συνολική επιφάνεια οικοτόπων της Περιφέρειας
1.3 Ενίσχυση και βελτίωση του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος	9. Αύξηση στερεών αποβλήτων που ανακυκλώνονται	CO17 - Στερεά απόβλητα: πρόσθετη δυναμικότητα ανακύκλωσης αποβλήτων	T3109 - Ποσοστό κλάσματος, που οδηγείται σε ανακύκλωση
	15. Η βελτίωση των χαρακτηριστικών του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος υποβαθμισμένων αστικών περιοχών	CO38 - Αστική Ανάπτυξη: Δημιουργία ή ανάπλαση υπαίθριων χώρων σε αστικές περιοχές CO39 - Αστική Ανάπτυξη: Ανέγερση ή ανακαίνιση δημόσιων ή εμπορικών κτιρίων σε αστικές περιοχές	T3115 - Μείωση αερίων θερμοκηπίου ως αποτέλεσμα των δράσεων των στόχων των Προγραμμάτων (ΣΕΣ)
2.1 Διαμόρφωση κατάλληλου κλίματος και απαραίτητων συνθηκών επιχειρηματικότητας	1. Αύξηση της συμμετοχής των ιδιωτικών επιχειρήσεων σε δραστηριότητες ΕΤΑΚ στους τομείς προτεραιότητας της στρατηγικής «Εξυπνης Εξειδίκευσης»	CO24 - Έρευνα, καινοτομία: Αριθμός νέων ερευνητών σε φορείς που λαμβάνουν ενίσχυση	T3101 - Ιδιωτική Δαπάνη των επιχειρήσεων σε ΕΤΑΚ σε σχέση με το Περιφερειακό ΑΕΠ
		CO25 - Έρευνα, καινοτομία: Αριθμός ερευνητών που εργάζονται σε βελτιωμένες εγκαταστάσεις ερευνητικών κέντρων	
		CO26 - Έρευνα, καινοτομία: Αριθμός επιχειρήσεων που συνεργάζονται με ερευνητικά ιδρύματα	
	4. Η αύξηση των νεοφυών επιχειρήσεων στους τομείς προτεραιότητας της στρατηγικής «Εξυπνης Εξειδίκευσης»	CO01 - Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη	T3104 - Επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων (ποσοστό νέων επιχειρηματιών στο σύνολο του πληθυσμού της Περιφέρειας)
CO05 - Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός νέων επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη			
CO08 - Αύξηση της απασχόλησης στις επιχειρήσεις που λαμβάνουν ενίσχυση			

Ειδικός Στόχος ΟΧΕ	Ειδικός Στόχος ΠΕΠ Κρήτης	Δείκτες Εκροών	Δείκτες Αποτελέσματος
2.2 Ενίσχυση πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα παραγωγής	1. Αύξηση της συμμετοχής των ιδιωτικών επιχειρήσεων σε δραστηριότητες ΕΤΑΚ στους τομείς προτεραιότητας της στρατηγικής «Εξυπνης Εξειδίκευσης»	CO24 - Έρευνα, καινοτομία: Αριθμός νέων ερευνητών σε φορείς που λαμβάνουν ενίσχυση	T3101 - Ιδιωτική Δαπάνη των επιχειρήσεων σε ΕΤΑΚ σε σχέση με το Περιφερειακό ΑΕΠ
		CO25 - Έρευνα, καινοτομία: Αριθμός ερευνητών που εργάζονται σε βελτιωμένες εγκαταστάσεις ερευνητικών κέντρων	
		CO26 - Έρευνα, καινοτομία: Αριθμός επιχειρήσεων που συνεργάζονται με ερευνητικά ιδρύματα	
	3. Διεύρυνση της παροχής ηλεκτρονικών υπηρεσιών από το Δημόσιο προς τους πολίτες	T3001 - Αριθμός φορέων και οργανισμών του δημοσίου και ευρύτερου Δημοσίου τομέα που ενισχύονται	T3103 - Ηλεκτρονική διακυβέρνηση, επί του συνολικού πληθυσμού ηλικίας 16-74 ετών
	5. Η αύξηση των επενδύσεων σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας	CO01 - Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη	T3105 - Ποσοστό του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων στους τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας στο σύνολο του ΑΕΠ της Περιφέρειας
CO02 - Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις			
2.3 Διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος/ προτύπου - Προώθηση συμπλέγματος τουρισμού, πολιτισμού και φυσικού περιβάλλοντος	3. Διεύρυνση της παροχής ηλεκτρονικών υπηρεσιών από το Δημόσιο προς τους πολίτες	T3001 - Αριθμός φορέων και οργανισμών του δημοσίου και ευρύτερου Δημοσίου τομέα που ενισχύονται	T3103 - Ηλεκτρονική διακυβέρνηση, επί του συνολικού πληθυσμού ηλικίας 16-74 ετών
	5. Η αύξηση των επενδύσεων σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας	CO01 - Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη	T3105 - Ποσοστό του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων στους τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας στο σύνολο του ΑΕΠ της Περιφέρειας
		CO02 - Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις	
12. Προστασία και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς σε διασύνδεση με την τουριστική ανάπτυξη	CO09 - Αειφόρος Τουρισμός: Αύξηση του αναμενόμενου αριθμού επισκέψεων σε ενισχυόμενες τοποθεσίες πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και πόλους έλξης επισκεπτών	T3112 - Αριθμός επισκεπτών σε χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς στην Περιφέρεια	
2.4 Ενίσχυση και προώθηση εφαρμοσμένης έρευνας και καινοτομίας	1. Αύξηση της συμμετοχής των ιδιωτικών επιχειρήσεων σε δραστηριότητες ΕΤΑΚ στους τομείς προτεραιότητας της στρατηγικής «Εξυπνης Εξειδίκευσης»	CO24 - Έρευνα, καινοτομία: Αριθμός νέων ερευνητών σε φορείς που λαμβάνουν ενίσχυση	T3101 - Ιδιωτική Δαπάνη των επιχειρήσεων σε ΕΤΑΚ σε σχέση με το Περιφερειακό ΑΕΠ
		CO25 - Έρευνα, καινοτομία: Αριθμός ερευνητών που εργάζονται σε βελτιωμένες εγκαταστάσεις ερευνητικών κέντρων	
		CO26 - Έρευνα, καινοτομία: Αριθμός επιχειρήσεων που συνεργάζονται με ερευνητικά ιδρύματα κέντρων	

Πίνακας 22 – Δείκτες εκροών και αποτελέσματος ΟΧΕ Ακρωτηρίου – Σούδας και συσχέτιση με ειδικούς στόχους ΠΕΠ Κρήτης 2014 – 2020, (Ιδία Επεξεργασία)

10.4 Ανάλυση και διαχείριση κινδύνου

Για την ανάλυση και διαχείριση/αντιμετώπιση του κινδύνου, η γενική μεθοδολογία Ανάλυσης και Διαχείρισης Κινδύνου προβλέπει τα τρία παρακάτω βήματα:

- **Αναγνώριση Κινδύνου**, που είναι η διαδικασία προσδιορισμού των επικίνδυνων γεγονότων, των συνθηκών κάτω από τις οποίες ενδεχομένως παράγονται οι δυσμενείς επιδράσεις και της φύσης αυτών. Κατά την Αναγνώριση Κινδύνου, ετοιμάζεται μια λίστα όλων των πιθανών παραγόντων κινδύνου που θα μπορούσε να αντιμετωπίσει ένα πρόγραμμα. Ο προσδιορισμός των παραγόντων κινδύνου για μια σειρά από παρόμοια προγράμματα είναι επαναληπτική διαδικασία και για αυτόν τον λόγο η εμπειρία και τα ιστορικά αρχεία αποτελούν σημαντικές πηγές πληροφόρησης.
- **Εκτίμηση Κινδύνου**, όπου προσδιορίζεται η έκθεση σε κάθε παράγοντα κινδύνου βάσει αξιολόγησης της πιθανότητας εμφάνισής του και του πιθανού αντίκτυπού του, ή του βάρους του σε σχέση με τους υπολοίπους και της σοβαρότητάς του. Η διαδικασία αυτή οδηγεί στην εκτίμηση του βαθμού έκθεσης του προγράμματος σε κίνδυνο.
- **Αποτίμηση Κινδύνου**, όπου αξιολογείται η αποδοχή κάθε παράγοντα κινδύνου, προκειμένου να αποφασιστεί ποιες ενέργειες θα ληφθούν. Επίσης, κατά την αποτίμηση κινδύνου διερευνώνται, σε πρώτο επίπεδο και οι αντιδράσεις/ μέσα, με τα οποία μπορούν να μειωθούν τα απαράδεκτα επίπεδα έκθεσης σε κίνδυνο.

Τα παραπάνω στάδια ακολουθούνται από τον Προγραμματισμό, όπου αναπτύσσονται κατάλληλες ενέργειες για την αντιμετώπιση κάθε παράγοντα κινδύνου και προετοιμάζεται ένα πλάνο διαχείρισής του, τη Διαχείριση των Πόρων και την Παρακολούθηση, όπου παρακολουθείται η αποτελεσματικότητα της εφαρμογής του πλάνου Διαχείρισης Κινδύνου και εξετάζεται η ανάγκη τυχόν αναθεώρησής του [37].

11. Συμπεράσματα

Μέσω των εργαλείων και μηχανισμών που παρέχει η Ευρωπαϊκή Ένωση, δίνεται η δυνατότητα στα κράτη – μέλη να πραγματοποιήσουν σημαντικές επεμβάσεις σε διάφορους τομείς του εσωτερικού τους, να δημιουργήσουν συνθήκες υγιούς βιώσιμης ανάπτυξης και να διορθώσουν αισθητά σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Στο πλαίσιο αυτών των μηχανισμών διατυπώνονται συγκεκριμένες κατευθυντήριες οδηγίες για την εφαρμογή τους από την ΕΕ, τόσο σε επίπεδο μεθοδολογίας όσο και σε επίπεδο τομέων παρέμβασης. Παρόλα αυτά, παρέχεται ιδιαίτερη ευελιξία στις επιμέρους κρατικές/ περιφερειακές αρχές σχετικά με τον τρόπο που θα προσεγγίσουν τα εργαλεία και θα τα αξιοποιήσουν.

Ως εκ τούτου, είναι εξαιρετικά σημαντική η ορθολογική αντιμετώπιση των μηχανισμών υποστήριξης της ΕΕ όσον αφορά τον πλήρη εντοπισμό των κρίσιμων προβλημάτων και των πραγματικών δυνατοτήτων ανάπτυξης, την συνέπεια στην εφαρμογή των προγραμματισμένων δράσεων και την συνεχή ανατροφοδότηση που απαιτείται ανάμεσα στις αρχές και τους πολίτες/ επισκέπτες που βιώνουν τις αλλαγές στην καθημερινότητά τους.

Στη συγκεκριμένη διπλωματική εργασία έγινε αρχικά μία σύντομη αναφορά στα χωρικά εργαλεία που παρέχει η ΕΕ και η ανάλυση επικεντρώθηκε στο εργαλείο της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ). Για το εργαλείο της ΟΧΕ πραγματοποιήθηκε ένα εκτενές παράδειγμα εφαρμογής για τη χωρική ενότητα που ορίζουν τα γεωγραφικά σύνορα των Δημοτικών Ενοτήτων Ακρωτηρίου και Σούδας του Δήμου Χανίων. Το παράδειγμα περιλάμβανε αναλυτική καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, ανάλυση SWOT, διατύπωση συγκεκριμένου αναπτυξιακού οράματος και στόχων και προγραμματισμό δράσεων.

Κύριο συμπέρασμα της συγκεκριμένης εργασίας αποτέλεσε η μεγάλη κρίσιμότητα που έχουν η αντιμετώπιση και η διαχείριση του εργαλείου της ΟΧΕ (και των άλλων αναπτυξιακών εργαλείων) από τις περιφερειακές αρχές. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνονται ως εξαιρετικά σημαντικοί ο αποτελεσματικός εντοπισμός και η ουσιαστική κατανόηση των πραγματικών προβλημάτων, των δυνατοτήτων και των αλληλεπιδράσεων που έχουν οι περιοχές παρέμβασης με τις γύρω περιοχές, την υπόλοιπη Ελλάδα και την Ευρώπη. Είναι δεδομένο πως αναπτυξιακά εργαλεία όπως είναι η ΟΧΕ, θα πρέπει να αποτελούν προτεραιότητα για τις κρατικές/ περιφερειακές αρχές σε όλα τα στάδια αξιοποίησής τους. Η ρεαλιστική επιλογή αναπτυξιακών στόχων, η

αλληλεπίδραση και ευθυγράμμιση των δράσεων ανάμεσα στις διάφορες μελέτες ΟΧΕ και η αποτελεσματική εφαρμογή των δράσεων μπορούν να αποτελέσουν το όχημα για την διόρθωση/ συρρίκνωση των τοπικών και κρατικών προβλημάτων, την οικοδόμηση βάσεων για ποιοτική ανάπτυξη, την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την προσέλκυση πληθυσμών στις περιοχές παρέμβασης.

12. Βιβλιογραφία

- [1] Γιαουτζή Μ., Στρατηγέα Α (2011), «Χωροταξικός Σχεδιασμός. Θεωρία και πράξη», Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
- [2] Βασενχόβεν, Λ. (2004, ενημ. 2012). «Θεωρία του σχεδιασμού του χώρου, Διδακτικό εγχειρίδιο Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας», Αθήνα: Ε.Μ.Π., Ανάκτηση από:
courses.arch.ntua.gr/fsr/140333/Basenhoben_Uevria.Sxediasmoy_EMP_2004.pdf
- [3] CEMAT. (2016, 12 20). Council of Europe. Ανάκτηση από:
<http://www.coe.int/t/dgap/localdemocracy/cemat/VersionGlossaire/greek.pdf>
- [4] Γιαννακούρου, Τ. (2008). «Νόμος + Φύση». Ανάκτηση από:
<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=3271&lang=1&catid=1>
- [5] Κερμελιώτης Γ. (2017), «Θεσμικό πλαίσιο χωρικού σχεδιασμού για στρατηγικές επενδύσεις – Αξιολόγηση των εργαλείων ΕΣΧΑΔΑ-ΕΣΧΑΣΕ», Ε.Μ.Π., Ανάκτηση από:
http://dspace.lib.ntua.gr/bitstream/handle/123456789/44613/%CE%94%CE%B9%CF%80%CE%BB%CF%89%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%9A%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CF%8E%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CE%93%CE%B5%CF%8E%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CF%82.pdf?sequence=1
- [6] European Commission (EC). (1997). «The EU Compendium of spatial planning systems and policies», Ανάκτηση από
http://commin.org/upload/Glossaries/European_Glossary/EU_compendium_No_28_of_1997.pdf

- [7] European Commission (EC). (2014). «Cohesion Policy – Integrated Territorial Investment», Ανάκτηση από http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/iti_en.pdf
- [8] European Commission and European Investment Bank “Ex ante assessment methodology for financial instruments in the 2014-2020 programming period. Financial instruments for urban and territorial development. Volume V”, Ανάκτηση από http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guidelines/2014/ex-ante-assessment-methodology-for-financial-instruments-in-the-2014-2020-programming-period-financial-instruments-for-urban-and-territorial-development-volume-v, αναρτήθηκε τον Ιούνιο 2014
- [9] Υπουργείο Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού “ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ Σχεδιασμού, υλοποίησης και παρακολούθησης των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ως εργαλείων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020”, Ανάκτηση από: <https://www.espa.gr/el/pages/staticESPA2014-2020.aspx>
- [10] Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης 2014-2020. “Εταιρικό Σύμφωνο για το πλαίσιο ανάπτυξης – ΕΣΠΑ 2014-2020” Ανάκτηση από: <https://www.espa.gr/el/Pages/Default.aspx>
- [11] Μανασσάκη Θεοδοσία (2017), «Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών», Ε.Μ.Π., Ανάκτηση από: http://dspace.lib.ntua.gr/bitstream/handle/123456789/46449/Manassaki_dipl.pdf?sequence=1
- [12] Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2013), «ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 17ης Δεκεμβρίου 2013 περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το

Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ)» αριθ. 1083/2006

- [13] European Commission “European Structural and Investment Funds. Guidance for Member States on Integrated Sustainable Urban Development (Article 7 ERDF Regulation), Ανάκτηση από http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guidelines/2015/guidance-for-member-states-on-integrated-sustainable-urban-development-article-7-erdf-regulation
- [14] European Commission “Scenarios for Integrated Territorial Investments”, Ανάκτηση από [:http://ec.europa.eu/regional_policy/el/information/publications/reports/2015/scenarios-for-integrated-territorial-investments](http://ec.europa.eu/regional_policy/el/information/publications/reports/2015/scenarios-for-integrated-territorial-investments)
- [15] European Commission (EC). (2014), «Cohesion Policy – Community-Led Local Development», Ανάκτηση από http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/community_en.pdf
- [16] Περιφερειακό Συμβούλιο Περιφέρειας Κρήτης (2017), «Απόσπασμα Πρακτικού 8/11-05-2017, Αριθ. Απόφασης 36/2017», Ανάκτηση από <http://www.crete.gov.gr/attachments/article/12124/%CE%B1%CF%80%2036-8%20%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%81%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%B5%CF%82%20CF%87%CF%89%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82%20%CE%B5%CF%80%CE%B5%CE%BD%CE%B4%CF%8D%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82%20A.pdf>

- [17] Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΕΠ Περιφέρειας Κρήτης (2016), «Πρόσκληση για την υποβολή προτάσεων Στρατηγικής Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ), στο πλαίσιο του ΕΠ ΚΡΗΤΗ 2014-2020», Ανάκτηση από: https://www.heraklion.gr/files/items/6/60223/0-prosklisi_baa_ada.pdf
- [19] Ελληνική Στατιστική Αρχή, Στατιστικές – Μόνιμος Πληθυσμός (2011), Ανάκτηση από <http://www.statistics.gr/>
- [20] Δήμος Χανίων (2014), «Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (Γ.Π.Σ.) Δήμου Ακρωτηρίου (νυν Δ.Ε. Ακρωτηρίου Δήμου Χανίων)», Α΄ Στάδιο,
- [21] Δήμος Χανίων (2015), «Αναθεώρηση και Επέκταση Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (Γ.Π.Σ.) Δήμου Χανίων και των περιαστικών Δήμων Ελ. Βενιζέλου, Θέρισου και Σούδας, Α΄ Στάδιο», Ανάκτηση από <http://www.chania.gr/katoikoi/contests-proclamation/parousiasi-gps16-11-2015.html>
- [22] Δήμος Χανίων (2015), «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Χανίων 2014-2019», Ανάκτηση από <https://www.chania.gr/dimos/erga-epixeir/epix2014-2019.html>
- [23] Παραδοτέο ΟΑΕΔ «Σύστημα διάγνωσης αναγκών αγοράς εργασίας», Ανάκτηση από: <http://www.oaed.gr/documents/10195/1214552/%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A4%CE%95%CE%9F+%CE%9C%CE%94%CE%91%CE%91%CE%95+062017+v2+ 1 .pdf/0a94ed60-dcb6-4679-a634-91b2c9a27183>
- [24] ΥΠΑ, Ετήσια και Μηνιαία Στατιστικά Στοιχεία Αεροπορικής Κίνησης Εσωτερικού – Εξωτερικού, Ανάκτηση από: <http://www.ypa.gr/profile/statistics/yearstatistics/>
- [25] Δήμος Χανίων (2017), «Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (Γ.Π.Σ.) Δήμου Ακρωτηρίου (νυν Δ.Ε. Ακρωτηρίου Δήμου Χανίων), Β1΄ Στάδιο»,

Ανάκτηση από: <http://gps-chania.gr/parousiasi-b1-stadiou-meletis-gps-dimou-akrotiriou/>

- [26] Δήμος Χανίων (2017), «Αναθεώρηση και Επέκταση Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (Γ.Π.Σ.) Δήμου Χανίων και των περιαστικών Δήμων Ελ. Βενιζέλου, Θέρισου και Σούδας -1Η Σ.Σ. Δ.Ε. Κεραμειών, Β1΄ Στάδιο», Ανάκτηση από: <http://gps-chania.gr/anatheorisi-epektasi-gps-dimou-ghanion-kai-periastikon-dimon/>
- [27] Δήμος Πειραιά (2016), «Κείμενο διαβούλευσης για τη στρατηγική της ΟΧΕ του Δήμου Πειραιά», Ανάκτηση από: <http://www.pireasnet.gr/LinkClick.aspx?fileticket=H5OXriEgajw%3d&tabid=36>
- [28] Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος (2016), «Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ) για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδας 2014 – 2020 – Περιοχή Αρχαίας Ολυμπίας», Ανάκτηση από: http://dytikiellada.gr/wp-content/uploads/2016/03/%CE%9C%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%A4%CE%97-%CE%9F%CE%A7%CE%95_%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%CE%9F%CE%A7%CE%97-%CE%91%CE%A1%CE%A7%CE%91%CE%99%CE%91%CE%A3-%CE%9F%CE%9B%CE%A5%CE%9C%CE%A0%CE%99%CE%91%CE%A3.pdf
- [29] ΦΕΚ Αρ. Φύλλου 128/2008, «Έγκριση του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης», Ανάκτηση από: <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=znJpFQj917U%3D&>
- [30] ΦΕΚ Αρ. Φύλλου 1486/2003, «Έγκριση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης», Ανάκτηση από: <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=KdJxqNBjBRc%3D&tabid=514>

- [31] Δήμος Χανίων (2016), «Πρόταση Στρατηγικής Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης», Ανάκτηση από:
https://www.chania.gr/files/55/37542/protasi_stratigikis_baa_d_hanio_n.pdf
- [32] ΦΕΚ Αρ. Φύλλου 1138/2009, «Έγκριση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον τουρισμό και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αυτού», Ανάκτηση από:http://gnto.gov.gr/sites/default/files/fek_1138_2009.pdf
- [33] ΦΕΚ Αρ. Φύλλου 3155/2013, «Έγκριση τροποποίησης Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον τουρισμό και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αυτού»
- [34] Περιφέρεια Κρήτης (2015), «Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2014 – 2020», Ανάκτηση από:
<http://www.pepkritis.gr/%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B5%CF%87%CF%8C%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF-%CE%B5-%CF%80/>
- [35] Περιφέρεια Κρήτης (2015), «Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2014 – 2020 – Εξειδίκευση Εφαρμογής», Ανάκτηση από:
http://www.pepkritis.gr/wp-content/uploads/2016/03/eeep_v.2.pdf
- [36] Περιφέρεια Κρήτης (2015), «Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Κρήτης», Ανάκτηση από:
<http://www.pepkritis.gr/%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%86%CE%B5%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%AD%CE%BE%CF%85%CF%80%CE%BD%CE%B7%CF%82-%CE%B5%CE%BE%CE%B5/>

- [37] Περιφέρεια Ηπείρου (2017), «Στρατηγική για την Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση – Πολιτιστική Διαδρομή στα αρχαία θέατρα της Ηπείρου», Ανάκτηση από:
http://peproe.gr/images/programa/oxe/oxe_strategy_a.th2017.PDF

Αθήνα, Φεβρουάριος 2018